

מאמרים לתלמידי קבלה

מאת המקובל האלוקי

רבי ברוך שלום הלוי אשל"ג צוק"ל

במאמרים אלו חושף המקובל לאדם שרוצה להתחיל לעלות בסולם העולמות את הפעולות הדרושות לו להגיע להכרת הבורא.

מאמרים אלה הם מדריך מעשי בקבלה המתאר את כל פרטי הדרך מהעולם הגשמי ועד הכי עליון חשיבות המאמרים היא כשל "השולחן ערוך" לכל מי שרוצה בהשגה רוחנית.

מאמרי תשמ"ו

וילך משה

מאמר א', תשמ"ו

לך לך

מאמר ג', תשמ"ו

ענין החסד

מאמר ד', תשמ"ו

בענין כבוד אב

מאמר ה', תשמ"ו

ענין בטחון

מאמר ו', תשמ"ו

תפלת רבים

מאמר ז', תשמ"ו

בענין העזרה הבאה מלמעלה

מאמר ח', תשמ"ו

בענין נר חנוכה

מאמר ט', תשמ"ו

ענין תפלה

מאמר י', תשמ"ו

תפלה אמיתית היא על חסרון אמיתי

מאמר י"א, תשמ"ו

החסרון העקרי שעליו להתפלל, מהו

מאמר י"ב, תשמ"ו

בא אל פרעה

מאמר י"ג, תשמ"ו

מהו הצורך לשאילת כלים מהמצרים

מאמר י"ד, תשמ"ו

תפלת רבים

מאמר ט"ו, תשמ"ו

כי יעקב בחר לו יה

מאמר ט"ז, תשמ"ו

סדר ישיבת התועדות

מאמר י"ז, תשמ"ו

מי הוא הגורם לתפלה

מאמר י"ח, תשמ"ו

ענין שמחה

מאמר י"ט, תשמ"ו

והיה כי יחטא ואשם

מאמר כ', תשמ"ו

ענין למעלה מהדעת

מאמר כ"א, תשמ"ו

אשה כי תזריע

מאמר כ"ב תשמ"ו

ענין יראה ושמחה

מאמר כ"ג, תשמ"ו

ההבדל בין צדקה למתנה

מאמר כ"ד, תשמ"ו

שיעור מעשי המצות

מאמר כ"ה, תשמ"ו

דרך קרובה ודרך רחוקה

מאמר כ"ו, תשמ"ו

הקב"ה וישראל יצאו בגלות

מאמר כ"ז, תשמ"ו

אין עדה פחות מעשרה

מאמר כ"ח, תשמ"ו

לשמה ושלא לשמה

מאמר כ"ט, תשמ"ו

ענין יניקה ועיבור

מאמר ל"א, תשמ"ו

ענין בתפילה ליישר רגלים ולכסות ראש

מאמר ל"ב, תשמ"ו

מהו מצות, שאדם דש בעקביו

מאמר ל"ג, תשמ"ו

ענין שופטים ושוטרים

מאמר ל"ד, תשמ"ו

חמישה עשר באב

מאמר ל"ה, תשמ"ו

הכנה לסליחות מהו

מאמר ל"ו, תשמ"ו

רבי ברוך שלום הלוי אשלג זצוק"ל

וילך משה

מאמר א', תשמ"ו

זהר (דף א', ובהסולם אות א', ב', ג') "וילך משה. רבי חזקיה פתח, מוילך לימין משה זרוע תפארתו, בוקע מים מפניהם. ג' אחים קדושים הלכו ביניהם. ומי הם, משה, אהרון, ומרים. הרי העמדנו שאהרון הוא זרוע ימין של ישראל. היינו שכתוב, וישמע הכנעני מלך ערד, כי בא ישראל דרך האתרים. דרך האתרים פירושו, שישראל היו כאדם ההולך בלי זרוע, וסומך עצמו בכל מקום ומקום. כי אתרים פירושו מקומות. ואז, וילחם בישראל, וישב ממנו שבי, שזה היה משום שהיו בלי זרוע ימין. בוא ראה, אהרון היה זרוע ימין של הגוף, שהוא תפארת. ועל כן כתוב, מוילך לימין משה זרוע תפארתו.

ויש להבין את המשל, שנותן על הפסוק "וישמע הכנעני". ופירש רש"י, "שמע", שמת אהרון ונסתלקו ענני הכבוד, כאדם ההולך בלי זרוע. מה הוא הפירוש, שאהרון היה זרוע ימין. ועוד יש להבין את המשל, שמי שאין לו זרוע, כשהולך, הוא סומך עצמו בכל מקום ומקום. וצריך לדעת, כי כל דבר שרוצים לעשות, מוכרח להיות סיבה, שמחייבת אותו לעשות את הדבר, וכפי חשיבות הסיבה, כך הוא מסוגל לתת יגיעה, בכדי להשיג את מבוקשו.

ומשום זה כשהאדם מתחיל ללכת בעבודת ה', ורוצה לעבוד בבחינת אמונה והשפעה, בטח שהוא רוצה לדעת, מה היא הסיבה, שצריכים ללכת דוקא בדרך הזו. וכל אחד מבין בדעתו, שאם העבודה היתה מיוסדת על בסיס של קבלה וידיעה, היתה העבודה יותר טובה ומוצלחת. היינו שהגוף, המכונה "אהבה עצמית", לא היה מתנגד כל כך לעבודה זו. כי הגם שהגוף רוצה מנוחה, ולא רוצה בכלל לעבוד, אלא אם היה על הבסיס של קבלה וידיעה, היה בטח יותר קל. והיו בטח יותר אנשים, שהיו עוסקים בתורה ומצות.

ואאמו"ר זצ"ל אמר, שהקב"ה רצה, שיהיה התנגדות מצד הגוף, בכדי שהאדם יהיה מוכרח לבוא לעזרתו יתברך. ובלי עזרה מה', לא תהיה יכולת להגיע להמטרה, וזה היה בכדי שיהיה מקום להאדם לעלות כל פעם במדרגה יותר גבוהה, כמו שאמרו חז"ל "הבא לטהר מסייעים אותו. ואמר בזה"ק "במה מסייעין אותו, בנשמתא קדישא. כד אתייליד יתבין ליה נפשא, זכה יתיר". לכן נותנים לאדם עבודה, בכדי שיהיה לו מקום לעלות במדרגות הקודש.

אבל בסדר העבודה, היינו בכדי שהאדם יבקש עזרה מהקב"ה, שם צריכים להיזהר, כי כשהאדם בא לעבודה, אז אומר לו הגוף "מה לך כי אתה מצטער כל כך, כי בין כך ובין אין אתה מסוגל להתגבר על הטבע שיש לך, הנקרא "אהבה עצמית". ואין אתה מסוגל לצאת מזה, רק לזה צריך הקב"ה לעזור. אם כן, מה אתה מתאמץ לך ולתת יגיעות גדולות לצאת מאהבה עצמית, הלא בחינם היא עבודתך. אם כן היגיעה הזאת למה לי".

ועל זה אמר אאמו"ר זצ"ל, שלפני כל עבודה ועבודה שהאדם רוצה לעשות, הוא צריך לומר, שכל הבחירה תלויה בו עצמו. ואין להגיד אז, שהקב"ה יעזור לו. אלא כמה כוחות שהוא מסוגל לתת מכח עצמו, הוא צריך לתת. ורק בכדי לגמור את המעשה, הוא צריך שהקב"ה יגמור. ואין בידו לגמור את העבודה, מטעם שהבאנו לעיל.

וזה כמו שאמרו חז"ל (אבות פרק ה', משנה כ"א) "הוא היה אומר, לא עליך המלאכה לגמור". אם כן אפשר לומר "ובשביל מה אני צריך לעבוד, הלא אין בידי לגמור אותה, אם כן מה תועלת מעבודתי", וזהו שממשיכה המשנה "ולא אתה בן חורין להיבטל ממנה".

הרי אנו רואים כאן שני דברים, כאילו הם בסתירה. כי מצד אחד אומרים לאדם, שהוא צריך לעבוד "כשור לעול וכחמור למשא". משמע שהעבודת הקודש תלויה בידי אדם, היינו שבידו לגמרו. ומצד שני אנו אומרים, כמו שכתוב "ה' יגמור בעדי".

והענין הוא כי שניהם צריכים. כי מצד אחד האדם צריך לעשות בחירה, היינו שיהיה לו רצון לעבוד לשם שמים. ואם הוא היה יכול יגמור את עבודתו, הוא ישאר כך במצבו הנוכחי, כי כבר הוא מרגיש, שהוא כבר איש שלם. היות שרואה, שכל מעשיו הם לשם שמים, ומה חסר לו עוד. לכן אין לו שום צורך להמשיך את אור התורה.

ואולם בכדי שיהיה לו צורך להתקדמות בתורה, כי ענין תורה הוא "שמותיו של הקב"ה", שהבורא רצה לגלות להנבראים, ולפי הכלל "אין אור בלי כלי", איך הוא מוכשר לקבל את אור התורה בזמן שאין לו כלי, המכונה "צורך וחסרון". ומשום זה, בזמן שהאדם מתחיל לעבוד, ורואה שאינו יכול לגמור את העבודה, אז הוא מקבל צורך וחסרון לאור התורה.

כי כמו שאמרו חז"ל "המאור שבה מחזירו למוטב". ואז, כל פעם שהוא רוצה להיות יותר זך, הוא מוכרח לקבל מלמעלה עזרה יותר גדולה. לכן את שתיהם אנו צריכים, ואין שום סתירה אחת להשני, כי כל אחד ואחד יש לו תפקיד מיוחד.

וכעין זה אנו רואים בגשמיות, שבטח כל מה שנהוג ברוחניות נמשך הנהגה כזאת בגשמיות. ואנו רואים, שהסדר הוא, בזמן שהאדם עומד ברחוב, ויש לו משא שק כבד, והוא מבקש מאנשים שעוברים על ידו, שיעזרו לו להרים את השק על כתפיו, אז כל אחד עונה לו, שאין לו זמן, אלא שיבקש מאיש אחר, הלא לא חסר כאן אנשים, שיכולים לעזור לך, ואין אתה כל כך זקוק לעזרתי, מה שאם כן אם אדם נושא שק עם משא כבד על כתפיו, והשק השמיט קצת מעל כתפיו, ועומד ליפול לגמרי על הארץ, ואנשים עוברים על ידו, והוא מבקש אז עזרה, שיעזרו לו לסדר את השק על כתפיו שלא יפול, אנו רואים, שאז, בזמן כזה, שעומד ליפול המשא מעל כתפיו, אין אף אחד יגיד "אין לי זמן, תבקש ממי שהוא, שיעזור לך", אלא הראשון שהוא נמצא על ידו, תיכף עוזר לו.

ויש להבין את ההבדל, בין שהשק עם המשא עומד על הארץ והוא מבקש לעזרה, אז כל אחד יש לו תרוץ אחר, שלא יעזור לו. מה שאם כן אם השק מונח על כתפיו, אלא הוא עומד ליפול, תיכף הראשון שנמצא על ידו, עוזר לו. ויש כאן להבין, שיש הבדל מי שנמצא באמצע עבודה, היינו שכבר התחיל בעבודה, ורואים שהוא מבקש עזרה, בכדי שתהיה לו היכולת להמשיך בעבודה, היינו המשא שנמצא על כתפיו עומד ליפול, אז עוזרים לו.

מה שאם כן אם הוא רוצה עכשיו להתחיל בעבודה, אז אומרים לו "זה לא בוער אצלך. תחשוב, שהרצון להתחיל בעבודה, היה בא באיחור בעוד כמה זמן. זה לא נורא כל כך". ומשום זה כל אחד רואה, שהוא לא זקוק כל כך לעזרה על המקום, אלא שיש לו זמן לחכות, עד שימצא למי שהוא, שיש לו זמן מיותר, ואז עוזר לו.

והנמשל הוא, כי בזמן שהאדם מחכה שהקב"ה יעזור לו, ואז הוא אומר "עכשיו אני יכול לעבוד. מה שאם כן מטרם שהקב"ה נותן לי רצון וחשק, אין בכוחי להתגבר על הרצונות של הגוף שלי. אלא שאני יושב ומצפה, מתי ה' יעזור לי, שאני אוכל להכנס לעבודת ה'".

זה דומה לאדם, שעומד ומחכה, שכל אדם שיעבור לפניו, יעמיס עליו את השק המלא והכבד על כתפיו. כן האדם הזה עומד ומצפה, מתי ה' יתן לו כח, ויעזור לו, ויתן לו עול מלכות שמים על כתפיו, כמו שכתוב "כשור לעול וכחמור למשא". העול והמשא הזה, הוא רוצה שה' יעזור לו, אז הוא יתחיל בעבודה. אז אומרים לו "תחכה להזדמנות, ובינתיים תישאר אתה עם השק של קבלת עול מלכות שמים למטה בארץ".

מה שאם כן מי שכבר התחיל בעבודה, ואינו אומר שהוא יחכה, עד שה' יתן לו רצון לעבוד את עבודת הקודש, אז הוא יתחיל לעבוד, אלא הוא לא רוצה לחכות, כי התשוקה לעבודה ולהגיע לאמת דוחפת אותו ללכת קדימה, אף על פי שהוא לא רואה, שתהיה לו היכולת ללכת קדימה לבד, כדוגמת נחשון.

אבל הוא רואה, שאינו יכול להמשיך בעבודה זו, ומפחד שהעול מלכות שמים, שהוא עכשיו נושא בעול הזה, מתחיל ליפול ממנו, אז מתחיל לצעוק לקבל עזרה, כי רואה כל פעם, שכל המשא הזו שקבל עליו, מתחיל לנפול. זה דומה לאדם, שהשק הוא על כתפיו, ורואה שהשק מתחיל ליפול. אז אנו רואים, שהסדר הוא בגשמיות, שכל מי שהוא פוגש ומבקש ממנו עזרה, תיכף הוא מקבל על המקום. ואף אחד לא דוחה אותו על זמן של אח"כ.

כמו כן ברוחניות, מי שמתחיל לראות, איך המשא והעול מתחיל ליפול ממנו, היינו מה שקבל על עצמו מקודם את העבודה בבחינת "כשור לעול וכחמור למשא", מתחיל לרדת מעל כתפיו, והוא רואה, שעוד מעט הוא יהיה בזמן ירידה, וצועק אז לה', אז הוא מקבל עזרה, כמו שאמרו חז"ל "הבא לטהר מסייעים אותו", כנ"ל בדברי הזהר.

מה שאם כן מי שמחכה, שה' יעזור לו מקודם, ואומר שאח"כ יהיה בכוחו לעבוד, על זה אמר אאמו"ר זצ"ל, כמו שכתוב (קהלת י"א) "שומר רוח, לא יזרע ורואה בעבים". שפירושו, שעומד ומצפה שה' ישלח רוח תשובה, אדם זה אף פעם לא יגיע להאמת.

ועתה נחזור לענין ששאלנו, מה הוא המשל, שמי שהולך בלי זרוע, אז הוא סומך עצמו בכל מקום, וכשמת אהרן, נסתלק הזרוע, ואז היה מקום להכנעני להילחם בישראל. צריכים לדעת, כי "זרוע ימין" נקרא בחינת חסד, שהוא בחינת כלי דהשפעה. היינו שהוא רוצה רק לעשות חסד ולהשפיע, ואהרן בכוחו המשיך הכח הזה לעם ישראל.

ומשום זה אף אחד לא היה יכול להילחם עם ישראל. כי דרך הגוף, שבא לאדם, ונותן לו להבין, שאם ישמע בקולו, אז הוא יתן לו הרבה תענוגים. מה שאם כן אם הגוף שומע, שכל רצונו הוא אך ורק להשפיע, אז הוא רואה, שאין כח לדבר עמו.

וכח השפעה קבלו מאהרן הכהן, שהוא מידת החסד, והיו דבוקים בו. לכן הם היו תחת שליטתו. לכן כשמת אהרן, נאבד לו הכח של השפעה, ואז התחילה המלחמה של קבלה עצמית, שהגוף כבר מצא בו מקום להתווכח עמו. ולכן הוא נותן משל, כאדם שהולך בלי זרוע, שצריך לסמוך עצמו בכל מקום, שמצא מקום, שיכולים לסמוך שם.

וכאן הנמשל הוא, היות שהיה חסר להם הכח של למעלה מהדעת, הנקרא בחינת "מוחא", וכמו כן בחינת כח השפעה, המכונה בחינת "ליבא", היה חסר להם. לכן על כל יגיעה שנתן, היה הגוף דורש סמיכה. היינו ששאל "על איזה סמך אתה דורש ממני, שאני אתן עבורך כוחות עבודה". והיות על בחינת חסד לא היה לו, שיהא בידו לומר, שאני הולך למעלה מהדעת, זה היה חסר, כי זה מידתו של אהרן,

שהוא בחינת חסד, הנקרא "בחינת השפעה ולמעלה מהדעת".

וזה מכונה בשם "תולה על ארץ בלימה". ואאמו"ר זצ"ל היה מפרש, שאמונה למעלה מהדעת נקרא, שאין לו שום תמיכה, אלא הכל עומד באויר. ואומר "תולה ארץ", שארץ נקרא "מלכות שמים". "על בלי-מה", בלי שום תמיכה.

אי לזאת, כשמת אהרן, לא היה להם מי שימשיך את הכח הזה. אז היו הולכים בתוך הדעת, וממילא היו סומכים על כל מקום ומקום. פירוש, שבכל מקום שהיו רואים, שיכולים לקבל תמיכה, כדי שהגוף ירצה לעבוד בתורה ומצוות, היו מקבלים. וזה נקרא "דרך האתרים, כאדם ההולך בלי זרוע", כנ"ל. וממילא היה בא הכנעני להילחם עם ישראל, כי בתוך הדעת יש להם שליטה, להילחם. מה שאם כן למעלה מהדעת, אין להם שום מקום להתווכח עם הדרך הזה, כי הוא אינו צריך לשום תמיכה.

לפי זה יוצא, כל עיקר היגיעה מתחיל בזמן, שהאדם רוצה ללכת למעלה מהדעת, והכח הזה הוא צריך לקבל מלמעלה. שזה בא להם מכח מידתו של אהרן. ועתה הוא בעצמו צריך להמשיך הכח הזה, היינו שיבקש מה', שהוא יעזור לו. ואז מתחיל שני בחינות, להבחין בין:

(א) מי שמחכה, שה' יעזור לו לקבל הכח הזה, ועומד ומצפה לזה,

(ב) ובין מי שאין לו סבלנות לחכות, שה' יעזור לו, אלא הוא מתחיל בעבודה, ואח"כ צועק ומבקש מה', ואומר, "כי באו מים עד נפש". וכיון שהוא כבר בא לידי ידיעה ברורה, שרק ה' יוכל לעזור לו, ואז הוא מקבל העזרה.

וסדר התפלה צריך להיות לא משפה ולחוץ. אלא, כשהוא עומד בפני הסכנה, שלא יכנע תחת שליטת הרע, שבאים אליו עם טענות חזקות, שרוצים לבלבל אותו מהעבודה, שהוא רוצה לקבל עליו עול מלכות שמים. והם עושים כל המאמצים, להפריע לו, עם כל מה שיש ביכולתם לעשות.

וזה אנו רואים, איך שהפייטן נותן לנו תמונה ברורה מהרע שעומד נגדנו. ומובא בסליחות (סליחות ליום ד' של עשרת ימי תשובה) "אליך ה' אקרא איום ונורא, אל תסתר פניך ביום צרה, בקום עלינו בעלי מארה, האומרים, אין לקבל אלוק, השתחוות לפניו לפלות, ולבלתי הקדיש המרבה לסלות, וגם לא לירא איום אלוקי: זאת בשמעני יחרד לבי, זאת אשיב תשובה למריבי, חלילה לשכחה ולעוזבי חטיבת אלקי אבי".

נמצא לפי זה, שבזמן שאדם רוצה לקבל על עצמו עול מלכות שמים. וענין עול משמע "כמו שור לעול וחמור למשא". היינו שהן החמור והן השור, שניהם מתנגדים לקבל על עצמם עבודה, אלא שעושים עבודתם בכפיה. ולמה הם מתנגדים, בזמן שהם מרגישים, שהם עובדים. מה שאין כן כשהם נהנים מהעבודה, היינו בזמן שאוכלים, הגם שזה גם כן עבודה, אבל כשהוא נהנה בשעת מעשה, זה לא נקרא "עבודה".

אי לזאת כשאין לאדם זרוע ימין, הנקרא בחינת "כי חפץ חסד", שאז הוא נהנה מעבודה, אז אין להס"א שום נגיעה בעבודה זו, שתהיה לה היכולת להילחם. מה שאם כן "כשמת אהרן", שעוד לא זכה למידת החסד של אהרן, אז באו לו החיצונים, ואומרים לו כל מיני דברי כפירה. ואז היא עבודה בשני אופנים כנ"ל.

רבי ברוך שלום הלוי אשלג זצוק"ל

לך לך

מאמר ג', תשמ"ו
ספר בראשית, לך לך

בזהר (לך לך א', ובהסולם אות א') מבאר ר' אבא, למה זכה אברהם, שיאמר לו הקב"ה, לך לך, יותר מכל בני דורו. ואמר, וזה לשונו, "ר' אבא פתח ואמר, שמעו אלי אבירי לב, הרחוקים מצדקה. שמעו אלי אבירי לב, פירושו, כמה קשים הלבבות של הרשעים, שרואים השבילים והאורחות של התורה, ואינם מסתכלים בהם. ולבבם קשה, שאינם חוזרים בתשובה אל רבונם. ועל כן נקראים אבירי לב הרחוקים מצדקה, פירושו, שמתרחקים מהתורה, ועל כן הם רחוקים מצדקה".

רבי חזקיה אמר, "שהמה מתרחקים מהקב"ה. ומשום זה שמתרחקים מהקב"ה, נקראים אבירי לב". ושיעור הכתוב הוא "הרחוקים מצדקה", למה. משום שאינם רוצים להתקרב אל הקב"ה, שהם אבירי לב. ומשום זה הם רחוקים מצדקה. וכיון שהם רחוקים מצדקה, הם רחוקים משלום, שאין להם שלום. שכתוב, "אין שלום, אמר ה' לרשעים". מה הטעם. משום שהם רחוקים מצדקה, על כן אין להם שלום.

ויש להבין, במה שאומר ר' אבא, "הרחוקים מצדקה", פירושו, שמתרחקים מהתורה. ועל כן הם רחוקים מצדקה, שמצד אחד אומר, שצדקה נקראת תורה, ואח"כ אומר, שע"י זה שמתרחקים מהתורה, הם רחוקים מצדקה. אם כן משמע, שהתורה היא סיבה לצדקה. ואין אנו רואים שום קשר בין תורה לצדקה.

הלא אנו רואים אצל אומות העולם, שאין להם תורה, כמו שאמרו חז"ל, "מגיד דבריו ליעקב, ומכל מקום הם נותנים צדקה". וכי בכדי לתת צדקה צריכים להאמין בה' ולקיים התורה ומצות, שרק אז יכולים לתת צדקה. והוא אומר, "כיון שהם רחוקים מהתורה, לכן הם רחוקים מצדקה".

ועוד מדקאמר, כיון שמתרחקים מהתורה, ועל כן הם רחוקים מצדקה. משמע, כאילו שהתורה היא הסיבה שעל ידה יכולים לקיים צדקה. זאת אומרת, עיקר החשיבות שלנו הוא להגיע לצדקה. ואיך יכולים להגיע למדרגה גדולה כזו. הוא על ידי התורה.

אם כן יש להבין, מה היא גדלותה וחשיבותה של צדקה, שמשמע, שתורה היא דרגה יותר נמוכה מצדקה, כי ע"י התורה יכולים להגיע לצדקה. וזה צריכים להבין.

וכן יותר קשה להבין את דברי ר' חזקיה, במה שמוסיף על דברי ר' אבא ואומר, "מהו

אבירי לב, שאינם רוצים להתקרב אל הקב"ה. ומשום שאינם רוצים להתקרב אל הקב"ה, משום זה הם רחוקים מצדקה". איך אפשר להבין דבר זה, היינו ע"י התקרבות להקב"ה יזכו למדרגה יותר גדולה, שהיא צדקה.

וכמו כן יש להבין במה שאומר ר' חזקיה, "וכיון שהם רחוקים מצדקה, הם רחוקים משלום". וזה עוד יותר קשה להבין, כי לאחר שביאר לנו את החשיבות של צדקה, זאת אומרת, לדעתו של ר' אבא, צדקה יותר גדולה מתורה, ולדעתו של ר' חזקיה, צדקה יותר גדולה מהתקרבות אל הקב"ה, בא עכשיו ואומר, אם אין להם מדרגת צדקה, אין הם יכולים להגיע למדרגת שלום.

אם כן יש להבין, מהי מדרגת שלום, שמשמע, לאחר כל העבודה הוא יגיע למדרגת שלום. היינו, מדרגה א' היא **תורה או התקרבות להקב"ה**, ב' **צדקה**, ג' **שלום**. ויש לבאר את זה.

אנו מוצאים ענין צדקה נקרא אמונה, כמו שכתוב אצל אברהם "והאמין בה' ויחשבה לו צדקה". ומשום זה, שאמונה נקראת צדקה, כבר אנו יכולים לדעת, את חשיבתה של צדקה אינו כפשטות הלשון, אלא צדקה מרמזת על אמונה.

ומה היא אמונה, שנחשבת לבחינת צדקה. הנה אנו רואים, שמי שנותן צדקה לעני, אינו מצפה שהעני יחזיר וישלם לו איזו תמורה, תחת צדקה שנתן לו. ובפרט צדקה של מתן בסתר, בודאי לא חושב לקבל שום תמורה. אם **כּוּצְדָקָה נקרא, שעושה דבר בלי שום תמורה**.

והיות שהאמונה, שצריכים לקבל על עצמנו, צריכה להיות בלי שום תמורה. זאת אומרת, שצריך להאמין בגדלות ה', הנקרא בלשון הזהר "בגין דאיהו רב ושליט", ולא יהיה לו שום מחשבה, שהוא מקבל עליו עול מלכות שמים, שע"י זה הוא יקבל ממנו איזה שכר, אלא כולו בעמ"נ להשפיע. ומשום זה נקרא אמונה בשם צדקה. היינו, כדי לפרש לנו איזו צורה צריכה להיות האמונה שלנו, מה שאנו מקבלים על עצמנו.

אבל אנו צריכים לתשומת לב, איך מגיעים לידי אמונה זו, שהיא בעמ"נ להשפיע. הלא הטבע שלנו הוא רק לקבל ולא להשפיע. אם כן מה האדם יכול לעשות, בכדי להגיע לבחינת השפעה. אז הוא אומר לנו, שהוא דוקא ע"י תורה, כמו שאמרו חז"ל (קדושין ל') "בראתי יצה"ר, בראתי לו תורה תבלין".

וכמו שאומר בהקדמה לתלמוד עשר ספירות (אות י"א) וזה לשונו, "אמנם אנו מוצאים ורואים בדברי חכמי התלמוד, שהקלו לנו את דרכה של תורה יותר מחכמי המשנה. כי אמרו "לעולם יעסוק אדם בתורה מצות, אפילו שלא לשמה, ומתוך שלא לשמה בא לשמה". והיינו, משום שהמאור שבה מחזירו למוטב. הרי שהמציאו לנו ענין חדש במקום הסיגופים, המובאים במשנה אבות הנ"ל, שהוא המאור שבתורה, שיש בו די כח

להחזירו למוטב ולהביאהו לעסק תורה והמצות לשמה".

ובזה נבין את דברי ר' אבא, שאמר "הרחוקים מצדקה, פירושו, שמתרחקים מהתורה ועל כן הם רחוקים מצדקה". ושאלנו. וכי תורה היא הסיבה להגיע לצדקה. ובלי תורה לא יכולים לתת צדקה. אלא הענין כנ"ל, שצדקה הכוונה על בחינת האמונה. ואי אפשר להגיע לבחינת אמונה אמיתית, מטרם שיש לו השתוות הצורה עם הבורא. שפירושו, שכל מעשיו הם רק בעל מנת להשפיע נחת רוח להבורא.

וכמו שאומר בהקדמת ספר הזוהר (דף קל"ח ובהסולם שם) וזה לשונו, "כי חוק הוא זה, שלא יוכל הנברא לקבל רע מאתו יתברך בגלוי. כי הוא פגם חס ושלוש בכבודו יתברך, שהנברא ישיגו כפועל רעות. ועל כן, בעת שהאדם מרגיש רע, הנה באותו שיעור שורה עליו כפירה על השגחתו חס ושלוש, ונעלם ממנו הפועל יתברך".

והטעם הוא, כי מטרם שהאדם זכה לכלים דהשפעה, אין הוא מוכשר לקבל את הטוב והעונג ממנו יתברך. נמצא, שמרגיש רע, ומשום זה לא יכול האדם לזכות לאמונה אמיתית, מטרם שתיקן את הרע שלו, המכונה מקבל בעמ"נ לקבל.

נמצא, ע"י תורה, שמחזירו למוטב, היינו שיקבל כלים דהשפעה, אז יזכה לבחינת אמונה, שנקראת צדקה, שהיא בחינת "אמונה בגין דאיהו רב ושליט". ולא שהבסיס של האמונה שלו הוא על מנת לקבל איזו תמורה.

וכמו כן נבין עכשיו מה ששאלנו על דברי ר' חזקיה, במה שמבאר יותר את הפירוש של "אבירי לב". שמפרש, שמתרחקים מהקב"ה, ומשום זה הם רחוקים מצדקה. ושאלנו, היתכן שהתקרבות להקב"ה תהיה סיבה, שתהיה יכולת לעשות צדקה, הלא איזה קשר יש זה לזה. וכך כתוב שם בהסולם וזה לשונו, "ורבי חזקיה אינו חולק על רבי אבא, אלא שמבאר יותר ממנו". ושאלנו, הלא הביאור של ר' חזקיה הוא יותר קשה להבין.

ולפי מה שביארנו לעיל, הוא כנ"ל, שר' חזקיה מבאר יותר מה הוא הפירוש דנקראים "אבירי לב", שמשום זה הם רחוקים מצדקה. כי מה שר' אבא אומר, שהתרחקו מהתורה, הם יחשבו שפשוט שצריכים ללמוד תורה וע"י זה יזכו לצדקה, הנקרא אמונה. הגם שכוונתו של רבי אבא הוא, **שע"י התורה הם יבואו להשתוות הצורה, הנקרא כלים דהשפעה.** כי מטרם שיש להם כלים דהשפעה, אינם יכולים לבוא לבחינת אמונה אמיתית, כמו שכתוב בהסולם כנ"ל (בהקדמת ספר הזוהר דף קל"ח).

לכן מפרש ר' חזקיה יותר. ואומר יותר בפשטות, ש"אבירי לב", נקראים אלו שמתרחקים מהקב"ה. שפירושו הוא, משום שאינם רוצים להתקרב להקב"ה, משום שהם אבירי לב. ומשום זה הם רחוקים מצדקה. והוא כנ"ל, שאי אפשר לזכות לבחינת אמונה, שהיא בחינת צדקה, מטרם שזוכים להתקרב לה', הנקרא השתוות הצורה, שהם כלים דהשפעה.

ומה שר' אבא לא מפרש כמו ר' חזקיה, יכול להיות שר' אבא רוצה לומר לנו שני דברים בבת אחת. דהיינו, הסיבה והעצה. הסיבה שאין להם אמונה, הוא משום שאין להם כלים דהשפעה. והעצה לזה הוא לעסוק בתורה, שע"י מאור התורה יזכו להשתוות הצורה, הנקרא שכל מעשיהם יהיו רק להשפיע. ואז יזכו לבחינת צדקה, שהיא בחינת אמונה אמיתית.

ומה שר' חזקיה מוסיף, שע"י צדקה יזכו לשלום. ושאלנו, אם צדקה היא דבר כל כך גדול, שהכוונה היא על האמונה, אם כן מה הוא שלום. שמשמע, כאילו שהשלום הוא עוד דבר יותר חשוב.

ויש לפרש, שענין שלום הוא ענין של גמר עבודה. כי מטרם שהאדם זוכה לכלים דהשפעה, אין לו מקום לאמונה. ולאחר שכבר יש לו כלים דהשפעה, וזכה לבחינת אמונה, אז הוא משיג את מטרת הבריאה, שהיא להטיב לנבראיו. זאת אומרת, שאז הוא מרגיש את הטוב והעונג, שברא הקב"ה להטיב לנבראיו. ואז האדם זוכה לבחינת שלום.

מה שאם כן מטרם שהאדם זכה לבחינת צדקה, שהיא בחינת אמונה, על בסיס כלים דהשפעה, אין בו כלים להשיג את הטוב והעונג. משום שחסר להטוב בחינת תיקון, שלא יהיה נהמא דכסופא. שבשביל זה היה התיקון, הנקרא צמצום א'. ורק לאחר שיהיה להנבראים התיקון הזה, המכונה כלים דהשפעה, אז יש מקום, שיכול לשרות אור ה', שהוא להטיב לנבראיו.

מה שאם כן לפני זה הוא בקטטה עם הקב"ה, כמו שאומר בהסולם (הקדמת ספר הזהר דף קע"ב אות קע"ה) וזה לשונו, "וכן השלום קטרג שכולו קטטה". כיון שאי אפשר לו לעסוק במצות ע"מ להשפיע, אלא עם עירוב של הנאת עצמו. הנה ע"י זה נמצא תמיד בקטטה עם ה' יתברך. כי נדמה לו שהוא צדיק גמור, ואינו מרגיש כלל בחסרונותיו. דהיינו, שאינו מרגיש, שכל עיסוקו בתורה ומצות הוא שלא לשמה. והולך ומתרעם חס ושלום על ה' יתברך, שאין מטיבים עמו כמו שצריכים להטיב עם צדיק גמור.

הרי אנו רואים, שמטרם שזוכה לבחינת צדקה, שהיא בחינת אמונה בה' יתברך על בסיס כלים דהשפעה, שזה מביא את האדם לידי התקרבות לה', אין מציאות שיהיה שלום.

נמצא, שגמר עבודה הוא, להגיע להמטרה, הוא שמגיעים לידי מדרגת שלום. ולהשלום הזה אי אפשר להגיע, מטרם שעוברים את השלבים הקודמים, שהם התקרבות לה', ואח"כ אמונה המכונה צדקה, ואח"כ להמטרה, שנקרא שלום.

רביברוך שלום הלוי אשלג זצוק"ל

ענין החסד

מאמר ד', תשמ"ו
ספר בראשית, לך לך

בענין החסד, מובא בזה"ק (לך לך דף קכ"ח, ובהסולם אות שפ"ב) וזה לשונו, "ותנא ולמדנו מה ראה הכתוב, שלא נקרא אברהם עד עתה. אלא כך ביארנו, כי עד עתה לא נמול, ועתה נמול. וכשנמול, נתחבר בה', זו שהיא השכינה, והשכינה שרתה בו. על כן נקרא אז אברהם עם "ה". והיינו שכתוב, אלה תולדות השמים וארץ בהבראם. ולמדנו ב"ה" בראם. ולמדנו באברהם, כלומר שב **הבראם** אותיות באברהם. ללמדנו, שבשביל אברהם נברא העולם.

ושואל, מה הם אומרים. כלומר, למה חולקים זה על זה בפירוש בהבראם. ומשיב, אלא דא חסד, זה שאומר, שבהבראם רומז לאברהם, היינו חסד, שבשביל חסד נברא העולם. ודא שכינתא. וזהו שאומר ב"ה" בראם, היינו השכינה. ואין קושיא מאחד על חבירו, כי הכל יורד ביחד. כלומר, אם החסד בעולם, גם השכינה בעולם. וכן להיפך. ועל כן ב' המשמעויות, חסד ושכינה, ענין אחד הוא. והאי והאי הוי. והעולם נברא בשביל החסד ובשביל השכינה. ויש להבין במה שהוא מפרש, בהבראם, באברהם, שהוא חסד. היינו, שבשביל חסד נברא העולם."

ויש להבין בענין החסד. הלא זה הוא רק ענין ששייך לבין אדם לחברו. וכי כדי שכל אחד יעשה חסד עם חבירו, ברא הקב"ה את העולמות העליונים, ועולם המלאכים, והשרפים. והכל בכדי שראובן יעשה חסד עם שמעון, וכדומה. מה יהיה להקב"ה מזה. היתכן לומר דבר כזה. ולפי זה צריכים להבין מהו חסד, שאמר, שבשביל חסד נברא העולם.

זה ידוע, שמטרת הבריאה היא להטיב לנבראיו. אם כן יש לשאול, מה הוא שאומרים על הכתוב, "אלה תולדות שמים בהבראם", שתי מיני דרשות? : א' מטעם שכינתא, וב' מטעם אברהם, שהוא חסד.

וצריכים לומר, שמהכתוב "בהבראם" הם דורשים רק איך להגיע להמטרה, הנקראת להטיב לנבראיו. שהמשמעות היא, שהנבראים צריכים להגיע לידי השגת טוב ועונג עם כל השלימות. זאת אומרת, שבזמן שיקבלו טוב ועונג, לא ירגישו שום אי נעימות, הנקרא נהמא דכסופא.

ובכדי לתקן את זה, נעשה צמצום, שהוא העלם והסתר על הטוב ועונג. כמו שאומר האר"י הקדוש (מובא בתע"ס חלק א' דף א') וזה לשונו, "דע, כי שנאצלו הנאצלים ונבראו הנבראים, היה אור עליון פשוט ממלא כל המציאות. ולא היה שום מקום פנוי. וכאשר עלה ברצונו הפשוט לברוא העולמות, להוציא לאור שלימות פעולותיו, והנה אז צמצם את עצמו".

נמצא לפי זה, שההעלם וההסתר, שאנו רואים על הרוחניות, זאת אומרת, הגם שאנו צריכים להאמין ב"מלוא כל הארץ כבודו", אבל אם כל העולם הנבראים היו מרגישים את כבוד ה', מי היה אז רוצה לעסוק בדברים שפלים, בזמן שרואים את החשיבות של כבוד הרוחניות. כי אדם

יכול לקבל לעצמו תמונה ממה שהיה לו מהעבר.

נגיד שאדם ידמה לעצמו, שהזמן הכי חשוב שהיה אצלו, שהיה מרגיש איך שכדאי להיות דבוק ברוחניות. והיה מסתכל על עצמו, וכן על כל העולם כולו, איך שהזמן עובר בלי שום תועלת ומטרה, ורק עוסק בדברים של מה בכך. וכשהוא היה אז במצב מרומם, היה כל העולם בעיניו כמו ילדים קטנים, שמשחקים בצעצועים.

כמו שאנו רואים, לפעמים ילד קטן לוקח חבל ושם על הכתף של השני. והוא אומר לו, אתה תהיה סוס ואני מוליך את המושכות, שאז שניהם נהנים מהמשחק הזה. ואם נאמר להילדים, איך אתם משחקים בדברי שקר, הלא אתה לא עגלון והוא לא סוס, בטח שהם לא יבינו מה שמדברים אליהם.

והאדם, כשהוא עושה לו ציור, מזמן שהיה לו המצב הכי חשוב בחיים, כשהיה מסתכל על אנשים, איך שהם עוסקים רק בגשמיות, היה מסתכל עליהם כמו שאיש מבוגר מסתכל על ילדים קטנים, איך שהם משחקים.

אי לזאת, מה חסר לנו, בכדי שנוכל לעסוק בתורה ומצות. רק הגילוי. היינו, שיהא גלוי לפנינו את הטוב והעונג, הנמצאים גנוזים בהם. שנראה אותם בגלוי. ואז, מי לא רוצה טוב ועונג. ומי האדם שיכול להשפיל את עצמו, ולהכנס ללול של תרנגולים, ולנקור באשפה כמוהם, ולהיות שמח ועליז מזה, בזמן שהוא יכול להנות מהחיים כמו בן אדם. זאת אומרת, שהפרנסה שלו תהיה מה שמשמחים אנשים, ולא ממה שמשמחים בהמות וחיות. וזה הכל נאמר בזמן שהוא מרגיש את ההפרש שבין החיות של אנשים, לבין חיות של בהמות, וחיות, ועופות.

מה שאם כן בזמן ההסתרה, שהוא לא רואה חיים אחרים בעולם, רק ממה שהוא נהנה, זהו החיות של כל העולם. וכשהם מסתכלים על אנשים, שהם מוותרים על ענינים גשמיים ומחפשים חיים רוחניים, הם מסתכלים עליהם כמו על ילדים טפשים, שאין להם שום שכל. שנותנים לילדים קטנים לשחק עם דברים חשובים, והם זורקים אותם ולוקחים במקומם דברים של מה בכך.

כך יש להנות מדברים גשמיים, והם זורקים אותם וחושבים להשיג קניינים רוחניים. ואצלם הדברים רוחניים, הם דברים של מה בכך, היינו דברים שאין להם שום ערך. אבל הכל הוא בגלל ההעלם וההסתר שיש על הרוחניות.

ועתה נבאר את הב' פירושים במילת "הבראם", שא' פירושו חסד, והב' הוא פירושו שכינה. ושאלנו, וכי בשביל חסד כדאי לברוא עולם הבא ועוה"ז. אבל כפי שביארנו לעיל, שמטרת הבריאה, שהיא להטיב לנבראיו, אי אפשר שיתגלה הטוב והעונג מטרם שיוכלו לקבל בעמ"נ להשפיע, אם כן אין מקום שתוכל המטרה להגיע לשלימותה.

לכן צריכים לפרש את מה שדורשים "בהבראם", היינו שעל ידם יקיימו המטרה של הבריאה. ובלעדם אין מקום שיכולה לבוא מטרת הבריאה על שלימותה. לכן זה שפירש "באברהם" היינו חסד, הוא, שע"י שהם יתעסקו במידת החסד, הם יכולים לבוא לידי מידת השפעה, שמזה

יוכלו אח"כ לקבל קבלת התענוג, והקבלה הזו תהיה נקראת השפעה.

וזהו כמו שאומר בהסולם (הקדמת ספר הזהר דף קע"ב אות קע"ה), שמביא את מאמר חז"ל וזה לשונו, "שבעת בריאת העולם, כשאמר למלאכים, נעשה אדם בצלמנו, הנה חסד אמר, יברא, מפני שהוא גומל חסדים. אמת אמר, אל יברא, מפני שכולו שקרים".

ומפרש שם את דברי חז"ל שמה, "שחסד אמר, יברא". וזה לשונו, "אבל חסד אמר, יברא, מפני שהוא גומל חסד, כי מצות גמילות חסדים, שעושה, שהוא בהכרח מעשה מבוררת להשפיע, הנה על ידה נמצא מתתקן לאט לאט, עד שיוכל לעסוק בכל המצות ע"מ להשפיע. ואם כן הוא בטוח בסופו להגיע למטרתו לעסוק לשמה. ועל כן טען החסד, שיש לבראו".

נמצא לפי הנ"ל, שמה שאומרים "בהבראם", פירושו שמ"הבראם" דורשים רק לבחינת אמצעי, ולא לבחינת מטרה, כידוע שמטרת הבריאה היא להטיב לנבראיו, אלא עצות איך להגיע שהנבראים יוכלו לקבל את המטרה, היינו שיוכלו לקבל את הטוב והעונג. היות שמוכרחה להיות השתוות הצורה בין המשפיע להמקבל, והיות שהם בהפכיות הצורה, אין אף פעם שתהיה להם היכולת לקבל את הטוב והעונג.

לכן אחד דורש שהאמצעי הוא חסד, שעל ידי מידת החסד, שכל אחד עושה עם השני, ע"י זה יזכו לכלים דהשפעה, ויוכלו לקבל את הטוב והעונג.

ואחד דורש "בהבראם", "ה' בראם", היינו השכינה. אין הפירוש שהוא חולק עליו, אלא שהוא אומר, "בה' בראם", הכוונה שמלכות, שהיא בחינת שכינה, נרמזת כאן "בהבראם", היינו ה' זעירא.

ומפרש האר"י הקדוש (מובא בבית שער לכוונות דף כ"ג אות מ"ג) וזה לשונו, "וזה סוד בהבראם, ב"ה" בראם, כי כל הנבראים היו בחינת ה' פרצופים, הן באצילות והן בבי"ע. וזה סוד ה' זעירא דמלכות דא"ק, אחר שנתמעטה בסוף ז"ת שלה".

ומפרש שם (באור פשוט), שעולם התיקון הנקרא אבי"ע, יצאו ממלכות אחר, שנמתקה במידת הרחמים, הנקרא צמצום ב', ששם היה המיעוט במלכות. לכן נקראת מלכות ה' זעירא.

משמע מכאן, שענין ה' ש"בהבראם", שמפרשים, שהכוונה על השכינה שקבלה תיקון, המכונה **שיתוף מידת הרחמים בדין**, שפירושו הוא, שמלכות הנקרא מידת הדין, שהיא שורש הנבראים, שהוא הרצון לקבל, שהיא הכלי הצריכה לקבל את המטרה של הבריאה, שהיא להטיב לנבראיו, והיא הכלי קבלה להטוב ועונג, שזהו חומר הנבראים, היינו הרצון לקבל הנאה ותענוג ממנו יתברך, אלא מסיבת תיקון של השתוות הצורה כנ"ל, נעשה דין, שאסור להשתמש עם כלי קבלה זו, אם לא יוכל לכוון בע"מ להשפיע. וזה נקרא בשם צמצום ודין.

והיות שאין קיום העולם בלי תיקון זה, הנקרא מקבל בע"מ להשפיע, אחרת אין שום גילוי שפע לתחתונים, מחמת הצמצום והדין, שנעשה לצורך תיקון העולם. אבל איך יכולים להגיע לשנות את טבע הבריאה, שהוא בחינת מקבל, להיות משפיע.

לכן, בכדי שתהיה אפשרות לתקן את הכלי קבלה, שיהיו בעמ"נ להשפיע, היה מוכרח להיות תיקון, המכונה שיתוף מידת הרחמים בדין כנ"ל, המכונה צמצום ב', שענינו הוא, שבינה, שהיא מידת הרחמים, הנקראת בחינת השפעה, התערבה עם מלכות, שהוא קבלה, וע"י המזוג הזה, רחמים בדין, אז נוכל בסגולת תורה ומצות להגיע לידי השפע, אף על פי שהוא נגד הטבע שלנו.

וענין זה מובא בהפתיחה לחכמת הקבלה (אות נ"ח) וזה לשונו, "וזה סוד מה שאמרו חז"ל, בתחילה עלה במחשבה לברוא את העולם במידת הדין, וראה שאין העולם מתקיים, והקדים את מידת הרחמים ושיתפה למידת הדין. וראה שאין העולם מתקיים, דהיינו כנ"ל, שבאופן זה לא היה שום אפשרות להאדם, הצריך להבראות מבחי"ד הזו, שיוכל לסגל מעשים של השפעה, לכן הקדים מידת הרחמים ושיתפה למידת הדין, שע"י השתתפות הזו נעשתה גם הבחי"ד, שהיא מידת הדין, כלולה מניצוצי השפעה שבהכלי דבינה".

נמצא לפי הנ"ל, שהאמצעים, שנוכל לבוא ולהשיג את מטרת הבריאה, שהיא להטיב לנבראיו, יש לנו רק בזכות הה' זעירא, שהה', שהיא מידת הדין, נתקטן הדין שלה למידת הרחמים, שפירושה, שחלק מהרצון לקבל נתמעט וקבל לתוכה מידת הרחמים, כנ"ל, שהכלי קבלה בשורשם נכללו ממידת השפעה, הנקראת רחמים.

ובזה נבין מה שהזה"ק מסיים, "שאין מחלוקת ביניהם אלא כי הכל יורד ביחד". כלומר, אם החסד בעולם, גם השכינה בעולם. וכן להיפך. "והעולם נברא בשביל החסד ובשביל השכינה".

משמע מכאן, שהפירוש הוא, ששניהם, היינו מידת החסד ובחינת שכינה, שנתקנה עם מידת הרחמים, הוא לדבר אחד נתכוונו. זאת אומרת, שעל ידיהם יגיעו הנבראים למטרת הבריאה, שהיא כדי להנות לנבראיו. וזה שאומר, "אם אין חסד אין שכינה".

פירוש, אם לא היה תיקון חסד שבעולם, היינו שע"י מידת החסד יוכלו לקבל בע"מ להשפיע, לא היתה השכינה, היינו לא היה מועיל התיקון שנעשה בהמלכות, שנקרא שיתוף מידת הרחמים בדין. אלא, שמידת החסד ישנו בעולם, שייך לומר, שמלכות נתקנה במידת החסד, שהוא רחמים, שזה עוזר להגיע להמטרה.

אבל צריכים להבין, מדוע מלכות נקראת שכינה. הנה אאמו"ר זצ"ל אמר, שהזה"ק אומר, "הוא שוכן והיא שכינה". שפירושו הוא, שבמקום שהבורא מגולה נקרא שכינה. וזה נקרא השראת השכינה, היינו ששם מגולה הבורא.

ולכן יש להאדם להתפלל תמיד, שיזכה לבחינת מלכות שמים, המכונה גם כן בשם אמונה. היינו, שהאדם צריך להתפלל, שיזכה לבחינת אמונה. אבל מתעוררת השאלה, אם הוא יודע, שחסר לו אמונה בה', אם כן למי הוא מתפלל, שרק בזמן שהוא מאמין בה', אז שייך לומר, שמבקש מה', שיתן לו את הדבר מה שהוא מבקש ממנו.

וזה יכולים לפרש על דרך מה שכתוב בהקדמה לתע"ס (אות י"ד) וזה לשונו, "מי שתורתו אומנותו. אשר בעסק תורתו ניכר שיעור אמונתו. כי אומנתו אותיות אמונתו. בדומה לאדם

שמאמין לחבירו ומלווה לו כסף. אפשר שיאמין לו על לירה אחת. ואם ידרוש ממנו שתי לירות, יסרב להלוות לו. ואפשר, שיאמין לו עד מאה לירות, אבל לא יותר מזה. ואפשר, שיאמין להלוות לו את חצי רכושו, אבל לא כל רכושו. ואפשר גם כן שיאמין לו על כל רכושו, בלי שום צל של פחד. ואמונה זו האחרונה נחשבת לאמונה שלימה. אבל באופנים הקודמים נבחנת לאמונה בלתי שלימה, אלא שהיא אמונה חלקית. אם פחות אם יותר".

הרי אנו רואים, שיש אמונה חלקית. ואז כשיש לו אמונה חלקית, שייך לומר, שהאדם יתפלל לה', שיעזור לו היות שאין לו אלא אמונה חלקית. לכן הוא רוצה, שהקב"ה יעזור לו, שיזכה לאמונה שלימה, כנ"ל.

והיות שאי אפשר לזכות לאמונה שלימה מטרם שזוכה להשתוות הצורה, כמו שמובא במאמרים הקודמים ומובא בהקדמת ספר הזוהר (דף קל"ח ובהסולם שם), לכן יש אלו התיקונים, כמו שכתוב לעיל בדרשת בהבראם :

א', שע"י מידת החסד יבואו להשתוות הצורה, שהיא בחינת אברהם,

וב' אומר, שהוא בחינת ה', היינו שכינה, היינו מה שמלכות קבלה לתוכה מידת הרחמים, שעל ידי יזכו לבוא לידי בחינת השפעה. ואז יקויים את מטרת הבריאה, שהיא להטיב לנבראיו.

רבי ברוך שלום הלוי אשלג זצוק"ל

בענין כבוד אב

מאמר ה', תשמ"ו
ספר בראשית, וירא

בזה"ק (וירא דף מ"ה ובהסולם שם) וזה לשונו, "רי שמעון פתח ואמר, בן יכבד אב ועבד אדוניו. בן יכבד אב, דא צחק לאברהם. ושואל, מתי כבר אותו, היינו בשעה שעקד אותו על המזבח, ולא עמד כנגדו לעשות רצון אביו. ועבד אדוניו, זהו אליעזר לאברהם, כאשר שלח את אליעזר לחרן, ועשה שם כל רצונו של אברהם, וכבד אותו, כמו שכתוב, וה' ברך את אדוני. וכתוב, ויאמר עבד אברהם, אנכי, כדי לכבד את אברהם. שהרי בן אדם המביא כסף, וזהב, ואבנים יקרות, וגמלים, ובעצמו הוא כראוי, ויפה מראה, לא אמר שהוא אוהבו של אברהם, או קרוב שלו. אלא אמר, עבד אברהם אנוכי, כדי להעלות את שבתו של אברהם, ולכבד אותו בעיניהם".

(ובאות קמ"ה) אומר שם, "ועל כן אומר הכתוב, בן יכבד אב ועבד אדוניו. ואתם ישראל, בני, חרפה היא בעיניכם לומר, שאני אביכם, או שאתם עבדי. ואם אב אני איה כבודי, ואם אדון אני איה מוראי".

ויש להבין את דברי הזה"ק, במה שאומר, "שה' אומר, ואתם ישראל בני, חרפה היא בעיניכם, לומר שאני אביכם". משמע מכאן, שצריכים לומר למי שהוא, שהקב"ה הוא אבינו. ואין אנו יכולים לומר דבר זה, מפני שאנו מתביישים. אז צריכים לדעת, לפני מי אנו צריכים לומר, שהוא אבינו. וגם יש לדעת, מה היא הבושה, שמסיבת הבושה אין בידינו לומר, כמו שכתוב, "חרפה היא בעיניכם".

ובכלל קשה, הלא אנו אומרים כל יום, "אבינו מלכנו". וגם בתפלת שמונה עשרה אנו אומרים, "השיבנו אבינו לתורתך". אם כן למי עוד אנו צריכים לומר, שהקב"ה הוא אבינו, ואנו מתביישים לומר זה, ועל זה הקב"ה ברוגז, ואומר, "ואם אב אני איה כבודי".

ויש לפרש את זה, שאנו צריכים לומר, ש"ה' הוא אבינו" הוא להבורא. ואנו אומרים תמיד, "אבינו מלכנו", ועל זה הקב"ה ברוגז, היינו איך אין אתם מתביישים לומר לפני שאני אביכם, בו בזמן שאתם לא נוהגים בי שום כבוד, וזה שאומר "אם אב אני, איה כבודי" זאת אומרת, שהקב"ה אומר שחרפה היא לכם לקראות אותי בשם אבינו, ואני רואה שהכבוד שלי מונח אצלכם

בארץ, הנקרא שכינתא בעפרא, ואיך אתם לא מתביישים לקראות אותי אבינו.

"ואם אדון אני איה מוראי". הלא אתם אומרים, שכולכם עבדי ה', ואני לא רואה שתהיה לכם יראה, היינו היראת שמים מה שאתם צריכים לקבל על עצמכם. כי עבד, משמע שאין לו שום רשות בפני עצמו, כמו שאמרו חז"ל, "מה שקנה עבד קנה רבו", אלא הוא מתבטל לפני האדון, וכל מה שהוא מקבל מהאדון, הוא רק בכדי שיוכל לשמש להאדון ולא לצורך עצמו.

ואני רואה שאתם הולכים בדרך הפוכה, היינו שאתם רוצים שאני אשמש אתכם, היינו שאני אמלא את האהבה העצמית שלכם. ומה שאתם באים אלי לבקש, הוא רק איך להגדיל את הרשות שלכם. זאת אומרת, אתם אדונים ואני העבד שלכם, ואתם הולכים כל היום עם טענות עלי, שאני בעל חוב שלכם, ואם אתם הייתם יכולים לקבל ממני בחוזקה, בטח שאתם הייתם מקבלים.

ומה עשה הבורא שלא יקבלו בחוזקה. עשה דבר קטן, ברא בחינת חושך בעולם, הנקרא העלם והסתר, שאם הנבראים לא יהיו מוכנים להיות עבדים, לעבוד בשבילו, הנקרא מקבל בעל מנת להשפיע נחת רוח ליוצרו, על דרך שאמרו חז"ל, "הדבק במידותיו". כידוע, שכל זמן שנמצא בכלים דקבלה, כל מה שמקבל יותר, נמצא, שהוא גרוע ביותר, היינו שהוא מתרחק מהקב"ה. לכן עשה תיקון גדול, שבמצב שהכלי קבלה שולטים באדם, הוא לא רואה שום דבר שבקדושה, שיהיה לו משם להוציא תענוגים.

אלא שהוא רואה רק אלו תענוגים, שניתן לראות, המכונים תענוגים דפרודא. כמו שאומר האר"י הקדוש, שניתן לקליפות בחינת הארה דקיק, לכל התענוגים הגשמיים, בכדי שיהיה להם קיום. ורק זה האור של הגשמיות ניתן לראות, ששם נמצא תענוג. מה שאין כן על רוחניות יש ענן חושך, שמכסה את כל תענוגי הרוחניים. וממילא לא מקבלים בחוזקה. היינו, אפילו שהבעל הבית לא רוצה לתת, היות שלא רואים תענוגים. לכן כל אלה שכל חשקם הוא באהבה עצמית, בורחים מכל דבר אמת, שיש שם הטוב והעונג, מחמת שהחושך יכסה ארץ.

ומשום זה אין האדם מסוגל תיכף בתחילת עבודתו לעבוד לשמה, אלא מוכרח להתחיל בשלא לשמה. כי בלשמה, שהוא דרך אמיתית, הגוף מוכרח לברוח מעבודה זו. כי כל בחינה הולך לבחינתה. והואיל שאדם נברא עם כלי קבלה ע"מ לקבל, לכן, כשרואה איזה מחשבה דיבור ומעשה, שלא יצמח מזה משהו עבור כלי קבלה שלו, תיכף הוא בורח מהם, משום שזה הוא לא בחינתו. כי בחינתו הוא הטבע שבו הוא נברא, והוא קבלה בעמ"נ לקבל, ולא להשפיע כלום.

וכדי שהאדם, המתחיל בעבודת ה', לא יברח מהעבודה דלהשפיע, כיון שאין זה בחינתו כנ"ל, לכן מוכרחים להתחיל בשלא לשמה. היינו, שהוא מקיים תו"מ, מה שהקב"ה ציווה לנו, ותמורת זה הוא ישלם לנו שכר תמורת עבודתינו, היינו משום שאנו היו יכולים לעבוד רק בדברים גשמיים, היינו להרויח כסף וכבוד, והיו נהנים ממנוחה. ואנו מוותרים על השגת כסף וכבוד ושאר תאוות, מה שהגוף דורש שאנחנו נעשה את זה, ויהיה לנו תענוג מזה, ואנחנו מקיימים במקום זה את התורה ומצות, מה שהבורא ציווה לנו.

ואנו רואים, בזמן שאנו דורשים משהו מהגוף, שהוא יותר על תענוגיו, מה שהוא מבין שהוא יכול להנות מהם, הוא שואל, מה תרויח מזה, היינו מהעבודות החדשות שאתה רוצה לעשותם, האם יהיה לך מזה תענוגים יותר גדולים. אחרת, בשביל מה אתה צריך להחליף מקום עבודה שלך, שאתה רגיל לעבוד אצל בעל הבית הזה, זאת שאתה רוצה לעבוד עכשיו אצל הבורא ולמען הבורא, שהוא צריך את עבודתך, האם הוא ישלם לך יותר משכורת, היינו יותר תענוגים, כלומר שתהנה יותר מהעבודה שאתה כבר רגיל בה.

ובטח שצריכים לומר לו, שעד עכשיו היה לו רווח, רווחים קטנים, דהיינו תענוג המדומה. מה שאם כן עכשיו תזכה לרווחים גדולים, שהנאה שלך תהיה הנאה אמיתית. כי הקב"ה רוצה לתת לך שכר רוחני. אלא בלי עבודה תהיה זה נהמא דכסופא. לכן ניתנו לנו תורה ומצות, ואנו צריכים להאמין, שבדאי הוא ישלם לנו תמורת זה, שאנו מוותרים את צרכינו, ממה שאנו היינו יכולים להנות, תמורת שכר אמיתי שהוא שכר רוחני.

והגם שאנו עוד לא יודעים מהו רוחניות, מכל מקום אנו מאמינים שהוא דבר גדול, שכל התענוגים הגשמיים בערכו נבחן לנהירו דקיק, כמבואר בדברי האר"י, שאומר, שע"י שבירת הכלים ומחטא עץ הדעת, נפלו ניצוצין לתוך הקליפות, בכדי להחיותן, שלא יתבטלו כל זמן שצריכים אותם. מה שאם כן בעולמות דקדושה, שם ישנם עיקר הטוב והעונג. לכן כדאי לנו לעבוד בתו"מ, שע"י זה נזכה לעוה"ב, תמורת עבודתנו בתו"מ.

אבל לאחר שהאדם כבר נכנס לעבודת ה', ורוצה לידע דרך העבודה אמיתית, אז אומרים לו, "אם אדונים אני איה מוראי", שפירושו, הלא מדרך העבד, שעובד הכל לצורך בעל הבית ולא בשביל עצמו. ואיך אתם עובדים רק בכדי לזכות לעוה"ב, שאתם רוצים תמורה עבור עבודתכם. הלא מדרך העבד, שעובד בלי שום תמורה. ומה שבעל הבית נותן לו צרכיו, הוא בכדי שהעבד יוכל לעבוד בשבילו, אבל אין להעבד שום רכוש, שנאמר, שזה שייך להעבד, אלא אין שם אלא רשות אחד, והוא רשות של בעל הבית.

אלא כל העבודה שלנו בתורה ומצות צריך להיות בכדי להגיע לידי השתוות הצורה, שהוא דביקות ה'. וזה שאנו עוסקים בתורה ומצות, הוא לא כמו שחשבנו מקודם, שהבורא רוצה שנקיים את התו"מ שלו, וע"י זה יתן לנו אח"כ שכר. אלא התורה ומצות שניתנו לנו לקיים, הוא מחמת שאנחנו צריכים לזה, היינו שע"י קיום תו"מ אנו נקבל מאור התורה, שע"י המאור הזה אנו נוכל לבוא לידי השתוות הצורה, כי המאור שבה מחזירו למוטב.

היוצא מזה, מהו השכר שאנו צריכים לדרוש עבור עבודת הגוף, שאנו מוותרים צרכי הגוף לצורך קיום תורה ומצות. ובטח בלי שכר אי אפשר לעבוד, כי שואל תיכף על המקום, בשביל מה אתה מוותר על התענוגים, שאתה יכול להנאות מהם. ומה אתה תרויח.

והתשובה היא, שכל הרווח שלנו הוא, שנזכה לשמש את הבורא יתברך. וזהו דבר חשוב מאוד, משום שזה הוא ענין של אמת, היינו שיזכה להיות דבוק במלך מלכי המלכים. מה שאם כן כשכל התענוגים בנויים בזה, שכל הנאה שיש לו, הוא בזה שלוקח הנאה ותענוג בזה שמשמש את עצמו, ולקבל תענוג בלבושים של קבלה שייך גם לבעלי חיים ולא דוקא לבני אדם, שהוא מובחר היצורים, שיהנה מאותם לבושים שבעלי חי נהנין, זה לא מתאים בשבילו.

אלא כל הלבושים, שהאדם רוצה לקבל הנאה, יהיה מלבושים של כלים דהשפעה. זאת אומרת, בלי תענוג אי אפשר לעבוד. אלא התענוג שלו הוא, במה שכל התענוגים שלו נמדדים, כמה שהוא יכול להשפיע להמלך. היינו, אם הוא רוצה לדעת, כמה הוא מקבל הנאה מעבודתו, אל ימדוד כמה הוא נהנה מעבודתו, שפירושו, כמה שיש לו הנאה משימוש המלך. אלא ימדוד ממעשים, היינו **כמה הוא רוצה שהמלך יהנה מעבודתו**. נמצא, שכל חשיבתו הוא ממה שהוא משמש את המלך.

היוצא מזה, אם האדם רוצה לעשות ביקורת על עצמו, אם הוא מתקדם בעבודה, אז יש לעשות זאת בשני אופנים:

א) שמסתכל על השכר, היינו השכר שהוא מקוה לקבל מהבורא, אם הוא מקבל כל יום שכר יותר גדול, ואז המודד הוא הכלי קבלה,

ב) כמה הוא נהנה בזה שמשמש להבורא, וכל השכר הוא מזה שמשפיע להבורא, ואם הוא משמש לגדול המדינה למשל, יש לאדם הנאה, ואם הוא משמש גדול הדור, בטח שהנאה היא יותר גדולה, לכן הוא רוצה, **שכל יום יהיה אצלו הקב"ה יותר גדול ויותר חשוב**. זו היא המדידה האמיתית.

רביברוך שלום הלוי אשג זצוק"ל

ענין בטחון

מאמר ו', תשמ"ו
ספר בראשית, תולדות

בזהר הקדוש (תולדות דף נ"ג, אות קכ"ב-ד' ובהסולם) אומר וזה לשונו, "ר' אלעזר פתח ואמר, אשרי אדם עוז לו בד, אשרי האדם שמתחזק בהקב"ה, ושם מבטחו בו. יכול כחנניה מישאל ועזריה. אפשר לפרש את הבטחון על דרך שאמרו חנניה, שבטחו ואמרו הן איתי אלהנא, דהיינו, שבטחו, שהקב"ה יצילם בודאי מכבשן האש. ואומר, שאינו כן, אלא בוא וראה, אם לא יצילם ולא יתייחד עליהם הקב"ה, נמצא שלא יתקדש שמו של הקב"ה בעיני כל. אלא אחר שידעו שלא אמרו כראוי, חזרו ואמרו והן לאידיע להוי לך מלכא, דהיינו, שאמרו בין שיציל ובין שלא יציל, יהיה ידוע לך, שלא נשתחוה לצלם.

אלא לא יבטח אדם ויאמר, הקב"ה יצילנו, או הקב"ה יעשה לי כך וכך, אלא ישים מבטחו בהקב"ה, שיעזור לו כמו שצריך, כאשר ישתדל במצות התורה, וישתדל ללכת בדרך האמת. וכיון שאדם בא לטהר, עוזרים לו, ובזה יבטח בהקב"ה, שהוא יעזור אותו, ויבטח בו ולא ישים מבטחו באחר זולתו, ועל זה כתוב "עוז לו בד".

"מסילות בלבבם". פירושו, שיעשה את לבו כראוי, שלא יבוא בו הרהור זר, אלא כאותה מסילה המתוקנת לעבור בה, לכל מקום שצריכים, הן לימין והן לשמאל. "וכן יהיה לבו", כלומר, שבין אם הקב"ה יעשה עמו טובה או להיפך, יהיה לבו מוכן ומתוקן, שלא יהרהר אחר הקב"ה בשום פנים שבעולם. דבר אחר, "אשרי אדם עוז לו בד". הוא כמו שאתה אומר, "ה' עוז לעמו יתן", שפירושו תורה. "עוז לו בד", פירושו, שהאדם צריך לעסוק בתורה לשמו של הקב"ה, דהיינו השכינה, שנקראת שם, כי כל מי שעוסק בתורה ואינו משתדל לשמה, טוב לו שלא היה נברא. "מסילות בלבבם" הוא כמו שאתה אומר, "סולו לרוכב בערבות ביה שמו", שפירושו, לרומם לרוכב בערבות.

וכן "מסילות בלבבם" פירושו, שאותה התורה שהוא עוסק בה, תהיה כוונתו לרומם את הקב"ה, ולעשותו מכובד וחשוב בעולם, דהיינו, שיכוון בלבו, שבעסק תורתו ימשיך שפע הדעת לו ולכל העולם, כדי ששמו של הקב"ה יתגדל בעולם, כמו שכתוב "ומלאה הארץ דעה את ה'". ואז יקויים "והיה ה' למלך על כל הארץ".

ולפי הנ"ל קשה להבין את ענין הבטחון, מה שהזהר הקדוש מפרש לנו, ואומר "אלא לא יבטח אדם ויאמר הקב"ה יצילנו", או "הקב"ה יעשה לי כך וכך". הלא אנו רואים, אם מי שהוא מבקש מחבירו, שיעשה לו איזה טובה, ואם האדם הזה הוא ידיד שלו, ויודע שיש לו לב טוב, אז הוא בוטח באדם זה שיעשה את מבוקשו. אבל איך שייך לומר שהוא

בוטח בו, אפילו שלא יעשה את מבוקשו, כמו שכתוב "אלא לא יבטח אדם ויאמר, הקב"ה יצילנו".

ועוד קשה להבין במה שאומר, "ולא ישים מבטחו באחר זולתו". ועל זה כתוב "עוז לו בך". וזה צריכים להבין. כי מצד אחד הוא אומר, שלא יאמר "שהקב"ה יצילנו", שפירושו, שהבטחון צריך להיות אפילו כשאינו מצילו, כעין חנניה. ומה שייך לומר אז על הספק, "שלא יבטח באחר", שמשמע שאחר בודאי יעזור ויציל אותו.

זאת אומרת, כאילו יש מי שהוא, שכן יכול להצילו בודאי, בלי שום ספק. ולכן יש איסור לבטוח באחר, רק שיבטיח עצמו בה', אף על פי שאינו יודע אם ה' יצילו כנ"ל. ואיך שייך לומר, שיש מי שהוא, שיכול להצילו, הלא מביא דוגמא מחנניה מישאל ועזריה, ושם איך שייך לומר, שלא יבטחו באחר, משמע כאילו יש מי שהוא בעולם, שיכול להציל אותם מכבשן האש, היתכן לומר כך.

וכדי להבין את דברי הזה"ק, צריכים להקדים את מטרת הבריאה, היינו שיש מטרה מצד הבורא, מה שהבורא רצה מהבריאה. וגם יש מטרה מצד הנבראים, היינו לאיזה מטרה הנבראים צריכים להגיע, שנגיד, שהם באו להמטרה שלהם, היינו לשם מה שהם נבראו.

וזה ידוע, שהמטרה מצד הבורא היא, היות שרצונו להטיב לנבראיו, לכן ברא את הנבראים בכדי לתת להם טוב ועונג. והיות שרצה שההטבה שהוא נותן להם, תהיה בה שלימות. לכן עשה תיקון, שמטרים שהנבראים יכלו לקבל בע"מ להשפיע, לא יקבלו שום שפע, הנקרא טוב ועונג. וזהו מטעם, שמטבע הענף להדמות לשורשו. והיות שהשורש של הנבראים הוא להשפיע להנבראים, לכן בזמן שהנבראים יעסקו בקבלה, הם ירגישו אי נעימות.

ומשום זה נעשה תיקון, המכונה צמצום ומסך, שרק ע"י זה שהנבראים יקבלו בעמ"נ להשפיע, אז הם יכולים להנות מהטוב ועונג שהיה במחשבת הבריאה. ומטרת הנבראים היא, שהם צריכים להגיע לבחינת דביקות, המכונה השתוות הצורה, דהיינו, כמו שהבורא רוצה להטיב לנבראיו, כמו כן צריכים הנבראים גם כן להגיע, שיהיה כל רצונם להטיב לה'.

ומשום זה, אלה אנשים שרוצים להכנס לדרך האמת, שיגיעו לבחינת הדביקות, צריכים להרגיל עצמם, שכל המחשבה דיבור ומעשה שלהם יהיו על הכוונה, שע"י זה שהם עושים מעשי המצות ועוסקים בתורה, תצמח מהעבודה זו נחת רוח להבורא, ואסור להם לעשות חשבון, מה שהם יכולים לקבל מהבורא, עבור זה שהם רוצים לתת לו נחת רוח, זאת אומרת, שלא יעלו על מחשבותיהם, מה הבורא יתן להם, שתהיה להם היכולת להוציא מרשותו של הבורא לרשות שלהם, שזה יגרום להם שיעשו שתי רשויות, היינו רשות הבורא ורשות של הנבראים, שזהו ההיפך מבחינת הדביקות, **שדביקות**

פירושו יחוד, שמשני דברים נעשה דבר אחד, בזמן שהם מתאחדים זה בזה.

מה שאם כן שתי רשויות זהו פירוד. ובזה שהם חושבים על עצמם, היינו לקבל משהו מהבורא לתוך הרשות שלהם, נמצא, מהקבלה זו הם נעשים יותר נפרדים, מכפי שהיו עד עכשיו.

ובזה מובן לנו דברי הזה"ק, שאמרו על פסוק "וחסד לאומים חטאת", משום ש"כל טיבו דעובדין לגרמייהו עובדין". ומתעוררת השאלה, מדוע כשהם עוסקים בחסד, היינו שעוסקים בדברים דלהשפיע, שעושים חסד, ומדוע לא די שנגיד, שלא מקבלים שכר על זה, משום שאין כוונתם למעשה החסד, אלא כוונתם על התמורה שהם יקבלו תמורת זה, שזה נקרא "לגרמייהו", שפירושו, שעוסקים

בחסד הוא לא על הכוונה לעשות טוב להשני, אלא כוונתם הוא, שע"י זה שעושים דבר טוב להשני, הם יקבלו איזה תמורה, לא חשוב שיקבלו כסף או כבוד וכדומה, העיקר שיקבלו תמורה עבור הרצון לקבל שלהם.

אבל צריכין להבין, היות שמכאן משמע, משאמר "חטאת", שהיה יותר טוב אם לא היו עושים את החסד. היתכן לומר כן, הלא אין שום עבירה בזה שעושים חסד. אם כן מדוע נקרא זה "חטאת".

ולפי מה שהסברנו, באנשים שרוצים ללכת בדרך האמת, היינו לזכות לדביקות ה', שרוצים בהשתוות הצורה, נמצא, כשהם ב"שב ואל תעשה", לא דורשים שום דבר לתוך כלי קבלה שלהם, אם כן אין הם עושים שום פעולה שיתרחקו מה'.

מה שאם כן כשעושים איזו פעולה של חסד, נמצא, שע"י זה הם מבקשים שהקב"ה יתן להם איזו תמורה לתוך כלי קבלה שלהם. נמצא, שהם דורשים דבר שיפריד אותם מה'. ולפי זה נקרא החסד "חטאת" (אבל אין הכוונה על תורה ומצות, כי בתורה ומצות, אמרו חז"ל, "לעולם יעסוק אדם בתורה שלא לשמה, כי מתוך שלא לשמה באים לשמה").

אולם לפי הכלל, בלי תענוג אי אפשר לעשות שום פעולה, אם כן איך יכולים לעבוד בעמ"נ להשפיע ולא לקבל לרשות של עצמו שום תמורה, אלא להיבטל אליו ולבטל את רשות של עצמו, ולא ישאר רק רשות היחיד, היינו רשותו של הקב"ה. אם כן מהם החומרי דלק שיתנו להם כח עבודה, שיוכלו לעבוד בעמ"נ להשפיע.

אלא החומר דלק, שיתן כח לעבודה, צריך להיות מזה שהאדם משמש את המלך. ולפי חשיבותו של המלך. היות שהקב"ה נתן כח בהטבע, שיש תענוג גדול מזה שמשמשים אדם חשוב. ולפי חשיבותו של המלך, כן האדם מרגיש את התענוג. זאת אומרת, אם האדם מרגיש שהוא משמש מלך גדול, בשיעור זה מתגדלת הנאה שלו. לכן כל כמה

שהמלך חשוב ביותר, כן הוא מקבל יותר הנאה ותענוג מעבודתו.

ותענוג זה שמקבל משמושו של המלך הוא, שכל מה שהמלך גדול ביותר, הוא רוצה יותר להיבטל אליו. נמצא, כל הנאה ותענוג שהוא מקבל, לא נכנס לרשותו של אדם, אלא לפי גדלותו וחשיבותו של מלך, בשיעור זה הוא רוצה להיבטל להמלך. ואין כאן אלא רשות אחת, הנקראת רשות היחיד.

מה שאם כן כשהוא רוצה לקבל איזו תמורה מהמלך עבור עבודתו, יש לו אז שתי רשויות, נפרדות זו מזו. נמצא, במקום שהאדם צריך להגיע לדביקות ה', הוא מגיע לפירוד מה', שהוא ממש דרך הפוך מהמטרה, שהנבראים צריכים להגיע אליה.

נמצא, הסיבה שנותנת לו כח העבודה, היא רק זה שיכול להשפיע להמלך. אבל מטרים שהאדם הגיע לידי הרגשת גדלות ה', אז יש לו מלחמות עם הגוף, היות שהוא לא מסכים לעבוד בלי תמורה. ולעבוד מטעם שיש תענוג גדול, בזה שמשמש את המלך, זה אין לו, מטעם שחסרה לו הרגשת גדלות המלך. ויותר אמת הוא, מטעם שחסרה לו אמונה, היינו להאמין שיש מלך בעולם.

וכמו שאמרו חז"ל (אבות פרק ב') וזה לשונם, "דע מה למעלה ממך, עין רואה ואוזן שומעת וכל מעשיך בספר נכתבים. וכשיש לו אמונה, שיש משגיח בעולם, אז מתחילים החשבונות, מה גודלו וחשיבותו. ובזמן שיש לו אמונה, שיש משגיח בעולם, האמונה הזאת כבר מביא לו הרגשת החשיבות, אפילו שהוא לא עושה חשבון על גדלותו של ה', מכל מקום יש לו כבר כח עבודה לשמש לה'.

אולם היות שחסר לו אמונה, ואין לו אלא אמונה חלקית (עיין בהקדמה לתע"ס אות י"ד), והוא רוצה אז לעבוד בעמ"נ להשפיע, בא תיכף הגוף וצועק בקולי קולות, וכי אתה משוגע, שאתה הולך לעבוד בלי שכר, ומה שאתה אומר, שאתה רוצה לשמש את המלך, שזה בעצמו הוא שכר גדול, זה שייך לומר במי שמרגיש את המלך, שהמלך מסתכל עליו על כל תנועה ותנועה, מה שהוא עושה, שייך לומר, שהוא עובד מטעם שזוהי זכיה גדולה לשמש את המלך, אבל לא אתה.

וזה גורם מלחמת היצר, שפעם הוא גובר על הגוף, ופעם הגוף גובר עליו. כי הוא טוען להגוף, כי זה שאני לא מרגיש את גדלות המלך, אתה אשם בדבר, היות שאתה רוצה לקבל הכל לתוך הרשות שלך, הנקראת מקבל בעמ"נ לקבל. ועל בחינה זו היה צמצום והסתר, שלא יכולים לראות שום דבר אמת. אי לזאת, תן לי לצאת מהרצון שלך, ונתחיל לעבוד בעמ"נ להשפיע, ובטח תראה אז חשיבות וגדלות המלך, ואז אתה בעצמך תסכים עמי, שכדאי להיות משמש להמלך, ואין שום דבר אחר בעולם יותר חשוב מזה.

ומשום זה, בזמן שהאדם רוצה לעבוד רק בעמ"נ להשפיע ולא לקבל כלום, וכל החשבונות שלו, הם בזה שיש הנאה להבורא מעבודתו, מה שהוא רוצה לעשות לו נחת

רוח, ועל עצמו לא מסתכל כלום, ואיך אדם יכול לדעת, אם הולך באמת על דרך הזה. יכול להיות שהוא מרמה את עצמו, היינו, שכל כוונתו בעמ"נ לקבל. זאת אומרת, שהוא בבחינת משפיע על מנת לקבל, ולא הולך בדרך אמת, היינו לומר, שכל חשקו ומאווייו הוא בכדי להיות משפיע בעמ"נ להשפיע.

ובזה האדם יכול לבקר את עצמו, היינו את כוונתו. כי בזמן שהוא מתפלל לה', שיעזור לו במלחמת היצר, שלא יבוא אליו היצר, וירצה לשלוט עליו עם הטענות שיש לו על עבודתו, הקב"ה יתן לו רק רצון להיות רוצה לעבוד בשבילו בכל לבבו ובכל נפשו. ובטח אין תפילה בלי בטחון, היינו שהקב"ה הוא שומע תפלה, אחרת אם אין לו בטחון שהקב"ה ישמע תפלתו, אין הוא יכול להתפלל, אם אין הוא בטוח שיש מי ששומע תפלתו.

ואז נשאלת השאלה, אם הוא רואה שאין תפלתו נשמעת, היינו שלא עונים לו על תפלתו, כמו שהוא מבין שצריכים לתת לו מה שהוא דורש, מטעם שהקב"ה הוא רחום וחנון, ואם הוא שומע, בטח היה נותן לו מה שהאדם דורש. ולפי זה מדוע הוא לא נענה על תפלתו, וכי אין הקב"ה שומע תפילה חס ושלום, היתכן לומר כך.

אלא שהאדם צריך להאמין, שהקב"ה הוא שומע תפלה, כמו שאנו אומרים בתפלת שמונה עשרה, "כי אתה שומע תפלת כל פה עמך ישראל ברחמים". אלא צריכים להאמין במה שכתוב "כי לא מחשבותי מחשבותיכם". זאת אומרת, שהקב"ה יודע מה שטוב לאדם, היינו לשלימותו, ומה שיכול להפריע לשלימותו.

אי לזאת צריכים לומר, שתמיד הקב"ה שומע ועונה לו, כפי מה שיהיה טוב לאדם. ואת זה הוא נותן לו, היינו אלו המצבים מה שהאדם מרגיש, צריכים להאמין שהקב"ה רוצה שהאדם ירגיש כך, משום שזה הוא לטובתו של האדם.

ונמצא, שעיקר הבטחון, שהאדם צריך לבטוח בה', הוא שבטח הקב"ה שומע תפלתו, ועונה לו על תפלתו, אלא לא לפי מה שהאדם מבין, אלא מה שהקב"ה מבין, שכדאי לתת לו. נמצא לפי זה, שעיקר הבטחון הוא לבטוח בה', שה' עוזר לכולם, כמו שכתוב "ורחמיו על כל מעשיו". אבל אין הבטחון צריך להיות שהקב"ה יעזור לו כפי שכלו של האדם, אלא לפי ראות עיני ה'.

ויש אנשים, שחושבים שהבטחון הוא דוקא לפי מה שהאדם מבין שחסר לו, על זה צריך להיות מידת הבטחון. ואם לא מאמין, שהקב"ה מוכרח לעזור לו, כפי מידת שכלו של אדם, לא נקרא זה שהוא מאמין ובוטח בה'. אלא דוקא האדם צריך להיות לו בטחון, דוקא כמו שהאדם רוצה.

ובזה נוכל להבין דברי הזה"ק, ששאלנו על מה שהוא אומר "אלא לא יבטח אדם ויאמר, הקב"ה יצילנו, או הקב"ה יעשה לי כך וכך. אלא ישים מבטחו בהקב"ה, שיעזור

לו כמו שצריך". ומביא ראיה מחנניה מישאל ועזריה, שאמרו, "בין שיציל ובין שלא יציל". והזה"ק אומר שם, וכיון שאדם בא לטהר, עוזרים לו. ובזה יבטח בהקב"ה, שהוא יעזור אותו ויבטח בו, ולא ישים מבטחו באחר זולתו.

ועל זה כתוב "עוז לו בך". ושאלנו, מהו הפירוש "ולא ישים באחר זולתו". וכי יש אחר שיכול לעזור לו, שעל זה בא הציווי, שלא יבטח באחר. הלא הוא מדבר מענין בטחון מחנניה, ומי היה יכול להציל אותם מכבשן האש, שמשום זה היה צריך ליתן איסור, שלא יבטח באחר.

אלא הענין הוא כנ"ל, כיון שהאדם רוצה ללכת בדרך האמת, היינו שכל מעשיו יהיו לשם שמים, הנקרא בעמ"נ להשפיע ולא לתועלת עצמו, אז הוא צריך להאמין, שהקב"ה יודע מה לתת לו, ומה לא לתת. כי בכדי שהאדם לא ירמה את עצמו, ויראה כל פעם, אם הוא הולך על דרך להשפיע נחת רוח להקב"ה, אז הוא צריך לראות את עצמו, באיזה מצב שהוא נמצא, הוא צריך להיות שבע רצון.

והוא צריך לבטוח בה', שבטח זה הוא רצונו יתברך, אם כן לא חשוב לי באיזה מצב שאני נמצא, אלא אני צריך ליתן יגיעה ותפלה, על מה שהאדם מבין, ויבטח בה', שהקב"ה יעזור לו לטובת האדם. ומהו לטובת אדם, זה הוא ה' יודע, ולא האדם. ובזה יש יכולת להאדם, שיוכל לעשות על עצמו בקורת, על התעסקותו בתורה ומצות, אם כוונתו היא, משום שרצונו הוא בכדי להשפיע להקב"ה ולא לתועלת עצמו, היינו שאין כוונתו להיות משפיע בעמ"נ לקבל.

ומשום זה, בזמן שהאדם מסדר לעצמו את סדר עבודתו, והולך להתפלל לה', ובטח שצריך לבטוח בה', שה' מקבל תפלתו, אז הוא צריך לבטוח בה', היינו שמידת הבטחון הוא על דעתו של הקב"ה, ולא לבטוח באחר. ומי הוא האחר, הוא האדם בעצמו. היינו, שמידת הבטחון, שה' יעזור לו, צריכה להיות כפי שהקב"ה מבין, ולא כפי שהאדם מבין.

והאדם נקרא "אחר", כמו שאמרו חז"ל (סוכה מה ע"ב) וזה לשונם, "ותניא, כל המשתף שם שמים ודבר אחר נעקר מן העולם, שנאמר, בלתי ה' לבדו. משמע, שצריך להיות בלתי ה' לבדו, היינו, בלי הנאה עצמית, הנקראת קבלה. זאת אומרת, שאפילו כשהוא מכוון בהמצוה לשם השם, אלא הוא רוצה גם קצת לתועלת עצמו, הוא נעקר מן העולם".

ומה פירושו ש"נעקר מן העולם". וכי אלו שלא זוכים לכוון כל מעשיהם הם נעקרים מן העולם. וצריכים להבין, לאיזה עולם הם מתכוונים. ולפי מה שאנו לומדים, כוונתו העולם הנצחי, הנקרא עולמו של הקב"ה, שפירושו, ששם ניכר את שמו של הקב"ה, הנקרא טוב ומטיב, ששם מגולה מחשבתו יתברך, שהיא רצונו להטיב לנבראיו.

לכן למטרה זו ברא העולם. ומעולם ההוא, הוא נעקר, היינו שלא יכול לזכות, שיהיה

מגולה אליו את הטוב והעונג, משום תיקון הצמצום, שהיה בכדי שהאדם יזכה לדביקות, הנקרא השתוות הצורה. ומשום זה, כשאדם רוצה לקבל גם כן קצת לתועלת עצמו, ובשיעור הזה הוא מתרחק מדביקות ה', וממילא לא יכול לזכות לטוב ועונג שישנם במטרת הבריאה. לכן הוא נעקר מעולם ההוא.

היוצא מכל הנ"ל, שאם האדם רוצה לדעת, אם הוא לא מרמה את עצמו, ורוצה לעבוד לה' בכוונה רק להשפיע נחת רוח להבורא, ואומר הזה"ק, שבזמן שהוא מתפלל לה' שיעזור לו, ובודאי צריך להיות לו בטחון, שה' יעזור לו, אחרת, אם הוא לא בוטח, איך אפשר לבקש, אם אין הוא בוטח שה' יעזור לו, אחרת אין מקום לתפלה, כי אין האדם יכול להתפלל ולבקש טובה ממי שהוא, אם הוא לא יודע שהאדם הזה יש בידו לעשות לו את הטובה.

לכן בטח שמוכרח להיות בטוח, בזמן שהוא מתפלל לה', שבטח יעזור לו להאדם. ואם האדם רואה, שהקב"ה לא עזר לו, כמו שהאדם מבין, לכן הוא מהרהר אז על הקב"ה, שחס ושלום הוא לא שומע תפלה, לכן אומר הזה"ק, שהוא צריך להתפלל ולבטוח בה', שבטח שה' יעזור לו כמו שה' מבין, כיון שהאדם הזה הוא רוצה דוקא לעסוק בענינים שהם רק לטובת ה' ולא לתועלת עצמו.

אם כן מה הוא ההבדל איך שהוא עובד ומשפיע לה'. זאת אומרת, הוא צריך להאמין, שאם הקב"ה מבין, שיהיה לתועלת האדם, אם יעבוד באיזה מצב שהוא נמצא, ולא חשוב הוא את מה שהאדם מודד, שמזה יהיה להקב"ה יותר הנאה, באם יעזור לו לפי הבנת האדם, מה שהאדם מבין, שמזה יהיה להקב"ה יותר הנאה.

אלא הוא צריך לבטוח בה', שה' יעזור לו כפי הבנת הקב"ה. וזה נקרא בלשון הזה"ק "אלא ישים מבטחו בהקב"ה, שיעזור לו כמו שצריך", שפירושו, מה שהקב"ה מבין, שרק במצב כזה צריך האדם להמצא. ועל המצב שבו הוא נמצא, הוא צריך לבקש מה' שיעזור לו. (היינו שבמצב, שבו הוא נמצא, והוא מבין, שזה חסר לו. את זה שהוא מבין, את זה הוא יבקש. רק ה', הטוב בעיניו יעשה).

כי מתי שייך לומר, שהוא מסכים לרצון ה', ולא יתעקש לומר, שהוא רוצה שה' יעזור לו כרצונו של האדם. זה דוקא שהאדם מבקש, מה שהאדם מבין, ומתפלל שה' יעזור לו כמו שהוא מבין. ומכל מקום הוא מבטל רצונו בפני רצון ה'. אז שייך לומר שהוא שם מבטחו בה', שיעזור לו כמו שצריך, היינו כפי מה שה' מבין, ולא כפי מה שהאדם מבין.

וזה נקרא "בטל רצונך מפני רצונו", כמו שאמרו חז"ל (אבות פרק ב'). מה שאם כן אם אין לו שום רצון להגיע לאיזה מטרה בעת שהוא מתפלל לה', שהוא יעזור לו להגיע אליה, וממילא לא שייך לומר שיבטל את רצונו מפני רצון ה', ולומר, אני רוצה מה שאני רוצה, ומה שאני מבין שחסר לי, ואתה תעשה לי כמו שאתה מבין. אז שייך לומר, שהוא מבטל את רצונו מפני רצון ה'.

אבל בשביל מה צריכים שהאדם יבטל את רצונו. ואם אין לו רצון, שיהיה לו מה לבטל, משמע כאילו שאין זה שלימות. הלא אדרבה, השכל מחייב, אם האדם מסכים לרצון ה', בודאי הוא יותר טוב, מכפי שיש לו רצון אחר מרצון ה', והוא צריך לבטלו. כאילו יש לו דבר רע, וצריך לבטל את הרע. הלא היה יותר טוב, אם לא היה לו רע בכלל.

אלא הענין הוא, כי ידוע שהכלי הרוחני, שתהיה מוכשרת לקבל שפע של טוב ועונג, צריך להיות בה ב' תנאים :

(א) שיהיה לה בחינת עביות, שהיא הרצון לקבל הנאה ותענוג,

(ב) שיהיה לה מסך, היינו שלא לקבל כפי חשקו ורצונו, מה שהוא משתוקק לקבל הנאה ותענוג, אלא כפי מה שיהיה מזה הנאה להבורא, שזה מכונה לקבל בעמ"נ להשפיע נחת רוח ליוצרו.

אולם אם אין לו כלי קבלה, היינו שאין לו השתוקקות לקבל הנאה ותענוג, אז הוא לא מוכשר לקבל שפע מלמעלה, כי אין מילוי בלי חסרון. ומשום זה מוכרחים להשתדל לעשות לעצמו חסרון, להשתוקק שהבורא יקרב אותו ויתן לו מכל טוב, שיש בידו של הקב"ה לתת. והוא משתוקק לקבל את זה. ויחד עם זה הוא מבטל את רצונו, ובוטח בה', שבטח ה' יעזור לו, ויתן לו מה שהקב"ה מבין שזה הוא לטובתו. ולכן אין לו אז טענות, שהקב"ה לא עזר לו, כפי שהאדם מבין.

וזה נקרא שמבטל רצונו ואומר, אני עושה את שלי, היינו מה שאני מבין שזהו לטובתי, ואני מבין ומאמין, שבטח הקב"ה יודע יותר טוב את מצבי, ואני מסכים ללכת ולעסוק בתורה ומצות, כאילו הקב"ה עזר לי, כפי שאני מבין שהוא צריך לענות לי על תפלתי. והגם שאני רואה, שעל מה שבקשתי הוא לא נתן לי שום מענה, ומכל מקום אני מאמין, שה' שמע את תפלתי ועונה לי, כפי מה שהוא טוב בשבילי. ומשום זה אני צריך תמיד להתפלל, שה' יעזור לי, כפי שאני מבין, וה' עוזר לי, כפי מה שהוא מבין שטוב בשבילי.

ולפי זה מתעוררת השאלה, היות שבין כך ובין כך הקב"ה עוזר כפי מה שהוא מבין, אם כן התפלה הזו, שהאדם מתפלל, למה לי. כיון שאין הקב"ה עונה על התפלה, מה שהאדם מתפלל, אם כן מה שהבורא מבין, שהוא יעשה, ומה מועיל תפלתו של האדם, ולאיזה תועלת הוא צריך את זה, שאנו נתפלל, על מה שאנו מבינים שחסר לנו, והוא עונה כמו שהוא מבין, כנ"ל.

אלא צריכים לדעת, כי ענין התפלה, מה שאנו מתפללים על מה שחסר לנו, ואנו יודעים בודאי מה שחסר לנו, ואנו רוצים שהקב"ה יענה לנו על תפלתנו, כפי מה שאנו מבינים, שאם הוא ימלא את בקשותינו, אנו נהיה אז אנשים מאושרים, כי כל מה שהיה חסר לנו, הכל נתן לנו.

יש לדעת שיש כלל, "אין אור בלי כלי". פירוש, שאי אפשר להיות מילוי בלי חסרון. נמצא לפי זה, אפילו שנגיד שהאדם יודע מה שחסר לו, מכל מקום אין זה נקרא חסרון, שהחסרון הזה עומד להתמלאות. כי מה שהאדם חושב שחסר לו, עוד זה לא אומר שיש לו חסרון. כי החסרון משמע דבר שחסר לו ממש. אבל חסרון לא נקרא מה שאין לו, היות שיש הרבה דברים שאין לו לאדם, ומכל מקום עוד לא נבחן זה לחסרון, שיהיה שם מקום להתמלאות.

על דרך משל, אדם, שהוא אזרח במדינה, ויש בחירות בהמדינה, את מי לעשות נשיא המדינה, ועשו את מי שהוא נשיא המדינה, והוא נשאר אזרח פשוט, ואין לו שום יסורים, בזה שלא עשו אותו נשיא המדינה. ויש אדם אחר בהמדינה, שהוא חשב שיעשו אותו נשיא המדינה, והשקיע הרבה כוחות בין הידידים ואנשי השם, שהם יהיו בעזרו להיות נשיא המדינה, ולבסוף עשה את מי שהוא נשיא המדינה, והוא נשאר רק עם הרצון שלו. בטח שיש הבדל בין אלו שני אנשים, הגם שלשניהם יש אותו שלילי, ששניהם אינם נשיאים, ומכל מקום יש הבדל עצום בין זה שהשקיע כוחות להיות נשיא ונשאר עם רצון בלי מילוי, להשני, הגם שאינו נשיא, אבל הוא לא מרגיש יסורים, בזה שלא עשו אותו נשיא. זאת אומרת, אפילו שירצה לעשותו נשיא, אין לו כלים לזה, שיהיו לו אמצעים איך להתנהג עם הנשיאות.

אלא כלי להמילוי הוא הרצון להדבר. ורצון נקרא, שיש לו יסורים להדבר שהוא רוצה. ואפילו שיש לו רצון לאיזה דבר, וחושבים שזה כבר נקרא רצון, אבל זה עוד לא נקרא חסרון אמיתי, שיהא הרצון הזה מוכשר לקבל את המילוי.

והטעם הוא, כי חסרון נקרא יסורים במה שאין לו. והמילוי נקרא תענוג בזה שהשיג את מבוקשו. נמצא, שכפי היסורים שיש לו מהשלילה, באותו שיעור יכול להיות תענוג מהמילוי.

ועתה נבוא להבין את ענין התפלה, שאנו מתפללים, שה' יעזור לנו, כפי שאנחנו מבינים. ולהאמין במה שכתוב, "כי אתה שומע תפלת כל פה". ויחד עם זה לבטוח בה', שהוא שומע תפלת כל פה. אבל לא לבטוח, שהקב"ה צריך לעזור כפי שהאדם מבין, אלא לבטוח בה', שהוא יעזור לו כפי שה' מבין.

ושאלנו, אם כן התפלה שאדם מתפלל למה לי. כי ה' יעשה תמיד כפי שהקב"ה מבין. אלא ע"י התפלה מתרחב הרצון להמילוי, כי בריבוי תפלות מתרבה החסרון בהאדם, היינו שמתחיל להרגיש חסרון על זה שהוא מתפלל. כי כשהתחיל לבקש איזה מילוי על חסרונו, עוד לא היתה בעצמו ההרגשה, שחסר לו באמת את זה שהוא מבקש. אלא הוא ראה שאחרים מבקשים איזה מילוי, ושמע מהחברים שצריכים לבקש מה' איזה מילוי, אז גם הוא התחיל להתפלל לה', שיתן לו את מבוקשו. אבל שהוא ירגיש באמת, שחסר לו את מה שהוא מבקש, את זה עוד לא עלה על לבו.

אבל ע"י ריבוי התפלות שהוא נותן, אז הוא בעצמו מתחיל להתבונן, אם באמת חסר לו, מה שהוא מבקש, או זה רק דבר נוסף עליו, היינו שהוא רוצה מותרות. זאת אומרת, מה שהוא צריך ליהדות לעשות בהכרח, זה הוא עושה, אלא שהוא רוצה מותרות, היינו שיעשה חיים יותר טובים ברוחניות, ולא להיות איש פשוט, כמו הכלל, שהם עובדי ה'.

וההתבוננות זו בהתפלות, מה שהוא מתפלל, תביאהו להכרה, שהוא באמת נצרך לעזרת ה', שיעזור לו לקיים משהו ברוחניות. כי ע"י התפלות, שכל פעם שהוא מתפלל, מביאו לידי תשומת לב, שמתחיל להסתכל על עצמו, לשם מה הוא מתפלל. אלו התפלות, שסדרוהם לנו חז"ל, אם באמת חסר לי מה שהם אמרו, שעל זה אנו צריכים להתפלל, או שחסר לי שאר דברים, היינו שחסר לי דברים מה שהגוף שלי מבין, שצריך לבקש עליהם.

נמצא, שריבוי תפלות, מה שהוא נותן, הוא מתחיל אז לקבל חסרון אמיתי, עד שהוא מרגיש יסורים, בזה שחסר לו. וזה נותן לו רצון אמיתי, שירצה שהקב"ה יקרב אותו אליו. וזה נקרא שהקב"ה עוזרו, היינו כמו שכתוב בזה"ק "אלא ישים מבטחו בהקב"ה, שיעזור לו כמו שצריך", היינו שהבטחון צריך להיות, שהקב"ה עוזרו על התפלות, כמו שהקב"ה מבין שצריכים לענות לו.

ועתה נבאר המשך דברי הזה"ק, וזה לשונו, "דבר אחר, אשרי אדם עוז לו בד. הוא כמו שאתה אומר, ה' עוז לעמו יתן, שפירושו תורה. ועוז לו בד, פירושו שהאדם צריך לעסוק בתורה לשמו של הקב"ה, דהיינו השכינה, שנקראת שם".

ויש להבין, מהו שאומר שם בהסולם, "לשמו של הקב"ה, דהיינו השכינה, שנקראת שם". הלא ידוע, שכל כוונתנו, שאנו צריכים לכוון, הוא בעמ"נ להשפיע נחת רוח להקב"ה. אם כן מהו הפירוש שהוא אומר, על מה שאומר הזה"ק, שהאדם צריך לעסוק בתורה לשמו של הקב"ה, דהיינו השכינה, שנקראת שם, שמשמע, שאנו צריכים לכוון עבור השכינה, יהיה כל העסק בתו"מ. אם כן צריכים להבין, מהו הפירוש "להשכינה". וכן אנו מוצאים בכמה מקומות בזה"ק, שצריכים לכוון בעסק התורה ומצות, "לאוקמא שכינתא מעפרא". אם כן צריכים להבין את שינוי הלשון בין קוב"ה ושכינתיה.

במאמרים הקודמים הביאנו את מה שאמר אאמו"ר זצ"ל פשט בדברי הזה"ק, שאומר, "איהו שוכן ואיהי שכינה". ואמר, שהפירוש הוא, המקום שהשוכן מגולה, המקום הזה נקרא שכינה. אם כן אין זה שני דברים, אלא זהו דבר אחד. זאת אומרת, שיש לנו אור וכלי. היינו מה שמשיגים את הבורא, הוא רק על ידי הכלים, המשיגים אותו. לכן כשמדברים מהבורא, אז הדיבור שלנו הוא רק מה שהבורא מתגלה אלינו על ידי הכלים.

מה שאם כן אור בלי כלי לא מדברים כלל. היינו שאנו מכנים את מחשבת הבריאה, שהיא להטיב לנבראיו, בשם אין סוף, היינו המטיב, זאת אומרת, המטיב משפיע

להנבראים. והכלי, שבו נתגלה השפע, נקרא מלכות, שהיא נקראת שכינה, שבה מגולה הטוב והעונג.

ולפי זה יוצא, היות שהבורא רוצה להשפיע להנבראים טוב ועונג, רק אין כלים להתחתונים, שיוכלו לקבל, מסיבת הופכיות הצורה בין המקבלים להמשפיע. וממילא אין הטוב ועונג מגולים. ואז נמצא, שיש יצה"ר בעולם, כי הוא מצייר על רוחניות, היינו להשפיע הוא דבר רע. ורק מה שהוא יכול לקבל בעמ"נ לקבל, רק זהו דבר טוב.

ומשום זה אין מקום להתחתונים, שיוכלו לעבוד משהו בעמ"נ להשפיע, כי אין האדם עושה רע לעצמו. נמצא, שאין אפשרות לאדם, שיהיה לו חומרי דלק לעבודה בעל מנת להשפיע. וממילא אין השפע העליון, שהוא הטוב והעונג, יכול להתגלות לתחתונים.

אי לזאת נמצא, ששמו של הבורא, שהוא שם כללי טוב ומטיב, נעלם ונסתר מהתחתונים. ושם הזה נקרא **שכינה**, שהוא שמו של הקב"ה מבחינת טוב ומטיב. וזה השם הוא בגלות, היינו במקום שמתחילים לעבוד קצת בעמ"נ להשפיע, מרגישים תיכף בחינת גלות בעבודה זו, שרוצים לברוח ממצבים כאלו. משום שכל זמן שהאדם משוקע באהבה עצמית, אין לו שום מושג בעבודה דלהשפיע. וכשהתחיל להרגיש שהולך על קו דלהשפיע ולא לקבל כלום, אז חושך נעשה בעיניו, ורוצה לברוח ממצב הזה, כמו מי שרוצה לברוח מהגלות שנתנו לו.

ודומה לאדם שחטא נגד הממשלה, ונתנו לו עונש גלות. והוא חושב תמיד איך לברוח משם. כמו כן האדם, כשמרגיש שמעבודה זו לא יהיה להמקבל שלו שום דבר, אז אין לו חשק לעבודה, ורוצה אז לברוח כלל מהמערכה. ולכן נקרא אז שמו של הקב"ה, שהוא השכינה, שהיא בגלות, היינו שהאדם טועם טעם גלות בעבודה זו.

ומשום זה אנו מתפללים להבורא, ועוסקים בתורה ומצות, בכדי "לאקמא שכינתא מעפרא", שהפירוש הוא, המקום הזה של השכינה, שהוא שמו של הקב"ה, היינו שהטוב ומטיב מתגלה בכלים דלהשפיע כנ"ל, והאדם מרגיש בעבודה זו טעם עפר, וגם זה ענין שכינתא בגלותא, שהאדם מרגיש בה טעם גלות כנ"ל, ורוצה לברוח מעבודה זו, היינו מעבודת הקודש, שענין קדושה הוא בעמ"נ להשפיע נחת רוח להבורא.

ומשום זה אנו צריכים לבקש על הגאולה בענין הפרט, שהוא, שכל אחד ואחד ירגיש, שהוא יצא מהגלות, שפירושו, שבזמן שעובד בעמ"נ להשפיע, שירגיש אז שהוא נמצא בארץ ישראל, היינו שהרצון שלו ישתוקק רק **לישר-אל**, שזה נקרא ארץ ישראל.

והסימן לדבר הוא, אם הוא יכול לומר בלב שלם, מה שאנו אומרים בברכת המזון, "נודה לך ה' אלקינו על שהנחלת לאבותינו ארץ חמדה טובה ורחבה". זאת אומרת, חוץ מזה שאנו צריכים להתפלל על גאולה הכללית, אנו צריכים להתפלל גם על גאולה הפרטית.

נמצא לפי זה, במקום, בזמן שהיה בגלות, היינו שהיה מרגיש טעם של גלות, בזמן שהיתה באה אליו תמונה של להשפיע רק לשם שמים ולא לתועלת עצמו, היה מרגיש גלות וטעם עפר כנ"ל. ובזמן הגאולה, היינו שיוצא מהגלות, הוא מרגיש טעם בעבודה דלהשפיע טעם של ארץ חמדה טובה ורחבה.

היינו, שארץ הגלות נקרא שמרגישים טעם יסורים, שמסתכלים תמיד איך לברוח מארץ זו. מה שאם כן יציאה מהגלות נקרא, שבא לארץ חמדה טובה ורחבה, שעל ארץ זו אנו אומרים, נודה לך ה' אלקינו. וזה נקרא, ארץ **ישר-אל** כנ"ל. ולגאולה זו צריכים להשתוקק להגיע אליה.

אולם השאלה מתעוררת מעצמה, מדוע האדם מרגיש טעם של עפר בעבודה דלהשפיע, ורוצה לברוח ממנה, כמו מי שנמצא בגלות.

והגם שיש על זה הרבה טעמים. יש עוד להוסיף טעם לזה. היות שיש כלל, שאין אור בלי כלי, שפירושו, שאין מילוי בלי חסרון, לכן צריכים מקודם להכנס להגלות, היינו להרגיש יסורים מעבודה זו, כי הגוף, הנקרא רצון לקבל, בועט ומתנגד לעבודה זו, כי היא נגד טבעו, ועל ידי היסורים, שהוא מרגיש בהיותו בגלות.

זאת אומרת, שדוקא אלו שעוסקים בעבודה דלהשפיע והגוף מתנגד, ולא נכנעים לטענות הגוף, וסובלים יסורי הגוף, היינו מה שהגוף מתנגד להם, והם אינם בורחים מהמערכה, אלא שהם נמצאים תמיד במלחמת היצר, פעם הוא גובר ופעם הגוף גובר, והוא נמצא תמיד בעליות וירידות, ואין שלום לנפשו.

אז ע"י היסורים שסובל, וכי הוא לא דומה לשאר אנשים, כשהם רואים שהגוף מתנגד לעבודה דלהשפיע, תיכף הם בורחים מהעבודה, הם לא סובלים יסורים, כי אינם נמצאים בעבודה זו, שיטעמו טעם גלות, בזה שהגוף מתנגד להם, כי הם נכנעים תחת שליטת הגוף, ואומרים על זה, כמו טענת המרגלים, שדברו לשון הרע על ארץ ישראל.

כמו שאמרנו במאמרים הקודמים, שהבאנו את דברי הזה"ק, וממילא אין להם כלים, שיוכלו לקבל את הגאולה, כמבואר בספר מתן תורה (דף קמ"ט) וזה לשונו, "שהגולה (היינו הגלות) היא ענין "ההעדר הקודם להויה", שהוא ענין הגאולה. לפיכך כל האותיות של **גאולה** אנו מוצאים בגולה, חוץ מאות אל"ף, אשר אות זו מורה על אלופו של עולם, כמאמר חז"ל. והוא ללמדנו, שצורתו של ההעדר אינה אלא בחינת השלילה של הויה".

ומשום זה, כשאנו אומרים בברכת המזון, "נודה לך", אנו אומרים "ועל שהוצאתנו ה' אלקינו מארץ מצרים ופדיתנו מבית עבדים", שזה בא ללמדנו, שבכדי שנגיע לארץ חמדה טובה ורחבה, מוכרחים מקודם לעבור את השלב של עשיית הכלים כנ"ל, היינו להיות בארץ מצרים, ולראות שהם עבדים, שעובדים לפרעה מלך מצרים, והיסורי

הגלות מביאים להם צורך להתפלל לה', שיוציאו מהגלות, כמו שנאמר (שמות שלישי)
"ויאנחו בני ישראל מן העבודה, ויזעקו, ותעל שועתם אל אלקים". נמצא, שהגלות היא
בחינת כלי, והגאולה היא האור והשפע.

ובזה יוצא, שענין שמו של הקב"ה, שמבאר שם בהסולם, שהיא השכינה, שנקראת שמו
של הקב"ה, ששאלנו, מה שייד לומר, שנכוון בתו"מ לשם השכינה. והסברנו זה על מה
שאמר אמו"ר זצ"ל, שענין השוכן וענין השכינה הוא דבר אחד. אלא זה המקום
שהשוכן מגולה נקרא שכינה.

ואת זה יכולים להבין בדוגמת, שאנו קוראים למי שהוא חכם, או עשיר, או נדבן. האם
כל אלה השמות זה הוא ענין אחר, היינו גוף אחר מהאדם בעצמו, היינו על גוף אחד
בזמן שמגולה חכמתו לאנשים, אז הם קוראים אותו חכם, או עשיר, היינו לפי מה
שמגולה לאחרים. נמצא ששמו הוא רק גילוי מהבורא.

רבי ברוך שלום הלוי אשלג זצוק"ל

תפלת רבים

מאמר ז', תשמ"ו
ספר בראשית, וישלח

בזהר וישלח (דף י"ג ובהסולם אות מ"ה) וזה לשונו, "ובוא וראה, שאמר רבי שמעון, תפלה של רבים עולה לפני הקב"ה, והקב"ה מתעטר באותה התפלה, משום שהיא עולה בכמה אופנים. כי אחד שואל חסדים, והשני גבורות, והשלישי רחמים, ונכללת מכמה צדדים, דהיינו מצד ימין, ומצד שמאל ומאמצע. ומשום שנכללת מכמה אופנים וצדדים, נעשית עטרה ומונחת על ראש צדיק חי עולמים, דהיינו יסוד, המשפיע כל הישועות אל הנוקבא, וממנה לכל הצבור. ובוא וראה, יעקב היה כלול מכל ג' הקוין. ולפיכך חשק הקב"ה בתפלתו, בהיותה בכל השלימות, מכל ג' הקוין כמו תפלת רבים. ועל כן כתוב "וירא יעקב מאוד ויצר לו, כי הקב"ה סבב לו את זה, כדי שיתפלל, מטעם שחשק בתפלתו".

אנו רואים כאן בדברי הזה"ק, שמפרש "תפלת רבים" על אדם יחיד, שאומר, שיעקב היה נכלל מכל ג' הקוין. ובכל המקומות שכתוב בענין תפלת רבים, משמע פשוט, שרבים מתפללין, כמו שאמרו חז"ל (ברכות דף ח' ע"א) וזה לשונם, "דאמר ר' יוחנן משום ר' שמעון בן יוחאי, מאי דכתיב "ואני תפילתי לך ה' עת רצון". אימתי עת רצון. בשעה שהצבור מתפללין".

משמע מכאן באופן פשוט, שרבים מתפללין ביחד. וכן יש להבין מה שאומר הזה"ק, ש"התפלה נעשית עטרה ומונחת על ראש צדיק חי עולמים". מהי המשמעות ש"נעשית עטרה בראש", ש"עטרה" היא פירוש כתר המלך, כמו עטרת מלכות. מהו שמהתפלה נעשית עטרה בראשו. מה נותנת לנו להבין את חשיבותה וגדלותה של תפלה. כי משמע, שהוא רוצה לגלות ענין חשיבות התפלה, אז הוא אומר לנו, תדעו, שמהתפלה נעשית עטרה להמלך.

ואומר, שמכונה יסוד, והוא המשפיע כל הישועות אל הנוקבא, וממנה לכל הצבור. ויש להבין, מה דוקא שהעטרה נעשה על היסוד. הלא ידוע, אנו מתפללים לאין סוף ברוך הוא, אם כן מהו הפירוש שהתפלה דרבים נעשה עטרה על יסוד דוקא. ומהו הענין שאומר, שהיסוד משפיע להנוקבא, ומהנוקבא אל הצבור.

ענין "תפלת רבים" פירש אאמו"ר זצ"ל, מה שהאדם מתפלל עבור הרבים, זה נקרא תפלת רבים. וזהו שתפלת רבים נקראת עת רצון. כי בזמן שהאדם מתפלל עבור עצמו,

אז יש לו מקטרגים, אם באמת כדאי תפלתו להתקבל, או לא. מה שאין כן אם הוא מתפלל עבור הרבים, לא שייך לומר, שצריכים לעיין בדינו, לראות אם כדאי הוא לענות לו על תפלתו, הלא הוא לא מבקש שום דבר עבור עצמו, אלא בשביל הכלל.

ומשום זה אמרו, שתפלת רבים נקראת עת רצון, שתפלתו מתקבלת. ולפי מה שמבואר בדברי הסולם מכמה מקומות, משמע, שתפלת רבים הכוונה על המלכות, שהיא נקראת כנסת ישראל או שכינה הקדושה, שהיא נקראת "רבים", משום שהיא כוללת כל הנשמות. והיות ששכינתא בגלותא, ומבקשים על גלות השכינה, שלפעמים קוראים אותה "שכינתא בעפרא", כי כל אלו השמות מראים לנו את תוכן של המטרת הבריאה, שהיתה מטעם להטיב לנבראיו.

וכידוע, שמסיבת, שיהא מגולה שלימות פעולותיו, היה צמצום א'. שפירושו, שבמקום שיש רק כלי הנקרא מקבל בעמ"נ לקבל, השפע העליון יהיה מהמקום הזה נסתר. ורק במקום שיכולים לכוון בעמ"נ להשפיע, אז מגיע השפע למקום הזה. והיות שהאדם נולד מהצד הטבע רק לקבל, לכן במקום שהוא רואה, שהמקבל שלו, שהוא בחינת אהבה עצמית, לא יכול לקבל. אלא הוא צריך לעשות הכל עבור השכינה, היינו עבור המלכות, שרק ע"י זה יתגלה כבודו יתברך במלכות, שרק בזמן שהבורא יכול להתגלות לתחתונים, נראה אז את שם כבודו יתברך, כנ"ל, שבמקום שנתגלה השוכן, נקראת שכינה, שאז נקרא בחינת "יתגדל ויתקדש שמייה רבה", כי שם של הקב"ה, הנקרא "טוב ומטיב", מתגלה בעולם, כי בחינת מטרת הבריאה, הנקראת להטיב לנבראיו, כולם משיגים, משום שכבר יש כלי הראוי לקבל, שהוא הכוונה בעמ"נ להשפיע, המכונה דביקות ה'.

נמצא לפי זה, היות שהנבראים הם מצד הטבע רק לקבל בעמ"נ לקבל, ואינם יכולים בלי התגברות על הטבע שלהם, לעסוק בעמ"נ להשפיע, אז הם גורמים, שהמלכות תישאר בעפר, היינו שלא יכולים לראות את מעלתה. זאת אומרת, שלא יכולים לראות מה שיש לה לקבל מהבורא, כי הכל נסתר מטעם הצמצום, כנ"ל.

אבל לחשבון הנפש אנו צריכים. היינו אנו צריכים להאמין, במה שאמרו לנו חז"ל, במה שאמרו, שכל התענוגים שנמצאים בתענוגים גשמיים, אינם אלא נהירו דקיק בערך התענוגים הנמצאים ברוחניות. כמו שכתוב בהסולם (הקדמת ספר הזוהר דף קע"ג) וזה לשונו, "והנה גם זה סוד שבירת הכלים, שהיתה קודם בריאת העולם. כי ע"י שבירת הכלים דקדושה ונפילתם לבי"ע דפרודא, נפלו עמהם ניצוצין קדישין לקליפות, שמהם באו עניני תענוגות ואהבות מכל המינים לרשותם של הקליפות, שהם מעבירים אותן לקבלת האדם ולהנאתו".

נמצא לפי זה, כי עיקר התענוגים נמצאים בקדושה. ואנו רואים להיפך, כי בגשמיות כל אחד ואחד רואה שיש ממה להנאות. מה שאם כן בעבודת התורה ומצות אי אפשר להגיד למי שהוא, שיעסוק בתו"מ, מבלי שמבטיחים לו שכר תמורת עבודתו, מטעם כי

בעת התעסקותו בקיום המצות, הוא לא מרגיש שום טעם בזה, אלא דוקא בעת שמבטיחים לו שכר, והוא מאמין בזה, אז הוא יכול לעבוד בתו"מ, מטעם שיקבל תמורה.

מה שאין כן בעת שהוא עוסק בדברים גשמיים, כגון אכילה שתיה וכסף וכבוד וכדומה, אין האדם שואל, בשביל מה אני צריך להתעסק בדברים גשמיים האלו. כי במקום שהאדם מרגיש תענוג, אין הוא שואל, מהי המטרה בזה שאני מקבל התענוג. וכל מה שיש לו, בזמן קבלת התענוג, להרהר, הוא, איך אפשר להרחיב התענוג בכמות ובאיכות. ולא חס ושלום אף פעם לא ירהר על ענין קבלת התענוג, היינו, בשביל מה אני צריך לקבל הנאה.

ויש לפעמים, שהאדם מקבל תענוג מדבר שלא עלה לו לשלם שום דבר עבור התענוג, הגם שהוא נהנה הרבה, מכל מקום מתעוררת בו שאלה, מה תהיה התכלית מהתענוג הזה. דוגמא, תענוג שאינו עולה כסף, זהו תענוג המנוחה, שאינו צריך לקנות את התענוג הזה, אלא את התענוג הזה הוא מקבל בלי כסף.

אבל יש הרבה פעמים, שאדם שואל לעצמו, מה אני ארויח בזה שאני נהנה מהמנוחה. אבל בזמן שיש לאדם תענוג והנאה אמיתית, אז, במצב זה אינו עולה אף פעם על מחשבתו, מה תהיה התכלית של הנאה זו. ואם במקרה שכן עולה במחשבתו, לחשוב מה תהיה התכלית מהתענוג הזה, שאני נהנה עכשיו, זהו סימן שאין התענוג, מה שהוא מרגיש, אינו תענוג אמיתי. כי נשאר עוד מקום במוח שלו לחשוב על תכלית. וזהו סימן, שיש לו בחינת חסרון בתענוג זה. ובמקום שיש חסרון, יכול לעלות במחשבתו, לחשוב על תכלית אחרת ממה שהוא מרגיש עכשיו.

היוצא מכל הנ"ל הוא, שעיקר טעם החיים והעונג נמצא בתורה ומצות, ששם נמצא האור עליון בבחינת פקדון, כמו שכתוב בהסולם (הקדמת ספר הזהר דף רמ"ב מראות הסולם אות א') וזה לשונו, "וכשזוכים לשמוע בקול דברו, נעשים תרי"ג המצות בבחינות פקודין. והוא מלשון "פקדון". כי יש תרי"ג מצות, אשר בכל מצוה מופקד אורה של מדרגה מיוחדת, שהיא כנגד אבר מיוחד בתרי"ג אברים וגידיים של הנשמה ושל הגוף. ונמצא, בעשיית המצוה, הוא ממשיך לאבר שכנגדה בנשמתו וגופו, את מדרגת האור, השייך לאותו אבר וגיד. והוא בחינת הפנים של המצות".

נמצא, שע"י קיום תורה ומצות, מתגלה את מטרת הבריאה, שהוא להטיב לנבראו. אבל הוא אומר שם בהסולם, שזה דוקא לאחר שזוכים לקיים את התו"מ בבחינת "לשמוע בקול דברו". מה שאם כן כשמקיים תו"מ בבחינת "עושי דברו", מטרם שזוכים "לשמוע", נקראים המצות בשם עיטין, והן בחינת אחר, שפירושו הוא, שעוד אינו מאיר בהם את אור העליון השייך לאותה מצוה, אלא הם בחינת עצות, איך להגיע לבחינת אור הפנים, השייכים להמצוה.

וכל העבודה וההתחזקות, שהאדם צריך להתגבר על הרצון והמחשבה שלו, מה שהם מפריעים לו ללכת על דרך האמת, נוהג רק בזמן שהוא באחוריים, שנקרא בחינת עושי דברו. כי במצב זה עוד לא מרגיש את האור העליון, המלוּבש בתו"מ. ומשום זה הוא עושה הכל מטעם, שהוא מאמין, שזוהי זכיה גדולה, אם הוא זוכה לעסוק בתו"מ, אפילו שאינו מרגיש את חשיבותה אלא עושה הכל באמונה למעלה מהדעת, שזוהי תכליתו של האדם, להגיע לידי דביקות ה', ועושה הכל בכדי להגיע לזה. וכיון שכן, הוא מקיים הכל ועושה מאמצים רבים בכל מה שהוא יכול, וכוונתו היא אך ורק להגיע לידי שלימות.

והיות שהוא רואה, שאחרי כל המאמצים וההתגברויות, מה שהוא רוצה להתגבר על המפריעים, שעומדים נגדו, ומכל מקום הוא עומד עדיין מבחוץ, היות שענין דביקות הוא השתוות הצורה, והוא שעוד לא זז כמלוא נימא מאהבה עצמית, שהיא פעולה הפוכה מדביקות ה', אז הוא הולך להתפלל לה', שיאיר עיניו, שיוכל לאוקמא שכינתא מעפרא, שפירושו, שמלכות שמים, שנראה לאדם, בעת שהוא רוצה לעבוד רק בשבילה, היינו בשביל שיתגלה כבוד שמים בעולם, אז הוא מרגיש טעם עפר במצב הזה. והוא רואה, שכולם כמוהו, היינו שמזלזלים בכבוד שמים, מטעם שאין הם יודעים להעריך את חשיבותה. זה נקרא "תפלת רבים", היינו שמתפלל עבור הרבים.

ויש להבחין ב' הבחנות :

(א) המלכות, נקראת רבים, מטעם שהיא כוללת כל הנשמות.

(ב) תפלת רבים היא, שמתפלל עבור הרבים, היינו שהרבים יזכו לבחינת חשיבות התורה ומצות. היינו כנ"ל, שיזכו לבחינת תרי"ג פקודין, שמבחינה זו מאיר אור עליון בכל מצוה ומצוה. נמצא, שבסופו של דבר מהב' בחינות של רבים נעשה אחד. זאת אומרת, שמתפללים, שהרבים יזכו, שהמלכות, הנקראת רבים, יראו את גדלותה וחשיבותה, שהוא בזמן, שכולם יזכו לבחינת כלים דהשפעה. ואז יתגלה התרי"ג מצות מבחינת "לשמוע בקול דברו", שאז התרי"ג מצות נקראים בחינת תרי"ג פקודין.

ולפי הנ"ל משמע, שענין תפלת רבים, שאינן חוזרות ריקם, הוא כשמתפללים עבור הכלל. והכלל נקרא כלל ישראל. והכלל נקרא השכינה הקדושה. והיות שהכלל נכלל מכמה בחינות. לכן אומר הזה"ק, הסיבה שתפלת הכלל נתקבלה, משום שיש בה שלימות. וזה לשונו "והקב"ה מתעטר באותה התפלה, משום שהיא עולה בכמה אופנים, כי אחד שואל חסדים, והשני גבורות, והשלישי רחמים".

וצריכים להבין, מדוע צריכים תפלה, שתהיה כלולה מכולם. אלא לפי הכלל, שכל ההבחנות שאנו מבחינים ברוחניות, זהו גילויים, שהם צריכים להתגלות לצורך תיקון התחתונים. נמצא, שענין ג' קוין, שאנו אומרים, ששלימות נקרא, ששם מגולים ג' הקוין, הפירוש, היות שהבורא רוצה לתת לתחתונים שפע, שיוכלו להשתמש בהם, ולא יהיה שם שום פגם, ולא כמו שהיה בעולם הנקודים, ששם היתה שבירת הכלים, מסיבת שלא

היה שם תיקון קוים, כמו שאומר האר"י הקדוש.

זאת אומרת, כשהעליון נותן להתחתון איזה שפע, אז הוא רוצה שהשפע, שהתחתון מקבל, יהיה לטובתו של התחתון. מה שאם כן אם הכלי, ששם צריך השפע להגיע, אינו בשלימות, אז כל השפע ילך להחיצוניים. שזה ענין שבירת הכלים, שהשפע יצא לחוץ מהקדושה. ומשום זה אין השפע נשפע לתחתונים. וזה נקרא, שאין התפלה מתקבלת.

וזה ענין תיקון קוין, שיש בהכלל. שהכוונה, שהרבים, שהוא מלכות, נכללה מהכלל. שהכוונה, שיש תיקון זה, המכונה ג' קוין, שע"י זה השפע ישאר בקדושה, ולא ילך להחיצוניים. לכן תפלה כזו יכולה להתקבל. היינו, שיכולים לתת לה שפע.

ועל זה מפרש הזה"ק, "כי יעקב היה כלול מג' קוין", היות שיעקב נקרא קו האמצעי, הנכלל מימין ושמאל. ולפיכך חשק הקב"ה בתפלתו, בהיותה בכל השלימות, מכל ג' הקוין, כמו תפלת רבים. היינו כנ"ל, שמצד הבורא אין שום עיכוב מלהשפיע השפע למטה, כי רצונו הוא להטיב לנבראיו, אלא כאילו הוא מחכה לכלי קבלה מצד התחתונים, שיהיו ראויים לקבל.

לכן בו בעת שיש כלי מוכשר מצד התחתון, היינו שהתפלה היא הכלי המוכשרת לקבל. אבל צריך להיות בתנאי, שהשפע לא ילך לאיבוד, היינו שלא יצא השפע לחיצוניים, היינו לקליפות. לכן בא תיקון על הכלי מלכות, שהיא צריכה להעביר את השפע להתחתונים. והתיקון הזה נקרא תיקון קוין.

ועתה נבאר את המשך דברי הזה"ק, ששאלנו על מה שהוא אומר. וזה לשונו, "ומשום שנכללת מכמה אופנים וצדדים, נעשית עטרה ומונחת על ראש צדיק חי עולמים, דהיינו יסוד, המשפיע כל הישועות אל הנוקבא, וממנה לכל הצבור".

ושאלנו, הלא אנו מתפללים לאין סוף, אם כן מהו הפירוש, שהתפלה דרבים נעשה עטרה על יסוד דוקא. והענין הוא, כי סדר השפעת השפע, הבא למלכות, הוא נקרא יסוד. שפירושו, שכל הטי' ספירות הראשונות משפיעות כל בחינותיהם אל היסוד, והוא נקרא "כלי", כידוע.

נמצא לפי זה, שאנו מדברים תמיד מהמשפיע ומן המקבל השפע, שהיא נקראת מלכות. לכן, היות שהמאציל רוצה להשפיע, ומחכה להתחתונים, שיתנו את הכלים, המוכשרים לקבל את השפע, לכן, כשהתפלות עולות למעלה, וכשהתפלות הן בסדר הראוי להתקבל, הן נקראות כלי לקבלת השפע. נמצא, שהכלי עלה להמשפיע, והיות המשפיע הכללי הוא יסוד, לכן נבחן שהתפלה עלתה ליסוד.

ולפי זה יוצא, לפי הכלל "בעובדא דלתתא אתער עובדא דלעילא". שפירושו, שע"י התעוררות התחתונים, שרוצים להתקרב לה' ולזכות לדביקות ה', אז הם מבקשים עזרה

מה', כמו שאמרו חז"ל "הבא לטהר מסייעין אותו" (זהר נח דף כ"ג ובהסולם אות ס"ג), אם האדם בא לטהר, עוזרים אותו עם נשמה קדושה, ומטהרים אותו, ומקדשים אותו, ונקרא קדוש.

הרי אנו רואים, שהאדם, בזמן שרוצה לשפר מעשיו, הוא גורם זווג למעלה, שע"י זה נמשך שפע למטה. וזה נקראה **עלאת מ"ן**. דהיינו, שגורמים חסרון למעלה. ויש להבין, איך שייך לומר, שהתחתונים גורמים חסרון למעלה. אבל צריכים לדעת, מה הפירוש חסרון. ידוע שכלי נקרא חסרון, דהיינו, שאם יש חסרון, יש מקום לתת שמה מילוי למלאות את החסרון.

והיות מצד המאציל אין שום עיכוב מלהשפיע, אלא רצונו הוא להטיב, וכל מה שאנו רואים, שיש הסתרת האור, הוא מטעם, שאין להתחתונים כלים לקבלת השפע, לכן כשהתחתון מתעורר לטהר את עצמו, וחסר לו כוחות, ומבקש לה', שיעזור לו, אז החסרון הזה עולה למעלה, ויש עכשיו להעליון כלי להשפיע לו שפע. וזה נקרא **העלאת מ"ן**.

נמצא, שהתפלה, שהיא בחינת חסרון, מה שהתחתון מבקש, שימלאו לו חסרונו, כשעולה להמשפיע, שהמשפיע נקרא יסוד, שהוא המשפיע לכנסת ישראל, הנקראת מלכות, נעשה עטרה על ראשו. כי עטרה פירושו כתר, שזה מראה על כתר המלך, היינו חשיבות המלך. זאת אומרת, בזמן שיש גילוי אורו יתברך, אז כולם מכירים בחשיבות הבורא.

מה שאם כן בזמן ההסתרת פנים, נקראת השכינתא, היינו מקום התגלות המלך, שהוא בחינת גלות, ובחינת עפר, שלא משיגים שום טעם ברוחניות, אלא התו"מ נראה להם כאילו זה טעם של עפר. וכל זה הוא מטעם, שאין להתחתונים כלים לקבלת השפע. ומשום זה כבודו יתברך מחולל בין הגויים. פירוש, כי מטרם שהאדם זוכה להיות בחינת יהודי, אז הוא דומה לבחינת גויים. היינו, כידוע, שכל אדם הוא עולם קטן, ונכלל מע' אומות ומבחינת ישראל.

ואז, בזמן ההסתר, שאין השפע עליון יכול להתגלות לתחתונים, מטעם שאין להם כלים מוכשרים לזה, לכן מה שיתנו להם איזה הארה עליונה, זה ילך לקליפות. ומשום זה מוכרח להיות השפע עליון נסתר מהם. אז נקרא "נפלה עטרת ראשנו". זאת אומרת, שהחשיבות של הבורא מחוללת.

אבל בזמן שהאדם בא לטהר, היינו שהוא רוצה, שהקב"ה יקרבו אותו אליו, ושיתן לו כלי דהשפעה, שע"י זה יזכה לדביקות, נמצא, שכל מה שהוא שהשפע עליון יתגלה, הוא בעמ"נ להשפיע, היינו שהוא רוצה, שיתנו לו כוחות מלמעלה, שתהיה לו היכולת להיות תמיד בקדושה, שהיא בחינת דביקות. אז מהתפלה שלו נעשה עטרה, כתר המלך, משום שניכרת אז חשיבות המלך. וזה פירוש מה שאומר הזה"ק, שהתפלה "נעשית עטרה

ומונחת על ראש צדיק חי עולמים", דהיינו יסוד, המשפיע כל הישועות אל הנוקבא, וממנה לכל הצבור. היות שע"י התפלה מושפע השפע העליון להתחתונים, שאז מגולה הטוב והעונג. נקרא זה עטרה כתר המלך, חשיבות המלך.

רבי ברוך שלום הלוי אשלג זצוק"ל בענין העזרה הבאה מלמעלה

מאמר ח', תשמ"ו
ספר בראשית

חז"ל אמרו (סוכה נ"ב) "אמר ר' שמעון בן לקיש, יצרו של אדם מתגבר עליו בכל יום, ומבקש להמיתו, שנאמר, צופה רשע לצדיק ומבקש להמיתו. ואלמלא הקב"ה עוזרו, אינו יכול לו, שנאמר, ה' לא יעזבנו בידו, ולא ירשיענו בהשפטו".

ובזהר (וישלח דף ג' ובסולם אות י', י"א) אומר שם וזה לשונו, "אמר ר' חזקיה, אם כן למה כתוב, ויוותר יעקב לבדו. ואיפה היו כל מחנות המלאכים, שאתה אומר, שסבבוהו ובאו עמו. אמר ר' יהודה, משום שהביא את עצמו לסכנה, שנשאר, יחידי בלילה, והיה רואה בעין את הסכנה, ולפי שלא באו לשומרו, אלא מהסכנה שאינו נראה לעין, לכן נפרדו ממנו. ואז אמר, קטנתי מכל החסדים ומכל האמת, אשר עשית עם עבדך. אשר אלו הם מחנות המלאכים הקדושים, שסבבוהו ועתה נפרדו ממנו, מטעם שהכניס עצמו לסכנה נראית לעין. ר' יצחק אמר, לכן נפרדו ממנו המלאכים הקדושים, שסבבוהו, ועת נפרדו ממנו, מטעם שהכניס עצמו לסכנה נראית לעין", עד כאן לשונו.

ולפי המשמעות, נשאלת השאלה, מתי נפרדו ממנו המלאכים. בשעה שהכניס את עצמו לסכנה, אז נפרדו. היינו, מקודם הכניס את עצמו לסכנה, ואח"כ נפרדו ממנו המלאכים. ועל זה נאמר, "ויוותר יעקב לבדו". זאת אומרת, בשעה שהם ראו, אז נפרדו, צריכים לומר, כמו שזה נכנס וזה יוצא.

ויש להבין, מה הטעם, שבסכנה הנראית לעין אין המלאכים באים לשומרו. כאילו, אם נגיד, שאין בכוחם לשמרו מסכנה אמיתית שנראית לעין. אלא מתי יש להם כח לשמרו, דוקא בזמן שאינה נראית לעין. ואם אין נראית לעין סכנה, אם כן מי יודע שיש כאן סכנה, שצריכים שמירה. פירוש הדבר, אצל מי צריך להיות ניכר לעין, לגבי האדם, או שאם המלאכים רואים, שהוא סכנה הנראית לעין, אז הם מסתלקים, ואף על פי שאין האדם יודע.

ולבאר את זה על דרך עבודה, קודם כל עלינו לדעת, מה זו הסכנה שיש שמה. ואח"כ נבאר, מה זו סכנה הנראית לעין. ידוע, שסדר העבודה מתחיל מקו ימין. הנה ימין פירושו, דבר שאינו צריך תיקון, נקרא ימין. מה שאם כן דבר הצריך תיקון, נקרא שמאל, כדרשת חז"ל, מנין תפילין שהוא בשמאל, שנאמר "והיה לך לאות על ידכה". יד-כה. והנה חז"ל אמרו, "שמאל דוחה ימין מקרבת".

ומשום זה, בזמן שמדריכים את האדם ללכת בדרכי עבודה, מתחילים מימין תחילה. כי בימין אין שום סכנה לחיי הרוחניים. כי תמיד הוא יכול להיות מוסיף והולך. כי קו

ימין נקרא חסד, שפירושו, שהאדם מחשיב את התורה והמצות, ואומר שהקב"ה עשה עמו חסד, בזה שנתן לו מחשבה ורצון לקיים תו"מ. ואפילו הכוונה הכי פשוטה, היינו, שאינו יודע מחשבות לחשוב בעת עשיית המצות, ובעת התעסקותו בתורה, אלא פשוט, שהוא יודע, שמקיים מצות ה', מה שציווה לנו ע"י משה רבינו עליו השלום, זה מספיק לחייב אותו לקיים התו"מ, כל אחד כפי יכולתו, זה מספיק לו.

ולפיכך, בכל עשיה ועשיה, שעוסק בתורה או שעוסק בעשיית המצות, הוא מודה ומשבח לה', בזה שעשה עמו חסד, כנ"ל, שנתן לו מחשבה ורצון לקיים התו"מ. אי משום זה, בכל מצוה ומצוה, הוא מודה ומשבח לה', על שזיכה אותו להיות לו אחיזה בתו"מ, לא חשוב כמה, אלא כמה זמן שיש לו אפשרות, שהגוף נותן לו ללמוד, הוא לומד, ועד כמה שאפשר, הוא עושה מאמצים לקיים את המצות. והוא שמח, בזה שיכול לקיים רצון ה', מה שלא ניתן לשאר אנשים כמוהו, היינו, שאין הקב"ה נתן להם שכל ורצון לקיים מצות ה'.

וההולך על קו הזה, עוד לא נקרא זה קו ימין. כי אנו רואים, שבזמן שאין יותר מקו אחד, ואין האדם רואה קו שני, אי אפשר לומר, שזה נקרא קו ימין. כי לשון ימין שייך לומר, שיש עוד קו, אז אני יכול לומר, שזה הוא ימין וזהו שמאל.

ומשום זה, כשמדריכים את האדם ללכת בדרכי ה', אומרים לו, שתדע, כי לא רוצה ה' ממך שום דבר, אלא שתקיים התורה ומצות בתכלית הפשיטות, כבר מספיק לך, ואין אתה צריך לכוון כוונות גדולות, כמו הצדיקים הגדולים. אלא הקב"ה דורש מהאדם, שיקיים תורה ומצות לפי שכלו של אדם, כל אחד לפי תכונתו, היינו עם הכשרונות שהוא נולד, שאי אפשר לדרוש מהאדם, שיעסוק בתורה ומצות כפי בעלי כשרונות גדולים, או בעל אמיצי לב. אלא כל אחד ואחד לפי תכונתו שהוא נולד בו. כמו שאומר האר"י הקדוש, ש"אין יום דומה לחבירו, ורגע דומה לחברתה, ואין אדם דומה לחבירו, ותתקן החלבנה, מה שלא תתקן הלבונה". זאת אומרת, כל אדם, שצריך לתקן את עצמותו ותכונתו, שהוא נולד בה, ואין דורשים מאדם שום דבר יותר מכפי כוחו ושכלו, שעמהם הוא נולד.

נמצא, שקו אחד הוא, שאומרים לו, שאין אתה צריך למצוא חסרונות בעבודה שלך. אלא אם אתה מקיים את התורה ומצות בתכלית הפשיטות, זה הוא דבר גדול מאוד, היות שאתה מקיים מצות המלך. והאדם צריך לעשות לעצמו חשבון, ולהחשיב את עבודתו בתכלית הפשיטות. היינו, אם הוא מתפלל ואומר איזה פסוק או שאומר איזו ברכה, הן ברכת המצות והן ברכת הנהנין, צריך לחשוב אז, למי הוא מדבר. ובטח, כפי שיצייר לעצמו, כי מלפני מי הוא עומד, בטח שיקבל הרגשה אחרת בעת אמירת הברכות, ובעת שהוא מתפלל. ואפילו שהוא לא יודע פירוש המילים, הוא גם כן חשוב מאוד, כי לא חשוב מה שהוא מדבר, כי כאן חשוב למי הוא מדבר.

לכן, כשעושה איזה מצוה, למשל לובש ציצית, אז הוא מסתכל, שיש כמה יהודים

בעולם, שלא ניתנה להם ההזדמנות ללבוש ציצית. ולו, כן היתה הזכיה לקיים מצות ה'. כמה תודות הוא צריך לתת להבורא עבור זה. לכן, כפי שכלו הפשוט, לפי מה שמאמין בגדלות ה', ושיש לו זכיה גדולה, שיכול לעשות רצון ה', בגלל זה אומר הברכה "ברוך אתה ה'", היינו שמברך לה', ונותן לו תודה רבה, עבור שזיכה אותנו, ונתן לו מה שלא נתן לאנשים אחרים.

וכמו כן כשמברך על ברכת הנהנין, גם כן נותן תודה לה', במה שזיכה אותנו, שיאמין שה' המציאו את ההנאות, שיוכלו בני אדם להנות. מה שאין כן שאר אנשים, אין להם השכל הזה, שיאמינו, שה' נתן להם את כל המצרכים, שיוכלו האנשים להנות. וכמו כן אומר האדם בברכת ח"י ברכות בבוקר "ברוך אתה ה', שלא עשני גוי", שנותן תודה רבה לה', על זה שעשה אותנו ישראל.

אם כן אנו רואים, שאנו צריכים להודות לה', על החלק הכי קטן שיש לנו בקדושה, לדבר גדול יחשב. ואף על פי שאין לנו היכולת להעריך את זה, מכל מקום אנו צריכים להאמין את זה. ואני שמעתי מאאמו"ר זצ"ל, שאמר פעם, שעד כמה אנו מבינים להעריך את חשיבותה של תורה ומצות לשמה, ולאמיתו של דבר **חשוב השלא לשמה, מה שאנו עושים, יותר לאין ערך, למה שאנו מעריכים את הלשמה.**

זאת אומרת, שאין בידינו כח להעריך את הנחת רוח שיש להבורא, מזה שאנו רוצים לקיים את רצונו. והיות כל מעשה שנעשה למטה בעוה"ז, גורם התעוררות למעלה בעולמות עליונים, כמו שאומר בזה"ק "בעובדא דלתתא, איתער עובדא דלעילא", והיות שהאדם, שעוד לא זכה להכנס בהיכל המלך, ולהשיג את האורות, שמתחדשים ע"י המעשים של התחתונים, אין לו אלא להאמין שכך הוא.

היינו, כשאדם בא לבית הכנסת, ואומר שם פסוק אחד לה', אין ערך לחשיבותו של המעשה להקב"ה, כיון שהאדם עושה אז מעשה, ובהמעשה אין מה להוסיף, וזה הוא סימן שיש בהמעשה שלימות, והוא חשוב לפני הקב"ה, כאילו הוא קיים אותה בכל הכוונות של הצדיקים גמורים. זאת אומרת, שאומרים לו, שיש צדיקים, מה שהם מוסיפים על המעשה רק כוונות, אבל על המעשה בעצמו אין מה להוסיף, כנ"ל ועל המעשה נאמר "לא תוסיף ולא תגרע".

אבל אומרים לו, העבודה של כוונות זוהי לא בשבילך, זהו שיך רק ליחידי סגולה. וממילא אם זוהי השלימות שלו, לכן הוא משים כל מרצו וכוחו לשמור את כל מה שהוא קיבל מהחינוך. ובזה הוא יודע, שכל מה שעליו לעשות, הוא רק לשמור על הכמות. ולהאיכות, היינו להשביח את הכוונות, היינו הסיבות שמחייבו לקיים תורה ומצות, הוא יודע מה שמסרו לו מטעם החינוך. שבאופן כללי יהיה לו עוה"ז וכמו כן עולם הבא תמורת עבודתו בשמירת התורה ומצות. וזה נקרא קו אחד, ולא קו ימין, כי עדיין אין כאן בחינת שמאל, שנאמר, שקו הזה נקרא ימין, כנ"ל, כי אין ימין בלי שמאל.

ועל דרך הזה אין שום סכנה, שיאבדו לו החיים רוחניים דקדושה. אלא תמיד הוא מתקדם, כי החשבונות שלו נמדדים לפי המעשה. ובכל יום ניתוספו לו מעשים חדשים. לכן הוא תמיד מתקדם קדימה, בגלל שהוא רואה תמיד, שהוא מוסיף כל יום מעשים חדשים. נגיד על דרך משל, כשהוא הגיע לגיל עשרים, הוא יודע, למשל, שכבר יש לו שבע שנים של קיום תורה ומצות. וכשהגיע לגיל שלושים שנה, אז כבר יש לו רכוש של תורה ומצות שבע עשרה שנה.

נמצא לפי זה, שזו דרך בטוחה, שאין כאן שום סכנה לחיי הרוחניות שלו, היות שיש לו בסיס על מה להסתכל, ולמדוד את ההתקדמות שלו. ומשום זה נקראת הדרך הזו, דרך בטוחה. ואין כאן שום סכנה לחיי הרוחניים שלו, היינו בדרך הזו לא שייך שיפול ממדרגתו, ויבוא פעם לידי יאוש, מסיבת שהוא רואה, שהוא לא מצליח בעבודתו. אלא תמיד הוא יכול להיות בשלוות הנפש. אלא כל מה שהוא מצטער לפעמים בעבודה, הוא שכואב לו, מדוע שאר אנשים הנמצאים בסביבתו, אינם עובדים את ה' **כמותו**. רק מזה הוא מצטער בעבודתו. אבל על עצמו הוא רואה, שיש לו עם מה לשמות, שברוך ה' יש לו רכוש של תו"מ.

אולם בזמן שאומרים לו, שיש עוד דרך, המכונה קו שמאל, שפירושו, שבדרך הזה האדם רואה, שאף על פי שהוא עוסק בתורה ומצות, מכל מקום הוא צריך לתקן את עצמו בעת העבודה, ולא שהתיקון הוא על המעשה, אלא שהוא צריך תיקון על הכוונה, שפירושו, על איזה כוונה הוא עושה המעשים שלו, זאת אומרת, **מהי הסיבה שמחייבו לקיים התורה ומצות**, זה כבר נקרא "דרך סכנה". מב' טעמים:

א) היות שאומרים לו, נכון שבלי שכר לא יכולים לעבוד. אלא כל אדם העובד איזו עבודה, לא חשוב עבודה גדולה או קטנה, הוא צריך לחומרי דלק, שיתנו לו כח לעבודה. ואם אומרים לו, שהשכר הוא בזה, שיזכה לעשות נחת להבורא, הנקרא "שכל רצונו יהיה אך ורק להשפיע להבורא", הסיבה הזו אין הגוף מבין תמיד, שתהיה סיבה מספקת, שתיתן לו כח לעבודה. מטעם שזהו נגד הטבע של האדם, היות שחומר של האדם הוא רצון לקבל בעמ"נ לקבל.

ומשום זה, כשהיה עובד בקו אחד, היינו הבסיס של שכר בעוה"ז ובעוה"ב הוא יקבל תמורת עבודתו בעוה"ז, אז הגוף יכול להבין, שבשביל עצמו, היינו שהוא יהנה ויקבל תמורה, כדאי לעבוד.

אבל בזמן שאומרים לו, שהוא צריך לעבוד עם כוונות, היינו שיכוון בכל עשיה ועשיה שהוא עושה מעשה זה, בכדי להשפיע נחת רוח ליוצרו, הוא נשאר בלי כוחות עבודה, שאז הגוף שלו דורש הסבר על זה: "איך אפשר, שאני אעבוד ואני אוותר על הרבה דברים, שהגוף יכול להנות מהם, בכדי שתהיה הנאה להבורא". זוהי דרך שיש בה סכנה, היינו שיאבדו לו כל החיים הרוחניים, אפילו מה שרכש מזמן היותו עוסק בקו אחד.

ב) וטעם ב' של סכנה הוא, שאפילו הוא מתגבר בכל פעם, ורוצה לעבוד בעמ"נ להשפיע, והיות שהוא רואה, שמבחינת הכוונה הוא לא מתגבר, אלא הוא רואה תמיד להיפך, דהיינו, במקום עבודתו, שהיה עובד בקו אחד, היה רואה שהוא מתקדם, כנ"ל, שאם עבר עליו עשר שנים בעבודה, אז יש לו תו"מ של עשר שנים, ואם כבר עבר עשרים שנים, שהוא עוסק בתו"מ, כבר יש לו רכוש של עשרים שנים. וכאן, בקו ימין, להיפך, אם עבר עליו שלוש שנים, והוא לא יכול לכוון בעשיותיו בעמ"נ להשפיע, אז הוא יותר שבור ורצוף, הוא כבר עובד עבודה של דרך השפעה שלוש שנים, ואין לו על מה להסתכל היינו, שאין לו שום רכוש בידו, אף על פי שהשקיע שלוש שנים בעבודה. ומכל שכן שהשקיע חמש שנים, וכן הלאה. לכן כל מה שהשקיע יותר זמן בעבודה, הוא רואה, שהוא יותר גרוע.

אבל באמת, אמר אאמו"ר זצ"ל, שמצד אחד יכולים לומר, שהאדם כן מתקדם יותר להאמת, היינו בהכרת הרע. שמטרים שהתחיל בעבודה, הוא חשב, שהוא לא כל כך שלא יוכל להתגבר על הרע שלו. וזה כמו שאמרו חז"ל (סוכה נ"ב) "רשעים יצה"ר נדמה להם כחוט השערה, וצדיקים, כהר גבוה".

אולם מצד השני, אדם צריך לראות האמת כפי שהיא, היינו, שרע שלו בזה לא אז כמלוא נימא. ומזה יש סכנה, שהוא בא לידי יאוש חס ושלו, כי אומר, שלא לשמה אין לו ערך, כי עיקר עבודה, שיהיה נחת רוח להבורא, ועל זה הוא רואה, שלא יוכל להתגבר, נמצא, שע"י זה שהולך בקו שמאל, יכול חס ושלו יהיה נדחה לגמרי מחיי הרוחניים. כי הוא כבר פגם בהשלא לשמה. נמצא, שהוא קרח מכאן וקרח מכאן, ואין לו שום אחיזה בחיים דקדושה.

ובגלל זה אין מדריכים את האדם רק בקו אחד כנ"ל. ואם הוא מתעורר בעצמו, ויש לו דחיפה מצד עצמו, שמתחיל לחפש את האמת, אם זה שהנחוהו ללכת בדרך זה הוא לעולמים, או שרק שהוא היה אז בתחילת עבודתו, לא היה מגלים לו את הקו שמאל, שהוא צריך לתקן עצמו, שיהיו כל מעשיו לשם שמים.

וזהו כמו שאומר הרמב"ם (בסוף הלכות תשובה) וזה לשונו, "ואמרו חכמים, לעולם יעסוק אדם בתורה ואפילו שלא לשמה, שמתוך שלא לשמה בא לשמה. לפיכך, כשמלמדים את הקטנים, ואת הנשים, וכלל עמי הארץ, אין מלמדים אותן אלא לעבוד מיראה וכדי לקבל שכר. עד שתרבה דעתן ויתחכמו חכמה יתירה, מגלים להם רז זה מעט מעט, ומרגילין אותן לענין זה בנחת, עד שישגיגוהו וידעוהו מאהבה".

אי לזאת, צריכים ללכת בקו ימין ובקו שמאל, שפירושו, אפילו שכבר יודע, שיש ענין של אמת, הנקרא לשמה, מכל מקום הדרך שהיה הולך בה, בזמן שהיה לו רק קו אחד, עכשיו הקו הזה קיבל שם חדש, ונקרא עכשיו קו ימין.

אולם מה מוסיף לנו, בזה שאנו מכנים עכשיו את הקו אחד בשם קו ימין. ההסבר

הוא, כי עכשיו ניתנה כבר כוונה על קו ימין. זאת אומרת, בזה שנשנה השם של קו אחד לקו ימין, נופל השם הזה על כוונה מיוחדת, מה שלא היה בזמן, שהיה נקרא קו אחד. והוא, שאסור לו לבטל את הקו שמאל, וללכת בקו ימין, כי אין ימין בלי שמאל. אם כן מוכרחים לומר, שבזמן שהולך בקו אחד, לא היה יודע אם יש עוד דרך אחר. וכנגדו יש עכשיו קו שמאל, אז נקרא קו אחד עכשיו בשם קו ימין.

והפירוש, את השלימות, שהוא מקבל עכשיו, היא אינה מצד שהולך בלי שום חסרונות, אלא שמרגיש את עצמו בשלימות, והוא בשמחה מהעבודה שלו, כמו שהיה מטרם שנכנס לעבוד בקו שמאל, הוא מסיבה אחרת. כאן, בקו הימין, השלימות היא, מטעם, היות שהוא רואה, שהוא איש פשוט, והוא יודע, שיש דרך אמת, היינו שצריך לעסוק לשם שמיים. אבל הוא רואה, שהוא רחוק מזה, היינו שהגוף שלו לא מרשה לו להיבטל כולו לה', היינו שכל מגמותיו בהחיים שלו יהיה בעמ"נ להשפיע. ומכל מקום הוא רואה, שקצת לנגוע בהקדושה, הקב"ה כן נתן לו כח. ולאחרים אין כח כזה. נמצא, שהוא מודה ומשבח לה' עבור זה. נמצא, במצב כזה הוא בשלימות.

אולם עכשיו, כשהוא התחיל לעבוד בקו שמאל, והבין שעיקר הוא עבודה דהשפעה, לכן קשה לו להסתפק במועט, אלא אם לעבוד כדאי לעבוד להגיע לשלימות. אבל לתת כוחות ולזכות רק לקצת נגיעה בעבודת הקודש, אין בהגוף חומרי דלק. וזה נקרא כמו שכתוב "בכל מקום, שיש חסרון בקדושה, שם יש אחיזה לקליפות", היינו שהקליפות נותנות לו להבין, בשביל שכר כל כך קטן, היינו בכדי שיהיה לך קצת אחיזה בקדושה, אתה צריך לתת כל כך כוחות גדולים.

נמצא, שיש להקליפות כח להרחיק אותו מהקדושה בצורה הגונה מאוד. היינו, שאין אומרים לו, שלא כדאי לתת כוחות עבור לזכות לקדושה. בטח שהקדושה, היינו להיות משמש המלך, זה דבר גדול. אבל אתה רואה בעצמך, שאין לך הכוחות לזה. לכן מתעוררת אז הסכנה, שלא יפול בכלל מהעבודה, כי הגוף יש לו עכשיו אחיזה גדולה בעבודתו, היות שהאדם בעצמו רואה החסרונות שלו בעבודה.

מה שאין כן בעבודה דקו אחד, היה יודע, שזוהי השלימות שלו. כי הדריכו אותו מלכתחילה, שהענין של "לשמה" שייך לאנשים גדולים, שנולדו מצד הטבע בכשרונות גדולים, ובמידות טובות, וגם הם נולדו עם כוחות גדולים, שיכולים להתגבר על הגוף שלהם, היינו שהם שולטים בעצמם, ומה שמוצא חן בעיניהם הם מסוגלים להוציא לפועל, ואין מי שיכול לעצור בפניהם.

ולך, היינו מה שדורשים ממך, הוא רק כפי יכולתך. היינו, מה שאתה מסוגל לעשות, אתה צריך לעשות. ובזה אתה כבר יצאת לידי חובתך, כי התורה לא ניתנה למלאכי השרת, כי אם לכל הכלל כולו, כל אחד כפי יכולתו.

אולם לאחר שהתחיל ללכת בקו שמאל, היינו שהוא הרגיש, שגם הוא צריך להגיע

לדביקות ה', ולעבוד בעמ"נ להשפיע, ומאז והלאה כבר אינו מוכשר להרגיש שלימות בעבודה דקו ימין, משום שהשמאל מפריע לו, כנ"ל. כאן מתחילה העבודה באמונה למעלה מהדעת. זאת אומרת, שהוא צריך להאמין, שהעבודה דקדושה היא עבודה חשובה מאוד מאוד. ומשום זה, לא חשוב אם הוא זוכה לשלימות אמיתית, או להשלימות שמגיעה לו. היינו, שעוד אין לו הזכיה הגדולה, לעבוד את עבודת הקודש במאה אחוז, אלא באחוז קטן מאוד. וזה נבחן עבורו הון רב, שאין הוא מסוגל להעריך את חשיבותו.

ונמצא, בעבודה זו, שהוא הולך על קו הזה, הוא מחשיב את הקדושה, שתתעלה כל פעם חשיבותה. והוא מטעם, שהוא צריך להאמין למעלה מהדעת את גדלותה, אפילו שעדיין לא מרגיש את זה בפועל. והוא צריך לומר לעצמו, מה שאני צריך להאמין למעלה מהדעת את חשיבות התורה והמצות, הוא מסיבה, שעוד איננו ראוי עוד להרגיש את חשיבותה ורוממותה, כידוע, שכל זמן שהאדם עדיין משוקע באהבה עצמית, אין הוא מוכשר עוד להרגיש את הטוב והעונג שמלוּבש בהם. אולם באמת, כשאני אהיה ראוי, אני אראה את זה בפועל ממש.

אי לזאת, יוצא, מה שהוא צריך להאמין למעלה מהדעת, אינו מסיבת חסרון בהאור, המלוּבש בתורה ומצות, אלא החסרון הוא בהכלי של התחתון, שעוד אינו ראוי לזה, והקב"ה יודע, מתי שאני אהיה ראוי, בטח הוא יתן לי להרגיש את טעם התורה והמצות. ולפי זה יוצא, מה שאנו צריכים להאמין למעלה מהדעת, אין זה מטעם שאין ברירה להרגיש את הטוב שבה, משום שהאור נעלם, ולא יכולים להשיג. אם כן, מהו הפירוש "כי הם חיינו", הנאמר על תו"מ. אלא שהוא צריך להאמין למעלה מהדעת, כל זמן שעוד לא תיקן את הכלי קבלה שלו, כנ"ל. אולם כשיגמור את התיקון שלו, יתפשט הטוב והעונג בכל דבר שבקדושה, שהוא עוסק בו.

אי לזאת, אם הוא הולך בקו ימין ומאמין למעלה מהדעת את חשיבותה, ואז בשיעור החשיבות שהוא מעריך התו"מ, כן הוא יכול להחשיב אפילו דבר קטן, היינו אפילו קצת נגיעה, היינו אפילו שלא לשמה דשלא לשמה הוא גם כן יכול להיות בשמחה, משום שבמעשה הוא מקיים מצות ה'.

אולם אח"כ הוא צריך לעבור לקו השמאל, היינו שיעשה בקורת על המעשה, אם המעשה שהוא עושה, הוא בחינת עצה איך להגיע לדביקות ה', כמו שאמרו חז"ל "בראתי יצה"ר בראתי תורה תבלין", אם באמת הוא הולך על מטרות זו. וזה נקרא, שמכניס את עצמו לסכנה, כנ"ל. ובזמן שהוא נמצא בקו שמאל, העבודה שלו היא בעיקר בתפלה, היינו שיצעוק לה', שיתן לו עזרה משמים, כמו שאמרו חז"ל "הבא לטהר מסייעין אותו".

ובזה יכולים לפרש את ענין המלאכים, שסובבוהו את יעקב כנ"ל בדברי הזה"ק,

שהמלאכים באו לשמרו, היינו שזה הוא בחינת עזרה הבאה מלמעלה, לתת לו סיוע, שיוכל להמשיך בדרכו. אולם סיוע הבא מלמעלה, מתחיל בעת שהאדם התחיל כבר בעבודה, ועומד באמצע, וצועק עזרה. מה שאין כן מטרם שהתחיל לכנס בעבודה, לא שייך לתת לו עזרה.

לכן שיעקב נכנס בעבודה, שכבר הכניס את עצמו לסכנה, ומבקש לה', שיתן לו סיוע, אז נשלחו לו מלאכים לשמרו, שיוכל לנצח את המלחמה, שהוא כבר נכנס. מה שאין כן שכבר גמר את עבודתו שהתחיל, וקיבל סיוע מהמלאכים, ורצה להתחיל עבודה חדשה, המכונה "פכים קטנים", ותחילת עבודה היא חושך, המכונה "לילה", זה נקרא "סכנה הנראה לעין", היות שבמקום חושך, הנקרא קו שמאל, הוא סכנה. אבל הוא בעצמו צריך להתחיל לבדו. ואח"כ, כשהוא רואה שלא יכול, אז הוא מתחיל לבקש עזרה מה', ואז שוב יקבל עזרה מלמעלה.

רבי ברוך שלום הלוי אשלג זצוק"ל

בענין נר חנוכה

מאמר ט', תשמ"ו

במסכת שבת (כ"ג, ע"ב) כתוב "אמר רבא פשיטא, לי נר ביתו ונר חנוכה, נר ביתו עדיף, משום שלום ביתו. ופרש"י, נר ביתו בשבת, והוא עני ואין לו כדי לקנות שמן לשני נרות. שלום ביתו, והכי אמרינן לקמן, ותזנח משלום נפש. זו הדלקת הנרות בשבת, שבני ביתו מצטערין לישב בחושך".

אבל נר חנוכה אינו לשלום ביתו, כי אסור להשתמש לאורו, כמו שאומרים לאחר הדלקת הנרות של חנוכה "הנרות הללו קדש הם, ואין לנו רשות להשתמש בהם, אלא לראותם בלבד". ויש להבין:

א) הוא נותן טעם, למה נר שבת קודם לנר חנוכה, הוא משום שלום בית. הדבר הזה דורש הסבר. וכי זו היא סיבה מספקת לבטל מצות נר חנוכה, שהוא כל כך חשוב מחמת קדושה שיש בהם. עד כדי כך, שאמרו חז"ל, שאסור להשתמש לאורו, כנ"ל שאנו אומרים "הנרות הללו קודש הם, ואין לנו רשות להשתמש בהם, אלא לראותם בלבד". ומטעם שלום בית, שהוא ענין גשמי, מבטלים את המצוה הזאת.

ב) בכלל צריכים להבין, מהו הקשר בין נר של שבת לשלום בית, שלומדים זה מפסוק "ותזנח משלום נפשי". זו הדלקת הנרות בשבת.

ובכדי להבין את הנ"ל, צריכים מקודם לבאר את ג' ענינים הנ"ל:

א) מהו שבת.

ב) מהו שלום בית.

ג) מהו חנוכה.

הנה שבת, אמרו חז"ל, שהיא מעין עוה"ב (ברכות נ"ז). וכמו שכתוב בתפלת ערבית דשבת "אתה קדשת את יום השביעי לשמך, תכלית מעשה שמים וארץ", שענין תכלית משמע, שהוא המטרה, שבשבילה נברא השמים והארץ.

וידוע שענין מטרת הבריאה היא להטיב לנבראיו, שפירושו, שהנבראים יקבלו טוב ועונג. וזה נקרא "תכלית הבריאה". ומה ישנו לפני התכלית, הוא זמן העבודה. ולפי הנ"ל מתעוררת השאלה, אם המטרה היא להטיב, העבודה זו למה לי.

אלא התירוץ ידוע, כי בכדי שלא תהיה בחינת נהמא דכסופא, ניתנה לנו עבודה, שהיא מכונה "תיקון הבריאה", שפירושו, שעי"י התיקון הזה נוכל לקבל את הטוב והעונג. כי כבר תהיה לנו בחינת השתוות הצורה להבורא, מבחינת שהנבראים רוצים להשפיע להבורא, כמו שהבורא רוצה להשפיע להנבראים. נמצא, שבזה שעובד בעמ"נ להשפיע, כבר אין מקום לנהמא דכסופא.

ולפי זה יוצא, שענין העבודה, מה שניתן לנו, הוא נאמר על תיקון הבריאה ולא על

המטרה, כי המטרה היא להנות ולא לעבוד. אלא מה שאנו צריכים לתיקון, אין הכוונה על התענוג, כי זה נותן הבורא מצד המטרה. אלא בכדי שהטוב והעונג, שנקבל, יהיה להם השלימות, וזוהי השלימות, הוא שנוכל לקבל את הטוב ולא נרגיש אי נעימות, זה ניתן לעבוד, כי העבודה היא בזה, שאנו צריכים להחליף את הכלים שלנו, שקבלנו מצד הטבע, ולהשיג כלים אחרים, הנקראים "כלים דהשפעה". ובזמן שמקבלים את הטוב והעונג בכלים דהשפעה, אין כבר מקום לאי נעימות בעת קבלת השפע. והנה ה' בחינות שביארנו בענין מטרת הבריאה, שתגיע לשלימותה, מוסבר לנו בשני מצבים:

א) הסדר של תיקון הבריאה הוא, שאנחנו עובדים בתורה ומצות בעמ"נ להשפיע, הוא נבחן, שאנחנו משתמשים בכלים דהשפעה. זאת אומרת, היות שיש מעשים ויש כוונות, לכן במצב הזה אנו משתמשים במעשים דלהשפיע, שהוא בחינת תורה ומצות, שהמעשים האלו נבחנים, שהוא עוסק בבחינת "מהו רחום אף אתה רחום". היינו, שהאדם רוצה להשפיע להבורא, כדוגמת שהבורא רוצה להשפיע להנבראים. לכן אם הוא עושה מעשים כדוגמת הבורא, היינו שהולך בדרכיו, לכן האדם רוצה, שה' ישלם לו שכר תמורת עבודתו להנבראים. אבל כאן יש גם עבודה דכוונה, שהיא לכוון, שהכוונה תהיה דומה להמעשה.

כי יש לפעמים, הגם שהמעשה הוא, מה שעוסק בנתינה, אבל הכוונה היא אחרת. זאת אומרת, הסיבה, מה שהוא נותן, היא בעמ"נ לקבל אח"כ תמורה. וזה נקרא בשם "שלא לשמה".

ומשום זה יש עבודה רבה, אם האדם רוצה לעשות מעשה של נתינה. והסיבה, שמחייבו לעסוק בנתינה, היא, שיש לו סיבה, שהיא גורמת לו לתת ולא לקבל. דהיינו, שהסדר העולם הוא, למי שאוהבים, מתעורר בלבו רצון לתת להאוהב. כי בזה היא מתבטאת האהבה שלו אליו.

או לאדם חשוב, גם כן מתעוררת בלב האדם, שיגלה לו את האהבה, מזה שנותן לו מתנה. וזה נקרא "פיו ולבו שוים", שפירושו, שהמעשה והכוונה הם שוים, ואין בלבו כוונה אחרת מהמעשה, שהוא נותן, משום שהסיבה היא בכוונה דלהשפיע. וזה נקרא "לשמה".

ומצב ה' שהוא מטרת הבריאה, מוסבר לנו, שאז אנו יכולים להשתמש בכלי קבלה. זאת אומרת, שאנחנו עוסקים בקבלת תענוגים. אבל הסיבה מה, שאנו רוצים לקבל תענוגים, היא לא מטעם למלאות את רצוננו, שאנו משתוקקים לתענוגים, ומשום זה אנו רוצים עכשיו לקבל תענוגים, אלא שיש כאן סיבה אחרת לגמרי, היינו ההיפך מהמעשה שלנו.

היות שאנו משתוקקים להשפיע להבורא, ובשביל עצמנו אין אנו רוצים לקבל לתוך הרצון לקבל שלנו, מטעם שדבר זה גורם לנו בחינת פירוד מהבורא. אבל מה אנו יכולים לתת להבורא, שהוא יהנה מזה. ומה מותר לומר, כביכול, שזה חסר לו. רק דבר אחד אפשר לומר, היות שברא את הבריאה, בכדי להטיב לנבראיו, לכן אנו רוצים לקבל את הטוב והעונג, מטעם שאנו רוצים למלאות את רצונו, שהוא להטיב.

ועתה נוכל לפרש את השאלה "מהי חנוכה". כפי שהסברנו את מצב הא', הוא עבודה דתיקון הבריאה, שהוא בכדי להשיג את הכלים דהשפעה, שעמהם יכולים להגיע אח"כ למטרת הבריאה. זה יכולים לכנות בשם "רוחניות", כי לא רוצה לעשות שום מעשה עבור עצמו. אלא הכל לשם ה', כמו שאמרו חז"ל "עולה, היינו קורבן עולה, הוא כולה לה', הכל רוחני".

הנה הנס של חנוכה היה על ענין רוחניות, כמו שאנו אומרים (בברכה "ועל הנסים") "כשעמדה מלכות יון הרשעה על עמך ישראל, להשכיחם תורתך ולהעבירם מחוקי רצונך. ואתה ברחמיך הרבים עמדת להם בעת צרתם".

ולפי שהסברנו יוצא, "רוחניות" נקראת שמשתמשים בכלים דהשפעה. וענין שליטת היונים מתבטאת שלא נתנו לעשות שום דבר, השייך לכלים דהשפעה, משום ששם היתה גם שליטה על מעשה התורה ומצות. וזה היה בחיצוניות. ומכל שכן בפנימיות המחשבה, היו שולטים על המחשבה, שלא תהיה להם יכולת לכוון משהו לשם שמים, אלא רצו שעם ישראל יהיו משוקעים באהבה עצמית, שע"י זה יהיו נפרדים מה'. וכל מחשבותיהם של הס"א אינו אלא להרחיק אותם מה'. וההתרחקות ופרוד באים רק ע"י שינוי צורה, כידוע שהוא אהבה עצמית.

ואאמו"ר זצ"ל אמר, על מה ששאלו חז"ל (שבת כ"א ע"ב) מאי חנוכה. ופירש, שהתשובה היא חנוכה, שהכוונה היא ש"חנוכה". זאת אומרת, כ"ה בכסלו לא היתה גמר המלחמה, אלא היתה רק חניה בלבד. כדמיון שהצבא רוצה לעשות התקפה חדשה וחזקה, אז נותנים להצבא לנוח, בכדי שיתאספו כוחות חדשים, ויוכלו להמשיך את המלחמה. ואמר, שיש טפשים, היות שקבלו פקודה לא ללכת קדימה לארץ השונא, אלא לנוח, אז הם חושבים, שכבר גמרו את המלחמה, שאין עוד מה לנצח את השונא. נמצא לפי הנ"ל, שענין החנוכה אינו עוד שלימות המטרה, אלא זוהי רק בחינת תיקון הבריאה, שבזה נתקנו הכלים דהשפעה, שפירושו הוא, מעשים של השפעה. ומשום זה אסור להשתמש לאורו של חנוכה, כי שימוש הוא מעשה של קבלה, והנס היה רק על מעשים דהשפעה, שיוכלו לעשות אותם, ולכוון בעמ"נ להשפיע, שזה נקרא "לשמה". וזה היה נס, שיצאו משליטה של היונים, והיו יכולים ללכת בבחינת אמונה למעלה מהדעת. מה שאם כן קליפת היונים היו שולטים על ישראל, שלא לעשות שום מעשה, אם הוא לא יודע בשביל מה, ובשביל איזו תועלת יביאו הפעולה הזו. ובפרט לכוון הכל בבחינת אמונה למעלה מהדעת.

ולפי מה שהסברנו, יוצא, שגר חנוכה, הגם שהוא מרמז על נס רוחני, שהוא, שעם ישראל יצאו לחרות משליטתם של היונים, אבל זה היה רק חצי דבר. היינו, שרק כלים דהשפעה נתקנו ע"י נס דחנוכה. וזה נקרא בחינת "תיקון הבריאה", אבל עוד לא מטרת הבריאה.

מה שאם כן שבת, שהיא "מעין עוה"ב", שהיא בחינת "תכלית שמים וארץ", כנ"ל, שהיא נקראת "מטרת הבריאה". שפירושו של תכלית הוא סוף המטרה. זאת אומרת, מה שיתגלה בגמר התיקון מאיר מעין זה בשבת.

לכן בשבת הוא הזמן של קבלת התענוג, היינו שמשתמשים עם כלים דקבלה, ורק

צריכים לכוון בעמ"נ להשפיע. שזה נקרא, שכל באי העולם צריכים להגיע לידי דרגה זו, כמו שכתוב "כי לא ידח ממנו נידח", אלא כולם יבואו לשלימות המטרה, היינו לקבל. אבל שיהיה בעמ"נ להשפיע.

ועתה נבאר את מה ששאלנו, מהו הקשר שבת עם שלום בית. ידוע, ש"בית" נקראת מלכות, שהיא המקבלת את השפע עליון בכלים דקבלה בעמ"נ להשפיע. אולם יש הרבה שמות למלכות. והשם "בית" מראה על שלימות, כמו שכתוב בהסולם (נח, דף פ"ח, אות רמ"ט) "וצריך שתדע, שבשעה שהאדם הוא בכל השלימות, נבחן ליושב בית, שמילת בית רומזת על הנוקבא דז"א המאירה במוחין דג"ר, בסוד הכתוב, בחכמה יבנה בית. ולפיכך אותם המקבלים ממנה נבחנים ליושבי בית. אמנם בעת שהאדם צריך לתיקונים, כי אינו בשלימות, הרי הוא צריך לשמירה, שלא יתאחזו בו החיצונים להחטיאו. ועל כן הוא מוכרח לצאת מן הבית, כי אסור לו לקבל מוחין הגבוהים הללו, מפחד שלא ינקו ממנו החיצונים. ומחוייב לצאת לדרך ה', דהיינו לקבל תיקונים, הצריכים אליו. ומותר לו בעת הזה לקבל מוחין מבחינת הזווג ז"א ולא, כי להיותם בחינת אור החסדים המכוסים מחכמה, אין מהם שום יניקה לחיצונים. ומוחין הללו מכונים אכסניא, כי הם מיועדים בשביל עוברי דרכים. ולפיכך, אף על פי שנח צדיק תמים היה, מכל מקום הוא מדמה אותה לאורח עובר דרך".

הרי אנו רואים, שיש להבחין בסדר העבודה ב' הבחנות:

(א) מצב, שנקרא "בית".

(ב) מצב, שנקרא "אורח עובר".

היות שבזמן שהאדם אינו עוד בשלימות, והוא צריך לצאת להיות במצב של עוברי דרך, שהיא דרך ה', בכדי לקבל תיקונים, שע"י הוא יבוא להשלימות, לכן נקראים אלו אנשים בשם, עוברי דרכים, שעדיין הם באמצע הדרך ועוד לא הגיעו להמטרה, שהם צריכים להגיע.

והגם שהם צדיקים, כדוגמת נח, שהיה צדיק תמים, מכל מקום הוא עדיין בעל חסרון, משום שהוא תיקן רק כלים דהשפעה, המכונים "כלים רוחניים". וזהו כנ"ל, שזה מכונה בשם "תיקון הבריאה", כי היכולת שלו היא, שהוא כבר יכול להשפיע בעמ"נ להשפיע. שזה נקרא "בחינת לשמה".

ובזה מובן, מהו בא לרמז נר חנו-כה כנ"ל, הוא רק חניה לבד ולא גמר עבודה. ומשום זה נר חנוכה אסור להשתמש לאורה, משום שהנס היה על כלים רוחניים, כנ"ל. ובכלים דהשפעה לא שייך שישתמש לקבל הנאה מהאור. ולכן הוא "לראותם בלבד". מה שאם כן נר שבת, ששבת היא בחינת "תכלית שמים וארץ", שהוא "מעין עוה"ב", שזהו נקרא "מטרת הבריאה", שהיא להטיב לנבראיו, שהם יקבלו טוב ועונג. לכן אור זה מקובל בכלים דקבלה, המכונים "מקבל בעמ"נ להשפיע". זאת אומרת, שהם משמשים בכלים דקבלה.

וזה נקרא בחינת "בית", בסוד "בחכמה יבנה בית". שמלכות, שהיא שורש הנשמות, הנקראת "כנסת ישראל", המקבלת שפע בשביל הנשמות. ובזמן שהתחוננים ראויים לקבל את אור החכמה, נקרא זה "מוחין דשבת", היינו מוחין דחכמה. ומוחין דחכמה

הוא האור של מטרת הבריאה. היוצא מזה, שנר חנוכה ונר שבת הם מרמזים על שתי בחינות, שאינן דומות זו לזו.

ועתה נבאר מה ששאלנו, מהו ענין שלום בית לשבת, שבשביל זה אמרו חז"ל "הוא קודם לנר חנוכה". הנה ספירת היסוד נקראת "שלום בית", משום שהיא המשפיעה למלכות, היות שמלכות היא השורש של הנשמות. וכשמלכות היא בבחינת נקודה, שפירושו, שאינה מאירה רק בבחינת נקודה קטנה, אין אז להנשמות את השפע, הצריך להם. וזה נקרא "שכינתא בגלותא". ואז קליפות גוברות ורוצות לשלוט על הדברים שבקדושה, ויש עבודה גדולה להתחוננים, ומזה נעשתה המחלוקת בין הקדושה להטומאה.

וכשבא היסוד דגדלות, שהוא המשפיע השפע עליון להמלכות, היינו שמשפיע לה את האור החכמה, נעשה אז "שלום בית". כמו שכתוב "ברצות ה' דרכי איש, גם אויביו ישלים עמו". ולכן נקרא יסוד "שלום", משום שהוא עושה "שלום בית", שאז נתבטלו הכוחות דקליפה, כמו שכתוב "כד עיל שבתא איהי, ואתפרשת מס"א, וכלהון מתעטרין בנשמתין חדתיין" ("כגוונא", בערבית של שבת).

נמצא, ש"בית" שהיא מלכות, כשמקבלת השפע דשבת, נעשה שלום, שאז כל הדינין מתעברין ממנה. לכן נר שבת, הוא מרמז על השפע של גמר התקון. מה שאם כן נר חנוכה, מראה על האור שמשיגים באמצע עבודה, שהוא בכדי שנוכל להמשיך ולגמור את העבודה. ולכן נר שבת נקרא "שלום בית", על שם השפע, המגיע מיסוד למלכות.

רבי ברוך שלום הלוי אשלג זצוק"ל

ענין תפלה

מאמר י', תשמ"ו

חז"ל במסכת תענית (דף ב') אמרו וזה לשונם "לאהבה את ה' אלקיכם ולעבדו, זו תפלה. אתה אומר, זו תפלה, או אינו אלא עבודה. תלמוד לומר, בכל לבבכם. איזו היא עבודה שבלב, הוי אומר, זו תפלה".

יש להבין, מדוע נקראת התפלה "עבודה". וכי עבודה היא להתפלל לה', שימלא משאלותינו ובקשותינו. ואם חז"ל דרשו כך, הרי שהם רוצים לרמוז לנו, שיש בענין התפלה משמעות מיוחדת, שהיא עבודה ולא סתם תפלה. אם כן, מהו הענין שעליו רומזים חז"ל.

בודאי שאין שייך לומר, שאדם מתפלל ומבקש שיתנו לו משהו, אם אין לו חסרון לזה. ורק בזמן שהאדם מרגיש, שחסר לו משהו, אז הוא הלך לבקש את המילוי הזה, השייך להחסרון, ממי שיכול למלאות לו. כי אין האדם מבקש, רק ממי שיש לו, מה שדרוש לו. וגם יודע, שיש לו רצון לתת ולהטיב להזולת.

ולפי זה, כשהאדם בא להתפלל ולבקש מה', שימלא את חסרונו, בודאי צריך שתהא תפלתו ברורה. היינו, שידע בברור את חסרונו. זאת אומרת, בזמן שהולך לבקש מה', צריך לצייר לעצמו, שהוא מדבר עכשיו להמלך. והמלך יכול בפעם אחת לעשות לו טובה, שהוא יהיה איש המאושר בעולם, כי כלום חסר מבית המלך. אם כן, האדם צריך מקודם להתבונן היטב מטרם התפלה, לדעת מהו באמת חסר לו, שאם המלך יתן לו את המילוי על חסרונו, כבר לא חסר לו שום דבר, והוא יהיה האיש המושלם בעולם.

הנה לפי מה שלמדנו, שמטרת הבריאה היא להטיב לנבראיו. נמצא, שמצד הבורא אין שום עיכובים מלהשפיע להנבראים טוב ועונג. זאת אומרת, שמה שברא הבורא חסרון, הנקרא "רצון לקבל" בהנבראים, היה בכדי למלאות את החסרון. וכפי שהסברנו, חסרון נקרא יסורים וצער, אם הוא לא יכול למלאות את חסרונו.

ולפיכך, כל החסרון שנברא, היתה הכוונה כדי להרגיש על ידו תענוג. כי גם החסרון נכלל בהכוונה דלהטיב, כפי הכלל, שהשתוקקות להדבר היא נותנת את ההנאה מהמילוי. כידוע, שאפילו שנותנים לאדם סעודה "כסעודת שלמה בשעתו", אם אין לו השתוקקות להסעודה, הוא לא יכול להנות מהסעודה.

אי לזאת, כשהאדם מרגיש חסרון, ואין לו מילוי על חסרונו, ובטח הוא הולך לבקש מה', שיתן לו משאלותיו, שבאופן כללי אין האדם מבקש מה' רק הנאה ותענוג. וכפי שלמדנו, שמצד הבורא לא שייך לומר, שהאדם יתפלל, שהבורא יתן לו טוב ועונג, כי זה רצונו יתברך להטיב לנבראיו. אם כן לא שייך לבקש ממישהו דבר, באם רצונו של הנותן לתת.

נמצא לפי זה, שעל האדם להתבונן, מקודם שהולך לבקש מה', שיתן לו משאלותיו, מה שחסר לו. שדבר זה הוא צריך לבקש מה'. שזה נראה, כאילו שאין הקב"ה נותן להאדם בלי שהאדם יבקש מקודם. משמע, משום שהביקוש הוא דבר שאינו נכלל במטרת הבריאה, הנקרא "להטיב לנבראיו". אלא שהוא דבר, שנולד אח"כ, מצד הנברא. ומשום זה על הנברא לבקש מה', שיתן לו. אבל על שפע ועונג, אין שייך לבקש מה', שיהיה לו רצון לתת, משום שזהו רצונו, כנ"ל, שרצונו הוא לתת הנאה ותענוג להתחתונים.

אלא שצריכים לדעת, היות שהיה ענין הצמצום, המכונה "תיקון הבריאה", כידוע שהוא מטעם, שלא יהא מתנת הבורא אי נעימות, הנקרא "נהמא דכסופא". והיות שהתיקון הזה אנו מתייחסים להתחתון, המכונה "מלכות דאין סוף", הנקראת "הכלי" שקבלה את האור העליון. והמקבל הזה, לאחר שקבלה השפע, נתעוררה בחינת השתוקקות להשתוות הצורה. לכן עשתה את הצמצום.

וכמו שאומר בתע"ס (דף ט', באור פנימי ד"ה "ולפיי") וזה לשונו "כי האור העליון אינו פוסק מלהאיר לנאצלים אפילו רגע. וכל ענין הצמצום והסתלקות האור האמורים כאן, אינם אמורים אלא בערך התפעלותו וקבלתו של הכלי, דהיינו הנקודה האמצעית. פירוש, אף על פי שהאור העליון אינו פוסק מלהאיר, מכל מקום הכלי לא קבל כלום מהארתו, משום שמיעטה את עצמה".

באמור, שענין שלא לקבל בעמ"נ לקבל, זה לא מתייחסים להמטרת הבריאה, אלא זה נבחן לתיקון הבריאה. וזה פעולה מצד התחתון, שהוא רוצה בהשתוות הצורה. ומכאן נמשך, שאין התחתונים יכולים לקבל טוב ועונג, אף על פי שהעליון רוצה לתת, משום לכלים דהשפעה הם צריכים. ודבר זה שייך להמקבל ולא להמשפיע, כנ"ל, שהתחתון, הנקרא "מלכות דאין סוף", עשתה את הצמצום. לכן הכלי הזו שייך להתחתון, היינו שהתחתון ירצה לקבל, רק בתנאי שהוא יכול לכוון בעמ"נ להשפיע.

ומשום זה, כשהאדם הולך להתפלל לה', שיתן לו מה שחסר לו, צריכים לומר, שחסר לו דוקא דבר שאינו בא מצד מטרת הבריאה. אלא מה חסר לו, רק דבר שבא מצד התחתון. היינו, מה שהמלכות, הנקראת "תחתון", שהיא המקבלת מהעליון השפע, והיא עשתה כלי חדשה, היינו שלא לקבל שפע רק בכלי הזו הנקראת "כלי דהשפעה". אי לזאת, רק לכלי זו הוא צריך להתפלל לה', שיתן לו, משום שרק זה חסר לו.

אבל כאן יש מקום להתבונן. אם התחתון צריך לעשות את הכלי הזו, משום שזה שייך לתחתון, כנ"ל, שמלכות עשתה זאת, ומדוע אין האדם בעצמו עושה את הכלי הזו, אלא שהוא צריך לבקש, שה' יתן לו הכלי זו. ולא עוד, אלא שאנו אומרים על הכלי הזו, שהתחתון צריך לעשות. אומרים לו, שרק את זה הוא צריך לבקש מה'. אם זה שייך לעבודת האדם, מדוע הוא צריך לבקש מה'.

והענין הוא יותר מבואר בדברי חז"ל, שאמרו וזה לשונם "ואמר רבי חנינא, הכל בידי שמים חוץ מיראת שמים, שנאמר, ועתה ישראל, מה ה' אלקיך שואל מעמך, כי אם ליראה", (ברכות ל"ג ע"ב).

"הכל בידי שמים", פירש רש"י וזה לשונו "אבל צדיק ורשע אינו בא על ידי שמים, את זה מסר בידו של האדם, ונתן לפניו שתי דרכים, והוא יבחר לו יראת שמים".

וענין יראה מבואר בהסולם (הקדמת ספר הזהר, דף קצ"א, אות ר"ג) וזה לשונו "אמנם הן היראה הראשונה והן היראה השנייה אינן חס ושלום לתועלת עצמו, אלא רק מפחד, שמא ימעט בעשיית נחת רוח ליוצרו". ולפי הנ"ל משמע, שיראה, הוא מה שהאדם צריך לכוון, את כל כמה שהוא עושה, שיהיה בעמ"נ להשפיע נחת רוח להבורא.

ושאלנו, אם כן, שענין להשפיע מוטל על האדם לעשות, ומדוע אמרנו, שענין זה הוא צריך לבקש מה'. הלא אמרו "הכל בידי שמים חוץ מיראת שמים". אלא שצריכים לדעת, שאין האדם מסוגל ללכת נגד הטבע, שבו הוא נולד. והיות שהבורא ברא את האדם עם טבע של רצון לקבל, כנ"ל, שבלי חסרון להתענוג אין שום אפשרות להנות מהתענוגים.

ולמדנו שעיקר הבריאה, הנבחן יש מאין, הוא הרצון לקבל. ומשום זה, כשהאדם רוצה לעשות משהו בעמ"נ להשפיע, נקרא שהוא הולך עכשיו נגד הטבע. לכן אין באפשרותו לשנות את הטבע שלו. ולפי זה, אם אין ביד האדם לשנות את הטבע, ולמה אמרו חז"ל "הכל בידי שמים חוץ מיראת שמים", שמשמע שכן יש כוח בידי האדם לשנותו.

ויכולים לפרש, שיש כאן שני דברים :

(א) רצון, הנקרא, שהוא רק בכוח הוא רוצה להשפיע.

(ב) שגם יש לו היכולת להוציא את מחשבתו בפועל.

אי לזאת יש לפרש, מה שדורשים מהאדם, שיבחר ללכת בדרכי השפעה, וידע שזה הוא הכלי לקבל את מטרת הבריאה, שהוא לקבל את הטוב והעונג, ואם אין לו הכלים האלו, הוא ישאר בחושך בלי אור. ולאחר שהוא יודע זה בבירור גמור, ומתחיל לכוון לעשות מעשים של השפעה, אז הוא רואה, שאינו מסוגל ללכת נגד הטבע.

וכאן בא הזמן של תפלה. ולא מקודם לכן. כי לא שייך לבקש עזרה דחופה, שהוא מבקש כלים דהשפעה, שהם כלים, שדוקא בהם הוא יכול לקבל חיים, ובלעדם הוא נחשב כמת, כדברי חז"ל "רשעים בחייהם נקראים מתים". היות שמטבע האדם, שאינו מבקש עזרה, רק בזמן שהוא בעצמו אינו מסוגל להשיג את מבוקשו. כי לפני זה יש ענין של בושה, כמו שאמרו חז"ל על פסוק "כרום זלות לבני אדם", "כיון שנצרך אדם לבריות, פניו משתנות ככרום. מאי כרום. עוף אחד יש בכרכי הים ושמו כרום. וכיון שהחמה זורחת עליו, מתהפך לכמה גוונים" (ברות, דף ו').

וידוע, שמהטבע הגשמיים, שניתן לנו, הוא שעל ידיהם נלמד דברים רוחניים. אי לזאת, מטרם שהאדם יודע, שאין הוא מסוגל להשיג בעצמו את הכלים דהשפעה, אין הוא מבקש מה', שיתן לו. נמצא, שאין לו רצון אמיתי, שה' יענה לו על תפלתו.

ומשום זה צריך האדם לעבוד בעצמו, בכדי להשיג את הכלים דהשפעה. ואחרי ריבוי עבודה, שהשקיע בזה, ועוד לא השיג אותם, אז מתחילה התפלה אמיתית מעומק הלב. ואז הוא יכול לקבל עזרה מלמעלה, כמו שאמרו חז"ל "הבא לטהר מסייעין אותו".

אבל היות שהתפלה הזו היא נגד הטבע, מטעם שהאדם נברא של רצון לקבל, שהוא בחינת אהבה עצמית, ואיך הוא יכול להתפלל לה', שיתן לו כח השפעה, וכל האברים הם נגד הרצון הזה. לכן נקרא עבודה זו "תפלה", היינו שצריך לתת יגיעה גדולה, שיוכל להתפלל לה', שיתן לו כח השפעה, ויבטל אצל האדם כח הקבלה.

לכן אמרו חז"ל "ועבדתם, זו תפלה, עבודה שבלב". ובזה נבין, מדוע הם מכנים "תפלה" עבודה שבלב. משום שהאדם צריך מאוד לעבוד עם עצמו, שיבטל את אהבה עצמית, ויקבל עליו את עבודה, להשיג כלים דהשפעה. נמצא, על הרצון, שיהיה לו כלים דהשפעה, הוא צריך לעבוד עם עצמו, שירצה להתפלל, שיתנו לו כח השפעה.

רבי ברוך שלום הלוי אשלג זצוק"ל

תפלה אמיתית היא על חסרון אמיתי

מאמר י"א, תשמ"ו
ספר שמות

הכתוב אומר, "ואלה שמות בני ישראל הבאים מצרימה, ויקם מלך חדש על מצרים, אשר לא ידע את יוסף, ויעבידו מצרים את בני ישראל בפרך. ויהי, ויאנחו בני ישראל מן העבודה, ויזעקו, ותעל שועתם אל האלקים מן העבודה, וישמע אלקים את נאקתם".

ויש להבין מה שכתוב "ותעל שועתם אל האלקים מן העבודה". וכי לא היו להם יסורים יותר גדולים במצרים. וכאן משמע, שכל שועתם, היינו כל היסורים שלהם, היו רק מן העבודה. כמו כן כתוב "וישמע אלקים את נאקתם", משמע, ששמיעת התפלה היתה על נאקתם, שהוא רק על העבודה.

ונפרש זה על פי דרכינו. הנה ידוע, שמטרים שהאדם נכנס לעבוד בעמ"נ להשפיע, אלא על סיבות, כמו שכתוב בזה"ק (הקדמת ספר הזהר, ובהסולם דף קפ"ה אות ק"צ, קצ"א), שיש שתי סיבות, שהן גורמות, שבשבילם יעסקו בתו"מ:

(א) בשביל שיהיו לו תענוגי עוה"ז. ואם לא יקיים את התו"מ, הוא מתיירא, שהקב"ה יעניש אותו.

(ב) שיהיו לו תענוגי עוה"ב. והיות שהוא מתיירא, שאולי לא יתנו לו, זאת היא סיבה שלו, המחייבתו לקיים תו"מ.

ובזמן שהסיבה המחייבתו לקיים תו"מ היא מטעם תועלת עצמו, אז אין כל כך התנגדות מצד הגוף, כי בשיעור שמאמין בשכר ועונש, הוא יכול לעבוד עבודתו, וכל יום הוא מרגיש, שהוא מוסיף והולך. וכן היא האמת, שכל יום שהוא עושה מצות ועוסק בתורה, הוא מצטרף ליום של אתמול, וכך הוא הולך ומוסיף את הרכוש שלו של קיום תו"מ.

והטעם הוא, היות שעיקר הכונה שלו היא על השכר ואינו חושב על הכוונה, היינו שתהיה כוונתו בעמ"נ להשפיע. אלא הוא מאמין בשכר ועונש, שעל מעשה שהוא עושה, הוא יקבל שכר. לכן כל כוונתו רק למעשים, שיהיו בסדר בכל פרטיה ודקדוקיה. אחרת, אם המעשים לא יהיו בסדר, בטח שלא ירצו לקבל את עבודתו ולשלם לו שכר תמורתן. ובזמן שהוא רואה, שהמעשה, שהוא עושה, הוא בסדר, כבר אין לו על מה לדאוג.

ומשום זה כל הדאגות שלו, הן רק על הכמות. פירוש הדבר, שהוא צריך להשתדל

לעשות יותר מעשים טובים. ואם הוא תלמיד חכם, אז הוא יודע, שהוא צריך יותר להתעמק בענין שהוא לומד, ובמעשי המצות הוא צריך יותר לדקדק, שיהיו לפי הלכה, אליבא דכל הדעות. והוא משתדל תמיד להחמיר על הדינים, שלפי הלכה הנוהגת מקילין בה, והוא משתדל להחמיר. אבל יותר מזה אין לו על מה לדאוג.

נמצא, אלו אנשים, שהסיבה הגורמת להם לקיים תו"מ, והיא מבחינת עול מלכות שמים, כדי שיהיה להם שכר בעוה"ז ובעוה"ב, אין הם נצרכים לה', שיהיה להם את הכוח, שיוכלו לעסוק בתו"מ. כי לפי שיעור אמונה שלהם בשכר ועונש, כבר הגוף מרשה כל אחד לפי דרגה דיליה, לקיים.

מה שאם כן אלו אנשים, שרוצים לעבוד עבודת הקודש בעמ"נ להשפיע, בלי שום תמורה, אלא שהם רוצים לקיים תו"מ מטעם גדלות ה', ולכבוד גדול יהיה להם אם יתנו להם לשמש את המלך, וכמו שכתוב בזה"ק הנ"ל, וזה לשונו "יראה דאיהו עיקרא, הוא שאדם יירא מפני אדונו, משום שהוא רב ושליט העיקר והשורש".

ומפרש שם בהסולם, ש"יש ג' אופנים ביראת ה' :

(א) דהיינו יראה מעונשים שבעוה"ז.

(ב) שמתירא גם מעונשים של גיהנום. ואלו השתיים אינן יראה אמיתית, כי אינו מקיים היראה מטעם מצות ה', אלא מטעם תועלת עצמו. ונמצא, שתועלת עצמו היא השורש, והיראה היא ענף, ומסובבת מתועלת עצמו. אלא יראה שהיא עיקר, היא שירא מהשי"ת משום שהוא גדול ומושל בכל".

נמצא, שגדלות ה' היא הסיבה שמחייבתו לקיים התו"מ. וזה נקרא, שכל רצונו הוא רק להשפיע לה', הנקרא "להשפיע נחת רוח ליוצרו ולא לתועלת עצמו".

וכאן מתחילה הגלות, היינו שלא נותנים לו לכוון, שעבודתו תהיה בשלא על מנת לקבל פרס, היות שהוא נגד הטבע. והגם שהאדם יכול לכוף את עצמו, אף על פי שהגוף לא מסכים, כדרך שהאדם יכול לעשות סיגופים, אף על פי שהוא נגד הטבע, אבל זה שייך לומר על מעשים, זאת אומרת, בכדי שהאדם יעשה מעשים שלא לרצון הגוף, הוא יכול ללכת למעלה מהדעת, הנקרא נגד רצון הגוף.

אבל הוא לא יכול ללכת נגד ההרגשה והשכל שלו, היינו לומר, שהוא מרגיש אחרת מכפי הרגשתו. למשל, אם אדם מרגיש שקר לו, או שחם לו, הוא אינו יכול לומר, שהרגשתו היא אינה אמת, ולהכריח את עצמו ולהגיד, שהוא מבין אחרת, מכפי שהשכל שלו מחייב, או שמרגיש אחרת, מכפי שהוא מרגיש עכשיו. הלא אין לו עצה אחרת רק לומר את מה שהוא רואה.

נמצא, בזמן שאדם רוצה לקיים תו"מ בעמ"נ שהוא רוצה להשפיע לה', הלא מטבע

של הגוף הוא לא לעשות שום תנועה, אם הוא לא רואה, שתהיה לו איזה תמורה. אל כן אין לו שום אפשרות לעבוד לשם שמים ולא לתועלת עצמו.

וכאן מתחילה הגלות, היינו היסורים, שכל כמה שהוא עובד, הוא לא רואה שום התקדמות. למשל, אם הוא בגיל עשרים, מצד אחד הוא יכול לומר, שכבר יש לו רכוש של עשרים שנה, שעסק בתורה ובמצות. ומצד שני הוא יכול לומר, היות שהוא כבר קיים תורה ומצות עשרים, ועוד לא הגיע, שתהיה לו היכולת לעשות משהו להשפיע, אלא הכל נבנה על היסוד של אהבה עצמית.

נמצא, שכל היסורים והמכאובים שהוא סובל, הם מה שלא יכול לעבוד עבור ה', והוא רוצה לעבוד בעמ"נ להשפיע, והגוף, שהוא משועבד להקליפות, לא נותן לו לכוון את הכוונה הזו. אז הוא צועק לה', שהוא יעזור לו, כי רואה שהוא נמצא בגלות בין הקליפות, והם שולטים עליו, ולא רואה שום עצה, שתהיה לו מציאות, שיוכל לצאת מתחת שליטתם.

נמצא, שאז תפלתו היא נקראת ? **תפלה אמיתית**, ?? מטעם שאין בידי אדם לצאת מגלות הזו. וזהו כמו שכתוב, "ויוציא ישראל מתוכם, כי לעולם חסדו". להיות שדבר זה הוא נגד הטבע, כנ"ל, רק הבורא יכול להוציא את ישראל מגלות הזאת. אבל היות שידוע, שאין אור בלי כלי, פירוש, שאין מילוי בלי חסרון, וחסרון הוא הכלי המקבל את המילוי, ומשום זה, מטרם שהאדם נכנס לגלות, היינו אם לא רואה, שאין הוא בעצמו יכול לצאת מהגלות, אין שייך לומר שיוציאו אותו, כי הגם שצועק, תוציאו אותי מהמצב הזה, שבו אני נמצא, אבל אין זו תפלה אמיתית, כי מאין הוא יודע שלא יוכל בעצמו לצאת.

אלא דוקא בזמן, שהוא מרגיש את הגלות, שייך לומר כך, היינו שיתפלל מעומק הלב. כי בכדי שיתפלל מעומק הלב, יש כאן ב' תנאים:

א) שהעבודה שלו תהיה נגד הטבע. זאת אומרת, שהוא רוצה לעשות את כל המעשים רק להשפיע, והוא רוצה לצאת מאהבה עצמית, אז שייך לומר שהוא בעל חסרון.

ב) שמתחיל בעצמו לצאת מאהבה עצמית ומשקיע בזה יגיעה, ואינו יכול לזוז ממצבו כמלוא הנימא. אז הוא נעשה נצרך להבורא, שיעזור לו. ואז תפלתו היא אמיתית, משום שהוא רואה, שמצד עצמו אינו יכול לפעול מאומה. אז, כשהוא צועק לה', שיעזור לו, הוא יודע זה מהעבודה, כמו שכתוב "ויאנחו בני ישראל מן העבודה". זאת אומרת, מזה שעבדו ורצו להגיע לדרגת, שיוכלו להשפיע לה', וראו שלא יכולים לצאת מהטבע שלהם, אז התפללו מעומק הלב.

ובזה נבין מה ששאלנו, על מה שכתוב "ותעל שועתם אל האלקים מן העבודה", שמשמע מכאן, היסורים הכי גדולים, שעל זה היתה כל הצעקה שלהם, היו רק על העבודה ולא על שאר דברים. אלא, שהמדובר הוא, שצעקו על מצבם, **שלא היה**

ביכולתם לצאת מאהבה עצמית ולעבוד לשם שמים, שזו היתה הגלות שלהם, שגרמה להם יסורים, שראו שהם מונחים תחת שליטתם.

נמצא, בזה שבגלות מצרים השיגו כלים, היינו רצון שהי' יעזור להם לצאת מהגלות כנ"ל, שאין אור בלי כלי, שרק **מתי שמתפללים תפלה אמיתית, שהאדם רואה, שאין שום אפשרות להיוושע, אלא הקב"ה הוא יכול לעזור לו**, זה נקרא תפלה אמיתית.

רבי ברוך שלום הלוי אשלג זצוק"ל

החסרון העקרי שעליו להתפלל, מהו

מאמר י"ב, תשמ"ו

ידוע, ש"הבריאה" נקראת חסרון. לכן היא נקראת "יש מאין". והאדם הנברא הוא מלא חסרונות. ומשום זה, בכדי שהאדם יצליח בהעבודה, שהוא הולך למלאות חסרונותיו, הוא צריך לדעת מקודם, מהו החסרון העיקרי שעליו יתן זכות קדימה לכל חסרונותיו. והיות שיש חסרונות רוחניים וחסרונות גשמיים, עלינו לברר קודם כל, מהו נקרא רוחניים, ומהו מכנים גשמיים.

והנה בספר "פתיחה לחכמת הקבלה" (דף ג', אות י"א) כתוב שם וזה לשונו "ועם זה תבין גדר האמיתי להבחין בין רוחניות לגשמיות. כי כל שיש בו רצון לקבל מושלם בכל בחינותיו, שהיא בחינה ד', הוא נקרא "גשמי", והוא נמצא בפרטי כל המציאות הערוך לעיניו בעוה"ז. וכל שהוא למעלה משיעור הגדול הזה של הרצון לקבל, נבחן בשם "רוחניות".

לפי זה יוצא, ש"גשמיות" נקרא, מה ששייך למלאות את הרצון לקבל שלנו. זאת אומרת, שכל מה שהאדם עובד לתועלת עצמו, נקרא "גשמיות". ומה שעובד לתועלת ה', נקרא "רוחניות".

ובהאמור מובן מאליו, שהכלי על גשמיות, היינו חסרון למלאות את התועלת עצמו, אין לנו צרכים לדאוג להמציא לנו כלי של רצון לקבל בעמ"נ לקבל, משום שהכלים כאלו נתן לנו הבורא תיכף בהתגלות הבריאה. כידוע, שמחשבת הבריאה, הנקרא "רצונו להטיב לנבראיו", ברא יש מאין הרצון לקבל, שישתוקק לקבל טוב ועונג. והבורא בטח שממלא בהכלי הזה כרצונו יתברך. נמצא, שעל הכלים דקבלה אינם צרכים לבקש.

לכן התפלה שנותנים עבור גשמיות, היא רק על המילוי, דהיינו שהי' ימלא לנו את כל מה שאנו מרגישים שחסר לנו. כי הרגשת החסרון, הוא מה שמביא לנו יסורים. והיסורים שבהרגשתנו, הם הסיבה שאנו נעשה את כל מה שביכולתנו, למלאות חסרונותינו.

מה שאם כן בזמן שאנו צרכים להתפלל על רוחניות, שהי' ימלא את חסרונותינו, כי החסרון על רוחניות תהיה הסיבה להתפלל, שהי' ימלא את מבוקשנו, מטעם שיש לנו יסורים מזה שהחסרון עוד לא קבל מילוי, הלא החסרון הזה עוד לא נולד בנו. היינו, שיחסר לנו למלאות את הכלי, הנקרא "כלי דהשפעה", כנ"ל, שזהו ההבדל בין רוחניות לגשמיות. ש"כלי הגשמי" נקרא כלי דקבלה, שהוא רוצה למלאות את התועלת עצמו. ו"כלי רוחני" נקרא כלי, שרוצה דוקא למלאות את תועלת ה', ובניגוד לתועלת עצמו.

וכלי זה לא נמצא בטבע הבריאה. כי מצד הטבע, אדם נולד רק בכלי של תועלת עצמו. ומה שאנו אומרים להגוף שלנו, שצרכים לעבוד לתועלת ה', את ענין זה הוא

לא יודע אפילו מה שמדברים אליו. כי לא עלה על דעתו, שיש ענין שלא להסתכל על תועלת עצמו, אלא שיחשוב כל היום על תועלת ה'. ובפרט ששומע, שכדאי לוותר על תענוגים ששייכים לאהבה עצמית, לצורך תועלת ה'.

וכל כך מוזר הדבר להגוף, בשעה ששומע, שצריכים לעבוד רק בעמ"נ להשפיע, תיכף מתחכם ושואל, אני רוצה לדעת, אם אתה רואה אנשים שהולכים בקו הזה, שבשבילם גם אתה רוצה לעשות כמוהם. נכון, הייתי מסכים עמך, אבל תגיד אתה בעצמך, כמה אנשים אתה רואה, שכל מחשבתם בחייהם הוא רק לדאוג מה שנוגע לתועלת ה', ולא לתועלת עצמו. ואם נאמר, שכן אתה יודע, שיש אנשים, שהולכים בקו הזה, אבל כמה השקיעו יגיעה וזמן, שתהיה להם היכולת, שכל מעשיהם יהיו רק בעמ"נ להשפיע. ובעיקר, כמה זמן צריך דבר זה לקחת. חודש, חודשים, שנה, ושנתיים. ועוד יותר הוא מתחכם לשאול, אם כולם השקיעו זמן ויגיעה, הצליחו לקבל דרגה זו, שיוכלו לכוון בכל מעשיהם בעמ"נ להשפיע. ובדברים האלו יש להם כח להרחיק את האדם מהעבודה, השייכת לדרך השפעה.

היוצא מכל הנ"ל, שלגבי רוחניות, הנקרא "לעשות נחת רוח ליוצרו", אין לאדם חסרון כזה. אלא להיפך, שאם באה לו לאדם איזו מחשבה, שצריכים לעשות משהו להשפיע לה' בלי שום תמורה, תיכף מתקומם לנגדו כל המחשבות והרצונות של הגוף, וצועקות, אל תהיה טיפש ויוצא דופן ללכת נגד דרך העולם, שיודעים, שעיקר המחייב לעבוד, הסיבה היא, תועלת עצמו.

ורק עם כח זה הוא יכול לעסוק בתו"מ. והגם שיודע, שצריכים לעבוד לשמה, אבל על זה יש תשובה כללית, שהוא מקיים מה שאמרו חז"ל "לעולם יעסוק אדם בתו"מ שלא לשמה, היות מתוך שלא לשמה הוא יזכה לשמה". אבל אין צורך לדאוג על זה, היינו שיבדוק את עצמו, אם באמת הוא התקרב קצת לבחינת לשמה. אלא הוא יודע, שסוף הכבוד לבוא, היינו שבטח הוא יגיע לבחינת לשמה. וממילא אין צורך אפילו לחשוב, מהו הפירוש של לשמה, כי בדבר שאין מוטל עליו לעשות, אין צורך לחשוב ולהכנס בפרטים, לדעת מהו ענינו. אלא הוא חי כמו הכלל כולו. אי לזאת, יש הבחן גדול בין התפלה שמתפללים על גשמיות, לתפלה שמתפללים על רוחניות. כי על רוחניות צריכים מקודם להתפלל על הכלי. זאת אומרת, על חסרון, היינו שירגיש צער ויסורים, בזה שאין לו הכלי זה, הנקרא "רצון", היינו שישתוקק לעשות נחת רוח ליוצרו.

נמצא לפי זה, שאין לו להתפלל על מילוי חסרון, כמו בגשמיות, שיש לו חסרון, ומבקש על מילוי חסרון, משום שעדיין אין לו שום כלי של רוחניות, כנ"ל. ומשום זה על האדם שהולך להתפלל על רוחניות, עליו להתפלל על הכלי, שה' יתן לו כלי, שירצה להשפיע להבורא. ואח"כ, שיש לו כלי, ששייך לרוחניות, אז הוא יכול להתפלל על שפע, שיכנס לתוך כלי הרוחני.

היוצא מהנ"ל, החסרון אמיתי, שעל האדם להתפלל לה', צריך להיות על הכלי. וזה הולך לפי הכלל "אין אור בלי כלי". וכשהוא מתפלל על חסרון אמיתי מה שחסר לו, אז באה עניית התפלה, היינו שהקב"ה נותן לו כלי חדש. וזהו כמו שכתוב "והסירותי לב האבן מבשרכם, ונתתי לכם לב בשר".

ועל ענין חסרון זה שמעתי מאמו"ר זצ"ל, שאמר בשם רבו אדמו"ר מפורסב זצ"ל על פסוק "צו את אהרן" (פרשת צו). "ופירוש רש"י, אין צו אלא לשון "זרוז מיד ולדורות". אמר ר' שמעון, ביותר צריך הכתוב "לזרז" במקום שיש בו חסרון כ"ס". ואמר על זה פשט, "כ"ס" הוא כלי, שבו מכניסים כסף. ומדרך העולם, שדואגים ונותנים יגיעה, בכדי להשיג כסף. ואמר, "ביותר צריך האדם לדאוג במקום שיש חסרון כ"ס, הכוונה חסרון הכלי".

וזהו כמו שביארנו, שברוחניות אין להאדם להתפלל, שה' יתן לו שפע ואורות, אלא עליו לדאוג מקודם, שיהיה לו כלי, היינו רצון וחשק להשפיע לה', היות מצד הטבע יש לנו רצון אך ורק לקבל, ולא להשפיע. ובהאמור, כשהאדם נכנס בעבודת הקודש, ורוצה להגיע לשלימותו, עליו להשקיע כל כוחותיו, בכדי שישג את הרצון, שירצה לעשות נחת רוח ליוצרו. ועל זה הוא צריך לרכז כל תפלותיו, שהקב"ה יעזור לו, ויתן לו כלי חדשה זו. ולומר לפניו "רבנו של עולם. כמו שנתת לי כלי מתחילת בריאתי לעוה"ז, שהוא אך ורק לקבל לתועלת עצמי, אני מבקש ממך, תן לי עכשיו כלי חדש, היינו שיהיה לי רצון אך ורק להשפיע לך נחת רוח".

ואין לשאול, איך אפשר להתפלל, שיתן לו כלי, הנקרא "רצון להשפיע", בו בזמן שאומרים, שלא חסר לו הכלי הזה. כי הוא לא מרגיש, שזה יחסר לו. ואם כן, איך אפשר לבקש על דבר שאין לו חסרון.

והגם שהוא רואה, שאין לו הכלי הזה, הנקרא "רצון להשפיע", אבל לא אמרין, את כל מה שאין לאדם נקרא שחסר לו. כמו שכתוב בספירות עליונות, כי ספירות הבינה, שהוא "כי חפץ חסד", אף על פי שע"י צמצום ב', למדנו, יצאה מראש דא"א, מכל מקום נחשבת כאילו לא יצא. הגם שאין לה חכמה, אבל לא נבחן זה לחסרון, מעט שלא חסר לה.

רואים אנו, מתי נבחן דבר שאין לו לחסרון, דוקא שחסר לו. ועוד יותר מזה, שצריכים להרגיש יסורים, בזה שאין לו. זאת אומרת, אפילו שמרגיש שחסר לו, אבל אין לו יסורים, מזה שאין לו, עוד לא נבחן זה לחסרון. ואם כן, איך הוא יכול להתפלל על דבר שלא חסר לו.

ומשום זה מוטל על האדם לחשוב על מטרת הבריאה, שידוע שהיא "להטיב לנבראיו". וכשהאדם מתחיל לעשות בקורת על הטוב הזה, שנמצא בין הנבראים. היינו, מה שהם נהנים בהעולם מהטוב והעונג, שהבורא רוצה לתת להם, ואין הוא מוצא את זה בין הנבראים, ומזה הוא בא לידי הכרה, שבטח יש איזו סיבה, שהיא מונעת מהנבראים את הטוב והעונג, שמסיבה זו אין השפע העליון יכול להתגלות, ובשביל זה אין מטרת הבריאה יכולה לבוא לשלימותה.

וכשהוא מסתכל על עצמו, הוא אומר, שכל מה שהוא רואה, שהנבראים לא הגיעו לקבלת השפע, בטח הסיבה היא, משום שלא מקיימים תו"מ כראוי לקיים את מצות המלך. וזהו כמו שאמרו חז"ל "רצה הקב"ה לזכות את ישראל, לפיכך הרבה להם תורה ומצות". משמע מכאן, שע"י תו"מ יכולים לזכות להטוב והעונג.

אבל נשאלת השאלה, מדוע לא מקיימים תו"מ כראוי לשמש את המלך. אז הוא אומר, שהוא מטעם, שחסר לנו הרגשת החשיבות שבתו"מ. וכמו כן שחסר לנו החשיבות של המצוה, שציווה לנו לקיים את התורה ומצות שלו. והאדם בא אז לידי החלטה גמורה, שרק ה' הוא יכול לתקן זה. היינו, שבאם הוא יגלה לנו קצת אור של תורה ומצות, שנרגיש את התענוג שיש בהם, בודאי כל אחד תהיה לו היכולת לשמש את המלך בכל מאודו ונפשו, כראוי להיות לאלו שמרגישים בגדלות המלך. ומשום זה על מה צריכים להתפלל לה', שיתן קצת שפע עליון. אז כולם יתעסקו בתורה ומצות כראוי, בלי שום התרשלות.

אמנם רואים אנו מה שהאר"י הקדוש אומר, ששם לא היתה נוקבא כראוי, לכן היתה השבירה. והאור פנימי מפרש את דברי הרב ז"ל, היות שהשפע העליון צריך לבוא לתוך כלי, שיקבל את השפע בעמ"נ להשפיע, והיות שהאור היה יותר גדול, מכפי שהכלי היה מוכנת לקבל, זאת אומרת, שהכלי צריכה לקבל אור בדיוק כפי מה שיכולים לכוון בעמ"נ להשפיע, ולאור גדול כזה לא היתה לה היכולת לכוון בעמ"נ להשפיע, לכן היה האור צריך להכנס בכלים, שרצונם הוא בעל מנת לקבל. וזה נקרא "קליפה". ונמצא שהכלים נשברו, שפירושו, שבהכלים האלו, אם יבוא שפע, אז כל השפע ילך לחיצונים, היינו להקליפות. וזה דומה כמו שאומרים, שהכלי נשברה, שלא נותנים לתוכה שום דבר, משום שהכל יפול לחוץ.

לכן אין להאדם להתפלל, שיתנו לו שפע מלמעלה, כי בטח הכל ילך לחיצונים. אלא יתפלל לה', שיתן לו כלי, שהוא רצון וחשק להשפיע לה'. וכשיהיה לו הכלי הזה, אז בטח יתגלה השפע העליון להאדם, וירגיש את הטוב והעונג, שהיה במחשבת הבריאה "להטיב לנבראיו". לכן יש לבקש מה' על מה שבאמת חסר לו להאדם. וזהו כלי דלהשפיע. ועל שאר דברים אין לו להתפלל.

רבי ברוך שלום הלוי אשלג זצוק"ל

בא אל פרעה

מאמר י"ג, תשמ"ו

ספר שמות, בא

הזה"ק שואל "בא אל פרעה" הלא "לך אל פרעה" היה צריך לומר. כיון שראה הקב"ה, שמשה ירא ושלוחים ממונים אחרים למעלה לא יכלו לקרב אליו, אמר הקב"ה "הנני עליך פרעה מלך מצרים", התנים הגדול הרובץ בתוך יאוריו, שהקב"ה היה צריך לערוך עמו מלחמה, כמו שכתוב "אני ה'", שדרשו "אני ולא אחר", ולא שליח", עד כאן לשונו. (בתחילת פרשת בא).

וההבדל בין **בא ללך** הוא, **שבא** משמע, **שנלך ביחד**, כדרך שהאדם אומר לחבירו "בא".

ויש להבין ענין זה, כי הזה"ק אומר, בשביל מה היה צריך הקב"ה לילך עם משה, כי משה לבדו לא היה יכול לבדו לעשות עמו מלחמה, אלא הקב"ה בעצמו ולא אחר. אם כן בשביל מה היה צריך למשה, שילך עם הקב"ה. הלא הכתוב אומר "אני ולא שליח". אם כן איזו תועלת מביא זה שהקב"ה הלך אל פרעה, הנקרא תנים, עם משה. הלא הוא יכול ללכת לפרעה בלי משה.

ויש עוד להבין מה שאמרו חז"ל (קדושין ל' ע"ב) וזה לשונו, "אמר ריש לקיש, יצרו של אדם מתגבר עליו בכל יום ומבקש להמיתו, שנאמר, צופה רשע לצדיק, ואלמלא הקב"ה עוזרו, אינו יכול לו, שנאמר, ה' לא יעזבנו בידו".

וגם כאן מתעוררת השאלה, אם האדם בעצמו אינו יכול להתגבר, אלא הקב"ה צריך לעזור, הכפילות הזו למה לי. היינו, או שהקב"ה יתן כח באדם להתגבר עליו בלבדו, או שהקב"ה יעשה את הכל. ולמה צריכים כאן כאילו שני כוחות, אחד של האדם ואח"כ כוחו של הקב"ה. וכאילו שרק על ידי שניהם יכולים להתגבר על הרע, וכח אחד לא מספיק.

הנה ידוע, כי שלימות האדם היא, שהוא צריך להגיע למטרת הבריאה. זאת אומרת, להשיג את המטרה שבשבילה נברא העולם, הנקראת להטיב לנבראיו. היינו, שהנבראים צריכים להגיע לקבל את הטוב והעונג, מה שחשב להנותם.

ומטרים זה, אין עוד הבריאה נקראת בריאה המתאימה להבורא, היות כידוע, שמפועל השלם צריכות לצאת פעולות שלימות, היינו שכולם ירגישו את היופי שישנו בהבריאה, ושכל אחד ואחד תהיה לו היכולת להלל ולשבח את הבריאה, ושכולם יוכלו

להלל ולהודות לה' על הבריאה שבראה, ושכולם יוכלו לומר "ברוך שאמר והיה העולם". זאת אומרת, שכולם מברכים את ה' עבור זה שברא עולם טוב מלא תענוגים, וכולם עליזים ושמחים מהנחת רוח שמרגישים מרוב תענוגים שמקבלים בעולם.

אולם כשהאדם מתחיל להתבונן, אם הוא באמת שבע רצון מהחיים שלו, כמה קורת רוח הוא מקבל מעצמו ומהסביבה שבה הוא נמצא, אז הוא רואה להיפך, שכולם סובלים יסורים ומכאובים, וכל אחד ואחד סובל בצורה אחרת. והאדם צריך לומר "ברוך שאמר והיה העולם", אז הוא רואה, שהוא אומר זה רק משפה ולחוץ.

אלא כידוע, שאין הטוב והעונג יכול להתגלות בעולם מטרם שיש להעולם כלים דהשפעה, היות שכלי קבלה שלנו מלוכלכים עוד בקבלה עצמית המצומצמת מאוד במידתה, וגם מפרידה אותנו מהבורא (פירוש, על הכלי קבלה היה צמצום הראשון, שלא יאיר שם שפע. עיין בהקדמת ספר הזהר דף קל"ח בהסולם).

ובכדי להשיג את הכלים דהשפעה, כאן מתחילה המחלוקת והמלחמות, היות שזהו נגד הטבע שלנו. ובשביל זה ניתנו לנו תורה ומצות, בכדי להגיע לדרגת השפעה, כמו שאמרו חז"ל "בראתי יצה"ר בראתי תורה תבלין" (קדושין ל').

וכמו כן ניתן לנו מצות "ואהבת לרעך כמוך". ורבי עקיבא אומר "זה כלל גדול בתורה" (ב"ר פכ"ד). כלומר, שע"י זה שהאדם עובד באהבת חברים, הוא מרגיל את עצמו לצאת מאהבה עצמית ולהגיע לאהבת הזולת.

אמנם יש להבין, מה שאנו רואים לעינינו, שיש אנשים שמשקיעים כוחות באהבת חברים, ומכל מקום לא הגיעו אפילו כמלוא נימא לאהבת ה', שיכלו לעבוד בתורה ומצות מטעם אהבת ה'. זאת אומרת, באהבת חברים, הם אומרים שהם מתקדמים במקצת, אבל באהבת ה' אין הם רואים שום התקדמות. אבל צריכים לדעת, שגם באהבת חברים יש דרגות, היינו שצריכים לחשוב על החיוב של אהבת חברים.

כי זה יכולים לדמות לבנין, שיש שמה ב' קומות, וגם קומת קרקע. והמלך נמצא בקומה ב'. ואומרים, מי שרוצה לכנס להמלך, היינו שכל מטרתו היא רק שרוצה לשוחח עם המלך פנים בפנים, אומרים לו, שהוא מוכרח מקודם לעלות לקומה א', כי אי אפשר לעלות לקומה ב' מטרם שעולים לקומה א'.

וזה בטח, שכל אחד ואחד מבין שזה נכון. אבל יש סיבה לזה שצריכים לעלות לקומה א' שנקרא **תיקונים**, היינו שע"י זה שהאדם יעלה לקומה א', שם הוא יכול ללמוד, איך שיכולים לדבר עם המלך פנים בפנים. ויהא ביכולתו לבקש מהמלך מה שליבו חפץ. אדם הזה ששמע, שצריכים מקודם לעלות לקומה א' ואח"כ יכולים לקומה ב', הוא הבין זה טוב מאוד. אבל היות שכל חשקו הוא לקבל פני המלך, ולא דואג לשום דבר, נמצא, מה שאמרו לו, שהוא צריך לעלות לקומה א', היה עליו לעול ולמשא.

אבל אין ברירה. אז הוא עולה לקומה א' ולא מעניין לו להסתכל מה שיש שמה, הגם ששמע, שבקומה א' לומדים לאדם איך לדבר עם המלך. אבל הוא לא שם לב לזה, כי זו לא מטרתו, כי מטרתו היא המלך, ולא מה שהוא יכול ללמוד בקומה א', כי מטרתו היא לא הלימוד, אלא מטרתו היא לראות פני המלך. ומה לו לבלות זמן על דברים של מה בכך, כי הכל בפני עצם המלך כלא ואפס. אם כן מה לו להתעניין מה שלומדים בקומה א'.

ומשום זה כשעולה לקומה א', אין לו רצון להתעכב שם, אלא רוצה תיכף לעלות לקומה ב', ששם ישנו המלך בעצמו. כי זה כל חשקו. אולם אומרים לו, כי מטרם שאתה תלמד את החוקים שיש בקומה א', בטח אתה תפגום בכבוד המלך. ומשום זה אין לך לקוות שתוכל לעלות לקומה ב', מטרם שאתה תלמד כל שיש ללמוד בקומה א'.

וכמו כן באהבת חברים, כן שמענו שאי אפשר לזכות לאהבת ה', מטרם שאדם זכה לאהבת חברים, כמו שאמר ר' עקיבא, ש"אהבת לרעך כמוך" זה כלל גדול בתורה. אם כן בזמן שעוסק באהבת חברים, אין הוא מסתכל על אהבת חברים על איזה ערך, בעל משקל, אלא כדבר מותר.

והוא הולך לקיים את זה מטעם שאין ברירה, וכל רגע הוא מסתכל, מתי אני אזכה לאהבת ה', ואני אוכל לפטור את עצמי מאהבת חברים, שעבודה זו אצלי לעול ולמשא. כי קשה לי מאוד לסבול את החברים שלי, היות שאני רואה, שכל אחד ואחד מהם יש לו תכונות אחרות משלי, ואין לי שום השתוות עמהם, רק בעל כורחך, מטעם שאין לי ברירה, היות שאמרו לי, שבלי אהבת חברים איננו יכול להגיע לאהבת ה'. אז בהכרח אני יושב עמהם.

אבל אני יכול לומר לעצמי, מה אני מרויח מהחברים, רק דבר אחד, היינו שאני מתקן את עצמי מבחינת סיגופים, מזה שאני יושב עמהם ביחד, וסובל את הדיבורים של החברים, שאינם לרוחי ולתכונתי. אבל מה לעשות. אומרים לי, שאני מוכרח לסבול בעוה"ז, לכן אני סובל, ואני יושב ומצפה, מתי יגיע הזמן, שאני אוכל לברוח מהם, ולא להסתכל על שפלותם, שאני רואה בהם.

נמצא, שהוא לא לוקח מאהבת חברים את התרופה, שנקראת אהבת הזולת, אלא מטעם שאמרו לו, שאין ברירה, אחרת הוא לא יכול להגיע לאהבת ה'. ומשום זה הוא עוסק באהבת חברים, ועושה כל ההתחייבות מה שהחברים מחייבים אותו. אבל מה שצריך ללמוד מהם, זהו ממנו והלאה. זאת אומרת, מאהבה עצמית הוא לא יוצא, ולאהבת הזולת הוא לא מגיע. ומקיים אהבת חברים לא מטעם אהבה, אלא מטעם יראה, היות שלא נותנים להכנס לאהבת ה', מטרם שנכנסים מקודם לאהבת חברים. אם כן הוא מתיירא, שלא לקיים אהבת חברים, כי לא יתנו לו לכנס לאהבת ה'.

וזה דומה להמשל, שהיות שלא נתנו לו להכנס לקומה ב', ששם נמצא המלך, מבלי שיעלה מקודם לקומה א'. והכוונה היא, בכדי שילמד החוקים, איך להיזהר בכבוד המלך, אם כן ההגיון מחייב, שבזמן שנכנס לקומה א', שיהיה בשמחה, כי הוא לומד עכשיו, איך להיזהר בכבוד המלך, וירויח מזה, שאח"כ, כשיכנס להיכל המלך, לא יפגום חס ושלום בכבוד המלך. ולפי זה, כשנמצא בקומה א', הוא נותן תשומת לב, איך נהוגים שם כל החוקים ולהרגיל בהם, כי הוא רוצה להכנס להמלך, בכדי להשפיע להמלך, ולא חס ושלום לזלזל בכבוד המלך.

וזה שייך לומר רק במי שרוצה להכנס להמלך על מנת להשפיע נחת רוח להמלך. מה שאם כן מי שרוצה לכנס להמלך מחמת קבלה עצמית, אז הוא מסתכל על כל הדברים הנמצאים בקומה א' כדברים מיותרים, שזה לא מענין אותו. ומה שעליו לעלות לקומה א', הוא רק מפני היראה, כי הוא יודע, שלא יתנו לו לעלות לקומה ב' מטרם שיעלה לקומה א'. אבל אין לו שום צורך ללמוד חוקים, שלומדים שם שלא לפגוע בכבוד המלך. מטעם שכל מה שרוצה לכנס להמלך, אין זה רק מטעם אהבה עצמית.

אי לזאת, עלינו לדעת, כי זה שניתן לנו ענין אהבת חברים, הוא ללמוד מזה שלא לפגום בכבוד המלך. פירוש, שאם אין לו רצון רק להשפיע נחת רוח להמלך, בטח הוא יפגום בכבוד המלך, שזה נקרא שמוסר קדושה לחיצוניים. ומשום זה לא לזלזל בכבוד של חשיבות של עבודת אהבת חברים, כי ממנה האדם ילמד איך לצאת מאהבת עצמית, ולהכנס לדרך של אהבת הזולת. וכישגמור את העבודה של אהבת חברים, אז הוא יכול לזכות לאהבת ה'.

ויש לדעת, כי באהבת חברים יש מעלה, שאין האדם יכול לרמות את עצמו, ולומר שהוא אוהב את החברה, אם הוא באמת לא אוהב אותם. כי כאן ניתן לתת לעצמו בקורת, אם הוא באמת יש לו אהבת חברים או לא. מה שאם כן באהבת ה', אין אדם יכול לעשות בקורת על עצמו, אם כוונתו אהבת ה', היינו שרצונו להשפיע לה' או רצונו לקבל בעמ"נ לקבל.

אבל צריכים לדעת, כי לאחר כל התיקונים, שנתנו לאדם לעשות בלי עזרת ה', לא יזכה לשום התקדמות בעבודה דלהשפיע. ושאלנו אם כן, בשביל מה צריך האדם לעשות מעשים, בכדי שיזכה אח"כ לעזרת ה', הלא ה' יכול לעזור אפילו בלי מעשי התחתונים, כי בין כך ובין כך לא תעזור עבודת האדם לשום התקדמות בעבודה.

והענין הוא, כי אם אין האדם מתחיל בעבודה, אז האדם לא יודע, שלא יכול לנצח את מלחמות היצר. מה שאם כן כשהאדם מתחיל ללכת בעבודת ה', ועושה מה שביכולתו לעשות, אז הוא יכול לתת תפלה אמיתית, שה' יעזור לו.

אבל בשביל מה ה' רוצה, שיתן תפלה אמיתית. לבשר ודם שייך לומר, שהוא רוצה, שיבקש לו בקשה אמיתית. משום שבקשה אמיתית, שהאדם מבקש מחברו, אז חברו

נותן לו תודה אמיתית. והבשר ודם, שהוא רודף אחר כבוד, התודה שהוא נותן לו, הוא כאילו משפיל לפניו, ומזה הוא נהנה. אבל לגבי הקב"ה, וכי הוא צריך להכבוד של בני אדם, שיתנו לו. אם כן בשביל מה רוצה הקב"ה, שהאדם יתן לו תפלה אמיתית מעומק הלב.

אלא הענין הוא כידוע, שאין אור בלי כלי, שאין באפשרות לתת לאדם דבר, שיהיה חשוב מאוד. ואם אין לו רצון להדבר, הוא יזלזל בו, ולא ישמור את הדבר, וזה ילך לאיבוד, משום שהצורך לדבר הוא כפי מה שחסר לו, וזה נותן את החשיבות. וכפי החשיבות, בשיעור זה הוא יודע לשמור את המתנה, שלא תלך לאיבוד, כי אחרת הכל ילך להקליפות.

וזה נקרא, שנותנים יניקה לקליפות, היינו שהכל הולך לכלי קבלה, שהם לוקחים כל מה שהאדם מזלזל בדברים של קדושה, לרשותם. ומזה אנו יודעים, מדוע צריך האדם להתחיל בעבודה. אבל מדוע ה' לא נתן להאדם הכח, שיכול לגמור את העבודה לבד, בלי עזרת ה'.

הענין הוא, ידוע מה שזה"ק מפרש על מה שאמרו חז"ל "הבא לטהר מסייעין אותו". ושואל "במה". ואומר "בנשמתא קדישא", היינו שמקבל הארה מלמעלה, הנקראת "נשמה", הנקראת "השגת אלקות", שזה הוא נכלל במחשבת הבריאה להטיב לנבראיו.

נמצא, בזה שיש לו כלי ורצון לכלי דהשפעה, הוא מקבל אח"כ האור, הנקרא "נשמה". אם כן לשניהם הם צריכים. היינו, שהאדם יתחיל, בזה הוא מקבל כלי. וע"י זה שהוא בעצמו לא יכול לגמור, אז הוא צועק לה', שיעזור, אז הוא מקבל האור.

ובזה נבין מה שכתוב "בא אל פרעה, כי אני הכבדתי את לבו, ואת לב עבדיו, למען שתי אתתי אלה בקרב". ומקשים העולם, למה הקב"ה הכביד את לבו. הכתוב מתרץ "למען שתי אותותי אלה בקרב". והפירוש, כי למה הקב"ה הכביד את לבו של אדם, ולא יכול לנצח את מלחמת היצר לבדו.

והתשובה, שהכוונה היא **בכדי שהאדם יצעק אל ה'.** וע"י זה יהיה לו כלי. ואז הקב"ה יכול להכניס בתוך הכלי את אותיות התורה בקרבו, שזהו בחינת נשמתא, שה' נותן לו בתור עזרה. וזהו בחינת "אורייתא וקוב"ה חד הוא", ש"אותותי" הכוונה על אותיות התורה מבחינת שמותיו של הקב"ה. וזו הבחינה של להטיב לנבראיו, שהיא בחינת מחשבת הבריאה להטיב לנבראיו. וזו באה להאדם דוקא שיש לו כלי. וכלי זה בא ע"י הכבדת הלב, אז יש מקום לצעוק לה', שיעזור לו. ועוזרו בנשמתא קדישא, כנ"ל.

ובזה נבין ענין "בא אל פרעה" היינו שנינו ביחד, היינו שהאדם צריך להתחיל. ואז

הוא רואה, שאין הוא מסוגל לנצח אותו. וזהו הרמז, שמשה היה ירא לגשת אליו. ואז אמר הקב"ה "הנני עליך פרעה", שאז באה העזרה מהקב"ה. ובמה, בנשמתא קדישא, כנ"ל בדברי הזה"ק.

נמצא, שהכבדת הלב, מה שכתוב "כי אני הכבדתי את לבו", היתה בכדי שיהיה מקום לתפלה. והתפלה הזו, אין זה כדוגמת בשר ודם, שרוצה כבוד, שיבקש ממנו, בכדי שע"י זה הוא מתכבד. אלא כאן כוונת התפלה היא, בכדי שיהיה לו כלי, היינו שיהיה לו צורך לעזרת ה'. כי אין אור בלי כלי. ובזמן שהאדם רואה, שאין הוא מסוגל לעזור לעצמו כל שהוא, אז יש לו צורך שה' יעזור לו.

וזה הוא ענין מה שאמרו חז"ל "הקב"ה מתאוה לתפלתן של צדיקים". וגם כאן מתעוררת השאלה, וכי הקב"ה צריך ההכנעה של אדם, שיבקש ממנו. אלא כנ"ל, היות שרצונו יתברך להטיב לנבראיו, אבל אין אור בלי כלי, לכן הוא מתאוה לתפלתן של צדיקים, שע"י זה הם מגלים כלים, שיוכל להשפיע לתוכם. היוצא מזה, שבזמן שהאדם רואה, שאין הוא יכול להתגבר על הרע שבו, אז הוא הזמן אמיתי לבקש עזרה מה'.

ובהאמור נבין מה שאמר הקב"ה "ולקחתי אתכם לי לעם, והייתי לכם לאלקים, וידעתם כי אני ה' אלקיכם, המוציא אתכם מתחת סבלות מצרים" (וארא). וחז"ל במסכת ברכות (ל"ח ע"א) דרשו על זה וזה לשונו "המוציא אתכם מתחת סבלות מצרים". ורבנן ההוא, "הכי קאמר קב"ה לישראל, כד מפקינא לכו עבדינא לכו מלתא כי היכי דידעתו דאנא הוא דאפיקת יתכון ממצרים, דכתיב כי אני ה' אלקיכם המוציא אתכם".

משמע מכאן, שלא מספיק מה שהקב"ה הוציא את עם ישראל ממצרים, שנשתחררו מהסבל והיסורים שסבלו שם. וכשמדברים בענין עבדות ה', מתעוררת השאלה, וכי לא הספיק. מזה שנעשו עכשיו חרות משעבוד הגלות, שלא יכלו לעבוד את ה' מסיבת שליטת פרעה, וכל מה שבנו לעצמם, איזה עמדה בעבודה, הכל נבלע בארץ, כמו שדרשו חז"ל (סוטה דף י"א) וזה לשונו "את פיתום ורעמסס. רב ושמואל, חד אמר פיתום שמה. ולמה נקרא שמה רעמסס. שראשו ראשון מתרוסס". ופירש רש"י, כשהיו בונין קצת, היה מתרוסס ונופל. וחוזרין ובונין, והוא נופל. וחד אמר, רעמסס שמה, ולמה נקרא שמה פיתום, שראשון ראשון, פי תהום בלעו.

אנו רואים בין לרב ובין לשמואל אין חולקים במציאות אלא בהדרוש. והמציאות היתה שם, כל מה שהיו בונים היה נופל. שהכוונה היא, שכל מה שהיו בונים לעצמם איזה בנין בעבודה, אז באו המצרים, היינו המחשבות זרות של המצריים, והרסו כל עבודתם. זאת אומרת, שכל עבודתם, שהיו עובדים עם כל כוחם להתגבר ולעבוד עבודת הקודש, הכל נבלע בארץ. וכל יום ויום היו צריכים להתחיל מחדש. והיה נדמה בעיניהם, כאילו אף פעם לא היו עוסקים בעבודת הקודש. ועוד יותר מזה, אלא כל פעם,

שהיו בדעתם, שצריכים ללכת קדימה, אז ראו, שלא זו בלבד, שלא היו מתקדמים, אלא הלכו אחורה, כי תמיד היו מתעוררות להם שאלות חדשות בענין "מי ומה".

ולפי זה יש להבין את יציאה הזו ממצרים, היינו שכבר היתה להם היכולת לעבוד את ה' בלי מחשבות זרות של המצריים. אם כן הידיעה הזו, שכתוב "וידעתם", מה בא להשמיענו, שצריכים לדעת, כי ה' הוא המוציא אותם מארץ מצרים. ועוד יותר מזה יש לתמוה, כי מתחילים להסתכל בשעבוד מצרים, שהיו עובדים עבודת פרך, ונשתחררו מזה, ומה חסר להם עוד.

ומהי עבודת פרך. הנה חז"ל דרשו (סוטה י"א ע"ב) "את כל עבודתם, אשר עבדו בהם בפרך". אמר ר' שמואל בר נחמני אמר ר' יונתן, "שהיו מחליפין מלאכת אנשים לנשים, ומלאכת נשים לאנשים. ויעבדו מצרים את בני ישראל בפרך. ר' אלעזר אומר בפה-רך".

ויש להבין את ענין "בפרך", מהו על דרך העבודה בעבודת הקודש. ויש להבחין ב' בחינות:

א) המעשה, שנקרא **חלק הנגלה**, מה שנגלה להאדם, שלא שייך לומר, שהוא טועה או מרמה עצמו, כי מה שגלוי לעינים, לא שייך לומר, שיש טעות בדבר. כי מעשה המצות ולימוד התורה הוא רואה, וגם אחרים יכולים לראות, אם הוא עושה מעשים של תו"מ או לא.

ב) הכוונה. וזה נקרא **חלק הנסתר**, כי ענין הכוונה שבהמעשה שהאדם עושה, אין אחרים יכולים לראות מה כוונתו במעשים האלה. וגם הוא בעצמו גם כן לא יכול לראות את הכוונה של העשיה, כי בכוונות יש מקום לטעות עצמו ולרמות את עצמו. כי רק בדברים שנגלו לעין, שנקרא **חלק הנגלה**, שם כולם יכולים לראות האמת. מה שאם כן מה שתלוי בכוונת הלב ובמחשבה של המוח אין אדם יכול לסמוך על עצמו. נמצא, שנסתר ממנו ומאחרים.

ועתה נוכל לפרש את ענין "עבודת פרך", שאמרו, ש"היו מחליפים מלאכת אנשים לנשים". כי "מלאכת אנשים" נקרא, שהוא כבר גבר, שהוא כבר יכול להתגבר על הרע שלו, ולעסוק בתו"מ בבחינת המעשה. ומשום זה, מה הוא צריך לעשות, בזמן שכבר נקרא איש, שפירושו איש מלחמה, שיש בידו להילחם עם הרע שלו בבחינת המעשה. לכן הגיע הזמן שצריך להתחיל עבודתו בבחינת ב', כנ"ל, היינו בבחינת הנסתר, שהיא הכוונה. זאת אומרת, להשתדל מכאן ולהבא, לכוון כל מעשיו שיהיו בעמ"נ להשפיע נחת רוח להקב"ה ולא לתועלת עצמו.

ומה עשו המצרים, בזמן שראו, שהוא איש, המסוגל לצאת משליטתם ולהכנס לקדושה. אז החליפו את עבודתם ונתנו להם "עבודת נשים", שפירושו, שכל עבודתם

יהיו בעבודת נשים, שהמצריים נתנו להם להבין, וכי מי צריך כוונות אלא, עיקר הם המעשים. וכאן במעשים אתה תצליח, כמו שאתה רואה, שאתה גבר, שאתה יכול להתגבר על הרע שבך, ולעסוק בתו"מ בכל פרטיה ודקדוקיה, ועליך לתת כל המרץ שלך, לעשות יותר דקדוקים בתו"מ.

אבל לא לעסוק בכוונות, שעבודה זו לא בשבילך, אלא ליחידי סגולה. ואם אתה תכנס בעבודה דלהשפיע, היינו שאתה תשים לב, שצריכים לכוון בכל דבר, שיהיה לשם שמים, כבר לא יהיו לך כוחות לדקדק כל כך במעשה הנגלה, ששם אתה לא תרמה את עצמך. כי אתה רואה מה שאתה עושה. לכן שם יש לך מקום להתרחב, שיהיו כל המעשים שלך בכל פרטיה ודקדוקיה.

מה שאם כן בכוונות אין לך ביקורת אמיתית. אי לזאת, אנו מייעצים לך, לטובתך, ואל תחשוב שאנו חס ושלום רוצים להדיחך מעבודת הקודש. אלא אדרבה, אנו רוצים שאתה תעלה במעלת הקודש.

וזה נקרא, ש"היו מחליפים מלאכת אנשים לנשים". במקום שהיו צריכים לעבוד עבודה השייכת לגברים, הסבירו לעם ישראל, שיותר טוב בשבילם, יעבדו עבודת נשים, היינו מה ששייך לנשים.

ו"מלאכת נשים לאנשים" פירושו, שאלו אנשים, אין להם כח התגברות, אלא "תשש כוחם כנקבה", היינו שהיו חלשים בקיום תו"מ, שלא היה להם כח לשמור ולקיים את המצות אפילו בבחינת הנגלה, הנקראת בחינת מעשה לבד. וכל עבודת ההתגברות היתה רק בבחינת המעשה ולא בבחינת הכוונה.

באו אליהם המצרים, ונתנו להם להבין, אין אנו רוצים להפריע לכם בעבודת הקודש, אלא אדרבה, אנו רוצים שתהיו עובדי ה' אמיתיים. היינו, אנו רואים, שאתם רוצים לעבוד עבודת הקודש. לכן אנו מייעצים לכם, שעיקר עבודה היא לא המעשה, אלא עיקר היא הכוונה. לכן במקום שאתם עוסקים בהתגברות על בחינת המעשה, היינו אתם מתרגלים להתגבר על הגוף שלכם, שללמוד עוד שעה או להתפלל עוד חצי שעה. ואתם רוצים להשתדל לענות "ברוך הוא" ו"ברוך שמו" ו"אמן", ושלא לדבר באמצע "חזרת הש"ץ". ומי צריך את זה.

עיקר היא הכוונה לשם שמים. שם אתם צריכים לתת כל כח היגיעה שלכם. ולמה לכם לבלות את כוחכם על דברים של "מה בכך", הגם שמצד הלכה, מוכרחים לקיים כל אלו הדברים הקטנים, אבל זו לא עבודה בשבילכם. זה מתאים לעבודת נשים. אבל אתם צריכים לעבוד במלאכה של **אנשים**. וזה שאתם רוצים לעבוד רק במעשה, לא יפה בשבילכם. הלא אתם צריכים ללכת בעיקר על הכוונה, היינו, שכל כח שיש לכם לעשות משהו, תשמשו עם הכוח הזה לכוון שהכל יהיה לשם שמים. אבל אל תחשבו שאנחנו רוצים חס ושלום להפריע לכם מעבודת ה'. אלא אנחנו רוצים להיפך, שתעלו במעלות

הקודש, ותגיעו לשלימות, הנקראת שכל מעשיכם יהיו רק בעל מנת להשפיע נחת רוח ליוצרו.

והיות שהם במדרגת "נשים", היינו שעדיין אין להם כח להתגבר, אפילו בבחינת המעשה, שזה נקרא בחינת "תשש כוחם כנקבה". ואז המצרים נתנו להבין, שעיקר היא הכוונה שהיא לשמה, בזה היו המצרים בטוחים, שלא יהיה להם כח ללכת ולהתגבר במלאכת הקודש.

וזה כדברי הרמב"ם, שכתב (הלכות תשובה פ"י) וזה לשונו, "ואמרו חכמים, לעולם יעסוק אדם בתורה, ואפילו שלא לשמה, שמתוך שלא לשמה בא לשמה. לפיכך, כשמלמדין את הקטנים, ואת הנשים, וכלל עמי הארץ, אין מלמדין אותן אלא לעבוד מיראה, וכדי לקבל שכר, עד שתרבה דעתן, ויתחכמו חכמה יתירה, מגלים להם רז זה מעט מעט, ומרגילין אותן לענין זה בנחת, עד ששיגוהו וידעוהו ויעבדוהו מאהבה".

והמצרים הלכו ליעץ להם לאלו בבחינת נשים, שלא ללכת כדברי הרמב"ם, אלא להיפך, שאף על פי שהם במדרגת נשים וקטנים, נתנו להם להבין, שיתחילו עבודתם תיכף על הכוונה דלשמה. ובזה היו המצרים בטוחים, שישארו ברשותם, מחוץ לקדושה.

נמצא, שזאת נקראת "עבודת פרך", היינו דפירש ר' שמואל בר נחמני "בפרך בפריכה". ופירש רש"י "בפריכה ובשברון הגוף ומתנים". והטעם הוא, שאם מחליפין מלאכת אנשים לנשים, ומלאכת נשים לאנשים, יהיו, כמו שהסברנו, היות מלאכת אנשים היה, שהיו צריכים להתגבר וללכת קדימה, ולכוון על הכוונה דלשמה. והם החלישו אותם בעבודה זו, כי המצרים היו מתנגדים לעבודה זו. לכן, חוץ מזה שהם צריכים לעבוד עבודת התגברות, שיכלו לכוון בעמ"נ דלהשפיע, היתה להם עוד עבודה, בזה שהמצרים נתנו להם להבין, שכל עבודה זו היא עבודה מיותרת. שהעבודה דלהשפיע לא שייכת אליהם, אלא ליחידי סגולה. וממילא נקראת זה "עבודה כפולה":

(א) עבודה בהתאמצות, שיכלו לכוון בעמ"נ להשפיע.

(ב) ולהילחם עמהם ולומר, שלא נכון, שכן הם יוכלו להגיע לשמה, ולא כמו שהמצרים אומרים, שהם צריכים לעבוד מלאכת נשים. וזו היתה כל מגמתם של המצרים, שלא יתקרבו לעבודה דלהשפיע.

וכמו כן היו מחליפין מלאכת אנשים לנשים, היינו כנ"ל, שאמרו, עבודת נשים כלום לא שווה, כי זה שמקיימים תורה ומצות רק במעשה, היינו שכל מלחמת היצר שלהם היא רק על המעשה, ולא כדברי הרמב"ם, שעבודת נשים צריכה להיות רק בעשיית מעשים ולא ללמוד אותן שצריכין לכוון לשמה.

אי לזאת, כשבאו המצרים, ואמרו להם, שהם צריכים לעבוד במלאכת אנשים, היינו

על כוונות לכוון בעמ"נ להשפיע, היתה להם עבודה קשה :

א) בענין לשמה, בכלל אין אתם מסוגלים לעבוד,

ב) להתגבר על הגוף ולקיים מצות מעשיות היה קשה להם יותר, מטרם שבאו המחשבות זרות של המצריים, ונתנו להם להבין, שמעשה המצות בלי כוונה, כלום לא שוה, והשפילו את החשיבות של תורה ומצות של שלא לשמה. נמצא, שעכשיו ע"י המצרים נעשתה עבודה של בחינות נשים בבחינת השפלות. וזה גרם להם עבודת פרך, כנ"ל, שהיא בחינת שברון הגוף ומותניים.

נמצא לפי הנ"ל, שיש ג' פירושים במילת "פרך". ואין שום סתירה בין פירוש אחד להשני, אלא כל אלו הג' דברים היו שם, אלא כל אחד תופס פירוש לפי ענינו.

א'. הנה פירוש א' ב"פרך" ר' אלעזר אומר ב"פה-רך".

ב'. ר' שמואל בר נחמני אמר ב"פריכה" (שהוא לשון שבירה).

ג'. ר' שמואל בר נחמני אמר ר' יונתן, שהיו מחליפין מלאכת אנשים לנשים, ומלאכת נשים לאנשים.

אולם כולם מפרשים שעבודת פרך היא "פריכה", היינו שברון הגוף. והסיבה, שהיתה עבודה קשה, עד שמכנים עבודה זו "עבודה ששוברת את הגוף והמותניים". והוא מטעם שהיו מחליפין מלאכת אנשים לנשים ומלאכת נשים לאנשים. וזה גורם להם עבודה קשה כנ"ל.

אמנם מדוע שמעו להדעות של המצרים. הוא משום שדיברו אל ישראל ב"פה-רך", היינו שהמחשבות של המצרים, שבאו לישראל ב"פה רך", היינו שכל מה שהם אומרים להם לעשות, אינו להרחיק אותם מעבודת ה' חלילה, אלא אדרבה, הם רוצים להדריך אותם ללכת בדרכי ה', בדרך צלחה, ושאל יבזבזו זמן בחינם, ללא תועלת, היינו שלא יראו התקדמות בעבודת הקודש. וכיון ששמעו, שמדברים אליהם ב"פה-רך", היה קשה להתגבר על המחשבות האלו.

מזה משמע, זה שאומר, שהיו מחליפין מלאכת אנשים לנשים, הוא נותן הסבר, מדוע היו שומעים להמצרים. והתשובה הוא, מטעם "פרך", שהיו מדברים לישראל ב"פה-רך". נמצא, שמב' סיבות הנ"ל באו לעבוד "עבודת פרך", שהיא כמו שאומר ר' שמואל בר נחמני, "פרך" היינו עבודת פריכה, שהיא עבודה שמשברת את הגוף.

ולפי זה יש להבין, וכי לא מספיק לעם ישראל, בזה שה' הוציא אותם ממצרים, היינו שיצאו מהשעבוד שלהם, והיו יכולים לעסוק בתו"מ, כל אחד לפי השגתו, וקליפת

מצריים לא היתה להם כח להתנגד לעבודה שלהם. עד כמה הוא גודל הנס. ומי יכול להעריך את החשיבות שבדבר. כי בזמן שהאדם נותן חשבון לעצמו, כמה יסורים וסבל הוא מרגיש בעת שהוא מונח בגלות בשעבוד פרעה מלך מצריים, ולפי מה שמשער בלבו שיעור החושך "את פתום ורעמסס", שהיו בונים, כנ"ל.

ועכשיו, בפעם אחת נפתחו השערים של קליפת מצריים, ויצאו לחופשי, ונכנסו ברשות עצמם. זאת אומרת, שהיתה להם עכשיו חפשיות, שיכולים לעסוק בתו"מ כאוות נפשם, בלי שום הפרעות. איזו שמחה ורוממות רוח היא מביאה לאדם, בזמן שהוא עושה השוואה, בין זמן החושך לזמן שהוא מאיר. וזהו, כמו שאומרים, "המבדיל בין אור לחושך".

ובהאמור צריכים להבין, מהו ענין הנחיצות לדעת, שרק כי ה' הוא המוציא אתכם מתחת סבלות מצרים, כדרשת חז"ל, "כד מפקינא לכו עבדינא, לכו מלתא, כי היכי דידעתו דאנא הוא דאפקית יתכון ממצריים", דכתיב "כי אני ה' אלקיכם, המוציא אתכם מתחת סבלות מצרים".

והענין, שצריכים תמיד לזכור את המטרה שאנו צריכים להגיע אליה. והיות שמטרת הבריאה היא להטיב לנבראיו, אי לזאת המטרה שלנו היא, שאנחנו נקבל את הטוב והעונג שחשב בעדינו. אולם, לצורך תיקון, הנקרא "דביקות", שענינו הוא השתוות הצורה, לכן יש לנו עבודה, בכדי להשיג את הכלים דהשפעה. אבל זה הוא רק תיקון הבריאה ולא שלימות. והשלימות נקרא "ידיעת ה'", לדעת ולהשיג את התורה, הנקראת "שמותיו של הקב"ה".

ולפי זה לא מספיק שיש לנו כבר כח לקיים התו"מ בלי שום הפרעות, כי זהו רק תיקון, ולא שלימות המטרה. ושלימות המטרה, להשיג את ידיעת התורה, מבחינת "אורייתא וישראל וקוב"ה חד איהו". וזה מה שאמרו חז"ל "הכי קאמר קב"ה לישראל, וידעתם כי אני ה' אלקיכם, המוציא, כי אני ולא שליח", שפירושו, שכל הכלל כולו צריך להגיע לידיעת ה', שזו נקראת "תורה" בבחינת שמותיו של הקב"ה.

רבי ברוך שלום הלוי אשלג זצוק"ל

מהו הצורך לשאילת כלים מהמצרים

מאמר י"ד, תשמ"ו
ספר שמות

הכתוב אומר "דבר נא באוזני העם, וישאלו איש מאת רעהו ואישה מאת רעותה, כלי כסף וכלי זהב, ויתן ה' את חן העם בעיני מצרים" (שמות י"א).

הנה דרשת חז"ל (ברכות ט' ע"ב) "אמרי דבי ר' ינאי, אין "נא" אלא לשון בקשה. אמר לו הקב"ה למשה, בבקשה ממך, לך אמור להם לישראל, בבקשה מכם, שאלו ממצרים כלי כסף וכלי זהב, כדי שלא יאמר אותו צדיק, ועבדום וענו אותם קיים בהם, ואחרי כן יצאו ברכוש גדול לא קיים בהם".

העולם מקשים, וכי אם הקב"ה רצה לקיים הבטחתו לאברהם, כמו שכתוב "ואחרי כן יצאו ברכוש גדול", לא היה בידו להעשיר את עם ישראל בלי שאילת כלים ממצרים, שנראה שהוא דרך רמאות, שלכאורה נראה, ששאלו תחילה בשקר, היינו על הכוונה שלא להחזיר.

עוד יש להבין, בזה שהקב"ה אמר למשה, להפציר בישראל לשאול כלים אצל המצרים, כנ"ל, שאין "נא" אלא לשון בקשה. ומה היא ההפצרה הזאת, שמשמע, שהקב"ה היה יודע, שהם יתנגדו לזה. לכן בקש משה, שידבר עם ישראל. אם כן יש להבין, מהי סיבת התנגדותם של ישראל לדבר זה.

עוד יש להבין מה שכתוב "ויתן ה' את חן העם בעיני המצרים". איך יכולים להבין דבר זה, שהוא מקצה אל הקצה, הגם שמצד ה' הכל יכול להיות, אבל במובן הפשוט קשה להבין את זה, במה שכתוב (שמות א' י"ב) "וכאשר יענו אותו כן ירבה וכן יפרוץ, ויקוצו מפני בני ישראל". ודרשו חז"ל, "מלמד שהיו בעיניהם כקוצים" (סוטה י"א).

נמצא, שנהפכו מ"קוצים", היינו במקום שלא היו יכולים לסבול את עם ישראל, והיו בעיניהם כקוצים, נהפך עכשיו מקצה אל הקצה, שכן מצא עם ישראל חן בעיני המצרים.

והנה בהבטחת הקב"ה לאברהם "ואחרי כן יצאו ברכוש גדול", גם כן יש להבין את כל הענין שמובא שם (בראשית ט"ו, ו') "ויאמר אליו, אני ה', אשר הוצאתיך מאור

כשדים, לתת לך את הארץ הזאת לרשתה. ויאמר, ה' אלקים, במה אדע כי אירשנה. ויאמר לאברם, ידע תדע כי גר יהיה זרעך בארץ לא להם, ועבדום וענו אותם ארבע מאות שנה, ואחרי כן יצאו ברכוש גדול".

וגם כאן יש להבין, איזו תשובה קבל אברהם על השאלה "במה אדע כי אירשנה". כי תשובת הקב"ה היתה על שאלה זו, כמו שכתוב "ויאמר לאברם, ידע תדע כי גר יהיה זרעך בארץ לא להם, ואחרי כן יצאו ברכוש גדול". אם כן השאלה היתה על בטיחות הירושה. והתשובה על הבטיחות היתה, שעם ישראל יהיו בגלות. וכי הגלות היא הבטיחות על ירושת הארץ.

ותירץ אמו"ר זצ"ל, שהפירוש של השאלה היה, כי ידוע שאין אור בלי כלי, היינו שאי אפשר לקבל מילוי אם אין חסרון. **וחסרון נקרא כלי**. וכשראה, מה שהקב"ה רוצה לתת לבניו, אז אמר אברהם, הלא אני לא רואה, שבני, יהיה להם צורך לאותה ירושת הארץ הרוחנית. כי אמר, אם הם יקבלו איזו הארה קטנה, כבר יהיה להם סיפוק, כי מדרגה הכי קטנה ברוחניות, מביאה לאדם יותר תענוג מכל תענוגי הגשמיים, שישנם בעולם. ולפי זה, מתי שיקבלו איזו הארה קטנה, כבר יהיה להם מקום לחשוב, שאין מדרגות יותר גדולות, מזה שהשיגו. אם כן לא יהיה להם צורך לבקש עוד משהו.

ומשום זה היתה שאלת אברם להקב"ה, "במה אדע", שיהיה להם צורך לאותה ירושת ארץ הרוחנית. אם כן הוא ביקש מה', שיגיד לו, באיזה אופן יכולה להיות מציאות זו, שיהיה להם אור בלי כלי. ואברם הבין, שאור נותן הקב"ה, אבל כלים, היינו רצון לאורות יותר גדולים מכפי שכבר קיבלו, מי יתן להם להבין, שהם עוד צריכים להגיע להתעלות יותר גדולה, מכפי שהם מרגישים עכשיו.

היות שיש כלל ברוחניות, שכל דבר רוחני שבא לאדם, הוא מרגיש בו שלימות, שאין למעלה ממנו. כי כל דבר רוחני, הוא הרגשה שלימה, בלי שום חסרון, אחרת הוא לא נקרא רוחני. כי רק בדבר גשמי יכול להיות תענוג, ומכל מקום מרגישים, שיש תענוג יותר גדול, מה שאין כן ברוחניות.

אם כן היה אברהם תמה על עצמו, איך ובמה יהיה להם צורך, לבקש מה', שיתן להם מדרגות יותר גדולות, הנקראות "ירושת הארץ". ואמר, שמה שהשיב לו הקב"ה "ידע תדע, כי גר יהיה זרעך בארץ לא להם", זוהי תשובת הקב"ה לאברם, מכאן, היינו מגלות מצרים, יהיה להם צורך לבקש מה', שיתן להם כל פעם כוחות יותר גדולים.

והטעם הוא, כי בזמן שהאדם מתחיל ללכת בעבודת ה', והוא רוצה שכל עשיותיו יהיו בעמ"נ להשפיע, והוא רואה שאין בידו להתגבר, אז האדם מבקש עזרה מה', שיעזור לו, כמו שאמרו חז"ל "הבא לטהר מסייעין אותו". ושואל הזה"ק, "במה מסייעין אותו, בנשמתא קדישא".

אי משום זה, כיון שכל מה שהיו מתגברים בעבודה, היה הכל נשקע בארץ, כמו שאומר בענין שבנו את פיתום ורעמסס, היינו כל יום היו צריכים להתחיל עבודתם מחדש, כי כל מה שבנו, הכל נכנס לתהום, ותמיד הם היו רואים את עצמם, כמי שאף פעם לא התחיל בעבודה, כי כאן שאין הם זוכרים שום דבר תורה, מה שנוגע לעניני עבודה, ותמיד כשעושים חשבון לעצמם, איפה עבודה שלנו, מה שאנחנו הכנסנו כוחות בעבודה, ולאן הם הלכו.

ועוד יותר מזה היה קשה להבין, איך היתה היכולת לקליפת פרעה לבלוע את כל עבודתם, אשר עבדו. עד כדי כך, שהם לא מרגישים, שהיתה פעם, שעסקו בעבודת ה', ושהיתה להם מטרה להגיע לשלימותם, וידעו מה שהם רוצים. פתאום באו לידי מצב, ששכחו הכל, ולא נשארו בהם שום רשימות מעבודתם.

וזה היה הכל בכוונה תחילה, שהקב"ה הכין קליפה לצורך זה, בכדי שכל פעם יהיו במצב של התחלה. וכידוע, כל התחלות קשות. אז יהיו מוכרחים לבקש מה', שיעזור להם כנ"ל "הבא לטהר מסייעין אותו". וכדברי הזה"ק, שכל פעם הם מקבלים בחינת "נשמתא קדישא", שזה נבחן כח מלמעלה, שזה אחר זה בכל פעם מקבלים תוספות נשמה. וזה מתקבץ אחר כך לחשבון גדול, כידוע ש"גמירי משמיא מיהב יהבינין משקל לא שקל" (חולין ס').

אלא כל הארה, שמקבלים מלמעלה, אף על פי שנסתלקת לפי שעה, אבל לבסוף, היינו כשגומר סכום יגיעה, מה שמוטל על האדם לגלות בבחינת "כל מה שבידך ובכוחך עשה", אז הוא מקבל בפעם אחת את כל מה שקיבל בזה אחר זה. והוא חשב, שהכל נכנס להקליפות. אז הוא מקבל הכל חזרה.

נמצא לפי הנ"ל, שכל ענין גלות מצרים היה בכדי לקבל כלים וצורך לאורות הגדולים, הנקראים "ירושת הארץ", שעל זה היה אברהם תמה ואמר, שהוא לא רואה שיהיה להבנים שלו צורך לאורות הגדולים האלו. והיות שאין אור בלי כלי, נמצא, אפילו שרוצים לתת להם, אבל אין להם כלים לקבל.

ומשום זה הוכנה להם גלות מצרים, שעל ידי השאלות והטענות של המצרים, שע"י זה יתרוקנו כל פעם ממה שכבר רכשו לעצמם קצת קדושה, והם היו יונקים מהם, ומשום זה יהיה להם תמיד צורך לבקש מה', שיאיר להם הדרך, שיוכלו ללכת קדימה. והם ראו, שכל פעם הלכו אחור. וזה שכתב האר"י הקדוש, שבזמן יציאת מצרים, היו עם ישראל במ"ט שערי טומאה, עד שנגלה אליהם מלך מלכי המלכים וגאלם.

ולכאורה זה נגד השכל. הלא ידוע, שמשה ואהרן באו למצרים ודברו עם בני ישראל, שהקב"ה רוצה להוציא אותם ממצרים. ועשו במצרים את כל המופתים, ומזה שראו את עשר המכות שקבלו המצרים, בטח שזה היה צריך לקרב את הכלל ישראל לקדושה, ולא לעשות פעולה הפוכה, שנפלו כל פעם לשער של טומאה יותר עמוקה, עד שהגיעו

בזמן, שהיו צריכים לצאת ממצרים, היינו שהיתה צריכה להיות הכנה גדולה לקבל אור הגאולה, ולבסוף מה אנו רואים, באיזה מצב הם היו, בזמן קבלת אור הגאולה, במי"ט שערי טומאה, היתכן דבר כזה.

וכפי שהסביר אאמו"ר זצ"ל, שענין גלות מצרים היה, בכדי להשיג כלים של המצרים. אבל רק בהשאלה. ואח"כ להחזיר להם בחזרה. כי הוא זצ"ל פירש, שענין זה, שהקב"ה אמר לאברהם, "כי גר יהיה זרעך בארץ לא להם", זו היתה הבטחה על הירושה. זאת אומרת, שיהיה להם צורך לקבלת השפע מהקב"ה. כי זה שרוצים לצאת מהשעבוד של המצרים, הוא יכול להיות רק על ידי עזרה עם נשמתא קדישא, כנ"ל. אז ממילא כל פעם הם יהיו זקוקים לעזרת ה'. ומזה יהיה להם צורך כל פעם להמשיך מדרגות יותר גדולות.

ובהאמור נבאר את הענין של "גלות מצרים", ואת ענין "השאלת כלים אצל המצרים". הנה אנו רואים, בזמן שמשה ואהרן באו לבני ישראל, כמו שכתוב (שמות ד' כ"ט) "וילך משה ואהרן ויאספו את כל זקני בני ישראל, וידבר אהרן את כל הדברים, אשר דבר ה', אל משה ויעש האתות לעיני העם. ויאמין העם וישמעו".

מכאן אנו רואים, שתיכף, שבאו משה ואהרן לבני ישראל, קיבלו עליהם את כל הדברים אשר דבר ה' אל משה באמונה למעלה מהדעת. וכל, מה שהמצרים היו נותנים להם להבין עם כל השאלות וקשיות על אמונת ישראל, לא עלה בשם, כי הם הלכו למעלה מהדעת. ומשום זה, זה שהיו בגלות כל הזמן, לא היה יכול עכשיו לפעול בהם כלום.

היינו לאחר שבאו משה ואהרן לבני ישראל, שהקב"ה רוצה להוציא אותם מהגלות, תיכף קיבלו עליהם שלא לשמוע מכאן ולהבא את טענותיהם של המצרים, שבאו בשם פרעה מלך מצרים, שיותר כדאי להם שישארו תחת שליטתם, ורצו לתת להם להבין את אמיתיות הדרך של המצרים, ואל להם לשמוע במה שמשה ואהרן אומרים להם. שאנו רואים, שאתם צועקים לאמר "נלכה נזבחה לאלקינו". שזה נתן לכם להבין, שאתם צריכים לעזוב את מצרים וללכת אחריהם. ומה שהם אומרים לכם, מובן לנו, שאתם רוצים לשמוע את כל דבריהם בעיניים עצומות. היתכן לעשות כדבר הזה, בו בזמן שאנחנו מדברים אליכם דברים של טעם. ואין לכם שום דבר להשיב לנו, ומכל מקום אתם מתעקשים, שאתם מוכנים ללכת עד הסוף, כדברי משה ואהרן.

מזה אנו רואים, שלאחר ביאת משה ואהרן עם בשורת הגאולה, שהם יוצאים עכשיו מהשעבוד, שלא היו יכולים לעבוד עבודת הקודש, שמחו עכשיו עם הבשורה הזו, ולא צריכים לשום הפלגות של טעמי תורה וטעמי מצות. אלא הם היו שמחים בזה לבד, היינו ממה שיכולים עכשיו לקיים בבחינת מעשה לבד, מזה היה להם סיפוק גמור, והיו ששים ושמחים לעשות רצון קונם, כמו שכתוב "הם צועקים לאמר, נלכה נזבחה

נמצא עכשיו, כשהם יוצאים מגלות מצרים עם כלים, שלא צריכים כלום, אלא כמו שכתוב "ויאמן העם וישמעו", ואין להם שום צורך לירושת הארץ, שהקב"ה הבטיח לאברהם, כמו שכתוב "כי ידוע תדע, ואחרי כן יצאו ברכוש גדול", כנ"ל שענין הגלות היה בטיחות, שיהיה להם צורך לקבל את הטוב והעונג, שהיא בחינת ירושת הארץ, שהקב"ה אמר לתת לזרעיו, ועדיין אין להם כלים לזה, אלא שהם מסתפקים במיעוט.

ומשום זה "ויאמר ה' אל משה, דבר נא באוזני העם, וישאלו איש מאת רעהו, ואשה מאת רעותה, כלי כסף וכלי זהב". ולפי מה שפירש אמו"ר זצ"ל, צריכים לפרש, שהכוונה היא, שיקחו את הכלי כסף וכלי זהב, מה שיש להמצרים. זאת אומרת, **שיקחו את הרצונות והכסופים, שיש להם, היינו כל הקושיות, שהיו להם על דרך של עם ישראל**

ותמיד המצרים היו דורשים מכם, שבכל דבר שאתם עושים, צריך להיות עם דעת והבנה, ומה שאתם עוסקים בהתגברות, בכדי לצאת מאהבה עצמית, אלא לעשות הכל בעמ"נ להשפיע, זוהי דרך לא נכונה, כי הבורא הוא טוב ומטיב, וכשברא העולם, בטח שהוא להטיב לנבראיו, היינו שאנו הנבראים נהנו מהטוב ועונג. ואתם עוזבים את הדרך הנכונה ולוקחים לעצמכם דרך אשר היא ממש נגד מטרת הבריאה. ואתם אומרים לנו, שזו היא דרך אמת, שלא צריכים שום דבר בשביל אהבה עצמית, אלא לעשות הכל בעל מנת להשפיע נחת רוח ליוצרו.

ותמיד, כשעם ישראל היו שומעים את הלשון הרע של המצרים, שדברו סרה על דרך של השפעה, היו בורחים מהם, היינו שהיו בורחים מהמחשבות האלו, בזמן שהיו באים לבלבל את המחשבות של בני ישראל, ולהשפיע דעותיהם ללבבות בני ישראל.

ומשום זה שהקב"ה היה יודע, שהם לא ירצו לשמוע את השאלות והקושיות של המצרים, שהיו שואלים את הקושיות **מי ו מה**, אבל אין להם כלים, לתת להם את הרכוש הגדול, כי אין אור בלי כלי, היינו שלא יכולים לתת לאדם דבר, שאין לו רצון לזה, לכן אם ישאל את בני ישראל, מה אתם רוצים, שאני אתן לכם, בטח הם יגידו, אין אנו רוצים ממך שום דבר, אלא להיפך, אנחנו, כל שאיפתנו היא לתת לך, ולא שאתה תיתן לנו. אם כן איך הם יכולים לקבל את הטוב והעונג, הנקרא רכוש גדול, שזה נקרא, שהוא רוצה לתת להם בחינת נפש, רוח נשמה, חיה, יחידה. הלא אין להם צורך בזה.

לכן רצה הקב"ה, שהם יקחו את הכלים של המצרים, היינו השאלות והקושיות וכל רצונותיהם, שזה כלים של המצרים. אבל לא שבאמת הם יקחו את הכלים האלו, אלא שזה יהיה רק בתור שאלה. זאת אומרת, שהם יקחו הכלים של המצרים רק בכדי שיהיה להם צורך למלאות את החסרונות האלו, אבל לא שבאמת ישארו הכלים אצלם, כי הכלים, היינו המחשבות והרצונות האלו, לא שייכים לעם ישראל, אלא זהו רק

שאלה לפי שעה.

ואח"כ להחזיר להם. שהמשמעות היא, שאח"כ, היינו לאחר שקבלו המילוי, מה ששייך להשאלות האלו, שדוקא על ידם יש יכולת להשפיע להם המילוי. וזה דומה, כאילו הם קיבלו האורות השייכים לכלים שלהם, שנקרא "כלי קבלה בעמ"נ לקבל". אבל תיכף זרקו את הכלים שלהם, אלא שהשתמשו עם האורות, השייכות להכלים שלהם, אבל קיבלו הכל בעמ"נ להשפיע נחת רוח ליוצרו.

וזהו דומה כמו שפירש אאמו"ר בענין המן ומרדכי. הוא שאל, אנו רואים, בשעה שאחשורוש רצה לעשות איזה יקר למרדכי, כמו שכתוב (מגילת אסתר ו', ג') "ויאמר המלך מה נעשה יקר וגדולה למרדכי על זה. ויאמר לו המלך, מה לעשות באיש, אשר המלך חפץ ביקרו. ויאמר, המן אל המלך, יביאו לבוש מלכות".

ולפי זה שאל, איך יכול להיות דבר כזה, אם המלך רוצה לעשות "יקר" למרדכי, אז הוא שואל את המן, "מה לעשות באיש, אשר המלך חפץ ביקרו". ותירץ, שכאן הוא רמז לסדר השפעת השפע לתחתונים. כי בטח הקב"ה רוצה לתת יקר וגדולה לצדיק, וזה ענין מרדכי הצדיק. אבל אם הוא ישאל את הצדיק, מה אתה רוצה, שאני אתן לך, הצדיק יגיד, שהוא לא רוצה לקבל שום דבר, אלא להיפך, הוא רוצה רק להשפיע להמלך.

לכן היה צריך לשאול את בחינת המן שבו, מה שהוא מבין שכדאי לקבל. ואח"כ אמר, ועשה כן למרדכי היהודי, היינו שיקבל את היקר וגדולה לא בכלים של המן, שנקרא "מקבל בעמ"נ לקבל", אלא ב"מקבל בעמ"נ להשפיע".

ובאותו אופן יש להסביר כאן, בענין שאילת כלים אצל המצרים, שה' אמר למשה, שיבקש מישראל, שישאלו כלים אצל המצרים. ושאלנו, מדוע היה ה' צריך לבקש מישראל דבר זה. ומדוע לא ירצו עם ישראל ללוות הכלים האלו. והתשובה היא, היות שעם ישראל, בזמן שמשה ואהרן באו בשליחות ה', שיוציאו אותם מהגלות, כתוב "ויאמן העם וישמעו", היינו באמונה למעלה מהדעת, ולא צריכים לשום דבר, ואין להם שום צורך למדרגות גבוהות, אלא מספיק להם בזה שיוכלו לעסוק בתורה ומצוות בלי שום הפרעה מצד המצרים.

וזה דומה למה שאמרנו לעיל, שאמר, שאם המלך ישאל את מרדכי הצדיק, מה אתה רוצה, שאני רוצה לעשות לך איזה יקר וגדולה, אז בטח ישיב, שהוא לא רוצה שום דבר לקבל מהמלך, אלא להיפך, הוא רוצה לתת להמלך. ומשום זה המלך שאל את המן, מה לעשות באיש, אשר המלך חפץ ביקרו. והמן כן יודע מה לבקש. ומה המן אמר, "יביאו לבוש מלכות, אשר לבש בו המלך, וסוס, אשר רכב עליו המלך, ואשר נתן כתר מלכות בראשו". ומשום זה היה המלך צריך לכלים דהמן, היינו מה שהמן מבין שצריכים לקבל מאת המלך.

ומשום זה היה ה' צריך לבקש ממשה, שיבקש טובה מישראל, שהם יקחו הכלים דמצרים בהשאלה, היינו לפי שעה, שיהיה להם רצון וחשק למלאות את כל החסרונות, מה שהמצרים דורשים למלאותם. והיה מוכרח לבקש, משום שלעם ישראל היו מסתפקים במה שיש להם, ותמיד היו בורחים ממחשבותיהם ומרצונותיהם. ועכשיו אומרים, לשמוע את שאלותיהם וקושיותיהם של המצרים.

והיות שהבטיח לאברהם, שאחרי כן יצאו ברכוש גדול, לכן היה לו צורך, שיקחו את הכלים של מצרים רק בהשאלה. ואח"כ לתת להם בחזרה, היינו, שאין להם שום עסק בהשאלות שלהם, ומה שלקחו, הוא רק לפי שעה, היינו בכדי שיוכלו לקבל האורות, הנקרא "ירושת הארץ", מה שהבטיח הקב"ה לאברהם.

ובהאמור יובן לנו מה ששאלנו, איך נתהפך הענין מקצה אל הקצה, כי הכתוב אומר "ויקוצו מפני בני ישראל", שהיו כקוצים, ואח"כ "ויתן ה' חן העם בעיני המצרים". אלא בזה שראו, שרוצים לשמוע את שאלותיהם, זה נתן "חן", שחשבו, שהולכים ללכת בדרכם. "ויתן ה' חן" בזה שאמר להם, לשאול מהם הכלים, כי זה רצו המצרים.

רבי ברוך שלום הלוי אשלג זצוק"ל

תפלת רבי

מאמר ט"ו, תשמ"ו
ספר שמות, בשלח

בזה"ק (בשלח דף ג' ובהסולם אות י"א) וזה לשונו, "ותאמר, בתוך עמי אנכי יושבת. שואל, מה אומר. ומשיב, אלא בשעה שהדין תולה על העולם, לא יפרד אדם מן הכלל, בלבדו, כי בשעה שהדין תולה על העולם, אלו שנודעו ונרשמו בלבדם, אף על פי שצדיקים הם, הם נתפסים מתחילה. ועל כן אין אדם צריך לפרוש מן העם לעולם, כי רחמי הקב"ה נמצאים תמיד על העם כולו ביחד. ומשום זה אמרה "בתוך עמי אנכי יושבת" ואיני רוצה להיפרד מהם".

"כי דין ששורה על העולם", פירושו, הרצון דקבלה, שהוא אהבה עצמית, שהנבראים נולדו בטבע זה, כידוע מכוח רצונו להטיב לנבראיו. ומשום זה שהיה רצון להשתוות הצורה, בכדי שלא תהיה נהמא דכסופא, נעשה דין, שאסור להשתמש עם הכלי קבלה, רק בזמן שהוא יודע, שיהיה ביכולתו לכוון על הקבלה בעל מנת להשפיע, אז מותר לו להשתמש עם כלי קבלה.

ולפי זה יהיה הפירוש, "בזמן שהדין שורה בעולם", שכל העולם נמצאים שקועים באהבה עצמית, אזי חושך שורה בעולם, כי אין מקום שהאור ימשך למטה להנבראים, מסיבת שינוי הצורה שיש בין האור להנבראים המקבלים האור, כי על שינוי הצורה הזו נעשה הדין, שאין השפע עליון מושפע לנבראים.

ולכן בזמן שהאדם נתעורר, ורוצה שה' יקרב אותו, היינו שיתן לו כלים דהשפעה, שזה נקרא "קירוב". ומבקש שה' יעזור לו. אבל ידוע, כי העזרה שבאה מה' נקראת שפע עליון, המכונה בשם "נשמה", כמו שאומר הזה"ק, שאומר שענין הסיוע שמקבלים מלמעלה, הוא ב"נשמתא קדישא".

ומשום זה, כשאדם בא לבקש מה', שיקרבהו אליו יתברך, והוא נראה לבדו, היינו שהוא מבין, שהקב"ה צריך לקרבו באופן פרטי. ומדוע הוא חושב, שכל הכלל יכול להישאר במצב הנוכחי, ורק עמו הקב"ה צריך להתנהג אחרת. זהו מטעם שהוא מבין, שיש לו מעלות טובות שאינן נמצאות באחרים. ואף על פי שהם אלו אנשים פרטיים, שאינם שייכים להכלל, משום שהם מבינים, שמגיע להם התקרבות לה' יותר מאחרים, וחושבים עצמם לצדיקים, הם נתפסים מתחילה. היינו הדין, שהוא בחינת קבלה

עצמית, שורה עליהם יותר משאר הכלל, והם נעשים אז יותר גרועים במידות אהבה עצמית.

וזהו מטעם שהוא חושב, שמגיע לו יותר משאר אנשים. היינו, לשאר אנשים מספיק שיהיה להם מה שיש להם, אבל כשהוא מסתכל על עצמו, מגיע לו יותר משאר אנשים. המחשבה זו היא בחינת קבלה ממש, היינו אהבה עצמית במאה אחוז. נמצא, שבחינת אהבה עצמית מתחילה להתפתח אצלו יותר מאחרים.

ולפי זה יוצא, שהוא עובד כל הזמן באהבה עצמית. מה שאם כן הוא, נראה בעיניו שהוא צדיק, היות שהוא רוצה לעבוד בבחינת משפיע, שהוא אומר לעצמו, שזה מה שהוא מבקש מה' שיקרב אותו, הוא בחינת צדקות, כי מה הוא מבקש, שה' יתן לו כח לקיים תורה ומצוות בעמ"נ להשפיע, ואיזה חסרון יכול להיות בזה שהוא רוצה לשמש את המלך.

ובזה יכולים לפרש דברי הזה"ק, שהוא נותן עצה לאלו אנשים שיש להם דרישה פנימית, שלא יכולים להשלים עם המצב שבו הם נמצאים. היות שאין הם רואים שום התקדמות בעבודת ה', והם מאמינים בזה שכתוב (דברים ל', כ') "לאהבה את ה' אלקיך, לשמוע בקולו, ולדבקה בו, כי הוא חייך ואורך ימך". והם רואים, שחסר להם אהבה ודביקות, ולא מרגישים את החיים שבתורה, והם לא יודעים לשים איזו עצות בנפשם, להגיע לידי הרגשה באברים, במה שאומר לנו הכתוב.

העצה היא, לבקש עבור הכלל כולו, היינו שכל מה שהוא מרגיש שחסר לו, ומבקש מילוי, אז אין לו לומר, שהוא יוצא מהכלל. זאת אומרת, שמגיע לו יותר דברים ממה שיש להכלל כולו. אלא "בתוך עמי אנכי יושבת". היינו, אני מבקש עבור הכלל כולו, משום שאני רוצה להגיע לידי מצב, שאני לא אדאג שום דבר בשבילי, אלא בשביל שיהיה נחת רוח להבורא. אם כן מה חשוב לי, אם הקב"ה יש לו הנאה ממני, או שאותה הנאה היא יכולים לקבל מאחרים.

זאת אומרת, הוא מבקש מה', שיתן לנו הבנה כזו, שהיא נקראת "כולו לשם שמים", שפירושו, שיהא בטוח בעצמו, שלא מרמה את עצמו, בזה שהוא רוצה להשפיע לה'. שיכול להיות באמת הוא חושב הכל על אהבה עצמית שלו, היינו שהוא ירגיש את הטוב והעונג.

אי לזאת, הוא מתפלל לה' עבור הכלל. היינו, שאם יש כמה אנשים בהכלל, שהם יכולים להגיע להמטרה, שהיא דביקות בה', ושיהיה מזה יותר נחת רוח לה', מכפי שהוא בעצמו זכה להתקרבות ה', הוא מוותר על עצמו, אלא הוא רוצה, שה' יעזור להם, משום שמזה תצמח נחת רוח למעלה יותר מכפי שיהיה מעבודתו. ומשום זה הוא מתפלל עבור הכלל, היינו שה' יעזור להכלל כולו, ויתן לו הרגשה זו, היינו, שיהיה לו

סיפוק מזה שהוא יכול להשפיע לה', שתהיה לו נחת רוח.

והיות שבכל דבר צריך להיות אתערותא דלתתא, לכן הוא נותן את האתערותא דלתתא. והאתערותא דלעילא יקבלו אחרים, היינו למי שהקב"ה יודע, שיהיה מזה יותר תועלת לה'.

נמצא, אם יש לו כח לבקש תפלה כזו, אז בטח יהיה לו מבחן אמיתי, אם הוא מסכים לתפלה כזו. אבל אם הוא יודע, שמה שהוא אומר, הוא רק משפה ולחוץ, ומה הוא יכול לעשות, בזמן שהוא רואה, שהגוף לא מסכים לתפלה כזו, שתהיה ממש השפעה נקיה בלי תערובות מבחינת קבלה.

יש רק עצה הידועה, היינו, שיתפלל לה', ויאמין למעלה מהדעת, שה' יכול לעזור לו, ולהכלל כולו. ולא להתפעל מזה, שהוא רואה, שכבר התפלל כמה פעמים, ולא נענה על תפלתו, שזה מביא האדם לידי יאוש, שהגוף צוחק ממנו, ואומר לו, הלא אתה רואה, שאין אתה מסוגל לכולם, וכאילו אין לך שום תקוה, ועכשיו אתה מבקש דבר מה', שיתן לך מילוי על דברים שלא מקובלים על דעת אנשים בעלי צורה.

והגוף טוען אז, אדרבה תגיד לי, על מי מחסידים ואנשי מעשה, שרוצים שה' יתן להם דבר, שאין הדעת סובלתו. ועוד, הלא אתה רואה, אפילו על דברים יותר קטנים מהדרישה שאתה דורש עכשיו, שה' יעזור לך, עוד לא נושעת, אף על פי שבקשת מה' שיושיעך. ועכשיו אתה אומר, שאתה רוצה לבקש מהקב"ה, שימלא דרישותיך על דבר גדול, שזה נקרא דבר חשוב מאוד, היות שאין כל כך הרבה תפלות בעולם, שיבקשו שה' יתן להם כח לעשות מעשים עבור הכלל, היינו שהכלל כולו יזכה לטוב ועונג על ידי שאתה תתייגע, שזה נקרא השפעה טהורה ונקיה משום סיג של אהבה עצמית.

ואתה חושב שעל דברים קטנים לא נתקבל תפלתך, מה שאין כן על דברים גדולים וחשובים, שזה בטח יקר מציאות. למשל, אם נגיד שכדאי לבוא לאיש פלוני, שיש לו בבית כלים שהם יקר מציאות, שצריכים לעבור על כל העולם, עד שיכולים למצוא כלים כאלו, שהם נמצאים רק אצל יחידי סגולה בעולם. בא אדם אחד, שהוא ממעמד הבינוני ובקושי יש לו כלים המקובלים בבית, ופתאום עלה במחשבתו, שהוא צריך להשתדל גם כן להשיג אותם כלים, שנמצאים אצל יחידי סגולה. ובטח בזמן שמי שהוא שומע, יצחק עליו.

וכמו כן אצלנו, בזמן שהאדם אינו עשיר בדעת, אלא עומד למטה מבינוני, והוא רוצה לבקש מהקב"ה, שיתן לו כלים הנמצאים אצל יחידי סגולה בעולם, כאן הגוף בעצמו צוחק ממנו, ואומר לו, טיפש כמוך, איך עלה ברצונך לבקש מה' דבר שלא נמצא אפילו בין עשירים בדעת. אם כן איך אני יכול לתת לך כוחות עבודה על שטויות כאלו.

וכאן מתחילה העבודה האמיתית, היות שעבודת האדם בעוה"ז היא לצאת מרשות

היצה"ר, שהוא נקרא מקבל בעמ"נ לקבל. ועתה, אם הוא רוצה שה' יעזור לו ללכת בדרך של השפעה נקיה וטהורה בלי שום עירוב דקבלה עצמית.

נמצא, שעבודה זו היא נגד הרע ממש, היות שהוא לא רוצה לעזוב שום רכוש אצלו, אלא הוא משתוקק עכשיו, לאו דוקא במה שיעבוד מכאן ולהבא לא יהיה בשביל הרצון לקבל, אלא הוא מבקש מה', שאפילו מה שעבד למפרע בשבילו, ונרשם לרשות של רצון לקבל, הוא רוצה שיעבור הכל מרשותו, לרשות של הקב"ה.

היוצא מזה, שעכשיו הוא מתפלל לה', שיתן לו כח לעשות תשובה. היינו, שהקב"ה יתן לו כח להשיב כל המעשים לשם הרצון לקבל, שיחזור הכל לרשותו של הקב"ה, הן על העבר והן על להבא, כמו שאומר הרמב"ם (הלכות תשובה פרק ב'), שתשובה צריכה להיות גם על העבר. וזה לשונו, "ומה היא התשובה. הוא, שיעזוב החוטא חטאו ויסירו ממחשבתו, ויגמור בלבו שלא יעשהו עוד, שנאמר "יעזוב רשע דרכו", וכן יתנחם על שעבר, שנאמר "כי אחרי שובו נחמתי ויעיד עליו יודע תעלומות שלא ישוב לזה החטא לעולם".

ובזה נבין מה חשיבותה של תפלת רבים, כמו שכתוב "בתוך עמי אנכי יושבת", שהזה"ק אומר "ועל כן אין אדם צריך לפרוש מן העם לעולם, כי רחמי הקב"ה נמצאים תמיד על העם כולו ביחד". והפירוש הוא, שאם האדם מבקש מה', שיתן לו כלים דהשפעה, כמו שאמרו חז"ל "מה הוא רחום אף אתה רחום", אז האדם צריך להתפלל עבור הכלל כולו, כי אז ניכר שכוונתו היא, שהקב"ה יתן לו כלים דהשפעה טהורה, כנ"ל, כי רחמי הקב"ה נמצאים תמיד על העם כולו ביחד. כידוע, "משמיא פלגא לא יהבין", שפירושו, שמשמים שנותנים שפע למטה הוא בשביל הכלל כולו.

אי משום זה, האדם צריך לבקש עבור הכלל כולו, משום שכל שפע הבא מלמעלה בא תמיד עבור העם כולו. וזה שאומר "כי רחמי הקב"ה נמצאים תמיד על העם כולו". אם כן יש בזה שתי משמעויות, כי מטעם שתהיה השפעה טהורה כנ"ל, היה מספיק, שהיה מתפלל רק עבור אדם אחד חוץ ממנו. אבל יש כאן עוד ענין, שהאדם צריך לבקש על דבר שלם, מפני שזהו הכלל אצל רוחניות, שבא תמיד דבר שלם, וכל ההבחנות הן רק אצל המקבלים, כידוע. אי משום זה הוא צריך לבקש עבור הכלל כולו, כנ"ל.

והיות שהשפע בא להכלל כולו, והיות שאין אור בלי כלי, היינו שאי אפשר לקבל מילוי אם אין לו מקום חסרון, שהמילוי, תהיה לו יכולת לכנס. ומשום זה הוא נענה על תפילה זו, שהיה מבקש עבור הרבים. זה הוא כענין שאמרו חז"ל (ב"ק צ"ב) "כל המבקש רחמים על חברו, הוא נענה תחילה, כי הוא צריך לאותו דבר", שפירושו כנ"ל, כי הגם שהשפע בא להכלל, אבל חסר כלים להכלל.

זאת אומרת, משמים, השפע שבא זהו מספיק בשביל העם כולו. אבל כשאין כלים,

היינו חסרונות, שיכלו למלאות החסרונות, לכן אין הכלל משיג את השפע הבא
מלמעלה. אלא הוא, שיש לו חסרונות, לכן הוא נענה תחילה.

רבי ברוך שלום הלוי אשלג זצוק"ל

כי יעקב בחר לו יה

מאמר ט"ז, תשמ"ו

ספר שמות, תרומה

בזהר תרומה (דף א' ובהסולם אות א'), מפרש ר' חייא את הפסוק, "כי יעקב בחר לו יה".

וזה לשונו, ר' חייא פתח, "כי יעקב בחר לו יה, ישראל לסגולתו". כמה אהובים הם בני ישראל לפני הקב"ה, שרצה בהם ורצה להתחבר בהם, ולהתקשר עמהם, ועשה אותם עם יחיד בעולם,

שכתוב, "ומי כעמך ישראל גוי אחד בארץ", והם רצו בו ונתקשרו בו, זה שכתוב, "כי יעקב בחר לו יה". וכתוב, "כי חלק ה' עמו". ונתן לשאר עמים שרים ומושלים עליהם, והוא לקח לחלקו את ישראל.

ויש להבין במאמר הנ"ל של ר' חייא:

(א) שמתחיל לפרש, "כי יעקב בחר לו יה", שפירושו, כי הקב"ה בחר ביעקב, כי אומר, שרצה בהם, ורצה להתחבר בהם, ולהתקשר עמהם. ואח"כ הוא מפרש להיפך, ואומר, "והם רצו בו, ונתקשרו בו", זה שכתוב, "כי יעקב בחר לו יה".

(ב) מהו הפירוש שאומר, "ועשה אותם עם יחיד בעולם", שכתוב, "ומי כעמך ישראל גוי אחד בארץ". הלא הם עם בתוך ע' אומות העולם, אם כן מהו הפירוש, עם אחד, שמשמע, שעשה שהם יהיו עם אחד.

(ג) במה שמפרש, "כי חלק ה' עמו", שהכוונה היא, שלשאר עמים נתן שרים ומושלים עליהם, והוא לקח לחלקו את ישראל. יש להבין זה, מהו שנתן לשאר עמים שרים ומושלים, מה שאם כן עם ישראל לקח לחלקו.

ידוע שיש ב' הנהגות:

(א) נקרא, השגחה פרטית.

(ב) נקרא, הנהגת שכר ועונש.

והם בסתירה זה לזה. ואאמו"ר זצ"ל פירש, שאין בידי אדם להשיג זה עם השכל

החיצוני, אלא רק בזמן שהאדם הגיע לשלימותו במדרגתו הפנימית, אז הוא יכול להשיג את זה. ובסדר עבודת האדם הוא, שניתנה לנו עבודת ה' בהנהגת שכר ועונש, לכן אסור לו לאדם שיאמר, אני מחכה שה' יתן לנו רצון וחשק לעסוק בתורה ומצות. ובזמן שירגיש שאני מרגיש הרגשה טובה, אז אקיים את התו"מ. ואסור לומר, היות שאנחנו, "כחומר ביד היוצר", בידי הקב"ה, ומה מועילה ההתגברות שלנו לעבוד נגד דעתו של הגוף שלנו. ואומרים לנו, שאל יסתכל האדם על הגוף שלו, מה שהוא דורש למלאות את רצונו, אלא צריכים להרגיל ולשכנע את הגוף שילך לפי חוקי התורה, בין שהוא מסכים או לא.

אלא אנו צריכים להאמין בשכר ועונש, שהכל תלוי לפי מעשינו, עד כמה שאנחנו מכניעים את הגוף שלנו ללכת לפי חוקי התורה. וחז"ל אמרו, "לפום צערא אגרא" (אבות פרק חמישי), "בן הא הא אומר, לפום צערא אגרא".

והוא זצ"ל אמר, שצריכים לקיים ב' הנהגות הנ"ל באופן כזה:

לפני המעשה, היינו בהכנה, שהוא הולך לקיים את התו"מ, הוא צריך להאמין בהנהגת שכר ועונש, אז, "כל מה שתמצא בידך ובכוחך לעשות עשה", היינו שהכל תלוי בעבודת האדם, לפי כוח התגברותו בתו"מ, בשיעור הזה הוא יקבל שכר.

אבל אחר העשייה הוא צריך לומר, שהוא מאמין בהשגחה פרטית. נמצא, היות שקשה לאדם לומר אחרי רבוי כוחות שהשקיע ביגיעה רבה, ואיך הוא יכול לומר אח"כ על זה, שהיא השגחה פרטית. נמצא, שגם אחר כך הוא עובד בשכר ועונש. היינו אם הוא ישתדל להאמין, שזו היתה השגחה פרטית, הוא מקבל שכר על זה, ואם לא יכול להאמין בהשגחה פרטית, נמצא, שהוא מקבל עונש על זה שהוא לא רוצה להאמין בהשגחה פרטית.

ומשום זה, היינו בזה שמאמין בהשגחה פרטית, ואין זה תלוי במעשה ידיו, אלא הקב"ה בחר בו להתקשר עמו, אז הוא צריך לתת שבח והודיה לה' בזה שבחר בו. וזה נוהג בכל בחינה ובחינה. היינו אפילו עשיה קטנה ברוחניות שזכה לעשות, הוא גם כן צריך להודות לה' בזה שנתן לו מחשבה ורצון לעשות את הדבר הזה.

וכדאי להרגיל את עצמו בעבודה זו, טוב הוא בשעה שקם לפנות בוקר, בין שקם מעצמו או ששעון מעורר אותו, או שחבירו מעוררו והוא קם, אז הוא צריך להאמין, שהגם שהוא התגבר על עצלותו וקם מהמיטה בהתאמצות גדולה, ובודאי מגיע לו להאדם תודה רבה ושכר גדול עבור עבודה רבה זו, מכל מקום הוא צריך להאמין, שה' נתן לו רצון להתגבר על כל המחשבות שהיה לו בעת קומו מהמיטה.

ולפי זה יוצא להיפך ממה שהאדם חושב, היינו שמגיע להקב"ה תודה עבור זה שנתן לו כח ורצון להתגבר על כל מחשבותיו ורצונותיו. נמצא, שמצד אחד, הקב"ה בחר בו,

נקרא, השגחה פרטית, ומצד שני, "יעקב בחר בה", וזה ענין שכר ועונש.

ועתה נבאר את מה ששאלנו, מהי הכוונה בזה שאומר, "ועשה אותם עם יחיד בעולם". הלא בעולם יש עוד ע' אומות, והכתוב אומר, "ומי כעמך ישראל גוי אחד בארץ".

הנה ידוע, כי יחיד ורבים ברוחניות מתפרש זה בשנוי צורה ובהשתוות הצורה. כמו שכתוב (שמות י"ט, ב'), "ויחן שם ישראל נגד ההר". ופרש"י, "כאיש אחד בלב אחד". לכן כתוב, ויחן, לשון יחיד. אבל שאר כל החניות בתערומות ובמחלוקת, לכן כתוב שם, ויחננו, לשון רבים. ולפי זה יוצא, שענין יחיד הכוונה על השתוות הצורה.

ובהאמור יש לפרש, שה' עשה את עם ישראל, אף על פי שהם רבים, היינו, "כשם שאין פרצופיהן דומות זו לזו, כך אין דעותיהן דומות זו לזו", (ברכות נ"ח), ומכל מקום עשה אותם עם יחיד בעולם, שזהו חידוש גדול, זאת אומרת, אף על פי שהם עם, היינו רבים, ומכל מקום יש להם צורת יחיד, וזהו ע"י השתוות הצורה. כעין שהיה במתן תורה, כך צריך להיות השלימות של עם ישראל, היינו להגיע לבחינת אחד.

ומובא בספר "מתן תורה" (דף מ"א אות כ"כ), וזה לשונו, דעל כן מכנה אותם הכתוב בעת ההוא בלשון יחיד, כמו שכתוב, "ויחן שם ישראל נגד ההר", ופירשו חז"ל, "כאיש אחד בלב אחד", מפני שכל יחיד ויחיד מהאומה, סילק את עצמו לגמרי מאהבה עצמית, ונמצא, שנתלכדו יחד כל היחידים שבאומה, ונעשו ללב אחד ולאיש אחד, כי רק אז הוכשרו לקבלת התורה.

הרי אנו רואים, שהקב"ה עשה שעם ישראל יגיעו לשלמותן, היינו ע"י שיתן להם הכח להיות כולם בהשתוות הצורה, שהוא לעשות נחת רוח ליוצרו.

וכמו כן יש לבאר שאלה הג', ששאלנו, מה הענין שלשאר אומות נתן שרים ומושלים, והוא לקח לעצמו ישראל לחלקו. על דרך העבודה נבאר זה באדם אחד, היינו בגוף אחד. בזמן שהאדם מיחס כל מה שנעשה בעולם, שרק הקב"ה עושה ויעשה לכל המעשים, הוא נבחן אז לחלקו של הקב"ה, כי אין רשות אחר בעולם, אז הוא נבחן לחלקו של הקב"ה. ובזמן שהוא לא מייחס את כל מה שמתרחש בעולם להקב"ה, אלא שאומר, שזה שאר כוחות ואינם של קדושה, נמצא, שהוא במצב של אומות העולם, היינו שיש ממונים ושרים, שזה הוא בזמן שנמצא במצב של שאר אומות העולם.

רבי ברוך שלום הלוי אשלג זצוק"ל

סדר ישיבת התועדות

מאמר י"ז, תשמ"ו

חז"ל במסכת ברכות (דף ל"ב) וזה לשונם "דריש ר' שמלאי, לעולם יסדר אדם שבחו של הקב"ה ואח"כ יתפלל. מנא לן ממשה, דכתיב. ואתחנן". ופירש זה אאמו"ר זצ"ל, היות שמי שרוצה לבקש ממי שהוא, שיעשה לו טובה, הוא צריך לדעת:

(א) אם יש בידו לתת לו, מה שהוא מבקש ממנו. כי אם אין בידו, מה היא התועלת שמבקש.

(ב) שיהיה לו לב טוב לתת. שיכול להיות, שיש לו לתת, מה שהוא מבקש, אבל אין לו לב לתת.

ולכן צריכים לסדר מקודם שבחו של הקב"ה, כלומר שיאמין שיש בידו להקב"ה את הכל מה שהאדם מבקש. וגם שהקב"ה הוא רחמן ונותן לכל אחד ואחד משאלותיו לטובה.

ולפי זה יוצא לעיננו, כשהחברים מתאספים במקום אחד, ובטח שההתאספות היא לאיזו מטרה, כי כל אחד נותן מזמנו חלק, מה שהיה צריך להשתמש עמו לצרכי עצמו, ומוותר על כל עסקים שלו, ובא להשתתף בהתועדות, אז הוא רוצה לקנות משהו. אם כן צריכים להשתדל, שכל חבר וחבר, שהולך הביתה, צריך לראות עם מה הוא בא להתועדות, ומה רכש עכשיו, שהולך הביתה.

ויש לפעמים, שבעת הישיבת חברים, כל אחד מרגיש טעם בהישיבה. ואז לא עולה על מחשבתו, לחשוב, במה, היינו באיזה רכוש אני הולך עכשיו הביתה. זאת אומרת, מה יש לי ביד, שקניתי בישיבת חברים, מה שלא היה לי לפני שבאתי להחברה. אז הוא רואה, שאין לו בידו מאומה.

וזה דומה כמו שכתוב (דברים כ"ג, פסוק כ"ה) "כי תבוא בכרם רעך, ואכלת ענבים כנפשך שבעך, ואל כליך לא תיתן". ויש לפרש זה, כי בזמן שמתאספים החברים, שזה מכונה "כרם רעך", כשיושבים, ואוכלים, ושותים ביחד, ומדברים על תהו ובהו, בשעת מעשה, הגוף נהנה. וזה נקרא בדומה "ואכלת ענבים כנפשך שבעך".

אבל כשהולכים הביתה ורוצים לראות מה שיש להם בהכלים, בכדי שניקח משהו חיות להבית, היינו בזמן שעוזבים את ההתועדות, ורוצים להסתכל, מה יש לנו בהכלים מכל המסיבה, אז רואים "וכליך לא תיתן", אין שום דבר בהכלים, שנוכל להחיות את הנפש לאחר ההתועדות.

אולם האדם צריך לראות, בעת שהוא נותן איזו יגיעה, שלא יהיה בלי שכר. כמו שאנו אומרים בתפלת "ובא לציון", "למען לא ניגע לריק". אלא כשהאדם הולך להתועדות, הוא צריך לקנות שם מזונות, גם כשהוא הולך הביתה, שתהיה לו היכולת להסתכל, אם יש לו מה להכניס בתוך הכלים. ואז יהיה לו מזונות להזין את עצמו עד לפגישה שניה, ועד אז יהיה לו מן המוכן, ממה שרכש בעת אסיפת החברים.

אי לזאת, צריכים מקודם לסדר שבחו של התועדות. ואח"כ לראות מה לקנות מהפעולה הזאת. כנ"ל בדברי חז"ל "לעולם יסדר אדם שבחו של הקב"ה ואח"כ יתפלל". זאת אומרת, תחילת הישיבה, היינו תחילת הדיבורים, שהוא תחילת פתיחת האסיפה, צריכים לדבר בשבח החברה. וכל אחד ואחד צריך להשתדל לתת טעם והסבר למעלת וחשיבות שיש בהם. ולא לדבר בשום דבר חוץ משבח החברה.

ועד שיהיה מגולה שבחה ע"י החברים. אז צריכים לומר, עכשיו גמרנו שלב א' מישיבת החברים ולהתחיל בשלב ב'. היינו, שכל אחד ואחד יגיד לפי דעתו, מהו המעשים, שאנו יכולים לעשות, מעשים בכדי שכל אחד ואחד יהיה בידו לקנות אהבת חברים. זאת אומרת, מה כל אחד יכול לעשות, שיקנה בלבו, שיאהב את כל אחד ואחד מהחברה. ואחר שגומרים את השלב הב', שהוא הצעות, מה לעשות לטובת החברה, בא שלב ג', שהוא ענין הוצאות לפועל במעשה, מה שהחליטו החברים, מה שיש לעשות.

ובענין שבח החברה עיין בספר "מתן תורה" (דף קל"ז), מביא שם ענין של אהבת חברים, שעל ידי התחברות בחברים, הוא יכול להגיע לידי רוממות ה'. היות שכל העולם משוקעים באהבה עצמית, והוא רוצה ללכת בדרך של השפעה. וזה נגד דעת העולם, מסיבת שזהו הטבע שאנו נולדנו בה, מכח מטרת הבריאה, שהיא כמו שנאמר "רצונו להטיב לנבראיו".

וכל הכח שאנו יכולים ללכת נגד זה, שהוא לעשות מעשה להיפך, שלא די שאין אנו רוצים לקבל לטובת עצמנו, אלא אנו רוצים לתת, הנקרא "שכל מעשינו יהיו רק בעל מנת להשפיע נחת רוח ליוצרו", הוא מכח שיש בטבע ההשפעה, שנותנים לאדם חשוב, האדם נהנה מזה. נמצא, שבלי הנאה אין בידי האדם לעשות שום מעשה, משום שזהו נגד הטבע.

אלא אנו יכולים להחליף את ההנאה. זאת אומרת, במקום לקבל הנאה ממעשה קבלה, אנו רוצים לקבל הנאה ממעשה השפעה. כי זה נקרא "השתוות הצורה", שאנו צריכים לומר, כמו שיש הנאה להבורא, בזה שמשפיע להנבראים, כמו כן צריכה להיות לנו הנאה, בזה שאנו משפיעים להבורא.

אחרת, היינו אם בעת שאנו משפיעים להבורא, אין לנו שמחה והנאה, אנו פוגמים בהשתוות הצורה, כמו שאמרו חז"ל "לא היתה שמחה לפניו, כיום שנברא בו שמים וארץ. לא היתה שמחה לפני הקב"ה מיום שנברא העולם, כאותה שמחה שעתידי לשמות עם. הצדיקים לעתיד לבוא" (זהר א' קט"ו).

אי לזאת, אם אין לנו שמחה, בעת שאנו עושים את מצות ה', נמצא, אפילו שהוא מכוון בעמ"נ להשפיע, אין זה נקרא "השתוות הצורה". כי אין האדם יכול לשמות, אלא במקום

שיש הנאה. נמצא, אם אין לו הנאה ותענוג מזה שהוא המשפיע לה', עוד אין זה נקרא "השתוות הצורה", שיהיה לו מקום לקבל את השפע העליון, כי עדיין חסרה לו את ההנאה, שיש להקב"ה בעת שהוא משפיע להנבראים.

ומשום זה יוצא, שכל הבסיס, שאנו יכולים לקבל הנאה ותענוג, ושזה מותר לנו להנות, ועוד יותר מזה, שחיוב גדול להנות ממעשה השפעה, יש לנו לעבוד על נקודה אחת, דהיינו להחשיב את הרוחניות. וזה מתבטא בלתת תשומת לב "למי אני פונה", ו"למי אני מדבר", ו"מצות של מי אני מקיים", ו"תורה של מי אני לומד". היינו, לראות עצות, איך להחשיב את נותן התורה.

והיות האדם מצד עצמו, מטרם שזכה להשיג איזו הארה מלמעלה, אז הוא צריך לחפש אנשים, הדומים לו פחות או יותר, שגם הם מחפשים להגדיל את חשיבות. להיות מגע כל שהוא עם הבורא, באיזה אופן שתהיה, והיות שיש דעת רבים בזה, אז כל אחד יכול לקבל סיוע מחבירו.

וצריכים לדעת "כי מיעוט רבים שנים". זאת אומרת, אם שני חברים יושבים ביחד, וחושבים, איך להגדיל את חשיבות של הבורא, כבר יש להם כח לקבל התחזקות על גדלות ה' בבחינת אתערותא דלתתא, שעל המעשה זו באה אח"כ התעוררות מלמעלה, שהם מתחילים קצת להרגיש את גדלות ה'.

ולפי מה שכתוב "ברוב עם הדרת מלך", נמצא, מה שהרבים יותר גדול, הכח של הרבים יותר פועל, היינו שמייצרים אורה יותר חזקה של גדלות וחשיבות של הקב"ה. שאז כל אחד ואחד, הגוף שלו מרגיש, שכל המעשים מה שהוא רוצה לעשות עבור קדושה, שהוא להשפיע לה', להון תועפות יחשב לו, שזכה להכנס בין האנשים, שזוכים לשמש את המלך. ואז, כל מעשה קטנה שהוא עושה, הוא מלא שמחה ותענוג, שיש לו עתה במה לשמש את המלך.

ולפי שיעורו, שהחברה עם מחשבותיהם בעת ההתועדות חשבו בגדלות ה', כל אחד לפי שיעורו גורמו לו חשיבות בגדלות ה', כן הוא יכול ללכת כל היום בעולם השמחה והחדוה. זאת אומרת, מכל דבר קטן, שהוא עוסק בענייני עבודת ה', הוא נהנה בזה. כי אפילו שנזכר לרגע, שצריכים לחשוב על רוחניות, תיכף הוא אומר, אני כבר מודה ומשבח ומהלל לה'. כי הוא מאמין, שה' קרא אותו עכשיו ורוצה לדבר עמו.

וכשאדם יצייר לעצמו, אם המלך קורא אותו, ואומר לו, שהוא רוצה להשתעשע עמו, איזו שמחה היתה אז להאדם, ואיזה מצב רוח היה לו. ובטח במצב המרומם כזה, בודאי לא היה חושב על שום דברים של "מה בכך". ורק היה קצת מתבייש, שלא יודע חוקי ונמוסי המלך, איך להתנהג בזמן שהמלך מדבר עמו.

ומה שהוא כן יודע לעשות עבור המלך, היה אצלו, להון גדול יחשב. כי על כל פנים הוא יודע קצת חוקים, לקיים בזה מצות המלך, במה שלמד בבית הספר, כשהיה קטן. ובודאי עכשיו, כשהוא כבר התבגר, ורוצה לשמש את המלך, בטח שחסר לו ידיעות בחוקי המלך. נמצא, שהדאגות שלו הוא בזה, שלא יודע ממה המלך יהיה לו יותר הנאה, היינו מאיזה

מעשה או כוונה. וחוף מזה הוא חי בעולם שכולו טוב. את כל זה החברה צריכה לחשוב בעת שמתאספים בהתועדות. ולדבר מחשיבות החברה, כנ"ל "לעולם יסדר אדם שבחו של הקב"ה ואח"כ יתפלל".

כמו כן אצל החברה, כשאנו רוצים לדרוש משהו מהחברה, שזה מכונה "יתפלל", מוכרח מקודם לסדר לעצמו את שבחו של החברה. "ואח"כ יתפלל", היינו לדרוש מהחברה, שיתנו לו מה שהוא דורש מהחברה.

אם כן, הוא צריך מקודם לראות מה שיש להחברה. איזה רכוש יש להם, שהוא יכול לקבל מהם, על ידי זה שיתחבר עמהם. שיכול להיות הרכוש הזה שיש להחברה, הוא אינו צריך לזה, אלא אדרבה, הוא בורח מזה ומתרחק כמטוחי קשת.

ולפי זה הוא צריך תמיד להשגיח, כשבא לישיבת החברים, אם יש לחברים את המטרה, שהוא משתוקק אליה. ולכל אחד מהם יש לו קצת אחיזה במטרה זו. והוא חושב, שבטח ע"י התחברות כולם ביחד למטרה אחת, אז כל אחד ואחד יהיה לו חלקו, וגם החלקים של כל החברה. נמצא ע"י זה, שיהיה לכל אחד מהחברה, כח, כמו כל החברה ביחד.

היוצא מזה, שכל אחד ואחד צריך להסתכל בכובד ראש על המטרה של ההתועדות, שזה צריך להביא לידי הרגשה, שלאחר הישיבה של החברים, שיש לכל אחד משהו בידו, שהוא כן יכול להשים בתוך הכלים שלו. ולא שיהיה בבחינת "ואל כליך לא תיתן". וכל אחד צריך לקבל בחשבון, אם הוא לא יושב בהתועדות עם תשומת לב מיוחדת, לא די שהוא מפסיד את עצמו, אלא הוא מקלקל את כל החברה.

וזה דומה מה שמובא במדרש (ויק"ר פ"ד) "לשנים, שהיו באים בספינה. והתחיל אחד קודר תחתיו ולעשות נקב בספינה. אמר לו חבירו, למה אתה קודר. אמר לו, מאי איכפת לך, הלא תחתי אני קודר, ולא תחתיך. אמר לו, שוטה, הרי שנינו נאבדים יחד בספינה".

ולאחר שדברו בהישיבה על חשיבות ונחיצות החברה, אז מתחיל סדר של תיקונים, איך ובמה נוכל לחזק את החברה, שיהיה גוש אחד, כעין שנאמר "ויחן שם ישראל נגד ההר" (שמות י"ט), שדרשו "כאיש אחד בלב אחד". והסדר צריך להיות, שכל מי שיש לו איזו הצעה, שזה יועיל לאהבת חברים, שידונו בזה, וצריך להתקבל על כל החברים, שאין כאן ענין של כפיה.

עד כאן דברנו בקשר בין אדם לחבירו, שזה יביא לנו את הקשר בין אדם למקום, כמו שכתוב בספר "מתן תורה" (דף קל"ז). נמצא לפי זה, כמו שמדברים מחשיבות של אהבת חברים, וכל החשיבות היא, שזה יביא לנו לידי אהבת ה', אז צריכים גם כן לחשוב, שאהבת חברים צריכה להביא לנו לידי חשיבות של אהבת הקב"ה.

רבי ברוך שלום הלוי אשלג זצוק"ל מי הוא הגורם לתפלה

מאמר י"ח, תשמ"ו

חז"ל (במסכת ברכות ל"ב) אמרו "לעולם יסדר אדם שבחו של הקב"ה, ואח"כ יתפלל". זה מראה לנו, שהאדם צריך להאמין, כי זה שהאדם בא לידי מצב, שירגיש את חסרונו בעבודת ה', היינו הרגשתו שאין לו אמונה כמו שצריך להיות, זאת אומרת, שתהיה לו היכולת להאמין שהקב"ה הוא טוב ומטיב. והרגשה זו, שרואה, שאין בידו להודות לה', ולומר בפה מלא, שיהיו פיו ולבו שוים "ברוך שאמר והיה העולם", היינו שהוא נהנה מהעולם עד שהוא נותן תודה לה', מזה שברא את העולם, ויש לו ממה להנאות. ואם חס ושלום לא מרגיש את הטוב והעונג שיש לקבל, אז קשה לו לתת תודה על זה. וזה כואב לו, מדוע אין הוא יכול להלל להקב"ה על העולם שברא, ולומר "ברוך שאמר והיה העולם" בפה מלא.

והחסרון הזה כואב לו, היינו שהוא אומר, שבטח הרגשה זו באה לו מזה, שהוא מרוחק מה', היינו שהוא משוקע באהבה עצמית. וזה גורם לו פירוד מה', היינו שאין לו רגש של גדלות הבורא, כי הבורא נסתר ממנו. ומשום זה הוא לא יכול לראות את האמת, מה שכתוב "כי הוא חייך ואורך ימך". וכמו כן הוא לא יכול להרגיש את חשיבות התורה, כמו שכתוב "כי הוא חכמתכם ובינתכם לעיני העמים, אשר ישמעון את כל החוקים האלה ואמרו, רק עם חכם ונבון הגוי הגדול הזה".

וכשהאדם נותן חשבון לעצמו, איפה היא ההתפעלות הזו, מצד מה שהגויים אומרים עלינו "רק עם חכם ונבון" אנחנו מכח התורה, מכח מה שאנו מקיימים מה שכתוב "ושמרתם ועשיתם, כי הוא חכמתכם ובינתכם לעיני העמים". ומדוע אין אני מרגיש את חשיבות התורה והמצוות.

ובמצב ההתבוננות הזה, שהוא מרגיש, איך שהוא רחוק מכל חשיבות של עבודת ה', ומתחיל להתעורר ולחשוב, שבטח צריכים לעשות משהו, שלא ישאר כך במצב השפלות הזו כל ימי חייו. ובטח אז האדם מתחיל להתפלל לה', שיקרב אותו אליו, ויתן לו עזרה מלמעלה, כמו שאמרו חז"ל "הבא לטהר מסייעין אותו".

היינו שיסיר ממנו את ההסתרה של גדלות וחשיבות דקדושה, שיוכל להתגבר על כל מחשבות ורצונות השפלות, הבאים מכח אהבה עצמית. ושכל דאגותיו יהיו אך ורק, איך יכולים לעשות משהו עבור הקדושה, הנקרא "בעמ"נ להשפיע נחת רוח ליוצרו", שבטח שזה יכול להיות רק בשיעור שהוא מאמין בגדלות וחשיבות של הקב"ה.

אם כן הוא מבקש מה' שיאיר עיניו, ויראה וירגיש את גדלות וחשיבות ה', כמו שכתוב (תהילים פ"ח) "למה ה' תזנח נפשי, תסתיר פניך ממני". ואז הוא התפלה הוא מעומק הלב, היינו שהאדם רוצה אז שהקב"ה ירפא את לבו, כמו שכתוב (תהילים קמ"ז) "הרופא לשבורי

לב ומחבש לעצבותם".

ואז בטח האדם חושב, שההתעוררות לתפלה, שה' יקרב אותו אליו, זה בא מכח אדם עצמו, ומחכה לישועת ה', שהוא יעזור לו, בזה שיקבל תפלתו, ויענה לו על תפלתו. זאת אומרת, שיקרב אותו אליו יתברך, כמו שהוא מתפלל עכשיו, מסיבת שהוא מרגיש עכשיו את חסרונו, מה שלא היה מרגיש מקודם.

אי לזאת, כשהאדם לא מקבל מהבורא, מה שהוא חושב שהבורא צריך לתת לו, אז הוא האדם מתרעם, מדוע אין הבורא עונה לו על תפלתו, שהוא מתפלל. בשמא אנשים אחרים, שלא מקרב אותם לפי דעתו, הוא מטעם שאין להם חסרון לרוחניות. אבל הוא לא דומה לשאר אנשים, שאין להם שום זיקה לה', אז ממילא אין הקב"ה צריך לקרב אותם.

אבל אדם זה, שהתפלל לה', שיעזור לו, שיקרב אותו אליו, הלא הקב"ה בעצמו רואה, שאין הוא דומה לשאר אנשים, אלא הוא מרים מעם, שיש לו הבנה בחיי העולם ותכליתו, שהוא עושה חשבון לעצמו, לאיזה מטרה הוא נברא, ולמה הוא צריך להגיע. מה שאם כן שאר אנשים, כשהוא מסתכל עליהם, הוא רואה את שפלותם, שכל מחשבותיהם ומעשיהם הם רק לצורך תועלת עצמם. והוא מרגיש, שהוא מבין אחרת, מסיבת שכלו ומידותיו שהם יותר במעלה וחשיבות משאר אנשים.

ועוד יותר מזה. לפעמים אדם רואה, שהוא עומד במעלה יותר גדולה ויותר חשובה, אפילו מאנשים שהוא נמצא איתם בחברותא. והוא רואה, שהם לפעמים חושבים על רוחניות. מה שאם כן הוא, כל מחשבתו ורצונו הוא רק על רוחניות, והוא רוצה תמיד לצאת מאהבה עצמית, וכל בקשותיו לה', הוא רק שיוציא אותו משפלות זו. והוא לא רואה על שאר חברים שלו, שגם הם יהיו כל כך רציניים, שיחשבו רק על רוחניות.

לכן יש לו תרעומות על הבורא, מדוע הוא לא עונה לו על תפלתו, על מה שהוא מתפלל, ומשאיר אותו במצבו שהוא נמצא, כמו שאר החברים, ולא מתחשב עמו, היינו עם תפלתו, שהוא מתפלל באמת מעומק הלב. אם כן הוא רואה חס ושלום בעניית התפלה מלמעלה חסרון. ושואל לעצמו, הלא כתוב "כי אתה שומע תפלת כל פה", ש"כל - פה" פירושו, שכל הפה יבקש את התפלה, היינו שכל הגוף שלו דורש, שה' יעזור לו. מה שאם כן שאר אנשים, שלא מקבלים תשובה על תפלתם, הוא משום שהוא לא "כל - פה".

הנה אאמו"ר זצ"ל אמר על זה, הנה כתוב "והיה טרם יקראו ואני אענה, עוד הם מדברים ואני אשמע". והוא זצ"ל פירש, שזה שהאדם מרגיש חסרונו, ומתפלל לה', שה' יעזור לו, אין הסיבה שהאדם מרגיש חסרונו, זה נותן לו מקום להתפלל, אלא הסיבה היא, היות שהוא מצא חן בעיני ה', וה' רוצה לקרבו.

אז ה' שולח לו את הרגשת חסרונו, וקורא אותו שיתחבר אליו. זאת אומרת, שה' מקרבו, בזה שה' נותן לו רצון, שהוא יפנה לה', ושידבר לה'. נמצא, שכבר יש לו עניית התפלה מטרם שהוא התפלל. היינו, שה' קרבו אליו, בזה שהוא נתן לו מקום, שידבר לה'. וזה נקרא "טרם יקראו ואני אענה". זאת אומרת, שה' קרב את האדם אליו, מטרם שעלתה מחשבה

במוחו של אדם, שצריכים להתפלל לה'.

אבל מדוע בחר ה' בו, לתת לו קריאה, לבוא אליו להתפלל. על זה אין לנו תשובה. אלא שצריכים להאמין למעלה מהדעת, שכך הוא. וזה נקרא אצלנו בשם "הנהגה השגחה פרטית". דהיינו, שאסור לו לאדם לומר, שאני מחכה עד שה' יתן לי התעוררות מלמעלה, אז תהיה לי אפשרות לעבוד בעבודת הקודש. כי הוא זצ"ל אמר, שעל עתיד אדם מחוייב להאמין בשכר ועונש. היינו שהוא צריך לומר "אם אין אני לי מי לי, וכשאני לעצמי מה אני, ואם לא עכשיו אימתי" (אבות פרק ראשון).

אם כן אסור לחכות על רגע אחד אחרי כן. אלא האדם צריך לומר, אם לא עכשיו אימתי. ואסור לחכות על זמן יותר מוכשר, ש"אז אני אקום לעבוד עבודת הקודש". אלא כמו שאמרו חז"ל (אבות פרק שני, ה') "ואל תאמר לכשאפנה אשנה, שמא לא תפנה".

אלא אחר המעשה, אמר זצ"ל, שהאדם צריך להאמין בהשגחה פרטית, שלא שהאדם קורא לה', אלא הקב"ה קורא לאדם, ואומר לו, שאני רוצה שתדבר אליך. נמצא, שלא הסיבה להתקרבות באה מצד האדם, אלא מצד הבורא. ומשום זה אין להאדם לחשוב, שאין הקב"ה שומע תפלה חס ושלום. אלא כבר קירב אותו עוד מטרם שהאדם פנה לה', שיקרב אותו אליו.

וזה נקרא "טרם יקראו ואני אענה". נמצא לפי הנ"ל, אם האדם נתעורר להרגיש את מצבו השפלות שלו, זה לא בא מצד האדם, אלא הקב"ה שלח לו אז הרגשה כזאת, בכדי שיבקש שיקרבו. אי לזאת, תיכף כשבאה לאדם מחשבה שהוא מרוחק מה', ורוצה להתפלל לה' שיקרב אותו, אין לו להתפלל, עד שיתן מקודם תודה לה', בזה שה' קורא אותו, שיתקרב אליו.

וה' רוצה שהאדם יתפלל לה'. וכשהאדם נותן לעצמו חשבון נפש, מה פתאום נזכר עכשיו שישנו רוחניות בעולם, והוא צריך להשתדל להשיג מה שהוא ברוחניות, ואם תיכף אומר, שהמחשבה זו הקב"ה שלח, אז אח"כ הוא יכול להתפלל.

וזה שאמרו חז"ל "לעולם יסדר אדם שבחו של מקום". זאת אומרת, תיכף שנפל במחשבתו את מצבו בענין רוחניות, הוא צריך תיכף על המקום לתת שבח והודיה לה', על זה שהוא נתן לו את המחשבה ורצון על רוחניות. ואח"כ, היינו לאחר שהוא יודע, שה' קורא אותו, ותיכף מתחיל להודות ולשבח את המלך, בזה שקירב אותו, אז הוא יכול להתפלל על מצבו. היות שהוא רואה, שחסרה לו תורה, ואינו יודע שום הבחנות בין אמת לשקר. ומתפלל לה', שיראה לו את דרך האמת.

ובזה נבין מה שאמרו חז"ל (מדרש רבה, תולדות, ס"ג, סימן ה') וזה לשונם "וייעתר לו ה' ר' לוי אמר, משל לבן מלכים, שהיה חותר על אביו, ליטול ליטרא של זהב. והיה זה חותר מבפנים, וזה חותר מבחוץ, שכן בערביא קורין לחתירתא עתירתא". ומפרש שם "המתנות כהונה", ש"ליטול ליטרא, פירוש, וגם אביו חפץ ליתנו, והיה חותר כנגדו כדי שימהר לקחתו".

ולפי מה שהתבררנו, שהסיבה שהאדם רוצה להתקרב באה מצד הבורא. ואין הבורא מחכה עד שהאדם יתעורר, אלא הוא מעורר את האדם. ואח"כ האדם מתפלל, שהבורא יקרב אותו. את זה יכולים להבין בדבר, שנותן משל על הפסוק "וייעתר", שהוא, שיצחק התפלל לה'. ונתן על זה משל, דהיינו, שאביו, היינו הבורא, חותר מבפנים, היינו שאביו נתן לו מחשבה ורצון להתפלל אליו, ואח"כ הבן מלכים חותר מבחוץ, זאת אומרת, שעם ישראל הם בני מלכים, והם עומדים מבחוץ של היכל המלך, ורוצה להתקרב לה', היינו לכנס להיכל המלך, זאת אומרת, שאביו שבשמים הוא התחיל תחילה.

רבי ברוך שלום הלוי אשלג זצוק"ל

ענין שמחה

מאמר י"ט, תשמ"ו

המשנה אומרת (תענית, כ"ו) "משנכנס אב, ממעטין בשמחה. ומשנכנס אדר, מרבין בשמחה. ואם יש לו דין ודברים עם עכו"ם, ישפט עמו באדר". ויש להבין את ענין להרבות בשמחה ולמעט בשמחה מהו. הלא שמחה היא תוצאה מאיזו סיבה, שזה גורם לו שמחה. ולא שייך למעט או להרבות אלא בהסיבות. אם כן צריכים לדעת, לאיזו סיבה אנו צריכים לפנות, שזה יביא לנו שמחה.

ובטח חז"ל, שאמרו לנו להרבות בשמחה, הכוונה היתה לשמחה של קדושה. ולפי זה יש לנו להתבונן על איזו סיבה הם אמרו לנו לפנות, שזה יגרום לנו שמחה דקדושה. ועוד יש להבין את מה שאמרו "אם יש לו דין ודברים עם עכו"ם, ישפוט עמו בחודש אדר". הלא אנו נמצאים בארץ ישראל, ויש כמה עיירות, שאין בנמצא אפילו גוי אחד. ואפילו, נגיד, שנמצא באיזה עיר גוי, מה להיות דין ודברים עמו.

ולפי המשמעות נראה, שענין זה "לשפוט את העכו"ם בחודש אדר", זהו דבר נוהג תמידי ולא דבר מקרי. היינו לומר, שאם יהיה מקרה נדיר, שיהיה לישראל דין ודברים עם גוי, ילך וישפוט עמו בחודש אדר. אל כן צריכים להבין, לאיזה עכו"ם הם מתכוונים לומר, שיש לו דין ודברים עמו.

אנו רואים, שבהתפלות שלנו יש סדר של ב' אופנים:

(א) סדר של שירות ותשבחות לה',

(ב) סדר של תפלות ובקשות.

וזה אנו רואים, שהם שני דברים הפוכים זה מזה. כי מטבע הוא, שמי שמבקש ממי שהוא איזה חפץ, שחבירו יתן לו, אז שיעור הבקשה תלוי, כפי שיעור שהוא נצרך להדבר. ואם הדבר שהוא מבקש מחבירו הוא דבר הנוגע ללבו, וזה דבר הכרחי, ובשיעור הנחיצות שבהדבר, הוא מתאמץ לעשות כל מה שיש בידו לעשות, בכדי שישגי את מבוקשו.

ולפי זה יוצא, כשהאדם מתפלל להקב"ה, שימלא את בקשתו, הוא צריך לראות שהתפלה שלו תהיה מעומק הלב. היינו, שירגיש את חסרונו. וכפי שיעור הרגשתו, בשיעור הזה יכול להיות תפלתו יותר אמיתית. היינו, שהתפלה שלו לא תהיה מהשפה ולחוץ, אלא שיהיה מעומק הלב.

ובכדי שירגיש את חסרונו, הוא צריך לראות את האמת. היינו, שהוא רואה, שהוא בעל חסרון גדול, והוא כלי ריק מכל וכל במה שנוגע לעניני קדושה. ובזמן שהוא מרגיש, שהוא היותר גרוע מכל העולם, אז הוא יכול לומר, שתפלתו היא תפלה אמיתית, היות שהוא מרגיש, שהחסרון שלו הוא היותר גדול בעולם, שאין שני לו שיהיה כדוגמתו.

וכנגד זה הוא בחינה השניה בסדר התפלה שלנו, היינו "זמירות שירות ותשבחות". אנו רואים,

הסדר הוא בעולם, שהתודה, שנותנים להנותן את הטובה לחבירו, גודל התודה נמדד לפי שיעור הטובה שקיבל מחבירו. למשל מי שעזר להשני איזה דבר קטן שהיה חסר לו, אז התודה היא גם כן תודה קטנה.

כי אנו רואים, מי שהוא נותן להשני איזה מקום עבודה, בזמן שיש הרבה מחוסרי עבודה. הוא בעצמו הסתובב כמה חדשים בלי עבודה, ונעשה בעל חוב גדול לחנות מכולת, ובעל המכולת כבר הודיע לו, שהוא מוכרח להפסיק לו מלספק לו צרכי אוכל, והוא כבר עייף מלחפש הלוואות לצורכי מזונות ההכרחיים.

ופתאום הוא פוגש באיש, שרצה שילוה לו איזו הלוואה. והאיש הזה מציע לו מקום עבודה עם תנאים נוחים, ואמר לו "מה לך לחפש הלוואות, אני אתן לך מקום עבודה. והיות ששמעתי שאתה איש נאמן, והגם שיש לי הרבה עובדים, אבל איש נאמן אין לי, אני אתן לך משכורת טובה, שתוכל לשלם כל החובות שלך בזמן קצר. אם כן למה לך לבקש הלוואה ממני".

ואם נצייר לעצמנו, איזו תודה הוא הזה נותן עכשיו לאדם זה. ולא צריך להגיד לו "תודה" בפה, אלא כל האברים נותנים לו "התודה רבה". וזהו כמו שכתוב "כל עצמותי תאמרנה". ואם נצייר לאדם, שהיה תפוס בבית האסורים, שנשפט למאסר עולם. ובא אדם אחד והוציאו לחירות עולם. איזו תודה נותנים לו כל האברים שלו, לאדם הזה שהציל אותו.

נמצא לפי זה, אם האדם רוצה לתת שבח גדול לה', שיהיה כבחינת "כל עצמותי תאמרנה ה', מי כמוך, מציל עני מחזק ממנו", בטח שהאדם צריך לצייר, איך שהוא עכשיו איש המאושר בעולם. אם הוא רוצה לתת שבח גדול לה'. אחרת, אם הוא הרגיש עוד משהו חסרון, שהוא רוצה, שה' יעזור לו, אז "התודה", שנותן לה', לא יכולה להיות בבחינת "כל עצמותי תאמרנה".

אי לזאת, אנו רואים בסדר התפלה שלנו שתי הופכיים, מקצה אל הקצה. ואל כן מתעוררת השאלה, ומה האדם יכול לעשות, בזמן שהוא רואה, איך שהם כל כך רחוקים זה מזה. ובדרך כלל אנו רואים את סדר ההפכיות בהרבה ענינים:

דוגמא א) בסדר האורות המאירים בהכלים. ידוע, שיש ערך ההפכי בין כלים לאורות. שבהכלים, הכלים הגדולים והזכים מתגלים תחילה. היינו, מקודם כתר ולבסוף מתגלה ספירת המלכות. ובאורות הוא להיפך, שהקטנים מתגלים תחילה. מקודם מלכות ולבסוף כתר. כידוע, כשמדברים מכלים, אומרים, שהסדר הוא כח"ב ז"ו"ן, וכשמדברים מהאורות אומרים שהסדר הוא נרנח"י.

דוגמא ב) אאמו"ר זצ"ל אמר, אנו רואים בסדר עבודת ה' הפכיות. מצד אחד אמרו חז"ל (אבות, פרק ד') "מאוד מאוד הוי שפל רוח". ומצד השני אמרו "ויגבה לבו בדרכי ה'". זאת אומרת, אם באמת יהיה שפל לפני כל אחד ואחד, אז לא יוכל להתגבר על אלה המלעיגים עליו, כשהוא הולך בדרכי ה', כיון שהוא מכניע את עצמו לפני כל. אלא הוא צריך לומר אז "ויגבה לבו בדרכי ה'", היינו לא להתפעל מאף אחד, ממה שהם אומרים לו:

"עבודה זו, שאתה קבלת על עצמך, זה מתאים לפני אנשים בעלי כשרונות ובעל אמיצי לב, שהם רגילים להתגבר על מכשולים, שנולדו עם חינוך טוב. היינו שרגילים מעת היותם קטנים, שעיקר הוא עבודת ה'. מה שאם כן אתה, די לך אם תהיה בעל בית חשוב. היינו, תסתכל שהילדים שלך הם יהיו בני תורה ובעלי עבודה, אז אתה תהיה בעל בית חשוב, ותקבל עבור בנותיך חתנים בני תורה. לא שאתה בגיל עמידה, אתה רוצה עכשיו להתחיל ללכת בדרך

העבודה, המובילה לתורה לשמה, ולא לתועלת עצמו כולך. לך מזו הדרך, ואל תחמוד לדברים שהם למעלה מדרגתך".

ואז אין לו עצה, אלא לא להתפעל מהם, ולקיים מה שאמרו חז"ל "ואל יתבייש מפני המלעיגים". נמצא, שאז הוא מוכרח ללכת בדרך הגאווה. ומצד השני הוא צריך לקיים "מאוד מאוד הוי שפל רוח". אמנם לפי הכלל "אין שני הפכים בנושא אחד", איך אפשר לקיים שניהם באדם אחד. ויש עוד הרבה דוגמאות של ב' הפכים בעניני עבודת ה'. אבל יכול להיות שני הפכים בנושא אחד, בשני זמנים, היינו זה אחר זה.

ושורש הדברים הוא, כמו שכתוב בהקדמה לספר הזוהר (אות י', י"א), ששואל שם "איך אפשר, שיתהווה מקדושתו יתברך ענין מרכבת הטומאה והקליפות, אחר שהיא רחוקה מקדושתו יתברך מקצה אל הקצה".

ואומר שם: "הרצון לקבל, שהוא עצם מהותם של הנשמות מבחינת בריאתן, זהו טומאה וקליפות. וזהו מטעם השינוי צורה שבהם מפרידתן ממנו יתברך. ובכדי לתקן דבר הפירוד, המונח על הכלי של הנשמות, ברא יתברך את כל העולמות כולם, והבדילם לבי מערכות, שהן ד' עולמות אבי"ע דקדושה, ולעומתם ד' עולמות אבי"ע דטומאה. והטביע את הרצון להשפיע במערכת אבי"ע דקדושה, והסיר ממנו את הרצון לקבל לעצמו, ונתן אותו במערכת אבי"ע דטומאה".

ואומר שם: "איך יתקנו אלו שני דברים, שהם בשינוי צורה זו מזו. לכן נברא מציאות עוה"ז הגשמי. דהיינו מקום שתהיה בו מציאות גוף ונשמה, וכן זמן קלקול ותיקון. כי הגוף, שהוא הרצון לקבל לעצמו, נמשך משורשו שבמחשבת הבריאה, ועובר דרך המערכה של העולמות דטומאה, ונשאר משועבד תחת המערכה ההיא עד י"ג שנה. והוא זמן הקלקול. ואח"כ מתחיל זמן התיקון, שהוא אחר י"ג שנים. ועיי העסק בתו"מ, שעוסק על מנת להשפיע נחת רוח ליוצרו, הוא מתחיל לטהר הרצון לקבל לעצמו, המוטבע בו, ומהפכו לאט לאט על מנת להשפיע".

נמצא, שהנברא, תיכף מצד בריאתו, הוא נכלל מב' הופכיים:

(א) מכלים קבלה,

(ב) מכלים דהשפעה.

ואין לך הופכיות יותר גדולה מזו. ואלו ב' דברים הפוכים באים בנושא אחד, אלא בזה אחר זה. ונראה, כאילו יש קו אמצעי הכולל את שניהם:

(א) הרצון לקבל,

(ב) הרצון להשפיע.

וקו אמצעי הכולל את שניהם, הוא, בזמן שהרצון לקבל נכלל בהרצון להשפיע, המכונה "מקבל בעל מנת להשפיע". נמצא, שבקו האמצעי הזה נכללות ב' הכוחות, היינו קבלה והשפעה ביחד.

ולפי זה יוצא מה ששאלנו, איך יכול להיות בעבודת האדם מציאות של שלימות בתכלית השלימות, וחסרון בתכלית השפלות, בנושא אחד. והתשובה היא, שזה יכול להיות בב' זמנים, היינו שהאדם צריך לחלק סדר עבודתו לב' אופנים:

א) אופן אחד יהיה בדרך ימין, הנקרא "שלימות". כי האדם, כשמתחיל לפנות, צריך לפנות מקודם ל"ימין", הנקרא "שלימות". ואח"כ לפנות ל"שמאל". כי דוקא על שני רגלים יכול האדם ללכת, אבל על רגל אחת לא שייך בכלל הליכה.

ענין ימין נקרא "שלימות". היות כשהאדם בא לקבל על עצמו עבודת ה', הסדר הוא, שצריך לקבל על עצמו עול מלכות שמים "כשור לעול וכחמור למשא". ענין "שור" הכוונה על בחינת מוחא, הנקרא "שור" מלשון "ידע שור קונהו", שהכוונה על בחינת אמונה למעלה מהדעת.

ענין "חמור" הכוונה על בחינת ליבא, הנקרא "חמור" מלשון "וחמור אבוס בעליו", שהכוונה על בחינת אהבה עצמית. ולכן כשאומרים "לעבוד בעל מנת להשפיע נחת רוח ליוצרו" זהו אצלו למשא, שרוצה תמיד לזרוק את המשא מעל כתפיו. אלא תמיד הוא מסתכל מה יש לו לאכול מעבודה זו, היינו איזו הנאה הרצון לקבל שלו יכול לקבל.

ובזמן שמקבל על עצמו עבודה זו, הוא אומר "בטח שאני צריך לראות בעצמי, היינו לבדוק את עצמי תמיד, אם אני לא מרמה עצמי, בזה שאני הולך בדרך הנכונה, שהיא כמו שצריך להיות. היינו לקיים תורה ומצות מטעם ציווי ה' ולא משום סיבות אחרות. אבל אני מקיים מאמר חז"ל, שאמרו "לעולם יעסוק אדם בתו"מ אפילו שלא לשמה, כי מתוך שלא לשמה הוא יבוא לשמה". אם כן מה לי לחשוב על עצמי, אם מקיים תו"מ עם כל הכוונות, באופן שהכל יהיו לשם שמים.

אלא לזכות גדולה יש לי, בזה שה' נתן לי מחשבה ורצון לקיים משהו בתו"מ. כי כפי הכלל, בדבר חשוב לא מסתכלים כל כך על הכמות, אלא אפילו שתהיה כמות קטנה. ואם האיכות היא חשובה, אפילו דבר קטן שבאיכות חשוב מאוד. ומשום זה, היות שתו"מ הוא מה שהקב"ה צוה לנו על ידי משה לקיים אותה. אם כן לקיים מצות ה', לא חשוב לי כמה שאני יכול. אלא שיהיו אפילו עם הכוונות הכי גרועות ושפלות, סוף כל סוף בבחינת המעשה אני מקיים, עד כמה שהגוף מרשה לי.

והגם שאני לא מוכשר להתגבר על רצונות הגוף, מכל מקום אני שמח בזה, לכל הפחות, שיש לי כח לקיים מצות ה' באיזה אופן שהוא. כי אני מאמין, שהכל בא בהשגחה. היינו, שה' נתן לי מחשבה ורצון וכח לקיים תו"מ. ואני מודה לו בזה. כי אני רואה, שלא לכולם היתה זכות כזאת, לקיים מצות ה'". והוא צריך לומר, שאין בידו כח להעריך את גודל וחשיבות של קיום מצות ה', אפילו בלי שום כוונה.

ויש לדמות זה, מה שאנו רואים, שאם הילד לא רוצה לאכול, שאין לו שום הנאה מאכילה, אז ההורים נותנים לאכול להילד בין שהוא רוצה ובין שהוא לא רוצה. והגם שאין להילד שום הנאה, אבל סוף כל סוף, אפילו על דרך הכפיה, גם כן מועיל להילד, שתהיה לו היכולת להתקיים ולהתגדל. הגם שבטח שיותר טוב, אם הילד רוצה לאכול מעצמו, היינו שיש לו הנאה מהאוכל. אבל אפילו בלי הנאה, אלא שכולו על דרך הכפיה, גם כן מועיל להילד.

כמו כן צריכים לומר בעבודת ה'. הגם זה שמקיים תו"מ על דרך כפיה, היינו שהוא כופה על עצמו לקיים, והגוף שלו מתנגד לכל דבר שבקדושה, מכל מקום, מעשה, מה שהוא עושה, עושה את שלו, היינו על ידי זה הוא יכול לבוא לידי מצב, שכן יהיה לו רצון לקיים. ואז כל המעשים שעשה, אינם חוזרים ריקם, אלא הכל מה שעשה נכנס בקדושה.

וזה יכולים לפרש, במה שחז"ל דרשו על הפסוק "יקריב אותו לרצונו לפני ה'" (ערכין, כ"א)

"תנו רבנן, יקריב אותו, מלמד, שכופין אותו. וכתוב, לרצונו. הא כיצד. כופין אותו עד שיאמר, רוצה אני".

שמשמע, שהיה קשה לחז"ל מה שכתוב "לרצונו לפני ה'". זאת אומרת, שכל עשיותיו, מה שהוא עושה בקשר לקרב את עצמו לה', אין המעשה נקרא "מעשה", אם אין הוא רוצה לעשות לשם שמים, שנקרא "לרצון ה'". אלא שהאדם הזה עוד אינו מסוגל לעשות מעשים שיהיה לתועלת השי"ת. משמע שאין שום ערך להמעשים שלו. כאילו לא עשה כלום דמי, כיון שאינם עוד לרצון ה'.

אמנם כתוב "יקריב אותו". משמע כמו שכתוב, מלמד שכופין אותו. זאת אומרת, אפילו בדרך הכפיה. היינו, שלא רוצה לעשות לשם שמים, גם כן נקרא "קרבן". הלא קשה, הלא לא רוצה להקריב הקרבן לפני ה', אם כן הרי בסתירה תחילת הפסוק לסופו.

ועל זה תירצו "כופין אותו עד שיאמר, רוצה אני". פירוש, שזה הולך לפי הכלל, שאמרו חז"ל "לעולם יעסוק אדם בתורה ומצות, אף על פי שלא לשמה, שמתוך שלא בא לשמה" (פסחים, נ', ע"ב). שהכוונה היא, שעל ידי זה שיכוף עצמו כל פעם ופעם, אף על פי שהגוף לא מסכים לעבוד לשם שמים. והטעם הוא, משום שבמקום שהוא לא רואה תועלת עצמו, אינו מסוגל לעשות שום דבר.

ומכל מקום אינו משגיח על טענותיו של הגוף, והוא אומר להגוף שלו "תדע, שגם על דרך כפיה אתה עושה מצות ה'. ולא יעזור לך שום התנגדות על המעשה. אומרים שמצות מעשיות יש להם הסגולה להביא את האדם לשמה". וזה הפירוש "כופין אותו". היינו הוא כופה את עצמו, ואינו שומע שום שכל וסברה מה שהגוף רוצה להסבירו. אלא שאומר לו, שבסופו של דבר הוא יגיע לבחינת לשמה. וזהו פירוש "עד שיאמר, רוצה אני". היינו כנ"ל, שמתוך שלא לשמה באים לשמה, שזה נקרא "רוצה אני".

אי לזאת, כל פעם שהוא זוכר בעשית איזה מעשה של קדושה, תיכף נתעוררת בו שמחה גדולה, בזה שזכה להיות לו איזו נגיעה דברים שהבורא צוה אותם לעשות. והגם שהוא יודע, שכל מה שהוא עושה רק שלא לשמה, ומכל מקום אין קץ לשמחתו, היות שחז"ל הבטיחו לנו "מתוך שלא לשמה באים לשמה".

ועושה קל וחומר לעצמו, כיון שחז"ל אמרו "העושה תשובה מאהבה, זדונות שעשה נעשה לו כזכיות. והעושה תשובה מיראה, זדונות נעשה לו כשגגות". נמצא לפי זה, מתי שהוא יזכה לעשות לשמה, אז בטח כל המצות שעשה שלא לשמה, יכנסו לקדושה, ויהיו חשובים כאילו עשה אותם לשמה.

נמצא, אפילו בעת שהוא עדיין עוסק בשלא לשמה, הרי זה חשוב אצלו כאילו הוא עושה לשמה. היינו, שהוא עושה חשבון לעצמו, שכל המעשים שהוא עושה, בוודאי הם יותר חשובים מזדונות, ובטח הם יתוקנו לטוב. ובטח כל מעשה ומעשה שהוא עושה, אפילו שהיא דבר קטן, למצוה גדולה יחשב לו. כדברי חז"ל (אבות, פרק שני) "והוי זהיר במצוה קלה כבחמורה, שאין אתה יודע מתן שכרן של מצות".

ומשום זה, מתי שעושה חשבון לעצמו על המעשים שלו, שהוא עושה, את מצות של מי הוא מקיים, וכמו כן בזמן שמדבר איזה דברי תורה, הוא אומר לעצמו "התורה של מי אני לומד?". ובזמן שהוא עושה איזה "ברכת הנהנין", כמו "שהכל" או "המוציא", הוא חושב אז "למי אני מדבר

נמצא, שהוא אז בתכלית השלימות. והשלימות הזאת מולידה שמחה, משום שהוא אז דבוק בהבורא, כפי שהוא משער בעצמו, שהוא מדבר להבורא, שהוא טוב ומטיב. וממילא הוא מקבל שמחה מהשורש, שהשורש של כל הנבראים הוא הבורא, שהוא מכונה בשם "טוב ומטיב".

ודרשו חז"ל "טוב לדידיה ומטיב לאחרינא". שפירושו, שאז הוא יכול להאמין, שה' עושה עמו טוב. וכמו כן מטיב על הכלל. זאת אומרת, שאז יש לו היכולת להאמין למעלה מהדעת, שכך הוא באמת, אף על פי שעשה חשבון לפי שכל החיצון שלו, הוא עוד לא רואה את הטוב בכל השלימות.

אבל עכשיו, על ידי החשבון שעושה עם העשיות שלו בתורה ומצות, שהוא דבוק לשעתו באיזה אופן שהוא בהבורא, יש לו אז כח להאמין למעלה מהדעת, שכך הוא באמת. וממילא "האמת יורה דרכו", שנצמח מזה, שהוא חושב, שהוא מדבר עכשיו עם הבורא יתברך, התעוררות גדולה של שמחה, כמו שכתוב "הוד והדר לפניו, עוז וחדוה במקומו".

ויש להבין, כלפי מי נאמר, שיש חדוה במקומו. בטח שכל השמות שאנו מדברים, הכל הוא בערך הנבראים. פירוש, איך שהנבראים מרגישים. אבל מהבורא עצמו, אמרו חז"ל, "לית מחשבה תפיסה ביה כלל וכלל". אלא כל המדובר הוא כלפי הנבראים.

אם כן יהיה הפירוש, אלו שהם מרגישים שעומדים לפניו, הם מרגישים בחינת הוד והדר. וכמו כן מי שחושב, שהוא עומד במקומו. כי ענין "מקום" נקרא "השתוות הצורה". ויש עוד פירוש, שענין הוא מראה, כמו ששמעתי מאאמו"ר זצ"ל, שבמקום שאדם מחשב שם הוא. נמצא לפי זה, שאם האדם חושב, שעומד ומדבר עם המלך, הרי הוא נמצא במקומו, שהמלך נמצא שם. אז הוא מרגיש, כמו שכתוב "עוז וחדוה במקומו".

ובזה יש להבין מה ששאלנו, על זה שחז"ל אמרו "משכנס אדר מרבין בשמחה". ושאלנו, מה הוא הענין להרבות בשמחה. היינו, שהשמחה היא תוצאה מאיזו סיבה. אם כן מהי הסיבה, שיכולים לעורר את הסיבה, בכדי שתביא לנו שמחה.

ולפי הנ"ל, הכוונה להרבות ללכת בקו ימין, הנקרא "שלימות". והאדם נמצא במצב של שלימות, וזה נקרא "השתוות". היינו, שהשלם, שהוא האדם, דבוק עכשיו בהשלם, כמו שכתוב "ברוך מתדבק בברוך, ואין הארור מתדבק בברוך". לכן אם האדם נמצא במצב של בקורת, הנקרא "קו שמאל", הוא נמצא במצב של "ארור", וממילא הוא נפרד מהשלם. ומשום זה הוא יכול להרגיש אז רק חושך ולא אור, שרק אור מביא שמחה.

אולם יש להבין, מהו דוקא ב"חודש אדר" צריכים להרבות בשמחה. ומדוע לא ילכו בדרך הימין כל השנה. ועל זה יש להשיב, היות שבחודש אדר היה בו הנס של פורים, שהיה מאיר אור דגמר התיקון, כמו שכתוב בשער הכוונות (תע"ס חלק ט"ו, דף א' תתי"ג, אות ר"כ) "לכן לעתיד לבוא כל המועדים יתבטלו חוץ ממגילת אסתר". והטעם הוא, כי לעולם לא היה נס גדול כזה, לא בשבתות ולא ביום טוב.

ומשום זה ההכנה לאור גדול כזה צריכה להיות שמחה, שזהו ההכנה לקבל אורח נכבד, שהוא אור של לעתיד לבוא כנ"ל. לכן על ידי זה שעושים הכנה של "להרבות בשמחה", ממשיכים את האור, הנקרא "ימי המשתה ושמחה".

וזהו לפי הכלל, מה שכתוב בזה"ק "בעובדא דלתתא אתער עובדא דלעילא". פירוש, לפי מעשי התחתונים שעושים, באותו שיעור מתעורר המעשה למעלה. זאת אומרת, בזמן שהתחתונים עוסקים בענייני שמחה, באותו אופן ממשיכים את אור של שמחה למטה. וזהו כמו שכתוב (מגילת אסתר, ט', כ"א) "ויכתוב מרדכי, לקיים עליהם, כימים אשר נחו בהם היהודים מאויביהם. והחודש אשר נהפך להם מיגון לשמחה, ומאבל ליום טוב, לעשות אותם ימי משתה ושמחה". שעל ידי זה ימשיכו את האור של גמר התיקון, שהיה מאיר אז.

ויש להבחין בזה שעוסקים בענין המשכת השמחה, כי הסיבה לזה אמרנו, כי האדם נותן אז תודה לה' על מה שקירב אותו. נמצא, בזמן שהוא נותן תודה, הוא עוסק אז בענין השפעה, כי הוא מודה ומשבח להבורא, על מה שנתן לו מחשבה ורצון, להיות לו איזה מגע עם רוחניות.

ועכשיו הוא לא רוצה מה', שיתן לו משהו. אל כן הוא לא מבקש משהו מה'. וכל מגמתו עכשיו הוא, רק שהוא רוצה לתת תודה לה'. נמצא, שיש לו עכשיו דביקות בה', כי הוא עוסק בהשפעה. אם כן על ידי זה נמשך אליו מתוך הדביקות בחינת שמחה ושלימות, מכח שהוא דבוק עכשיו בהשלים. וזהו הענין, שהעל ידי זה מרבים בשמחה.

מה שאם כן כשהוא עוסק בבקשה, שתפלה שהיא מעומק הלב היא מלאה חסרונות. כי כפי שיעור הרגשת החסרון, כן תפלתו יותר מעומק הלב. נמצא, שבזמן ההוא אי אפשר לו להיות בשמחה. נמצא לפי זה, שסיבת השמחה היא, בזמן שעוסק בשבח והודיה, ולא בזמן שעוסק בבדיקת החסרונות.

ולפי הנ"ל יש לפרש מה שאמרו חז"ל "ואם יש לו דין ודברים עם עכו"ם, ישפוט עמו באדר". משמע, שיש דין ודברים עם נוכרי, כאילו זה נהוג, שלישראל יש דין ודברים עם נכרים. וכי זה שייך לאנשים שעוסקים בתורה ועבודה, ואין הם עוסקים בשום מלאכה ומסחר.

ולפי דרך עבודה יש לפרש את זה, הכוונה על העכו"ם, שיש בכל ישראל. היינו, בגוף אחד. ואלו אנשים שרוצים ללכת בדרכי ה', אז הגוף שלהם מתנגד להם. וזה כמו שאמרו חז"ל על פסוק "לא יהיה בך אל זר". ואמרו "איזה אל זר בגופו של אדם, הוי אומר, שזהו היצה"ר". והוא נקרא "עכו"ם", מטעם שהוא מתנגד להיות בחינת ישראל. וזה נקרא, שיש לו דין ודברים. ואז, בחודש אדר, שאז זכו להנס, שהיה אז שמחה וששון ליהודים, כי נפל פחד היהודים עליהם, ונהפוך הוא, אשר ישלטו היהודים המה בשונאיהם. לכן מסוגל החודש הזה, שהאדם ישפוט עם הנוכרי שבקרבו. ובדאי יצליח בחודש הזה, שהוא בחינת "ונהפוך הוא", כמו שכתוב "אשר ישלטו היהודים המה בשונאיהם".

וצריכים לזכור, כי דין ודברים שיש להאדם עם עכו"ם שלו, הוא, כי כל אחד טוען "כולו שלי". שישראל טוען, שהגוף נברא רק בכדי שיהא, ישראל ועובד ה', ולא בשביל אהבה עצמית. מה שאם כן הנוכרי שבקרבו טוען גם כן "כולו שלי". היינו, שכל הגוף נברא עם רצון לקבל. בטח שזה הוא מטעם, שהגוף צריך לדאוג אך ורק לצורך הרצון לקבל שלו. ומאי לו לחשוב על ענין של רצון להשפיע. ומראה לו כמה הוכחות שהצדק עמו, כי חזו עמא דבר.

היינו שאומר לו "לך ותראה, איך הכלל נוהג, אם יש מי שהוא, שידאג לטובת הזולת, בזמן שעוד לא נתמלא לו כל צרכיו, מה שנחוץ לו לטובת עצמו. אלא שיש מתי מספר אנשים, שהם קומץ קטן, שלאחר שנתמלאו להם את צרכיהם, אז הם מתחילים לדאוג לטובת הזולת. וגם אז הם מסתכלים בשבע עיניים, שחש ושלום זה שדואג לצורך הזולת, שלא יפגום באהבה עצמית. ואתה

טוען "כולו שלי". היינו, שלא לחשוב כלל על אהבה עצמית. אלא שכל המרץ שיש לך, אתה רוצה להשתמש עם זה לצורך הזולת. ואתה מתרץ לי, שזה שאתה רוצה לעבוד לטובת החברים, הנקרא "אהבת הזולת", אתה אומר לי, שזה לא סוף פסוק, אלא שאתה חושב, שעל ידי זה שאתה עוסק באהבת הזולת, אתה תוכל להגיע לאהבת ה'. היינו, שאתה רוצה בכלל להיבטל לה'. ומה יהיה עם הגוף אז, אם אתה רוצה אח"כ ליתן כל הגוף שלך להבורא, להיבטל אליו בכלל. תגיד אתה בעצמך, איך אני יכול להסכים לדבר, שזה מוזר מאוד להבין בשכל האנושי. אי לזאת, אני מוכרח לטעון "כולו שלי", ולא לתת לך ללכת אף שעל קדימה".

ובמצב הזה הוא מלחמה כבדה. היות שכל אחד אומר, שהצדק עמו. כי הישראל שבקרבו טוען, היות שהבורא יתברך ברא אותנו על הכוונה "רצונו להטיב לנבראיו", אז בטח הוא יודע מה שטוב להנבראים. זאת אומרת, שהוא הבין שרק על ידי זה שיעסקו הכל בעל מנת להשפיע נחת רוח להבורא, זה יתן להם כח לקבל המדרגות הכי גדולות, המכונה "התגלות אלקות", שזה מתלבש בשכל הפנימי ובהרגש הפנימי שבלב. זאת אומרת, שרק באופן כזה יהיה להם האפשרות לקבל כל הטוב והעונג, מה שה' רצה לתת עבור הנבראים.

מה שאם כן אם היו מקבלים עם כלי קבלה, חוץ מזה שזה גורם פירוד, יש ענין של מסתפק במועט. פירוש, שצריכים להאמין מה שכתוב בזה"ק, שיש נהירו דקיק, שמאיר בהקליפות להחיותם. זאת אומרת, שכל התענוגים הנמצאים בעולם הגשמי, הם רק בחינת אור דק בערך הטוב והעונג הנמצא בקדושה.

היינו, אפילו מדרגה קטנה של קדושה, למשל נפש דעשיה, יש בה יותר תענוג מכל תענוגי הגשמיים. ובטח כשהאדם היה מקבל את השפע, מטעם רצון לקבל לתועלת עצמו, היה מסתפק בזה, ולא היה יכול ללכת להשיג עוד מדרגות יותר גבוהות, כי מטעם תועלת עצמו, ההארה הזו של נפש דעשיה מספק לו, שאין לו אז שום צורך להוסיף משהו, על התענוגים ממה שהוא נהנה.

אבל כשמלמדים את האדם לעבוד בעל מנת להשפיע נחת רוח ליוצרו, אז האדם לא יכול לומר "די לי במה שזכיתי". הלא כל מה שהוא מקבל, הוא לתועלת הבורא. אם כן לא יכול לומר "כבר מספיק לי, היות שנתתי נחת רוח להבורא, בזה שקבלתי קצת מאור העליון, שמזה יש הנאה להבורא, ואני לא רוצה לקבל יותר".

היות שאסור לומר כך, "שמספיק לי, היות שכבר נתתי לו הנאה, בזה שקבלתי ממנו הארה קטנה זו". אלא האדם צריך להשתדל להשפיע כל פעם נחת רוח להבורא, כל פעם יותר ויותר. והיות שכל הנאה למעלה, היא בזה, שמטרת הבריאה, שהיא "להטיב לנבראיו", מגיעה לתחתונים בפועל, זה הוא הנאה שיש למעלה, משום זה בחודש אדר, שאז מתעורר הזמן של הנס, כמו שכתוב "ונהפוך הוא אשר ישלטו היהודים המה בשונאיהם", אז הזמן מוכשר לזה, שיעורר את הנוכרי שבקרבו, על דרך שאמרו חז"ל (ברכות ה') "לעולם ירגיש אדם יצר טוב על יצר הרע", שנאמר "רגזו ואל תחטאו". ופירש רש"י "ירגזו יצר הטוב", שיעשה מלחמה עם יצר הרע.

וכאן הכוונה, שבחודש אדר הוא מסוגל יותר לנצח את היצה"ר. כי אז שהיה נס מן השמים, כמו שאמרו חז"ל (שבת פ"ח) "קיימו וקבלו". קיימו, מה שקבלו כבר. ופירש רש"י, "מה שרבא אמר, שהדור קיבלוהו בימי אחשוורוש, מאהבת הנס שנעשה להם".

מה שאם כן בחודש אב, שאז זמן שהיה חורבן בית המקדש, וצריכים להתאבל על זה, נמצא, אז יהיה הפירוש, מה שאמרו חז"ל "ממעטים שמחה", היינו זו הדרך שעוסקים בחודש אדר בבחינת הימין, שהוא כדי לעורר את הנס שנתגלה בחודש אדר, כמו שאמרו חז"ל "מאהבת הנס

קיימו וקבלו".

מה שאין כן בחודש אב, שצריכים להתאבל על חורבן בית המקדש, צריכים לעבוד על קו שמאל, היינו לתת בקורת על המעשים, שצריכים להיות בדרך הקדושה, שהוא עמ"נ להשפיע, ואיך שהאדם מרוחק מענין השפעה.

ובזמן שאדם חושב על זה, הוא נמצא במצב של התרחקות מהקדושה, והוא משוקע רק באהבה עצמית, שכל הבסיס שלו, שעוסק בתו"מ הכל על החשבון למלאות את הרצון לקבל, בכל מילוי שרק אפשר למלאות אותו.

אי לזאת, בזמן שעוסק בחשבון של השפלות שלו, יש אז מקום לעורר הכאב של חורבן הקדושה שיש בכל אחד ואחד. ואז יקויים "כל המתאבל על ירושלים, זוכה ורואה בנחמת ירושלים".

רבי ברוך שלום הלוי אשלג זצוק"ל והיה כי יחטא ואשם

מאמר כ', תשמ"ו
ספר ויקרא

בזהר ויקרא (דף פ"ב אות רנ"א) וזה לשונו, למדנו כתוב "והיה כי יחטא ואשם". מהו שבתחילה אומר "כי יחטא" ולבסוף אומר "ואשם". ומשיב, אלא כך למדנו "כי יחטא" היינו מאלו עבירות הנבראים חטאו, שכתוב "מכל חטאת האדם". "ואשם" הוא כמו שכתוב אתה אומר, האדם המשוב לה', אשר "ואשם" פירושו "ויתקן", כלומר "והיה כי יחטא", אם יתקן מעשיו והשיב את הגזלה אשר גזל. אמר ר' יוסי, זה משמע שמה שכתוב "והשיב", שמשמע "שמשלב מעצמו", כי "וישיב" שהוא לשון צווי לא כתוב, אלא "והשיב" הוא בדיוק, דהיינו מעצמו.

ויש להבין, מהו שאומר "כי יחטא" מאלו עבירות הנקראים חטא, שכתוב "מכל חטאת האדם". ויש להבין, וכי יש עבירה שלא נקראת חטא. ועל זה מביא ראייה, שכתוב "מכל חטאת האדם". ואח"כ הוא מפרש את הפסוק "על גזלה", שזה נוהג דוקא בין אדם לחבירו. ומה עם המצוות בין אדם למקום.

ונבאר זה על דרך העבודה. ידוע, שעיקר כל החטאים באים מסיבת הרצון לקבל, שנטבע בהנבראים מכח מחשבת הבריאה, שהיא "להטיב לנבראיו". ולאחר שנעשה איסור מלקבל בעל מנת לקבל, שענינו הוא תיקון הצמצום, שנעשה בכדי שלא תהיה "נהמא דכסופא".

ומשום תיקון הזה יצאו אח"כ ע"י השתלשלות העולמות "קליפות". ואח"כ, ע"י חטא דאדה"ר בעץ הדעת, יצאו ב' מערכות, בסוד "זה לעומת זה עשה אלקים". ויש אבי"ע דקדושה ולעומתו אבי"ע דטומאה.

ומכאן נמשכים כל החטאים, בזה שרוצים לקבל רק בעל מנת לקבל. זאת אומרת, שהאדם נברא מצד הטבע עם אהבה עצמית, שפירושו, שאינו דואג דבר אלא לתועלת עצמו. ורק ב"סגולת תורה ומצות" אפשר לתקנו שיהיה בעמ"נ להשפיע. ומטרם שמקבל את התיקון הזה, הנקרא "בעמ"נ להשפיע", אז הוא רוצה לבלוע הכל לתוך רשותו, היינו שהוא רוצה להוציא הכל מרשותו של הקב"ה, ולהכניסם לתוך רשותו של אדם.

ומזה נמשכות לנו בעוה"ז שלוש הבחנות:

(א) דברים אסורים, דברים מותרים

(ב) בדברים מותרים אנו מבחינים גם כן ב' בחינות: דברים של מצוה ודברי רשות.

ג) הוא על הכוונה, היינו שיש לכוון הן בדברים האסורים, שלא לעשותם, שיהיה מטעם להשפיע. ובדברים המותרים, בין של "דברי מצוה" ובין "דברי רשות", שהכוונה תהיה בעמ"נ להשפיע ולא לתועלת עצמו, אלא מטעם מצות ה' הוא שומר תו"מ, היות שהוא מאמין בה', שתהיה לו הנאה בזה, שמקיים את כל מה שהוא צוה לנו. וזוהי כל כוונתו, היינו בכל דבר ודבר שהוא עושה, הן "במצוות עשה", והן במצוות "לא תעשה", והן "בדברי רשות", הכל הוא משתדל לכוון בעת התעסקותו בהם לשם שמים.

ובהאמור יוצא, שאם האדם מקבל הנאה לתוך רשות עצמו, החטא שלו הוא בזה, שמוציא מרשותו של הקב"ה לרשות של עצמו, היות שהכל צריך להכנס לרשותו של הקב"ה, ושהאדם הוא רק "עבד ה'", ואין לו רשות בפני עצמו, אלא הכל ברשות רבו, ואין להעבד שום רשות בפני עצמו.

אולם בזמן כשהוא מקבל את ההנאות שישנן בעולם לתוך רשותו, נראה זה כאילו יש שתי רשויות. וזה נקרא, שמוציא מרשות של הקב"ה, שהעולם הוא שלו, ומכניסו לרשות עצמו.

ובענין הוצאת מרשותו של חברו לרשות עצמו, יש להבחין בשני אופנים:

א) שחבירו לא רואה, איך שהוא מוציא מחבירו ומכניס את הדבר לרשות עצמו. וזה נקרא "גנב", היינו אם חבירו לא רואה, יש לו האומץ להכניס את רכוש של חבירו לרשות עצמו. מה שאם כן אם הוא רואה שחבירו יסתכל ויראה, איך שהוא לוקח דברים ומכניס לרשותו, אז הוא לא יגנוב.

ב) ויש לפעמים, שהוא לוקח את רכוש של חבירו, אפילו שחבירו מתנגד לכך. וזה נקרא "גזלן", שהוא גוזל את חבירו, אפילו שחבירו רואה, ואינו מתפעל ממנו, שהוא צועק, שזה "גזלה" ואני לא מרשה לקחת. והוא בשלו, היינו שאין לו כח להתגבר על התשוקה, מה שהוא משתוקק להרכוש של חבירו, ומוכרח לגזול. והסיבה שאינו מתפעל מהשני, שהוא מסתכל עליו בעת שהוא לוקח, בטח היא משום שהרצון לקבל שלו כבר אצלו מפותח בשיעור הגדול ביותר.

וכך אמר אאמו"ר זצ"ל, שההבדל בין גנב לגזלן הוא בזה, שיש לגזלן רצון לקבל גדול יותר מגנב. לכן הגנב, בזמן שהוא יודע, שהבעל בית יסתכל עליו בשעת מעשה, הבושה הזו נותנת לו כח להתגבר ולוותר על הגנבה. מה שאם כן גזלן, הרצון לקבל כל כך חזק, שאין שום דבר שיכול להפריע לו מלהפיק זממו, אלא הרצון והתשוקה גדולה שיש לו, משום זה הוא לא מסתכל על שום דבר, ומוציא את מחשבתו לפועל.

ובהאמור נוכל לבאר מה ששאלנו לעיל, מה הענין שרוצה לרמז שאומר "כי יחטא". היינו, מאלו עבירות, הנקראים חטא, שכתוב "מכל חטאת האדם". יש לפרש במה שאומר "מאלו עבירות הנקראים חטא", ואח"כ הוא מביא ראיה מהכתוב "מכל חטאת האדם" ומה היא הכוונה "מכל", יש לפרש שכל כוונתו על השורש שממנו באים כל החטאים, שהוא הרצון לקבל, שבה מתחילים לכל הפעולות שישנן בעולם, ובה מסיימים כל העבודות. היינו שניתן

לנו לתקן את הרצון לקבל הזה, שיהיה בעל מנת להשפיע, ובזמן שיהיה הרצון לקבל הכללי, מתוקן בעל מנת להשפיע, זה יקרא "גמר תיקון".

זאת אומרת שכל התיקונים שאנו צריכים להתייגע בתורה ומצוות אינם יותר, אלא לתקן הרצון לקבל שיהיה בעמ"נ להשפיע, ואז נזכה לבחינת "דביקות", ואז נוכל להשיג את מטרת הבריאה, שהיא "להטיב לנבראיו".

ונמצא שבגמר התיקון, שפירוש שהכל מתוקן ואין עוד מה לתקן משמע שהכל צריך להכנס לקדושה, היינו אפילו זדונות גם כן צריכים להכנס לקדושה, אחרת נמצא שחסר חלק מהרצון לקבל, שנשאר מבחוץ שעוד לא קבל תיקון. וזה שאמרנו שהרמז שאומר הכתוב "מכל חטאת האדם", היינו שכל מה שנמשך מהשורש הזה, זאת אומרת שצריכים לדעת שאין שום חטא שלא יהא נמשך מהרצון לקבל השורשי, כידוע שזהו שורש כל הנבראים, ולפי זה אם יש נשאר חטא אחד אפילו והיות שהוא נמשך מהשורש שהוא הרצון לקבל, גם הוא מוכרח להתקן בעמ"נ להשפיע, אחרת יהיה חסרון זה ניכר בהשורש, היינו בצמצום א', שנעשה על הרצון לקבל השורשי, היה בכדי שנקבל כל מה שישנו במחשבת הבריאה "להטיב לנבראיו" בהכלים שיש עליהם התיקון בעמ"נ להשפיע.

וזה אפשר להבין על דרך הציור, נגיד למשל היות שרצונו להטיב לנבראיו היה על מאה קילו תענוג מובן מאליו שהיה צריך להכין כלי, שיהיה בו חסרון על מאה קילו, אחרת אין מקום להכנס המאה קילו תענוג, כי אין מלוי אלא במקום חסרון, נמצא לפי זה אם בעת שממלאים את הכלים היינו החסרונות, ונשארו כלים מבחוץ, היינו חלק מהכלים ששייכים להמאה קילו חסרון, שאינם נקיים ומוכשרים למלאותם עם השפע השייך להם, נמצא שהשפע שהיה ברצונו יתברך לתת, היינו המאה קילו תענוג, לא נתמלא רצונו, כיון שחלק מהכלים שייכים לחלק מהשפע והם עוד לא קבלו מה ששייך להם.

לפי זה יוצא, שכל הכלים שיצאו כולם בעת הבריאה כולם צריכים להכנס להקדושה, ובזה מובן מה שאומר הזה"ק "עתיד מלאך המות להיות מלאך קדוש", וזהו כנ"ל כיון שכל הרע בא מהרצון לקבל שבראו הקב"ה ואח"כ עשה עליו צמצום, הנקרא "תיקון", בטח צריך להיות כל מאה קילו רצון לקבל שברא, צריך להתקבל ע"י התיקון הנקרא מקבל בעמ"נ להשפיע. והבחינות האלו שלא יכולים לתקן אותן לפני גמר התיקון, זה נקרא "קליפות וטומאה וס"א", אבל בגמר התיקון, כל הכלים מוכרחים להכנס להקדושה, מסיבה הנ"ל. אחרת יהיה חסרון בהשפע, כי כל הכלים מוכרחים לקבל השפע מה ששייך לחלקם כנ"ל.

ובהאמור, יהיה מובן מה שכתוב "מכל חטאת האדם" שהכוונה על השורש של החטאים, הנקרא רצון לקבל, וזהו מה שכתוב "והיה כי יחטא ואשם", שהפירוש של הכתוב "מכל חטאת האדם", אין הפירוש החטאים מבין אדם לחבירו דוקא, כמו שכתוב אח"כ פירוש על הכתוב "ואשם", הוא כמו שאתה אומר "האשם המושב לה", אשר "ואשם" פירושו ויתקן מעשיו, והשיב את הגזלה אשר גזל שמשמע דוקא בין אדם לחבירו.

אלא שיש לפרש כנ"ל ששורש כל חטאים הוא הרצון לקבל בעמ"נ לקבל, שפירושו מה שהאדם מקבל מהקב"ה היינו מרשותו, ומכניס את הכל לרשות עצמו, שזה נקרא גזלה

כנ"ל שהוא מוציא מרשותו של הקב"ה, אף על פי שהתורה צווחת ואומרת שאסור לקבל לרשות עצמו, אחרת זה נקרא כאילו שיש שתי רשויות היינו רשותו של הקב"ה והוא מוציא את התענוגים מרשותו של הקב"ה לרשות של עצמו. נמצא שהוא לא נקרא גנב אלא גזלן, משום שאף על פי שהקב"ה רואה מה שהוא לוקח, אבל הרצון לקבל שלו כל כך חזק שאין בידו כח להתגבר עליו, ומשום זה הוא נקרא גזלן ולא גנב.

ומה הוא התיקון שלו, והשיב את הגזלה אשר גזל, היינו שיעשה תשובה, ויתקן שכל המעשים שלו יכנסו לקדושה היינו שימשיך בחינת רצון שיהיה שכל מעשים שלו יהיו בעמ"נ להשפיע, וזהו שמפרש "והיה כי יחטא ואשם", שפירושו של "ואשם" היינו **שיתקן**.

ור' יוסי מוסיף ואומר, וזה לשונו זה משמע מה שכתוב "והשיב", שמשמע "שמשיב מעצמו", כי "וישיב" היה משמע שהוא לשון צווי לא כתוב, אלא "והשיב" הוא בדיוק היינו מעצמו. היינו שיש "תשובה מיראה" שאז "זדונות נעשו לו כשגגות" וזה נקרא הגם שהוא משיב את הגזלה, אבל זה נקרא עוד שלא ברצון, אלא היות שיש לו יראה, לכן הוא משיב את הגזלה. אבל זה לא נקרא "מעצמו" היינו מרצונו הטוב, שנוכל לומר שהוא שבע רצון מזה שמחזיר את הגזלה, אלא כאילו שאין לו ברירה. ועל "תשובה מיראה", עוד לא ניתקן את החטא, כי "תשובה מיראה", "זדונות נעשו לו רק כשגגות". ומשום זה נמצאים כלים שהם עוד מחוץ לקדושה, היינו שאין השפע העליון יכול להתלבש בהם, אם כן אי אפשר רצונו יתברך שהיה "להטיב לנבראיו", להשפיע לתחתונים, אין לו מקום להתלבש כנ"ל, נמצא כאילו שיש חסרון בהמטרה.

אי לזאת, ניתן לנו תיקון המכונה "תשובה מאהבה", שאז "זדונות נעשו לו כזכיות", וממילא הכלים האלו שהיו בבחינת "זדונות", שהם בחינת רצון לקבל, ששיכים לשפע העליונה מצד מטרת הבריאה, ואין הם ראויים לקבל את השפע. אבל בזמן שהכלים האלו נעשו מהם זכיות, אז הם כבר ראויים שהשפע העליון יתלבש בהם, ואז יכולה להתקיים את שלימות המטרה שהיא "להטיב לנבראיו", בשיעור השפע שהיה ברצונו יתברך לתת להם, הם עתה נכנסו כל הכלים השייכים לרצון לקבל הכללי שנתחלק לכמה חלקים, בכדי חלקים קטנים יותר קל לתקנם.

והוא על דרך המשל שמביא אאמו"ר זצ"ל בענין תיקון החטא של עץ הדעת, (פנים מסבירות דף נו') למלך שהיה רוצה לשלוח סך גדול דינרי זהב לבנו למדינת הים, והנה כל בני מדינתו גנבים, הלך ופרט את הדינרים לפרוטות. ופרוטה ופרוטה מצטרפת לחשבון גדול וע"י זה יתוקן הכל.

רבי ברוך שלום הלוי אשלג זצוק"ל

ענין למעלה מהדעת

מאמר כ"א, תשמ"ו

בענין למעלה מהדעת. יש להשתמש עם כלי זו הן בין אדם לחבירו, והן בין אדם למקום. אבל יש הבדל ביניהם. כי בין אדם למקום, הכלי הזו צריכה להישאר לעולמים. היינו, שאף פעם אסור לזלזל בכלי זו שנקראת "אמונה למעלה מהדעת". מה שאם כן בין אדם לחבירו, אם הוא יכול לראות מעלת חבירו בתוך הדעת, הוא יותר משובח.

אבל מטבע של הגוף הוא להיפך, שתמיד הוא רואה את חסרון חבירו ולא מעלתו. ומשום זה אמרו חז"ל "הוי דן את כל האדם לכף זכות". היינו, אף על פי שבתוך הדעת הוא רואה, שאין הצדק עם חבירו, מכל מקום הוא צריך להשתדל לדון אותו לכף זכות. וזה יכול להיות למעלה מהדעת. זאת אומרת, אף על פי שמצד השכל אין לו במה להצדיקו, מכל מקום למעלה מהדעת הוא כן יכול להצדיקו.

אבל אם יכול להצדיקו בתוך הדעת, זהו ודאי משובח. נגיד דרך הציור, אם הוא רואה, איך שהחברים עומדים במדרגה גבוהה ממנו, והוא רואה בתוך הדעת, איך הוא נמצא בתכלית השפלות מול החברים, והוא רואה, שכל החברים הם שומרי זמן, שנקבע לשמור סדר ביאתם לבית הכנסת, והם יותר מתעניינים לכל מה שמתרחש בין החברים, לעזור לכל אחד בכל מה דאפשר, וכל דברי עבודה ששומעים מפי מגידי השיעורים, הם תיכף לוקחים את זה לשימוש בפועל במעשה, וכדומה.

בודאי זה פועל עליו, שיתן לו כח להתגבר על עצלותו, הן בעת שהוא צריך לקום לפנות בוקר, בזמן שמעוררים אותו. ובעת הלימוד הגוף שלו מתענין יותר בהשעורים, כי אחרת הוא יהיה המפגר בין החברה. וכמו כן בכל דבר בקדושה הוא מוכרח לקבל יותר ברצינות, משום שהגוף לא יכול לסבול שפלות. ועוד יותר מזה, הגוף שלו, בעת שהוא מסתכל על החברה, והוא רואה בתוך הדעת, איך שכולם עובדים לשם שמים, אז גם הגוף שלו גם כן נותן לו לעבוד לשם שמים.

והסיבה שהגוף עוזר לו לעבוד לשם שמים, היא כנ"ל, היינו שאין הגוף מוכן לסבול שפלות. אלא כל גוף הוא בעל גאווה, ואינו מוכן להשלים עם המציאות, שחברו יהיה יותר גדול ממנו. נמצא לפי זה, שבזמן שהוא רואה, שהחברים עומדים במעלה יותר גבוהה ממנו, זה גורם להתעלות בכל המובנים.

וזה שאמרו חז"ל "קנאת סופרים תרבה חכמה". היינו, בזמן שכל החברים מסתכלים על החברה, שהם נמצאים ברמה גבוהה, הן מצד המחשבה, והן מצד המעשים, אז מצד הטבע הוא, שכל אחד ואחד מוכרח לעלות מדרגתו לדרגה יותר גבוהה, ממה שיש לו מצד תכונת גופו.

זאת אומרת, אפילו מצד הלידה אין הוא משתוקק לתאוות גדולות, ואין לו המשכה גדולה לתאוות כבוד, מכל מקום מצד הקנאה הוא יכול לרכוש כוחות

נוספים, מה שאין לו מצד הטבע, שעמהם הוא נולד. אלא מידת הקנאה שיש בו, הכח הזה הוליד בו כוחות חדשים, הנמצאים אצל החברה. ועל ידם הוא קיבל אותו תכונות חדשות, היינו כוחות שאינם נמצאים אצלו מצד ההורים שהולידו אותו. נמצא עכשיו, שיש לו תכונות חדשות, מה שהחברה הולידה בו.

נמצא, שיש להאדם תכונות, מה שההורים מורישים להילדים, ויש לו תכונות, מה שהוא רכש מהחברה. שזה הוא קנין חדש. וזה בא לו רק מכח חיבור עם החברה, ועיי הקנאה שיש בו על החברים, בזמן שהוא רואה, שיש להם תכונות יותר יפות, ממה שיש לו, זה נותן לו תנופה, שירכוש מהם את מידותיהם הטובות, שיש להם, ולו אין, והוא מקנא בהם.

נמצא, שהוא מרויח מהחברה תכונות חדשות, מה שהוא מסגל לעצמו, מכח מה שהוא רואה, שהם נמצאים במדרגה יותר גבוהה ממנו, והוא מקנא בהם. זוהי הסיבה שיכול עכשיו להיות יותר גדול, מבאם שלא היה לו חברה, כי קונה עיי החברה כוחות חדשים.

אולם זה ניתן להיאמר, אם באמת שהוא רואה, שהחברה עומדים במדרגה יותר גבוהה ממנו. אבל בו בעת שהיצר הרע בא ומראה לו את שפלות החברה, ונותן לו להבין, אדרבה, החברה הזאת, שאתה רוצה להתחבר עמהם, זהו לא בשבילך, היות שהם נמצאים הרבה שלבים יותר למטה מדרגתך. אם כן מחברה כזו, לא שאתה תרויח מהם משהו, אלא אדרבה, גם הכוחות שיש לך מצד הלידה, שהם כוחות קטנים, אבל החברה הזו, יש להם תכונות יותר קטנות מכפי שיש לך. אם כן, אדרבה, תתרחק מהם. ואם אתה כן רוצה להתחבר עמהם, תראה לכל הפחות, שכולם ישמעו בקולך. היינו, כפי מה שאתה מבין, שהחברה צריכים להתנהג. היינו, איך באיזו צורה הם ישבו, כשהם מתאספים, ואיך ובאיזו צורה ילמדו ויתפללו. היינו, או שיהיו כולם רציניים, וחס ושלום לא יעלה שחוק על פיהם, ואל ידברו אף פעם מגשמיות של חבריו, היינו אם יש לו פרנסה, או איך הוא ממציא את הפרנסה שלו, בנקל או ביגיעה רבה, או אם יש לו מקום עבודה בלי יסורים, או שיש לו בעלי בתים קשים שהוא סובל מהם, או הפועלים שהוא עובד אתם ביחד, אם לא מצערים אותו משום שהוא דתי וכדומה, כל הענינים האלו הם בבחינת דברים של מה בכך, ולא כדאי לחשוב בהם, כי זה הוא רק עניני גשמיים. והוא בא להשתתף באסיפת חברים לצורך ענין גבוה, היינו שהוא רוצה להיות עובד ה' באמת.

נמצא, שבזמן שהוא רוצה לשכוח מהגשמיות שלו, שבאמת הגשמיות שלו נוגעת לו עד הלב, ועם כל זה הוא מוותר ואינו רוצה לזכור, באים חברים ומתחילים לדבר מגשמיות של חבריו. שזה לא מעניין לו מגשמיות של חבריו, כי הוא רוצה עכשיו רוחניות, ומה פתאום החברים מבלבלים את ראשי עם ענינים גשמיים, מה שלא נוגע לי כלל, וכי בשביל זה אני רוצה לשכוח מהגשמיות שלי, בכדי שיהיה לי זמן לחשוב על גשמיות של חברים, היתכן דבר כזה. אם כן, יותר טוב, אומר לו הגוף, תשמע בקולי ותתרחק מהם, ובודאי יותר תצלית, אם כן מה לבלבל את ראשך עם שטויות כאלו.

נמצא, בזמן שהגוף מראה לו את שפלות החברים, ומה הוא יכול לענות להגוף,

בזמן שבא עם טענות של צדיק. זאת אומרת, מה שהגוף מייצע לו להתרחק מהחברה, אינו משום שהגוף מייצע לו להיות רשע חס ושלום, אלא אדרבה, שהגוף אומר לו, בזה שאתה תתרחק מהחברה, אז אתה תהיה צדיק, ותחשוב רק על רוחניות שלך, ובעת הצורך גם על גשמיות שלך. ואי לזאת, אם האדם מאמין, שבלי חברה אי אפשר להתקדם להגיע לאהבת ה', כי זהו קרש קפיצה לצאת מאהבה עצמית לאהבת ה', אז אין לו עצה אחרת, אלא ללכת למעלה מהדעת. זאת אומרת, שיאמר להגוף שלו, כי זה שאתה רואה, שהם לא כל כך עומדים במדרגה של השתוקקות להגיע לאהבת ה', כמו שאתה משתוקק, היינו היות שאתה הגוף שלי, אני רואה בך, שאתה יותר קדוש משאר גופות החברים, היינו שאתה רוצה להיות עובד ה', כמו שאני רואה, כפי שאתה מייצע לי לעזוב את החברה, משום שהגופות שלהם ניכר בחוץ את שפלותם, ואין להם כח להצניע את תכונותיהם המגונות, היות מדרך העולם, שכל אחד מסתיר את הרע שיש לו בפני השני, כדי שהשני יכבד אותו, משום שיש לו תכונות חשובות.

וכאן, הרע שלהם כל כך גדול, שאין בהם כח להתגבר על הרע, ולהסתירו שהשני לא יראה אותם. אם כן בודאי לפי ראות עיני הם בודאי שפלים. אבל בלי חברה אני לא ארויח כלום, עם כל התכונות הטובות שיש לי. אלא למעלה מהדעת אני אקיים, כמו שאמרו חז"ל (אבות, פרק רביעי ד') "מאוד מאוד הוי שפל רוח". היינו למעלה מהדעת אני מוכרח ללכת ולהאמין, שהם עומדים במדרגה יותר גבוהה ממנו. ואז, כפי אמונה שלי, אני יכול לקבל עידוד וחזיון מהחברה, ולקבל מהם מה שהחברה מסוגלת לתת. נמצא, שכל מה שהוא מקבל את אהבת חברים למעלה מהדעת, הוא מטעם הכרח, היינו אין ברירה, אבל בתוך הדעת הוא רואה שהצדק עמו.

אולם דוקא כאן, היינו בענין חברים, **בתוך הדעת הוא יותר חשוב מדרגת למעלה**

מהדעת. מטעם, שהאמת הוא, בזמן שהאדם רוצה להתקרב את עצמו לדביקות ה',

אז הוא ע"י עבודתו, שרוצה לעבוד רק בעמ"נ להשפיע. אז הוא מתחיל להתגלות

אצלו הרע. וענין הכרת הרע, אין זה ענין שכלי, אלא זה הוא ענין הרגשה בלב.

זאת אומרת, שהוא צריך להרגיש בעצמו, שהוא יותר גרוע ויותר שפל מכל העולם. ואם עוד לא הגיע לידי הרגשה זו, אלא שנדמה לעיניו, שיש עוד מי שהוא יותר גרוע ממנו, בטח עוד לא הגיע לידי הכרת הרע. היינו עוד הרע שהוא טמון בלבו של אדם, עוד לא נתגלה אצלו. כי לא יכולים לראות רע, אלא שיש לו קצת טוב. כדוגמא, בחושך, לא רואים שום לכלוך בבית. אלא בזמן שמדליקים שם מנורה, אז יכולים לראות שיש שם לכלוך.

כמו כן אם אין האדם עושה מעשים טובים, היינו שאינו עוסק בתורה ותפלה ורוצה להתקרב לה', אין לו שום אור שיאיר את לבו, ותהיה לו היכולת לראות את כל הרע הנמצא בלבו. ולפי זה יוצא, מדוע אין הוא עוד לא רואה, שיש בלבו יותר רע מכל החברים. הוא משום שחסר לו עוד טוב. ומשום כך הוא חושב את עצמו, שיש בו מעלות יותר טובות, ממה שיש לחבירו.

ובהאמור יוצא, שכל זה שהוא רואה, שיש חברים יותר גרועים ממנו, הוא משום

שחסר לו בחינת אור שיאיר לו, שיראה את הרע שבקרבו. נמצא, שכל ענין רע, הנמצא באדם, הוא לא במציאות הרע. כי לכולם יש הרע הזה, הנקרא "רצון לקבל בעמ"נ לקבל", שהוא אהבה עצמית. אלא כל ההבדלים הם בהגילוי של הרע. זאת אומרת, שלא כל אדם רואה ומרגיש את אהבה עצמית לדבר רע ומזיק, כי אין האדם רואה, שיהיה לו רע, בזה שהוא עוסק למלאות את הרצון לקבל שלו, המכונה "אהבה עצמית".

אולם בעת שמתחיל לעבוד עבודת הקודש בדרך האמת, היינו שהוא רוצה להגיע לדביקות ה', היינו שכל מעשיו יהיו לשם שמים, שע"י זה הוא מקבל כל פעם קצת אור שמאיר לו, אז הוא מתחיל להרגיש, שאהבה עצמית הוא דבר רע. וזה הולך לפי סדר ומדרגה, שכל פעם ופעם, שרואה, שהוא המפריע לו להגיע לדביקות ה', אז הוא רואה כל פעם יותר, איך שהוא, היינו הרצון לקבל, השונא האמיתי שלו, כמו ששלמה המלך היה קורא את היצר הרע בשם "שונא", כמו שכתוב "אם רעב שונאך האכילהו לחם, כי גחלים אתה חותה על ראשו".

ולפי זה אנו רואים, שהאמת הוא, שהאדם צריך להרגיש, שהוא יותר גרוע מאחרים, משום שכך הוא האמת. וגם יש להבין את ענין שחז"ל אמרו "קנאת סופרים תרבה חכמה". זהו דוקא בתוך הדעת. מה שאם כן למעלה מהדעת לא נראה כל כך מעלת חבירו, שנגיד שיש לו קנאה על חבירו, שזה יגרום לו צורך לתת עבודה ויגיעה, מסיבת שחבירו מחייבו כך, מסיבת הקנאה.

ואאמו"ר זצ"ל פירש את מאמר של ר' יוחנן "ראה הקב"ה שצדיקים מועטים, עמד ושתלן בכל דור ודור", שנאמר "כי לה' מצוקי ארץ וישת עליהם תבל". ופירש"י "פזרן בכל הדורות" להיות שתות וקיום ויסוד לקיום תבל (יומא ע"ח ע"ב). "מועטים" משמע, שמתמעטים והולכין. לכן מה עשה "עמד ושתלן בכל דור ודור". היינו, שעל ידי זה שתלן בכל דור ודור, ע"י זה יתרבין. ויש להבין, איך, אם פזרן אותם בכל דור ודור, יתרבו. שיש להבין, מהו ההבדל אם כל הצדיקים נמצאים בדור אחד, או שפזרן בכל הדורות, כמו שמובן מדברי פירוש רש"י, שע"י זה שפזרן בכל הדורות, יתווספו צדיקים.

והוא זצ"ל אמר, ע"י זה שיהיו צדיקים בכל דור, אז יהיה מקום לאנשים, שאין להם מצד הלידה התכונות המוכשרות להגיע לידי דביקות בה', אלא ע"י זה שיתחברו לצדיקים, שיהיו בכל דור, אז ע"י הדביקות בהם, ילמדו ממעשיהם, ויוכלו לקבל תכונות חדשות, מצד הצדיקים שיהיו בכל דור. לכן פזרן את הצדיקים בכל דור ודור, שבאופן כזה יתרבו הצדיקים.

ובהאמור, אותו דבר יכולים להשיג ע"י דיבוק חברים, תכונות חדשות, שעל ידן יהיו מוכשרים להגיע לידי דביקות ה'. וכל זה ניתן להיאמר, בזמן שהוא רואה מעלות בהחברים, אז שייך לומר, שילמד ממעשיהם. אבל בו בזמן שהוא רואה, שהוא יותר מוכשר מהם, אם כן כבר אין מה שיוכל לקבל מהחברים. ולכן אמרו, בזמן שהיצה"ר בה ומראה לו את שפלות החברים, הוא צריך ללכת למעלה מהדעת. אבל בטח שיותר טוב ויותר הצלחה היתה, אם הוא היה יכול לראות בתוך הדעת, שהחברים עומדים במדרגה יותר גבוהה ממנו. וזה יכולים להבין את

התפלה, שסדר לנו רבי אלימלך זצ"ל, וזה לשונו "תן בליבנו שנראה כל אחד מעלת חברינו ולא חסרונם".

אמנם בין אדם למקום, זהו ענין אחר לגמרי. היינו, שלמעלה מהדעת הוא יותר משובח. שאם הוא, הוא מקבל על עצמו אמונה למעלה מהדעת, אז עבודתו היא בדרך הנכונה. מה שאם כן בתוך הדעת, הגם שהשכל של האדם מבין אחרת. זאת אומרת, כל אדם יודע ומבין, אם הוא לא היה צריך להאמין, אלא שהיה מגולה לכל השגחתו יתברך בעולם כולו, היינו אצל כל הנבראים, בטח שכל העולם היו עוסקים בתורה ומצות, ולא היה אז מקום לחילוניים, אלא כולם היו דתיים. אבל היות שגילוי השגחתו יתברך אינו מגולה לתחתונים, אלא שצריכים להאמין, וענין אמונה זהו דבר קשה, היות שהבורא נתן לנו שכל ודעת לראות כל דבר ודבר לפי ראות עיניו, וכל ענינינו בין אדם לחבירו אנו מסתכלים רק לפי ראות השכל שלנו, ואין לנו שום דבר שיתן לנו הבחנה, רק השכל שלנו, כמו שאמרו חז"ל (ב"ב קל"א) "אין לו לדיין אלא מה שענינו רואות", נמצא לפי זה, שכל הענינים אנו הולכים לפי השכל, שהוא בתוך הדעת, ולא למעלה מהדעת. ומשום זה, בזמן שאדם מתחיל בעבודת ה', ואומרים לו, שהוא צריך לקבל על עצמו אמונה למעלה מהדעת, הוא מתחיל להרהר, הלא אני רואה, שהבורא נתן לנו דעת להבין כל דבר ודבר לפי השכל, היינו לפי מה שהדעת שלנו מבין. ואיך אני יכול לקבל על עצמי דבר שהוא נגד השכל שלנו. ודבר זה הוא קשה מאוד, שהגוף יבין, שכדאי לעבוד את עבודת הקודש בלמעלה מהדעת.

וענין למעלה מהדעת נוהג בין במוחא ובין בליבא. וזו היא הסיבה שלא כל אחד ואחד מסוגל להכנס לעבודת הקודש בבחינת השפעה, שהיא עבודה דלמעלה מהדעת. ומשום זה, כשמלמדים את כלל העולם בעבודת ה', הסדר הוא, כמו שאמר הרמב"ם ז"ל, שמתחילים בשלא לשמה, עד שתרבה דעתם ויתחכמו חכמה יתירה, אז מגלים להם, שעיקר עבודה הוא בעמ"נ להשפיע, שהיא נקראת "עבודה לשם שמים". אבל יש להבין, מדוע דוקא בעמ"נ להשפיע הוא יותר משובח. והלא הדעת מחייבת ההיפך, שאם עבודת ה' היתה מלובשת בתוך הדעת, היו אז באים יותר אנשים, שירצו להיות עובדי ה'. על זה אמר אמו"ר זצ"ל, שאל יחשוב אדם, שהבורא נתן לנו את עבודתו, שיהיה בלמעלה מהדעת, שזהו מדרגה שפלה. אלא שאנו צריכים להאמין, שזוהי מדרגה גבוהה מאוד, שדוקא ע"י יש להאדם הזדמנות, שתהיה לו היכולת לעבוד בעמ"נ להשפיע, אחרת הוא מוכרח לעבוד בעמ"נ לקבל. אי לזאת, הגם אם היתה העבודה בבחינת הדעת, בטח שהיו אז יותר עובדים, אבל אף פעם לא היו יכולים להגיע לידי דביקות ה', שהיא עבודה בעמ"נ להשפיע. לכן, הגם שהיה ריבוי כמות, אבל מבחינת האיכות לא היתה שום מציאות, שהאדם יהיה מוכשר לקבל את הטוב והעונג, מה שהבורא היה רוצה לתת להנבראים, כידוע, שרצונו יתברך הוא "להטיב לנבראיו".

אלא בכדי שהטוב והעונג שיקבלו הנבראים לא יהיה בהם שום חסרון, דהיינו שלא יהיה בבחינת נהמא דכסופא, היה תיקון הצמצום, שלא יאיר השפע העליון, אלא במקום שתהיה השתוות הצורה. שזה נקרא, שהנבראים יקבלו את השפע בכלים דהשפעה. ובזמן שהכלים דהשפעה לא יהיו נמצאים אצל הנבראים, אז הם מוכרחים להישאר בחושך, שזה נקרא "וימותו ולא בחכמה".

אבל צריכים לדעת, שגם בהשלא לשמה יש שם מאור תורה. שעל זה אמרו חז"ל "לעולם יעסוק אדם בתורה ומצות שלא לשמה, שמתוך שלא לשמה באים לשמה, משום המאור שבה מחזירו למוטב". אבל אח"כ צריך האדם להגיע לשמה, היינו שיעבוד בבחינת מוחא וליבא בלמעלה מהדעת.

מה שאם כן בין אדם לחבירו, אם הוא יכול לעבוד באהבת חברים בתוך הדעת, היינו אם הוא משתדל לראות אצל החברים, שהם נמצאים במעלות הקודש יותר ממנו, בטח שזה יהיה יותר משובח. זאת אומרת, אם הוא רואה בתוך הדעת, שהחברים נמצאים קרובים לדביקות ה' יותר ממנו, בודאי זהו משובח יותר, מכפי שהיה צריך להאמין בלמעלה מהדעת.

היינו, שבאמת הוא רואה, שהוא נמצא במדרגה יותר נעלה מהחברים, ובתוך הדעת הוא רואה תמיד, שהחברים נמצאים בשפלות, אלא למעלה מהדעת הוא מאמין, שיש לו לומר מטעם מצוה, שהוא צריך להאמין, שאיננו כך כמו שהוא רואה. בטח שבתוך הדעת, אם הוא יכול לראות שהחברים הם במעלות קודש, הוא יותר משובח.

וכעין זה יכולים לפרש את הכתוב (שמואל ט"ז, ז') "ויאמר ה' אל שמואל, אל תבט אל מראהו, ואל גובה קומתו, כי מאסתיהו, כי לא אשר יראה האדם, כי האדם יראה לעינים וה' יראה ללבב".

רואים אנו, שבזמן שה' שלח את שמואל למשוח למלך את אחד מבניו של ישי, שמואל הבין לפי ראיית עינים שלו, כי אליאב בן ישי ראוי לפי ראות עיניו להיות מלך לישראל במקום שאול המלך, וה' לא הסכים על מה שהוא מבין. אלא לבסוף כשהביאו את דוד, שהוא היה רועה בצאן, ודוד היה אדמוני עם יפה עינים וטוב ראי, "ויאמר ה', קום משחחו כי זה הוא".

ומה מלמדנו זה. אנו רואים כאן שני דברים :

א) מצד שמואל, שהוא הבין לפי שכלו את המעלות של אליאב, שהוא ראוי להיות מלך על ישראל. וה' אמר לו "לא, אל תלך לפי הדעת שלך". כי מה שנוגע כלפי ה', אז אין הדעת מועילה כלום. אלא כיון שה' רצה למלוך מלך. זה נקרא "בין אדם למקום", ששם אין ענין לדעת, "כי לא מחשבותי מחשבותיכם, ולא דרכי דרכיכם". אלא מה אמר לו ה' "כי לא אשר יראה האדם, כי האדם יראה לעינים וה' יראה ללבב".

ולפי הנ"ל יכולים לפרש "כי האדם יראה לעינים" זהו טוב בין אדם לחבירו. אז הוא טוב, שיכולים ללכת בתוך הדעת, שזה הוא לפי ראות עיני האדם. מה שאם כן "וה' יראה ללבב". זאת אומרת, מה שנוגע לעיני ה', הוא למעלה מהדעת, אין להאדם להסתכל לפי ראות עיניו אלא למעלה מהדעת. לכן יוצא כאן שיש להבחין ב'

דברים :

(א) **בין אדם למקום** למעלה מהדעת יותר משובח,

(ב) **בין אדם לחבירו** בתוך הדעת הוא יותר משובח.

לכן אמר לו ה' "אל תביט אל מראהו". כי בענין, ללכת לפי ראות עיניו, זה הוא טוב בין אדם לחבירו. אם אתה יכול לראות את המעלות של החבר בתוך הדעת, הוא יותר משובח. מה שאם כן כאן, שאני רוצה למשוך אותו בתור מלך, הפעולה זו שייכת לי, אני רוצה שיהיה מלך. נקרא זה "בין אדם למקום". כאן דוקא בלמעלה מהדעת היא העבודה הנכונה, שדוקא ע"י זה תהיה האפשרות להגיע לידי קבלה בעמ"נ להשפיע, אחרת הוא יפול לתוך מקבל בעמ"נ לקבל, שזהו גורם פירוד וריחוק מהקדושה.

אבל כאן נשאלת השאלה, היות לאחר שהאדם החליט ללכת למעלה מהדעת, ושלא להסתכל על כל הקושיות, מה שהגוף מתחיל לשאול, בזמן שהוא מתחיל לעבוד בדרך השפעה ואמונה למעלה מהדעת, והוא מתגבר על כל המכשולים, מה שהגוף מביא לו קושיות מכל העולם, והוא סוגר את העינים, ואינו רוצה להסתכל על שום דבר, שהוא בסתירה לבחינת מוחא וליבא, אלא החליט ללכת רק בלמעלה מהדעת.

ואחר החלטה זו, יש לפעמים, שבאים לו פתאום תירוצים יפים, שהגוף מוכרח להסכים להתירוצים שלו. אם כן הוא רואה, שהוא הולך עכשיו בתוך הדעת. ומה יש בידו לעשות, בזמן שהוא רואה עכשיו, ע"י התירוצים שקיבל מלמעלה. והוא אומר לעצמו, ומה עלי לעשות, שאין לי עכשיו מקום, שאני אוכל לעבוד למעלה מהדעת. הלא אני רואה עכשיו, שכל מה שאני עובד בעמ"נ להשפיע, אני מבין, שכך צריך להיות.

שכבר אין לו עכשיו שום קושיות על עבודת ה', שיהא מוכרח לעבוד למעלה מהדעת. והיות שעיקר עבודה הוא בלמעלה מהדעת, אם כן מה יש לו לעשות במצב כזה, שהוא נמצא בו.

ואאמו"ר זצ"ל אמר, שבזמן שאדם זכה לאיזה גילוי מלמעלה, ועכשיו הוא מרגיש, שכדאי להיות עובד ה', נמצא, שעד עכשיו, שהיתה לו עבודה בבחינת למעלה מהדעת, שהגוף לא היה מסכים לעבודה כזו, והיה צריך תמיד להתגבר, והיה זקוק שהבורא יתן לו כח להתגבר למעלה מהדעת. מה שאם כן עכשיו כבר הוא לא צריך לעזרת הבורא, היות שעכשיו הוא מרגיש, שיש לו יסוד על מה לבנות את בנין שלו. היינו, שכבר יש לו תמיכה על מה לסמוך. נמצא, בזה שעכשיו הוא פוגם באמונה, ממה שהיה משתמש מקודם, שעתה הוא כבר יכול לומר, ברוך ה' שנשתחררתי מהעול אמונה, שהיה עלי בבחינת לעול ולמשא. מה שאם כן עתה, כבר יש לי בסיס בתוך הדעת, כיון שקיבלתי עתה איזה התעוררות מלמעלה, שהגוף גם כן מסכים, שכדאי לקיים תורה ומצוות. נמצא בזה, שהוא פוגם בהאמונה.

ואמר זצ"ל, שאז מוטל על האדם לומר, שעכשיו אני רואה, שהדרך האמיתית היא דוקא ללכת למעלה מהדעת. והראיה לזה היא, כי זה שזכיתי עכשיו לאיזו

הארה מלמעלה, הוא רק בגלל שקיבלתי עלי ללכת למעלה מהדעת. לכן זכיתי שהי קירב אותי קצת אליו, ונתן לי איזה התעוררות מלמעלה.

וההארה זו, שקיבל עתה מלמעלה, נותנת לו תירוץ על כל הקושיות. נמצא, שזה מעיד על הלמעלה מהדעת. אם כן, ומה עלי לעשות עתה, שאני אמשיך בלמעלה מהדעת. רק להתגבר ולהתחיל לחפש דרכים, איך שיוכל להלביש את העבודה שלו בלמעלה מהדעת.

ונמצא, בזה שלא פגם כלל את האמונה שלו, שהלך בה לפני שזכה לאיזו הארה מלמעלה. כי גם עכשיו אינו מקבל את ההארה ליסוד, לבנות עליו את בנין עבודתו. אלא הוא לוקח את ההארה זו לבחינת **עדות**, שהוא הולך בדרך הנכונה, שהוא בחינת אמונה למעלה מהדעת. שרק בעבודה בבחינת זו, הקב"ה מקרב את האדם אליו, ונותן לו מקום להתקרב אליו, משום שההתקרבות הזו לא תיתן לו ליפול לתוך כלי קבלה, הנקראים "בתוך הדעת". היות שהבורא רואה, שהוא משתדל ללכת רק למעלה מהדעת.

היוצא מהני"ל, בענין למעלה מהדעת יש הבדל מבין אדם למקום, לבין אדם לחבירו. כי בין אדם לחבירו, אם הוא יכול לראות את מעלות חברים בתוך הדעת, הוא יותר משובח. אבל אם בתוך הדעת הוא רואה רק חסרונות של החברים, אז אין לו ברירה, אלא מוכרח ללכת למעלה מהדעת, ולומר, מה שאני רואה, ושומע, ומרגיש, כל זה אינו נכון ואמת. כי אי אפשר להיות, שהחברים, שאני בחרתי בהם, להתחבר עמהם, היתה לי טעות, היינו שהחשוב שלי היה בטעות.

היינו, אני חשבתי, שאני אוכל להתעשר מהם ברוחניות, משום שיש להם רכוש מה שאין בידי. לכן אם אני אתחבר עמהם, אז אני אוכל לעלות בדרגה יותר גבוהה, מכפי שחשבתי. ועכשיו אני רואה, שלמעשה אני רואה אחרת. והיות ששמעתי, שבעל הסולם זצ"ל אמר, **ש העצה היחידה, שיכולה לעזור לאדם, לצאת מאהבה עצמית, ולזכות לאהבת ה', היא אהבת חברים.**

אי לזאת, אין לי שום ברירה, אלא אני צריך להתחבר עם אלו החברים, אף על פי שלפי ראות עיני, יותר טוב יהיה בשבילי, אם אני אתרחק מהם, ולא להתחבר עמהם. אבל אין ברירה, אלא אני מוכרח להאמין למעלה מהדעת, שבאמת החברים הם עומדים כולם במדרגה גבוהה. אלא עם עינים שלי אין לי זכות לראות את מעלתם. לכן הוא מוכרח להאמין למעלה מהדעת. אבל בזמן שהוא רואה מעלת חברים בתוך הדעת, בטח שהוא היה יכול לקבל מהחברים תועלת גדולה. אמנם מה לעשות, אין ברירה.

אולם בין אדם למקום הוא סדר אחר. כי במקום שהוא יכול ללכת למעלה מהדעת, הוא יותר משובח. ומשום זה, במקום שהאדם יכול לקבל איזה סיוע מתוך הדעת, היינו אם זכה לקצת הארה מלמעלה, אז יש לו האפשרות לומר, עכשיו אני רואה, שכדאי להיות עובד ה', היות שאני מרגיש טעם בעבודה. נמצא, שהוא לקח את ההרגשה זו, שמרגיש טעם בעבודה, לבסיס ויסוד שעל זה הוא בונה את היהדות שלו. ועכשיו הוא כבר מבין עם הדעת שלו, כדאי לקיים תורה ומצות. נמצא, שכל הבסיס שלו נבנה על התנאי הזה. זאת אומרת, שבזמן שיש לו טעם בעבודה, אז הוא

כדאי לשמוע בקול ה'. משמע מזה, שאם לא כן, היינו שבאם אין לו טעם בעבודה, אין הוא מסוגל לקיים מצות ה'.

וידוע, שקבלת מלכות שמים צריכה להיות "בכל נפשך ובכל מאודך". היינו, אפילו שנוטל ממנו את נפשו. שמשמע, שאפילו אין לו שום חיות, אפילו בחינת נפש אין לו, גם כן מחויב להיות עובד ה', ולא להעמיד תנאים להבורא, ולומר לו, אם אתה תמלא את רצוני, מה שאני מבין שזה חסר לי, היינו שבדבר זה אני מרגיש חסרון, אם תמלא את חסרוני, אני מבטיחך שאני אהיה עובד ה', ובאם אין אתה תמלא את כל חפצי, מה שאני מבין, שזה נחוץ לי, אין אני יכול לקבל עלי את כל מה שאתה ציווה אותי על ידי משה רבנו עליו השלום.

אלא האדם צריך לקבל עול מלכות שמים בלי שום תנאים. היינו, אפילו למעלה מהדעת. ויותר מזה, שעל האדם לומר, שזה שאנחנו מוכרחים לעבוד בלמעלה מהדעת, זה הוא לא מטעם שאין הבורא יכול לתת לנו דעת. אלא אנו צריכים להאמין, שכל זה הוא לתועלת שלנו. נמצא, שבין אדם למקום צריכים דוקא להשתדל, שיהיה בלמעלה מהדעת. ואם הוא מקבל איזה דעת, הוא צריך לנהוג כנ"ל.

רבי ברוך שלום הלוי אשלג זצוק"ל

ומפרש שם בהסולם וזה לשונו, כי ג' שותפין באדם, הקב"ה ואביו ואמו, שאביו נותן הלבן שבו, ואמו האדום שבו, והקב"ה נותן הנשמה. ואם הטיפה היא זכר, נותן הקב"ה נשמה של זכר. ואם נקבה, נותן הקב"ה נשמה של נקבה. והבחנה זו שהקב"ה מבחין בהטפה, שהיא ראויה לנשמה של זכר או של נקבה, נחשבת לגזירה של הקב"ה. שאם לא הבחין בזה ולא שלח נשמה של זכר, לא היתה נגמרת הטפה להיות זכר. ונמצא שב' המאמרים אינם סותרים זה את זה. אמר ר' אחא, וילדה זכר, וכי כיון שמזרעת יולדת, הלא בהריון תלוי הדבר. והכתוב הזה היה צריך לומר, אשה כי תהר וילדה זכר. אמר ר' יוסי, אשה מיום שהזריעה ונתעברה עד יום שיוולדת אין מלה בפיה אלא הולד שלה אם יהיה זכר", עד כאן לשונו.

ויש להבין את כל הענין הנ"ל, וכי מה נותנת לנו הידיעה הזאת "אשה מזרעת תחילה". וגם מה שאומר לנו, שגדלות ה' הוא, שיודע להבחין בין טפת זכר לטפת הנקבה. וכי זה הוא גדלות יתברך, שמזה אדם יקבל התפעלות, וע"י זה הוא יקבל על עצמו להיות עבד ה'. וכמו כן יש להבין מה שר' אחא שואל, אשה כי תזריע ותהר. זכר, היה צריך לומר. ומתרץ ר' יוסי, אשה מיום שהזריעה ונתעברה עד יום שיוולדת אין מלה בפיה אלא אם הולד שלה יהיה זכר. היינו שהיא דואגת, שהולד שלה יהיה זכר. ומה נותנת לנו הידיעה הזאת מה שיש בפיה של האשה, ומה יהיה שנדע את הדאגה הזאת של האשה, מה שהיא דואגת שהולד שלה יהיה זכר.

ולהבין כל זה נבאר מה שכתוב בספר "פתיחה לחכמת הקבלה" (דף קכ"ט אות נ"ז) וזה לשונו "כי כל הנרצה בדבר הצמצום שנעשה בבחי"ד, היה בכדי לתקנה שלא תהיה בה שום שינוי צורה עם קבלתה את אור העליון, והיינו כדי לברוא גוף האדם מבחינה ד' ההיא, ועם העסק שלו בתורה ומצות על מנת להשפיע נחת רוח ליוצרו, יהפך את כח הקבלה שבבחי"ד שיהיה ע"מ להשפיע, שבזה משוה צורת הקבלה להשפעה גמורה. ואז יהיה גמר התיקון, כי בזה תחזור הבחי"ד להיות לכלי קבלה על אור העליון, וגם תהיה בדביקות גמורה עם האור בלי שנוי צורה כלל, כי לענין זה צריך האדם להיות כלול גם מבחינת העליונות שלמעלה מבחי"ד, כדי שיהיה בו ההכשר לעשות מעשים טובים של השפעה, כי הבחי"ד הצריכה להיות לשורש גופו של האדם, היתה כולה, בבחינת חלל פנוי וריקן בלי אור, להיותה נמצאת בהפכיות הצורה מאור העליון, שנבחנת משום זה לבחינת פרודא ומיתה. ואם היה נברא האדם ממנה, לא היה יכול לתקן מעשיו כלל, כי לא היה בו שום נצוצין של השפעה".

ובכדי לתקן זה היה ענין של **שיתוף מדת הרחמים בדין**, כי מבחינת מדת הדין אין העולם יכול להתקיים כנ"ל, כמו שכתוב (באות נ"ח) וזה לשונו "וראה שאין העולם מתקיים, דהיינו כנ"ל, שבאופן זה לא היה שום אפשרות להאדם הצריך להבראות מבחי"ד הזו, שיוכל לסגל מעשים של השפעה, שעל ידו יתקיים העולם במדת התיקון הנרצה, שע"י השתתפות הזו נעשתה גם הבחי"ד, שהיא מדת הדין, כלולה מניצוצי השפעה שבכלי דבינה, שבזה

נעשה הכשר לגוף האדם היוצא מבחי"ד, שיהיה כלול גם ממדת ההשפעה, אשר יוכל לעשות מעשים טובים עמ"נ להשפיע נחת רוח ליוצרו, עד שיהפך מדת הקבלה שבו, שתהיה כולה ע"מ להשפיע, שע"י זה יתקיים העולם לתיקון הנרצה מבריאת העולם".

וענין "שיתוף מדה"ר בדין", הסולם מפרש (תזריע אות צ"ה דף ל"א) וזה לשונו, "כבר ידעת, שיש ב' נקודות במלכות, אחת היא נקודת המלכות דצמצום א', שלא נמתקה בבינה, שהיא מדת הרחמים, ומבחינה זו אינה ראויה לקבל שום אור, כי כח המסך והצמצום רוכב עליה. ונקודה הב' היא נקודת המלכות שנמתקה במדת הרחמים, שהיא בינה. וכל האורות שהמלכות מקבלת הם מבחינת נקודה הב'. ולפיכך נקודה הא' היא גנוזה בתוכה, ורק נקודה הב' היא גלויה ושולטת בה, ועל כן היא ראויה לקבל אורות העליונים. ומטעם זה המלכות נקראת "עץ הדעת טוב ורע", כי אם האדם זוכה, הרי טוב, שנקודה א' גנוזה ורק נקודה ב' שולטת, ואז יש במלכות כל טוב והתחתון מקבל ממנה. אם לא זכה, שהוא חוטא, אז יש כח בנחש לגלות נקודה הא' במלכות, שלא נשתתפה בבינה, אז היא רע".

ובהאמור יש לפרש דברי הזה"ק בענין "אשה כי תזריע וילדה זכר", ששאלנו, מה בא זה ללמדנו, באם "אשה מזרעת תחילה יולדת זכר". ולפי דברי הזה"ק הנ"ל, יוצא שיש באדם שני כוחות:

א) "דמדת הדין", שהוא בחינת "נקבה", המכונה מלכות",

ב) "דמדת הרחמים", שהוא בחינת "זכר", שהוא כח זכר, היינו בחינת השפעה, כמו שאמרו חז"ל "מהו רחום אף אתה רחום".

ואלו שני כוחות שולטים באדם, אלא פעם מדת הדין בגנוזה ומדת הרחמים שולטת, ופעם מדת הרחמים בגנוזה ומדת הדין שולטת. ויש לדעת שענין "זריעה" הוא דומה כמי שזורע למשל חיטים בקרקע והחיטים נרקבים, אז מתחילים לצמוח חיטים טובים למאכל. וגם משתדלים להרבות זבל באדמה, שע"י זה יהיו החיטים שיצמחו אח"כ חיטים יפים למאכל.

ובזה נוכל לבאר את המאמר הנ"ל "אשה כי תזריע". היינו אם האדם רוצה להכנס בדרך עבודה להגיע לדביקות ה', ורוצה להנות "ממאכלי אדם" ולא "ממאכלי בהמיות", סדר העבודה שלו צריך להיות, שיזרע את "בחינת האשה" שלו, הנקרא "בחינת רצון לקבל". זאת אומרת, שהוא צריך לזרוק את הכלי קבלה שלו בתוך הארץ, ולהשתדל שהקבלה עצמית תרקב בעפר. ועד כמה שהוא מרבה זבל, היינו שמשתדל להבין ולהרגיש שאהבה עצמית תהיה מאוסה בעיניו כמו זבל, וכל כמה שהוא משתדל לראות את השפלות של בחינת אהבה עצמית, והוא רוצה שתרקב את אהבה עצמית שלו, זה נקרא "אשה כי תזריע", היינו את בחינת הנקבה שבו, שהוא כלי קבלה, את זה הוא קובר בקרקע, היינו שהוא רוצה שאהבה עצמית שלו תרקב, אז "וילדה זכר", היינו כלים דהשפעה, שע"י זה שהוא משתדל שהכלי קבלה יתבטלו אצלו, היינו אהבה עצמית, אז הוא זוכה לכלי השפעה.

וזה דומה שלוקח חיטים וקברן בקרקע שירקבו. וע"י זה יהיו לו אח"כ חיטים "למאכל

אדם". שענין "מאכל" נקרא מזה שנהנים. זאת אומרת, במקום שטרם שנכנס לעבודה על דרך האמת היה נהנה רק ממה שנכנס בכלים דאהבה עצמית, (מזה) הוא נהנה עכשיו מדברים שנכנסים בכלים דהשפעה, שזה נקרא "מאכל אדם" ולא "מאכל בהמה", שנקרא תענוגי בהמיות. וזה נקרא "זכה, מדת הדין נגנזה", היינו הרצון לקבל נגזו ואינו שולט, ורק הרצון להשפיע, שנקרא "מדת הרחמים", הוא השולט.

וענין "זכה" יהיה פירושו, שרוצה להיות זך, שענינו להשפיע. ו"עב" נקרא רצון לקבל. ומשום שהוא רוצה להגיע למדת הרחמים, הוא זוכה שהכלי קבלה נעלמו, היינו שאינם שולטים. אלא מדת הרחמים, הנקרא "השפעה" ו"בחינת זכר" היא השולטת. וזה נקרא "וילדה זכר", שהוולד הנולד ע"י "זריעת האשה", היינו ע"י קבורת הרצון לקבל באדמה, היינו שהוא רוצה להיות לקבל כל הנאות שלו בכלים דהשפעה, כנ"ל.

מה שאם כן אם "איש מזריע תחילה", שתחילת עבודתו הוא, שכלים דהשפעה ממה שהוא נכלל מתוך שורש התיקון כנ"ל, שע"י שיתוף מדת הרחמים בדין, הוא חושק לקבור את הכלים דהשפעה, הנקרא "זכר", אז "וילדה נקבה", שפירוש שמתגלה אז מדת הדין שבו, והיא השולטת, ומדת הרחמים, הנקרא "בחינת זכר" נעלמת, ואין לו שום כח לעשות משהו עם כלים דהשפעה.

שאי כל המאכלים שלו הוא מאכל של בהמיות, שהוא מונח רק באהבה עצמית, כדוגמת הבהמות. זאת אומרת, אם הוא זורע באדמה את הכלים דקבלה, הנקרא "נקבה", אז יוצא מזה "מאכל אדם", היינו כוחות להשפיע. ואם הוא קובר באדמה את כוחות דהשפעה, אז "וילדה נקבה", שאז כל מאכלו הוא רק בכלים דקבלה, שזה נקרא "וילדה נקבה". ובזה נבין מה שר' יוסי השיב לשאלת ר' אחא, ש"הקב"ה מבחין בין טפה של זכר ובין טפה של נקבה, ומשום שהבחין בה, גזר עליה, אם תהיה זכר או נקבה". ושאלנו, מה בא זה ללמדנו.

הנה חז"ל אמרו "הבא לטהר מסייעין אותו". ואומר הזה"ק "בנשמתא קדישא". נמצא לפי זה, בזמן שהאשה מזרעת תחילה, שפירושו שתחילת עבודתו היא "לזרוע", היינו "לקבור באדמה את בחינת האשה שלו", שהיא הרצון לקבל לעצמו, שכל מחשבתו הוא רק איך להפטר מאהבה עצמית, ואת זה הוא מבקש מה', אז הקב"ה מבחין בהטפה, אם היא של זכר, היינו שהוא רוצה שה' יתן כלים דהשפעה, ואז הקב"ה נותן לו "נשמה של זכר", היינו שנותן לו כח מלמעלה, הנקרא "נשמתא קדישא", ובזה הוא יכול להיות משפיע, אם הקב"ה רואה, שכוונתו בהעבודה של תו"מ היא בכדי לטהר את עצמו, כי הוא רוצה לצאת מטומאת אהבה עצמית, אז הקב"ה נותן לו נשמה של זכר.

ואם הקב"ה מבחין בהטפה שהיא של נקבה, היינו "איש מזריע תחילה", שתחילת עבודתו הוא בכדי להרחיב את הכלי קבלה שלו, שמה שהוא נכלל מבחינת שורשו, שנקרא "שיתוף דמדת הרחמים בדין", ע"י מעשיו שהוא עושה כוונתו היא רק בכדי לקבל שכר יותר גבוה, וכמו שכתוב בזה"ק "דצווחין ככלבא ואמרין, הב לן עותרא עלמא הדין, והב לן עותרא דעלמא דאתי".

נמצא שכל מגמתו היתה רק בכדי להרחיב את הקנינים השייכים לאהבה עצמית. נמצא

שע"י הזריעה, זאת אומרת, שהוא קובר את ההתכללות שיש בו מבחינת רחמים, וגורם שהמדת הרחמים, שהיא "בחינת כח השפעה", תהיה בגניזו, שזה נקרא "זריעה", שמעלים ומכניס את החטה בתוך האדמה, והחטה נגזזת בתוך האדמה, שזה מרמז לנו, שכח השפעה נגזז וכח הקבלה מגולה, שזה נקרא "וילדה נקבה".

נמצא, שמה שאמר ר' יוסי, שהקב"ה מבחין אם היא טפת זכר או נקבה, זה בא ללמדנו, שאין לאדם לומר, אני עוסק כל כך הרבה זמן בתורה ומצות, ואני שומר הכל "קלה כבחמורה", ואין אני רואה שהקב"ה יתן לי עזרה מלמעלה, שתהיה לי אפשרות לעלות במדרגות הקודש. ושואל, איפה הסיוע של מלמעלה, כמו שאמרו חז"ל "הבא לטהר מסייעין אותו".

על זה בא ר' יוסי ואומר, שהקב"ה מבחין על הטפה מה הוא. אם זכר, אם אתה רוצה בעבודה דלהשפיע, או בעבודה דנקבה, היינו שכל עבודתך היא בכדי לקבל שכר, הנקרא "משפיע", אבל הוא בעל מנת לקבל. לכן אין לו לומר, שהקב"ה אינו שומע תפלתו. אלא הקב"ה שומע ויודע על מה הוא מתפלל. היינו, שבכלל הוא לא רוצה לקבור בארץ את אהבה עצמית שלו, אם כן איך הקב"ה יכול לתת מה שהוא לא רוצה.

וידוע ש"אין אור בלי כלי". כי "כלי" נקרא חסרון ו"אור" נקרא מלוי החסרון. ואם אין לו להאדם חסרון, שירגיש מה שאין לו רצון להשפיע, זהו עיקר שפלותו של אדם, שבעבורו הוא מרוחק מהקדושה, ואין הוא מסוגל לזכות לדביקות ה', זה נקרא שאין לו כלי לקבל מלוי. ומשום זה אומר ר' יוסי, שהקב"ה מבחין איזו טפה היא, היינו מה שאדם רוצה שהקב"ה יתן שם איזו נשמה, היינו אור המלובש בכלי דהשפעה, היינו שנותן לו אור, שיהיה לו כח דהשפעה, או כח דקבלה. לכן אין לו שום טענות להבורא, כי הוא נותן להאדם מה שאדם רוצה.

וזה הוא על דרך שאמרו חז"ל "הכי דמי תשובה, עד שיעיד עליו יודע תעלומות, שלא ישוב לכסלו עוד". שפירושו, שבזה שהקב"ה נותן לו נשמה של זכר, היינו אור, שיהיה לו כח להשפיע, בזה מתראה עדותו של הקב"ה, "שמעיד שלא ישוב לכסלו", מטעם שהקב"ה נתן לו את הנשמה, בזה הוא בטוח שמהיום והלאה הוא לא יעבוד בשביל אהבה עצמית, אלא הכל בעמ"נ להשפיע.

וזהו כנ"ל בדברי הזה"ק, שהבא לטהר מסייעין אותו. וזהו מה שאמר ר' יוסי, ודאי שהקב"ה מבחין בין טיפה של זכר ובין טיפה של נקבה. ומשום שהבחין בה, גזר עליה, אם תהיה זכר או נקבה. וזה נקרא, שהיודע תעלומות מעיד עליו שלא ישוב לכסלו עוד. אולם איך האדם יכול להגיע, שיהיה לו רצון לקבור את אהבה עצמית שלו, שאנו מכנים זה בשם "כלי", והקב"ה יתן לו אור בתוך הכלי זה, היינו הנשמה של זכר, בכלי שבא ע"י קבירת הרצון לקבל, הנקרא בחינת "אשה כי תזריע", כנ"ל.

כי מאוד קשה להאדם, לאחר שהאדם נברא שיהא מדת הדין בגלוי ומדת הרחמים היא בגניזו. כי תחילת בריאת האדם היא בבחינת "עייר פרא אדם יולד". ומדת הרחמים שבו היא אצלו בבחינת נקודה שחורה, שאינה מאירה. משום זה אין לו שום צורך וחסרון שיוליד לו

מחשבה, שהוא זקוק לכלים דהשפעה. אלא שכל דאגתו היא איך למלאות כל מה שאהבה עצמית דורשת. ובאם הקב"ה יעזור לו, שיהיה לו כל המלוי של הרצון לקבל, הוא ירגיש שהוא איש המאושר בעולם, ומה חסר לו עוד.

נמצא לפי זה, מי הוא שיכול להגיד לו, שחסר לו חסרון, הנקרא רצון להשפיע. ודבר חדש הוא שומע, שאומרים לו, שחסר לו חסרון. זאת אומרת, ששם "כלי", הנקרא חסרון, יהיה עכשיו מה שחסר לו, היינו שחסר לו חסרון, והמלוי יהיה שיקבל את החסרון. נמצא לפי זה, ששם "כלי" "ואור" יהיה הכל על חסרון.

ובכדי להבין את זה נקדים מה שאמרו חז"ל, "שתפלה נקרא עבודה שבלב". ומדוע נקראת "תפלה" "עבודה שבלב", הלא אין תפלה אלא בפה. ויש לפרש, ש"תפלה" נקראת חסרון, שהאדם רוצה שימלאו לו את מבוקשו, היינו ששיג חסרון בזה, שאין לו צורך שירצה להשפיע, אלא כל רצונו הוא באהבה עצמית. **אבל איך אדם יכול לדרוש את דבר שאין לו בזה שום צורך, הגם שהוא שומע שאומרים לו, שרק זה חסר לו, אבל אם הוא לא מרגיש, מה עליו לעשות, שירגיש שחסר לו.**

על זה נתנו לנו חז"ל עצה, הנקראת "תפלה", שהיא "עבודה שבלב". פירוש, האדם אומר בפה, שחסר לו רצון להשפיע, והלב אומר לו, שחסר לו רק למלאות את כל מה שאהבה עצמית דורשת, ולא לחשוב על חסרונות אלא על מלויים. ומשום זה יש לו עבודה גדולה עם הלב שלו, שירצה לבקש חסרון כזה, שהוא נגד כל הרצון לקבל, שזהו כל עצמותו של הנברא. ופעם הלב גובר ופעם הפה גובר. נמצא, שאז אין פיו ולבו שוים, כי צריכים לדעת שסוף כל סוף דוקא הלב הוא השולט באדם ולא הפה.

לכן אמרו, שהאדם צריך לעבוד עם הלב שלו, שיסכים לבקש חסרון, היינו שהקב"ה ימלא חסרונו, זאת אומרת שכאן נקרא המלוי בשם "חסרון". וזה פירוש "המקום ימלא חסרונו", שפירושו **שהחסרון נקרא מילוי**.

ובהאמור נבין, שהעצה היחידה להשיג חסרון, שחסר לנו רצון להשפיע, היא רק ע"י תפלה, שהיא בחינת "אמצעי" בין האדם להחסרון. היינו שהוא מתפלל לה' שיתן לו דבר שלא חסר לו, שיחסר לו. נמצא, הכלי שנקרא חסרון, הוא חסרון מבחינת הרגשה, היינו שלא מרגיש בחסרונו. והתפלה היא, שהקב"ה יתן לו את האור, שהוא המלוי של חסרונו. אם כן יוצא כאן שהמלוי הוא חסרון. נמצא, שאין לו שום עצה אחרת, אלא להתפלל לה' שיתן לו חסרון. וזהו המקשר בין הכלי להאור.

וזהו כמו שאמר אאמו"ר זצ"ל בשם אדמו"ר מפורסב זצ"ל, על המאמר שאמר ר' שמעון, "ביותר צריך הכתוב לזרז במקום שיש חסרון כיס", שפירושו של "כיס" הוא כלי, שמכניסים שם כסף, ש"כיס" נקרא חסרון, ו"כסף" נקרא מלוי החסרון. נמצא, שאם אין להאדם כיס היינו חסרון, זהו עוד יותר גרוע משאין לו מלוי, כי זה נקרא שהוא "**מחוסר הכרה**". היוצא מזה, שבמקום שאין להאדם הרגש חסרון, בזה שאין לו כלי של רצון להשפיע, הוא צריך ביותר לזרז את עצמו. ובמה, בתפלה, שהיא האמצעי בין הכלי להאור, היינו בין חסרון לחסרון ובין המלוי, שהוא כבר מרגיש את החסרון, שאינו יכול לעבוד בעמ"נ

ועכשיו נבאר את מה ששאלנו על תירוצו של ר' יוסי על קושייתו של ר' אחא, למה כתוב "אשה כי תזריע וילדה זכר", הלא בהריון תליא מילתא, והיה צריך לומר "אשה כי תזריע ותהר זכר". ור' יוסי השיב "שהאשה מיום שהזריעה ונתעברה עד יום שיוולדת, אין מילה בפיה אלא אם הולד שלה יהיה זכר". ושאלנו, מה זה בא ללמדינו, מה שאשה מדברת.

ובהאמור, לפי מה שביארנו הענין על סדר העבודה, אז צריכים לפרש "אשה כי תזריע" הכוונה על האדם שקובר את אהבה עצמית באדמה, על מנת שיצמח מזה בחינת זכר, זאת אומרת שיזכה לרצון להשפיע. נמצא לפי זה, תיכף משהתחיל בעבודה שיגיע להשיג רצון להשפיע, שזה נקרא "אשה כי תזריע", תיכף מתחילת עבודה בכוון זה, מתחיל כבר להגיד "הלואי שאני אלד זכר".

היינו, שהגם שצריכים לעבור תהליך של למאוס באהבה עצמית ולהרגיש את שיעור הרע, הנמצא בתוך האהבה עצמית. זאת אומרת שלא מספיק בזה שמחליט שלא ללכת על המסלול שהוא רגיל בו, והוא רוצה לשנות ולצאת מהרגילות, אבל צריך להיות מגולה לפניו את שיעור ההזקות (הנזק), מה שהאהבה עצמית גורמת לו, כי רק בזה שהוא רואה מה שמפסיד, אז הוא יכול להיות בטוח שלא יתחרט באמצע.

וזה דומה בערך הדין שנוהג בגר שבא להתגייר (יבמות מ"ז ע"א) וזה לשונו, "תנו רבנן, גר שבא להתגייר, בזמן הזה אומרים לו, מה ראית שבאת להתגייר, אי אתה יודע שישראל בזמן הזה דוויים דחופים סחופים ומטורפין ויסורים באין עליהם (ופירש"י סחופים, וכפויין, כמו סחופי כסא כפית הכלי). אם אומר, יודע אני ואיני כדאי, מקבלין אותו מיד". וסמ"ג כתב, "הטעם הוא כדי שלא יאמר לאחר מכאן, אילו הייתי יודע לא הייתי מתגייר", (יורה דעה סימן רס"ח).

כי זה שרוצה לצאת מאהבה עצמית ולהתחיל בעבודה דלהשפיע, דומה שעוזב את כל המצבים שבו היה חי בהם, ועכשיו הוא מניח ועוזב את הכל, ונכנס לתחום שאף פעם לא היה נמצא שם. ומשום זה הוא צריך לעבור בחינת "עיבור וירחי לידה", ; עד שתהיה לו היכולת לקנות תכונות חדשות, שזה זרה לרוחו ממה שקבל מיום היולדו עד עכשיו. שכל מה שקבל מהסביבה, שעמהם היה מתגדל והם חניכו אותו עם דעותיהם ומחשבותיהם, היה הכל על בסיס של אהבה עצמית, ותמיד היה חושב לקבל שליטה על אחרים, ובמקום שהיה נדמה לו ששם הוא ימצא מקום לשליטתו, היה מבין שכדאי לתת יגיעה, היות שזה מביא הנאה להרצון לקבל, והרבים היו מסייעים לו, שזה נקרא, שהוא קבל כח להשאיפות שלו מכח הרבים, היינו שהוא היה רואה, שכולם הולכים על דרך הזה, וממילא הגוף היה יודע, שכדאי לתת יגיעה כדי לרכוש מקום שליטה או כבוד או כסף, הכל היה מכוון על קו אחד, נקרא רצון למלאות את הכלי שלו, שהוא נקרא אהבה עצמית.

מה שאם כן עכשיו, שבא להתגייר, היינו לצאת מאהבה עצמית, נמצא שבמקום שהיה חושב איך לשלוט על אחרים, אומרים לו שהוא צריך עכשיו לעשות את כל המאמצים שיש בידו איך לשלוט על עצמו, ועל אחרים אסור לשלוט. ובמקום שכל יום עשה חשבון נפש,

כמה שהרויח באותו יום שהכניס את זה בתיק של אהבה עצמית, אומרים לו שעכשיו הוא צריך לעשות חשבון בכל יום, כמה הוא הרויח רוחים שיכול להכניס אותם בתיק של אהבה; הזולת.

ולפי זה יש לפרש מה שאומרים לגר הבא להתגייר, שהרמז בזה הוא, שאדם שהיה עד עכשיו כמו גוי, על דרך שכתוב "ויתערבו בגויים וילמדו ממעשיהם", היינו כידוע מה שאומר הזה"ק "כי כל אדם הוא עולם קטן בפני עצמו". שפירושו שיש בכל אדם התכללות מ"ע" אומות" שהם כנגד "ז' מדות", שכל אחת כלולה מעשר, לכן הם נקראים "שבעים אומות". ובחינת "ישראל שבו" היא בגלות תחת שליטת הגויים.

לכן כשהאדם בא לקבל עליו (עול) מלכות שמים ולצאת מהגלות, שהוא נכנע מפניהם, ועד עכשיו הוא היה שומע בקולם, היינו מה שהם דורשים ממנו הוא היה מוכרח למלאות את רצונם, והיה חושב שכך צריך להיות, אבל נתעוררה בו הנקודה שבלב ובא עכשיו לעבוד עבור הקב"ה. אומרים לו, עד עכשיו הגויים לא היו משפילים את בחינת ישראל שבך, נמצא שעוד לא היתה לך התנגדות מצד הגוף שלך, אבל עתה בו בעת שאתה רוצה להיות "ישראל", ובזמן הזה היינו שעוד לא הגיע לצאת משליטתם, אז הם יבזו את "ישראל" שבך, כי הגוף לא יתן לך לעבוד בעמ"נ להשפיע, לכן חשוב קודם אם אתה רוצה לקבל עליך; עבודה גדולה.

אבל אח"כ גם אומות העולם נכנעים, היינו הגוף. אולם מטרם גמר עבודתו הוא מוכרח לעבור ירחי לידה. ומשום זה אין מודיעים לאדם את המשמעות האמיתית של בטול אהבה עצמית, אלא זה הוא מוכרח לקבל הידיעות האלו לאט לאט, שזה נקרא "ירחי לידה". זאת אומרת, הגם שאומרים "אשה כי תזריע וילדה זכר", אבל האמת הוא כדברי ר' אחא, שלא כמו שאנשים חושבים, שתיכף שמזריעים, היינו תיכף כשמחליט לקבור את הרצון לקבל אז תיכף "וילדה זכר", אלא בהריון תליא מילתא, פירוש שהגם שהוא הסכים לקבור את הרצון לקבל, אבל עוד לא יודע אפילו מהו הפירוש אמיתי של בטול אהבה עצמית.

אלא שענין ידיעה אמיתית של טיבו של הרצון לקבל, אין האדם יכול להרגיש בפעם אחד, מטעם שענין הרצון לקבל צריכים להכשיר ולהכין, שיהא כח בידו לוותר על תענוג אמיתי, שהוא תענוג נצחי. אם אין לו תרגילים, שהיה מרגיל את עצמו בכל פעם באהבה עצמית יותר גדולה, היינו בזמן שאדם מתחיל להכנס בעבודה דלהשפיע, אז מן השמים נותנים לו כל פעם יותר תענוג אפילו בדברים גשמיים, בכדי שירגיל את עצמו לוותרים לתענוגים; שלא לקבל אותם אלא בעמ"נ להשפיע.

ובהאמור מובן לנו מה שאמרו חז"ל "שרשעים נדמה להם היצה"ר כחוט השערה, ולצדיקים להר גבוה". ושאלנו, וכי יש הבדל במציאות. אלא כנ"ל, היות שרוצים להכין את האדם שתהיה לו היכולת לקבל את התענוגים הנצחיים בעמ"נ להשפיע, ומשום זה נותנים לו כל פעם יותר תענוג בכל דבר, כדי שזה יהיה בבחינת תרגילים, איך ללמוד שיהיה באופן, שהוא משתמש בכלי קבלה שלו, הנקרא "רצון לקבל", ומכל מקום תהיה לו היכולת לקבל; אותו בעל מנת להשפיע, אחרת הוא מוותר על תענוג גדול כזה.

נמצא לפי זה, שהוא מוכרח לעבור תשעה ירחי לידה, שע"י זה הוא קונה כל פעם כח, הנקרא "רצון להשפיע". שאם הוא רואה שיש איזה דבר שמפריע להרצון דלהשפיע, יש בכוחו לדחות את הדבר, ואז נקרא "וילדה זכר". היינו לאחר שכבר עבר עליו את התהליך של "ירחי לידה", ולא באמצע עבודה, היינו שתיכף שנכנס בעבודה, תיכף הוא רוצה לראות את כח השפעה שהשיג, אחרת הוא ברוגז וטוען, הלא כבר התחלתי בעבודת הזריעה ואיפה הפירות מה שאני צריך להשיג. על זה מתרץ ר' יוסי, שהאשה תיכף משנתעברה עד יום שילדת אין מלה בפיה אלא הולד שלה אם יהיה זכר, שהתירוץ הוא, הגם שעוד לא ילדה; אבל אין לה סבלנות לחכות אלא תיכף רוצה ללדת.

רבי • ברוך שלום הלוי אשלג • זצוק"ל • ענין יראה ושמחה •

• מאמר כ"ג, תשמ"ו •

• ספר ויקרא ••

- הזה"ק שואל (אחרי דף א' אות ב' בהסולם) וזו לשונו "ר' יצחק פתח, עבדו את ה' ביראה וגילו ברעדה. וכתוב, עבדו את ה' בשמחה באו לפניו ברננה. מקראות אלו סותרים זה את זה, אלא כך למדנו, עבדו את ה' ביראה. כי בכל עבודה שרוצה האדם לעבוד לפני רבונו, בתחילה צריך יראה, לירא מפניו, ובשביל יראת רבונו יזכה לאחר כך לעשות בשמחת מצות התורה. ועל כן כתוב, מה ה' אלקיך שואל מעמך, כי אם ליראה. שעל ידה יזכה לכל".
- ויש להבין את ענין • יראה •• מהו, כי אנו רואים שיראה ושמחה הם שני הפכים. ואיך יכול להיות שיראה תהיה סיבה לשמחה, כמו שאומר "ובשביל יראת רבונו יזכה לאחר כך לעשות בשמחה מצות התורה". הלא הם בסתירה זה לזה.
- ועוד יש להבין, וכי בשביל מה רוצה ה' שיראו מלפניו. מה זה נותן לו. הלא זה דומה, שאדם יכנס ללול של תרנגולים ויגיד להם, אם אתם תקבלו עליכם יראה, שאתם תיראו מלפני, אני אתן לכם לאכול ולשתות, וכל מה שאתם רוצים אני אתן לכם תמורת שאתם יראים מפני. וכי אפשר לומר שהאדם יש לו איזה התחשבות בזה שהתרנגולים יתנו לו כבוד.
- ועל אחת כמה וכמה הנבראים כלפי הבורא. איזה ערך וחשיבות יש לומר שהבורא זקוק שהנבראים יראו מפניו. עד כדי כך, שחז"ל אמרו, שאין האדם צריך לעשות שום דבר, רק לעסוק ביראה, כמו שכתוב "מה ה' אלקיך שואל מעמך, כי אם ליראה". וכמו כן כתוב •(קהלת ג') "אלקים עשה שיראו מלפניו", שפירושו, שכל מה שעשה ה' עשה שיראו מלפניו.
- ובכדי להבין את הנ"ל, צריכים לזכור את מטרת הבריאה, היינו לאיזה צורך ברא הבורא את הבריאה. כידוע, הטעם הוא, משום שרצונו להטיב לנבראיו. אלא בכדי שיצא לאור שלימות פעולותיו, היינו שלא תהיה הבחינת "נהמא דכסופא", עשה תיקון, המכונה "צמצום והסתר", שמטרת שיש לאדם כלים דהשפעה, אין הנבראים יכולים לראות ולהרגיש את •מציאותו יתברך, המכונה "הכרה בה".
- זאת אומרת, הגם שאנו אומרים בכל יום בהתפלה "מלוא כל הארץ כבודו", מכל מקום אין לנו הרגשה בזה, אלא אנו צריכים להאמין למעלה מהדעת שכך הוא. והסיבה היא, כי אף על פי שאין בהאור שום השתנות, מטעם ••"אין העדר ברוחניות", מכל מקום מצד הכלים יש •• שינויים, והכלים הם מגבילים את האור. כי בהכלים מבחינים •• את גדלות השפע, מה שהם מתפעלים מהשפע. ואם אין לו (לאדם) כלים, שיוכלו להיות בחינת לבוש להאור, אז לא •• ניכר שום אור במציאות, כפי הכלל "אין אור בלי כלי", היינו שאנו צריכים לדעת דבר אחד, שאנו יכולים לדבר ממה שמושג לנו בהרגשתנו.

• ואאמו"ר זצ"ל אמר משל על ענין הצמצום, שזה דומה לאדם, המכסה את עצמו שלא יראה אותו אף אחד. וכי שייך לומר, שהאדם שהסתיר עצמו שלא יראו אותו אחרים, וכי בשביל זה הוא לא רואה את עצמו. כמו כן כשהבורא עשה צמצום והסתר, שהתחתונים לא יראו אותו בעת שהם משוקעים באהבה עצמית, שזו היא בחינת מקבל בעל מנת לקבל, שזה הוא הגורם שינוי צורה ופירוד בין המשפיע, שהוא הבורא, לבין המקבלים, שהם הנבראים.

• והיות שענין קבלה אינו נוהג בהשורש שלנו, שהוא הבורא, אי לזאת, בזמן שהאדם כן עוסק בקבלה, הוא מרגיש משום זה אי נעימות, המכונה "נהמא דכסופא", לכן נעשה תיקון מצד התחתונים, היינו שהצמצום אנו מתייחסים להתחתונים. פירוש, שהתחתונים צריכים את הצמצום וההסתר, כי דוקא ע"י תיקון זה תהיה להם היכולת לתקן את ענין של קבלה, להיות בעמ"נ להשפיע. אבל מצד העליון אין שום שנויים, וכל השינויים הם רק בבחינת הכשרת הכלים שלנו, כפי כמה שהם מסוגלים לקבל בעל מנת להשפיע.

• ולפי זה, שאין הטוב ועונג מאיר במקום הפירוד, אין כח בידי אדם לזכות לבחינת אמונה שלימה מטרם שתיקן את הרצון לקבל שלו. כמו שאומר (הקדמת ספר הזהר, דף קל"ח, בהסולם אות קל"ח) וזו לשונו "כי חוק הוא זה, שלא יוכל הנברא לקבל רע מאתו יתברך בגלוי, כי הוא פגם חס ושלוש בכבודו יתברך, שהנברא ישיגו כפועל רעות, כי אין זה מתאים לפועל השלם. ועל כן בעת שהאדם מרגיש רע, הנה באותו שיעור שורה עליו כפירה על השגחתו חס ושלוש, ונעלם ממנו הפועל יתברך".

• ומכאן אנו רואים את נחיצות תיקון של ענין השפעה, שלא לבד שאין מציאות לקבל את הטוב והעונג שהוכן בעדינו, אלא שיש כאן דבר המרחיק אותנו מאמונתו יתברך, שזה יותר רע מהכל.

• ועכשיו נוכל להבין מהו ענין של יראה, ששאלנו, וכי הקב"ה צריך שאנחנו נירא מלפניו. ולפי מה שהסברנו, שענין יראה הוא כמו שכתוב בהסולם, שהאדם מתירא אילו הוא לא יוכל להתגבר ולקבל בעמ"נ להשפיע כמו שצריך להיות, אלא יקבל בעמ"נ לקבל, שזה גורם לו פירוד לאו דוקא מהטוב ועונג שלא יכול לקבל, אלא הוא מתירא שלא יבוא חס ושלוש לידי כפירה באמונתו יתברך. נמצא, שהוא יכול לבוא לידי הס"א ממש.

• וזה פירוש "והאלקים עשה שיראו מלפניו", שע"י יראה זו יהיה תיקון גדול בשניים:

• (א) שתהיה להם אמונה בה',

• (ב) שיוכלו לקבל את הטוב והעונג, מה שהבורא רוצה לתת להם.

• נמצא, מה שהבורא רוצה שיראה מלפניו, זה הוא בשביל שיהיו לנו כלים לקבל את הטוב והעונג, שעל ידי זה תהיה לנו אמונה בו יתברך, כנ"ל בהסולם (דף קל"ח) • "שיראה הוא •• שמירה שלא נתרחק מאמונתו יתברך חס ושלוש" ••

• ומזה נבין מה שכתוב "מה ה' אלקיך שואל מעמך, כי אם ליראה", שפירושו, שהוא רוצה לתת לנו כל טוב, אלא דבר שהמעכב הוא השינוי צורה, שאין האור יכול להתלבש בכלי

דקבלה. לכן כשהאדם מתירא ונזהר, שתמיד תהיה כונתו בעמ"נ להשפיע, אז הבורא יכול לתת לו את השפעתו יתברך, ושיהיה בשלימות, היינו בלי שום אי נעימות, המכונה "נהמא •דכסופא".

- ובזה מובן מה ששאלנו, איך יראה יכולה להיות "יראה סיבה לשמחה". ובהנ"ל הוא פשוט, שעל ידי זה שתהיה לו יראה, היינו שיהא נזהר להשתמש תמיד בכלים דהשפעה, אז הבורא יכול כבר לתת לו את הטוב והעונג, כי יש לו כלים דהשפעה. ובטח שאז תהיה לו שמחה מהשפע שקיבל בעמ"נ להשפיע. נמצא •שהיראה הוא גורם לשמחה. •ואם אין לו היראה כנ"ל, הוא מרוחק מכל.

רבי ברוך שלום הלוי אשלג זצוק"ל

ההבדל בין צדקה למתנה

מאמר כ"ד, תשמ"ו

כתוב (משלי ט"ו, כ"ז) "ושונא מתנות יחיה". משמע מכאן, שאסור לקבל מתנות, אחרת זה גורם ההיפך מחיים. אם כן, איך העולם מקבל מתנות אחד מהשני. וכמו כן יש להקשות על מה שאמר הקב"ה למשה "מתנה טובה יש לי בבית גנזי, ושבת שמה, ואני מבקש ליתנה לישראל, לך והודיע אותם" (ביצה דף ט"ז).

אנו רואים מה שמקובל, שמדרך העולם הוא, שהאדם יכול לבקש מהשני, שיתן לו צדקה. אבל אף פעם לא ראינו, שמי שהוא יבקש מהשני מתנה. דוגמא, אנו רואים, יש לפעמים, שלפני פסח, שהאדם צריך להכין לעצמו מצות ויין וכדומה על פסח, אז הוא הולך לגבאי הצדקה או לאיזה עשיר, ומבקש ממנו שיעזור לו בהכנת מצרכים לפסח, ומספר לו את מצבו הדחוק, שבו הוא נמצא, והוא מקבל את מבוקשו.

אמנם עוד לא ראינו, שמי שהוא יכנס לחבירו ויבקש ממנו מתנה. דוגמא, היות שאשתו מבקשת ממנו, היות שעכשיו לפני פסח, אז היא רוצה, שיקנה לה טבעת עם יהלום, לכל הפחות ששוה מאתיים דולר. והוא מספר לחבירו, היות שמצבו הוא עכשיו דחוק, ואין אפשרות בידו לקנות את הטבעת, מה שהיא רוצה, אי לזאת הוא רוצה שחבירו יתן לו כסף בתור מתנה, לקנות את הטבעת לאשתו על החג הפסח.

וגם לא שמענו, שיהיה באיזו עיר סדר של גבאי מתנות. היינו, שיהיה מסודר בעיר גבאי צדקה וכמו כן גבאי מתנות. אלא מדרך העולם הוא, שמתנות נותנים ולא מבקשים. היינו שמי שהוא אוהב את השני, אז מתעורר בו חשק להנות אותו, וזוהי הסיבה שנותן לו מתנה. ולא שייך לומר כאן, שמבקשים מתנות, ושיהיה מקום מיוחד בעיר שנותנים מתנות.

אולם יש להבין, מה היא הסיבה אמיתית שלא מבקשים מתנות. וצדקה כן מבקשים. ויש סידור בכל עיר, שעוזרים לכל אלה שנצרכים לעזור להם, שיהיה להם ממה לחיות, שיוכלו להתקיים בעולם. וכיום הוא מסודר בכל מדינה, שיש משרד שעוזר הדואג לאלה הנצרכים.

הסיבה היא פשוטה מאוד, כי יש הבדל בין הכרחיות למותרות. הכרחיות היא מה שהאדם מוכרח לקבל כדי שיוכל להתקיים בעולם, אחרת, היינו אם לא יקבל את הסיוע הדרוש, אין לו זכות קיום בעולם. על זה אמרו חז"ל (סנהדרין ל"ז) "כל המקיים נפש אחת מישראל, כאילו קיים עולם מלא", שהכוונה היא על ההכרחיות, אחרת אינו יכול להתקיים. ועל זה אין האדם יכול לוותר ולא לבקש עזרה, "כי כל אשר לאדם יתן בעד נפשו".

ומשום זה האדם לא מתבייש לבקש צדקה, היות שזה ענין פקוח נפש פחות או יותר. והשני, היינו הנותן, גם כן מבין, שכדאי לתת לו את מבוקשו. ומה שהענין יותר קרוב לפקוח נפש, אז המקבל תובע יותר בפה מלא, וכמו כן הנותן מתעניין במצבו של המקבל. ומה שהוא יותר רחוק מפקוח נפש, גם הנותן מטפל במצבו של המקבל בקרירות. אבל הכל הולך על מסלול של הכרחיות.

מה שאין כן במותרות. המבקש למותרות מתבייש לבקש. וגם הנותן אין שומע למי שהוא מבקש מותרות. ומשום זה יש להבחין בין צדקה למתנה. כי בצדקה באה התשובה על תביעת המקבל. היינו, אם המקבל צדקה מבקש, אז נותנים לו. נמצא, שצדקה באה על ידי התעוררות התחתון, היות שהוא מרגיש בחסרונו. זאת אומרת, שבזמן שהוא רואה, שאינו יכול להתקיים בעולם בלי עזרת הנותן, אז אין המקבל מתבייש, אלא הולך ומבזה עצמו בפני הנותן. והוא מטעם שאין לו ברירה אחרת.

אמנם מתנה באה הכל מצד הנותן. זאת אומרת, אם הנותן מתעורר, שיש מה לעשות, לגלות את האהבה אצל אוהבו, אז הוא שולח לו מתנה. נמצא לפי זה, שמתנה באה מצד התעוררות העליון המשפיע, מה שאם כן צדקה באה מצד ההתעוררות המקבל. והמקבל הצדקה צריך ללכת להנותן, ולתת לו להבין, את צורך הצדקה, מה שהוא דורש ממנו. ובשיעור שהמקבל יכול לתת להבין את הצורך הנחוץ לו שיבוא לעזרתו, ובשיעור שיכול לתת לו להבין, שזה ענין הכרחי מאוד מאוד, אז הוא מקבל יותר את מבוקשו מצד הנותן.

אולם הטעם העיקרי הוא, כמו שאנו לומדים, היות שכל מה שאינו נמצא בשורש, וכשאנו צריכים להשתמש עם דבר זה, אנו מרגישים בזה אי נעימות, כמו שאומר (תע"ס, חלק א', הסתכלות פנימית, אות י"ט) וזה לשונו "בידוע, אשר כל ענף יהיה טבעו שיהיה לשורשו. ולכן כל הענינים הנוהגים בהשורש, יתרצה בו גם הענף, ויאהב אותם ויחמדם. וכל הענינים שאינם נהוגים בהשורש, גם הענף מתרחק מהם, לא יסבול אותם וישנא אותם".

נמצא, שענין קבלה לא נוהג בשורשינו. לכן בזמן שהאדם צריך להיות מקבל, הוא מרגיש בושה, שהיא אי נעימות, משום שזה לא נוהג בשורשינו. ומשום זה, כשאדם נצרך לעזרת חברו, אם הוא דבר הכרחי, אז אומרים אין ברירה, כי אין לך דבר שעומד בפני פקוח נפש. אבל בענין פקוח נפש יש הרבה הבחנות. אי לזאת, כל דבר שהוא הכרחי, אז סובלים את הבושה ומבקשים עזרה. וענין הכרחי לא אצל כל אחד ואחד הוא שוה, אלא לכל אדם יש מידה אחרת. זאת אומרת, מה שנחשב לגבי אדם זה למותרות, יכול להיות לגבי השני הכרחיות.

אי לזאת, קשה לקבוע את הגבול מה נקרא "מותרות", ומה נקרא "הכרחיות". כי הגם שאפשר לומר, על איזה דבר שהוא רוצה, שאפשר לחיות בלי זה, שהוא מותרות, ואם אי אפשר לחיות בלי זה, נקרא הכרחיות. גם זה אי אפשר להיות מודד במאה אחוז.

דוגמא, כמו שמצינו בחז"ל (כתובות דף ס"ז ע"ב) "ההוא דאיתא לגבי דרבי נחמיה. אמר ליה, במה אתה סועד. אמר ליה, בבשר שמן ויין ישן. רצונך, שתגלגל עמי בעדשים. גלגל בעדשים, ומת". רואים אנו ממעשה זו, שהגם שבשר שמן ויין ישן הוא בטח מותרות, אליבא דכולא עלמא, מכל מקום אצל אדם זה, היה זה ההכרחיות, עד כדי כך שמסיבה זו הוא מת.

ועוד אנו רואים שם בדברי חז"ל, וזה לשונם "תנו רבנן, די מחסורו אשר יחסר לו" (דברים ט"ו). "די מחסורו", אתה מצווה עליו לפרנסו. ואי אתה מצווה עליו לעשרו, אשר יחסר לו. אפילו סוס לרכוב ועבד לרוץ לפניו. אמרו עליו על הלל הזקן, שלקח לעני בן טובים אחד, סוס לרכוב עליו ועבד לרוץ לפניו. פעם • אחת לא מצא עבד לרוץ לפניו, ורץ לפניו שלשה מילין".

מכאן אנו יכולים לראות, לפי דרשת חז"ל על הפסוק "אשר יחסר לו אפילו סוס לרכוב ועבד רץ לפניו", הכל נכנס בגדר חסרון ולא בבחינת מותרות. כי כאן המדובר בעני, כמו שהביאה הגמרא, שלקח הלל עני בן טובים. וזה ודאי מאי שנותנים לעני נקרא "צדקה", היינו בחינת הכרחיות. וכשהוא אפילו סוס לרכוב ועבד רץ לפניו, משמע גם כן נקרא "הכרחיות". אם כן אין לנו לומר גדר, שעד כאן נקרא "הכרחיות", ומכאן ולהלאה נקרא "מותרות".

נמצא לפי זה, אשר העני יכול לבקש, שיתנו לו בתור צדקה דבר, מה שלגבי אחרים נקרא זה • "מותרות". זאת אומרת, מה שאמרנו, שהעני מבקש צדקה ואין לו כל כך בושה, משום שאצלו הצדקה דבר הכרחי. אבל אין לנו להבחין בין צדקה למתנה, שנקראת "מותרות", אלא שזה תלוי לפי אופי של האדם. ולכל אדם יש לו מידה מצד עצמו, לקבוע מה שנקרא "הכרחיות", ומה שנקרא אצלו "מותרות", מחמת שהוא דבר שיכולים לחיות בלי זה, ואין להעני כל כח אומץ לבקש מהשני, לכן נכנס זה בגדר •מתנה, ושה באה לו רק מצד התעוררות הנותן.

אבל מי יכול לקבוע, אם דבר זה שהאדם מבקש מחבירו, אם זה נכנס בגדר צדקה או מתנה, זה רק •ה' יודע את שיעורו של אדם, שנאמר, שעד כאן נקרא "הכרחיות", ומכאן ולהלאה נקרא "מותרות".

ועכשיו נדבר אותם מושגים בענייני עבודה. שאנו צריכים להבחין בעת התפלה, כשהאדם מבקש •מה', שיעזור לו בעבודה. אם הוא מבקש מה' צדקה, היינו הכרחיות, שבלי זה הוא אומר לה', שאין לו טעם בחיים. היינו שמרגיש, שהוא בעירום וחוסר כל, הן מתורה והן ממצות. והוא מרגיש בעצמו, שאין בו שום ניצוץ של אמת, וכל המעשים שלו בנויים על צביעות ושקר. היינו שכל הבסיס שהוא בונה את •בנין הקדושה שלו, הוא על יסוד של אהבה עצמית.

ומרגיש, שכל יום הוא הולך אחורנית, במקום שהוא היה צריך להתקדם. והוא רואה את ההיפך, •היינו כשהתחיל להכנס בעבודת הקודש, היה מרגיש יותר חשיבות בתורה ועבודה, וזאת היתה הסיבה שקבל על עצמו תורה ועבודה, היתה מטעם שכדאי להתרחק מהבלי העולם הזה, ולהתדבק בתורה •ומצות, שזה יביא לו אושר וטעם בחיים, וההתלהבות שלו היתה בשיעור גדול.

ועכשיו הוא לא מבין, מאין לקח את הכוחות האלו. זאת אומרת, עכשיו, אם היה בא איש, ואומר לו, •תעזוב הכל ותתרחק מהבלי עוה"ז ותכנס לעבוד עבודת הקודש, בטח שלא היה יכול לשמוע בקולו, •במצב שהוא נמצא עכשיו, הן מבחינת השכל והן מבחינת הרגשה.

ובטח הוא צריך לומר לעצמו, שאז היתה לו אמונה ובטחון, ועכשיו הוא רחוק מכל אלה. מה שאם •כן אז נמצא, שכל הזמן הזה, שהוא היה עוסק בעבודה, היה בכדי שיתקרב אל האמת, שהוא דביקות ה', והיה משתוקק לזה. אולם עכשיו הוא נמצא במצב עשר מעלות אחורנית. זאת אומרת, חסרה לו •עכשיו ההתלהבות לתורה, וחשיבות התורה.

ומכל שכן תפלה, אין לו השתוקקות לתפלה, כי הגוף אומר לו, מה יתן לך בזה שאתה מתפלל, הלא •אתה רואה בעצמך, שכל מה שאתה רוצה לתת יותר עבודה, אתה הולך יותר למטה. אם כן עבודה זו •למה לי. אם כן איך אדם יכול לתת יגיעה, במקום שרואה שאי אפשר להתקדם אף שעל וצעד קדימה.

והיות שענין מנוחה נותן לאדם הנאה, ואין האדם מסוגל לוותר על המנוחה, אלא בזמן שיודע, •שירויח הנאה יותר גדולה, או דבר יותר נחוץ. נמצא, שאז יש לו סיבה לוותר על המנוחה, אבל לא סתם בלי שום תמורה. אם כן בזמן שהוא רואה, שע"י היגיעה שהוא נתן, לא הרויח כלום, מה שהיה בדעתו •להרויח, ומשום זה נאבד לו עכשיו כח עבודה, והוא נשאר באפיסת הכוחות.

ומסתכל על עצמו ואומר, שאם היה מי שהוא, שהיה בא אליו ואומר לו, תדע לך, שאתה בעוד כמה •זמן, חודשים או שנים, אתה תגיע למצב של יאוש, היינו שלא תהיה בידך שום התקדמות, אלא להיפך, היינו שכל שנה אתה תהיה במצב של יותר שפלות מכפי שאתה מרגיש עכשיו, שאתה הוא בשפלות, שמשום זה אתה רוצה להכנס בעבודה של אמת, בכדי להגיע להמטרה של אמת, שבשבילה נבראת. לכן אני אומר לך, שחבל על היגיעה שלך, כי אני מכיר הרבה אנשים, שחשבו כמו שאתה חושב, שרק

• אתה תיתן קצת יגיעה, תיכף אתה תראה פירות, היינו התקדמות משהו בעבודה של אמת.

אז הייתי משיב לו, שאתה שייך למרגלים, שדברו לשון הרע על ארץ ישראל. בדיוק כמו שמפרש • הזה"ק (שלח דף כ"ב ובהסולם אות ס"ג) וזה לשונו "וישובו מתור הארץ. ישובו, היינו שחזרו לצד הרע, וחזרו מדרך האמת, שאמרו, מה יצא לנו עד היום, לא ראינו טוב בעולם, עמלנו בתורה והבית ריקם. ולעולם הוא מי יזכה, ומי יבוא לתוכו. מוטב לנו, שלא היינו יגיעים כל כך. ויספרו לו ויאמר, הרי עמלנו ולמדנו, כדי לדעת חלק עולם ההוא, כמו שיעצת לנו. וגם זבת חלב ודבש הוא. טוב הוא עולם העליון • ההוא, כמו שידענו בתורה, אבל מי יכול לזכות בה".

זאת אומרת, הוא אומר עכשיו, אחר כמה זמן של עבודה, שאם המחשבות האלו היו באות אליו • בזמן תחילת העבודה, היינו בזמן שקבל על עצמו, שצריכים לצאת מהמצב הרגילות, הנקרא "מצות אנשים מלומדה", ולהיות בין עובדי ה' באמת, היה אומר אל המחשבות האלו, אתם שלוחים של המרגלים, ולכן אתם באים אלי, בכדי לעכב אותי מלהכנס לארץ דקדושה, הנקראת "עבודת הקודש". ולא היה שומע בקולם. ועכשיו הוא רואה, שהוא בעצמו מרגיש את טענת המרגלים, ועכשיו הם נראים בעיניו, שזה הוא לא טענת המרגלים, אלא זוהי טענת עצמו. היינו שהוא מרגיש, שכל מה שהוא מרגיש, הוא אמת.

וכפי שאמרנו לעיל, מתעוררת השאלה, מהי האמת. האם בתחילת העבודה הוא היה במדרגה יותר • גבוהה, מכפי שהוא נמצא עכשיו, לאחר כמה שנים של עבודה ויגיעה. אם כן מה יש לומר על מצב כזה, שכל עבודתו היתה לריק. ולא סתם לריק, כי לריק משמע, שהוא לא הרויח כלום, והוא נמצא באותו • מצב, שהיה בו מטרים שהתחיל לכנס לעבודת הקודש בעמ"נ להשפיע.

אולם כאן איננו כך, אלא הפסיד וירד מהמצב הקודם. היינו שחסרות לו החשיבות וההתלהבות • לתורה ומצות. חסרים לו המרץ והבטחון שהיו לו אז, וכהיום הוא מסתכל על עצמו, שנמצא בבחינת "לא איכפת לי שום דבר". ולכאורה האדם צריך לומר, שירד ממצבו הקודם, היינו מזמן תחילת עבודתו.

ובאמת אינו כן. כי כפי הכלל "אין אור בלי כלי" פירושו, שאין הבורא ממלא להתחתון את חסרונו, • אם אין לו חסרון אמיתי. ו"חסרון" לא נקרא דוקא שחסר לו הדבר, היינו שאין לו. וזהו כמו שכתבת משל (במאמר ו' תשמ"ו), שהיו בחירות בהמדינה, לבחור בנשיא מדינה. והיו שני מועמדים להיות לנשיא המדינה, והיו כמה עסקנים שעבדו בבחירות, שכל אחד היה רוצה שיבחרו בהנשיא מה שהוא רוצה. ולבסוף בחרו במי שהוא. עכשיו נעשה חשבון בענין החסרון, מי הוא שמרגיש שהוא לא נשיא, כי סוף כל סוף אין כאן אלא נשיא אחד. וכל בני המדינה יש להם חסרון, שצריכים לומר. שהם אינם נשיאים. ומכל מקום יש להבחין בענין החסרון, במידת הכאב מה שמרגישים בזה שהם אינם נשיאים. • כי סתם בני המדינה, צריך לומר, אף על פי שאין הם נשיאים, אבל לא מרגישים שום חסרון בזה.

ואלו שעסקו את מי לעשות נשיא, ועשו נשיא אחר מכפי שהם חשבו, יש להם כאבים מהחסרון הזה, • שלא נעשה נשיא את מי שהם עבדו בשבילו. אבל יסורים אמיתיים יש דוקא לאותו אדם, שהוא חשב, שיעשו אותו לנשיא, והשקיע כוחות איך לנצח את הבחירות, שהבני מדינה יבחרו בו, ולבסוף בחרו ביריבו. הוא מרגיש את היסורים האמיתיים. ועליו יכולים לומר, שהיה לו חסרון אמיתי להיות לנשיא, • מטעם שהוא השקיע כוחות לזה, ולפי הכוחות שהשקיע, כך באותו שיעור מורגשים היסורים.

ובהאמור יוצא לנו כאן, בעבודת ה', הגם שבתחילת עבודתו היה לו מרץ, ובטחון, וחשיבות גדולה • לתורה ולתפלה, מטעם שהיה לו אז חן דקדושה, שהרגיש, שעבודת ה' היא דבר חשוב, אבל זה עוד לא נקרא "חסרון", שהבורא ימלא את החסרון הזה, שנקרא "דביקות ה'". מטעם, שבחינת "חסרון וכאב שאין לו דביקות בה" עוד לא היתה מורגשת בו, מטעם שעוד לא השקיע כוחות לזה, כי אז רק התחיל

מה שאם כן כשעבר עליו זמן הרבה, שהשקיע כוחות, ואינו רואה מילוי לחסרונו, אז מתחלת לרקום • בו בחינת יסורים וכאבים, בזה שהוא השקיע כוחות, ואינו רואה שום התקדמות בעבודה שלו. ואז מתחילות המחשבות לבוא בזה אחר זה. לפעמים בניצוצי יאוש, ולפעמים מתחזק, ואח"כ עוד הפעם הוא רואה שנופל ממצבו, וכן חוזר חלילה. עד שנצטבר בו חסרון אמיתי, שהשיג זה ע"י יגיעה בעליות וירידות. שמעליות וירידות האלו, משאירים אצלו כל פעם בחינת כאב, על מה שהוא עוד לא זכה לדביקות ה', ואז שהסאה של יגיעה נתמלאה בשיעור שלם, שזה נקרא "כלי", אז בא אליו המילוי מצד ה', היות שיש לו עכשיו "כלי אמיתי".

נמצא לפי זה, מה שהוא רואה, שעכשיו, לאחר כמה שנות עבודה, שהוא הלך אחורה, זהו נעשה • בכוונה תחילה, כדי שירגיש כאב בזה שאין לו דביקות ה'. נמצא לפי זה, שכל פעם הוא מוכרח לראות, איך שהוא מתקרב יותר לבחינת עשיית הכלי, הנקרא "חסרון אמיתי", שהמודד של קטנות וגדלות חסרון, הוא בשיעור היסורים, שהוא מרגיש, בזה שאין לו המילוי, הנקרא כאן "דביקות בה", שכל רצונו וחשקו יהיה אך ורק לעשות נחת רוח להבורא יתברך. ומטרם שנגמר החסרון בבחינת השלימות, אי אפשר שיבוא המילוי בשלימות. וידוע, שמלמעלה בא תמיד דבר שלם. אם כן גם החסרון צריך להיות בכל השלימות. היינו שירגיש כאב וחסרון, בזה שאין לו שום דבר. היינו, שמרגיש, שאין לו תורה, ואין • לו עבודה, ולא יראת שמים.

הגם שמבחינת המעשה הוא עוסק במצות, ולומד תורה, וקם לפנות בוקר, ונוהר בדברים "קלות • כבחמורות", ולגבי אנשים אחרים, אם היו עושים מה שהוא עושה, הם היו נחשבים בעיניהם כצדיקים גמורים, אבל הוא מרגיש עצמו ריקן מכל. מסיבות, שהיות שהוא רוצה שיזכה בדביקות ה', ולזה האדם צריך, שתהיה לו מחשבה אחת, היינו שכל מעשיו יהיו בעמ"נ להשפיע, והוא רואה, שענין זה הוא אצלו • ממנו ולהלאה.

אם כן הוא אומר לעצמו, מהו כל הרווח שלי, שאני עוסק בתורה ומצות, שכל החשבון שלי היה, • שע"י זה אני אגיע לידי דביקות בה'. ולזה איננו רואה שהתקרבותי במקצת, אלא להיפך, כנ"ל. אם כן אין אדם זה מבקש מותרות, אלא פשוט הכרחיות, שיהיה לו במה להחיות את נפשו בקצת רוחניות, שלא • יהיה משוקע באהבה עצמית.

נמצא לפי זה, שהוא מרגיש עצמו, שהוא כל כך ריק מרוחניות. מה שאם כן שאר אנשים, אין להם • ההרגש הזה, שהם מרוחקים מרוחניות. אלא אנו רואים, ששאר אנשים, אם יש להם היכולת להתפלל כל יום עם מנין, הרי מרגישים עצמם לשלימים. ובפרט אלו אנשים, שאחר יום עבודה הם באים עוד ללמוד דף היומי, בטח שהם מרגישים את עצמם לשלמים. ואין להם שום דרישה שה' יעזור, שיהיה לו כח ללכת בדרך ה'. אלא שהם מתפללים, שה' יעזור להם, שיוכלו להמשיך את הקביעות שלהם. אז • כבר יש להם סיפוק בחיים.

ומכל שכן אלו ש"תורתן אומנותן". בודאי הם מרגישים, שהם שלמים, ומהללים תמיד לה' בזה • שנתן להם שכל ורצון, "שלא יהא חלקם עם יושבי קרנות". והגם שמתפללים לה', שיעזור להם, על מה ששמעו יש ענין של "לשמה", אבל זה נחשב אצלם למותרות. כי עיקר תורה ומצות הם מקיימים, אלא שחסר ענין של עבודה לשמה. זה נכון שצריכים לעסוק לשמה, אבל זה שייך ליחידי סגולה. לכן יוצא, אפילו שמתפללים, שה' יזכר, שיוכלו ללמוד תורה לשמה. אבל זה נחשב אצלו לדבר מותרות ולא הכרחיות. שברוך ה' הם מרגישים עצמם שהם מנבחרים העם, שהם נמצאים ב"אור הבלי של תורה", • ושאלם "תורתן אומנותן".

ובהאמור יוצא אותו דבר, ששני אנשים מבקשים מה' שימלא את בקשתם, יש להבחין בין אדם • לתבירו, לא עם התפלה, אלא עם סיבת התפלה. אחד רוצה את הדבר הזה, מטעם שחשקו נפשו למותרות. נמצא, שהוא מבקש מתנה. אבל אינו מן הנימוס לבקש מתנות. אי לזאת, לא יכולים למלא את בקשתו, כי מתנות לא מבקשים, אלא שזה בא רק מצד הנותן. זאת אומרת, הנותן מתעורר לתת להמקבל מתנה. ומשום זה יוצא, שהתחתון הוא מלא תערומות, מדוע אין הקב"ה שומע תפלתו, היות שכל יום הוא מתפלל על מתנות, ואין שומעין אותו. ומשום זה הוא טוען, שהעליון הוא חס ושלום לא •בסדר.

אבל העליון טוען, שהתחתון לא בסדר, היות שהוא בוכה, שיתנו לו מתנות. שמה שהוא חושב • שחסר לו, הוא רק אצלו בבחינת מותרות. לכן אם הוא יתקן את עצמו, ויראה את האמת, היינו מה שהוא דורש הוא בחינת הכרחיות, שהוא בחינת צדקה, וצדקה כן נותנים ע"י התעוררות של תחתון, •כמקובל "שהעני מבקש", ובשיעור שהבקשה היא יותר הכרחיות, היא מתקבלת ביותר.

וזהו מה שמבואר לעיל (כתובות דף ס"ז ע"ב), שיכול להיות בשר ויין, שהוא אצל כל אדם בחינת • מותרות, מכל מקום אצל האדם שבא, לגבי דרבי נחמיה, היה זה הכרחיות. וראיה לדבר, שנתן לו מאכל •עדשים, ומת.

ובזה נבין, מדוע אנו רואים, לאחר שהאדם השקיע הרבה יגיעה, בכדי להגיע לדביקות ה', ובסופו • של דבר הוא רואה, שנעשה יותר גרוע, מכפי שהיה מטרם שהתחיל לעבוד בעבודת הקודש, לתקן את •עצמו. זאת אומרת, כאילו התיקונים שהוא עשה, היו בחינם, ללא תועלת, אלא להיפך, כנ"ל.

והתשובה היא, כי באמת הוא הלך הרבה קדימה, אלא שיש להבחין בין התקדמות להאור או • התקדמות להכלי. כי מטבע של האדם להחשיב את ההתקדמות לאור, כי רק להאור האדם משתוקק. נמצא, בדברים שאינם מאירים, לא מעניין אותו כלום, כי מה יתן לו, אם יהיה לו חסרון גדול. כי יש כלל "האדם משתוקק לדברים שמביאים לו תענוג". לכן כשרוצה לדעת, אם הוא התקדם, אז הוא מסתכל •עד כמה שהוא קרוב להאור.

אבל האמת היא, ש"אין אור בלי כלי". אם כן הוא צריך מקודם להתקדם להכלי. היינו שיש ענין • התקדמות בחסרון. שבתחילת עבודתו עוד לא היה מגולה לו את חסרונו, אלא שהיה משתוקק להאור, •והגם שגם אז היה לו חסרון, בזה שאין לו האור.

אבל זה דומה לענין, שנוהג אצל אנשים: לפעמים שנאבד איזה חפץ חשוב, השווה אצלו ברווח של •שעה אחת, לפי מה שהוא מרויח ליום. נגיד דרך משל, שהוא מרויח שמונה דולר ליום, אז פחות מדולר לשעה לא יעבוד, אלא יותר חשובה לו המנוחה. אבל נאבד לו חפץ ששווה דולר, הוא מסוגל לחפש •שעתיים עד שימצא אותו. ומתעוררת השאלה, מדוע הוא עובד עכשיו שעה, בכדי להרויח חצי דולר.

והתשובה היא, שיש הבדל בין "מניעת הרווח" ל"הפסד מקרן". כי מה שיש בידו והוא מפסיד, •אפילו דבר קטן חשוב לו, היות שזה הוא כבר היה ברשותו ונאבד לו. מה שאם כן דבר שהאדם לא •השיג אותו, דווקא דבר גדול, כדאי להתייגע עליו, אחרת המנוחה יותר חשובה אצלו.

אותו דבר אצלנו. בשעה שהיה לו רצון להגיע לדביקות ה', החסרון הזה נקרא "מניעת הרווח". היינו • שיש לו חסרון, אולי לא ירוויח. לכן הוא הולך לעבוד. וזה עוד לא נקרא "חסרון אמיתי", שיהא ראוי •להתלבש בו השפע העליון.

מה שאם כן אם כבר השקיע כמה שנות עבודה, זה דומה ל"הפסד מקרן". היינו הפסיד כמה שנות •

• יגיעה ולא הרוויח כלום. אז החסרון הזה נבחן ל"חסרון", משום שחסרון זה מוליד לו יסורים וכאבים.

הרי אנו רואים, שענין זה, שהשקיע הרבה יגיעה, והיה בדעתו, שתיכף יעזור לו ה', ויזכה לדביקות בו יתברך, אז הולך ומתקדם בענין חסרון לדביקות, מטעם שהשקיע הרבה יגיעה. ומשום זה, כל כמה • שהוא רואה, שהוא מרבה יגיעה, הוא רואה תיכף ההיפך מזה, איך שהגוף מתנגד בכלל לענין השפעה.

אז מתרקם בו ענין, שהוא צריך לעזרתו יתברך, שיעזור לו. ואינו מבקש אז מותרות, אלא שהוא • רוצה להיות יהודי פשוט, שמאמין בה'. שהוא יתברך, השם שלו נקרא "טוב ומטיב". והוא רוצה לשבח להבורא, ולומר אליו "ברוך שאמר והיה העולם" בתכלית הפשטות, בלי שום השגות גדולות על תורה ומצוות עם כוונות, אלא פשוט בתכלית הפשיטות, שיוכל לשבח את הבורא, ולתת לו תודה על מה • שברא אותו.

והיות שעכשיו הוא רואה, שאין לו אפילו התשוקה לתורה ועבודה, כמו שהיתה לו מטרם שהתחיל • לעבוד. וזהו משתי סיבות, שהם אחד:

א) סיבת כניסתו לקבל עליו עול תורה ומצוות, היתה בנויה על כלים דקבלה. אז הגוף היה משתוקק • לקבלת הטוב ועונג, בבחינת מה שהרגיש, שיש לקבל מרוחניות יותר סיפוק בחיים, היינו שהרצון לקבל יהיה לו מה לקבל. כי התענוגים גשמיים לא נתנו לו סיפוק בחיים. מה שאם כן עכשיו, שנכנס • לעבוד בעמ"נ להשפיע, על זה הגוף שלו מתנגד.

כי הגוף מסכים לתת יגיעה במקום שהגוף יכול להרויח. מה שאין כן עכשיו, שאמר להגוף, תקיים • תורה ומצוות, וע"י זה, היינו בסגולת קיום תו"מ, תהיה יכולת לא לתת להגוף שום תענוג ושכר תמורת עבודתו. ומשום זה, שהגוף שומע, שלא יהיה לו שכר עבור עצמו, אלא שהשכר שלו יהיה, אם יזכה ויהיה לו כח שלא לתת להגוף שום תמורה עבור עבודתו, זהו סיבה שעכשיו אין לו כח לעבודה, כמו שהיה מטרם כניסתו לעבוד בבחינת עמ"נ להשפיע, שהגוף היה מצפה לתענוגים יותר גדולים, מכפי שהיה מקבל מתענוגים גשמיים. לכן על זה היה לו חומרי דלק, ולא היה לו שום מניעות מצד הגוף, • היות שהגוף היה מצפה, שהרצון לקבל ירויח עכשיו יותר תענוגים.

אולם צריכים לדעת, שאין שפה אחרת להגוף, שירצה לעבוד עבודת הקודש. ועל זה אמרו חז"ל • "לעולם יעסוק אדם בתורה ומצוות שלא לשמה, שע"י זה הוא יבוא לשמה". נמצא לפי זה, תחילת כניסתו לעבודה היתה בסדר גמור. היינו, שמוכרחים לבטוח להגוף, שחס ושלוש לא יפגמו בהרצון לקבל שלו. אלא אדרבה, היינו שע"י קיום תו"מ יהיה להרצון לקבל ממש סיפוק בחיים, והרצון לקבל • שלו, ירגיש דוקא הוא, ע"י קיום תו"מ, ירגיש עצמו, שהוא מאושר בעולם מכל בני גילו.

מה שאם כן לאחר שנכנס בעבודה, והתחיל לדעת, שעיקר הוא להגיע לדבקות בה', הנקרא "לעשות • הכל בעמ"נ להשפיע", אז מתחיל הגוף להתנגד לעבודה זו. אבל יש מזה תועלת רבה, מהתנגדות זו של הגוף. היות שע"י זה האדם נעשה בעל חסרון גדול, היינו שמרגיש יסורים מזה שהוא נתרחק מדביקות ה', כנ"ל. ואז, עד כמה שהוא מצטער ביותר, הוא נעשה יותר נצרך להבורא, שיעזור לו. כי הוא רואה אז, כי האדם מצד עצמו אינו מסוגל לצאת מאהבה עצמית, אלא רק הבורא בעצמו הוא יכול לעזור לו. וזה • לא ענין של הבנה, אלא שזהו ענין של הרגשה. שזהו כמו שכתוב (תהילים קכ"ז) "אם ה' לא יבנה בית, • שוא עמלו בוניו בו".

היוצא מזה, שהאדם צריך להאמין, שכל הסיבובים שהביאו למצב שבו הוא נמצא עכשיו, הוא בכדי • שתהיה לו היכולת ליתן תפלה אמיתית מעומקא דליבא. אבל מדרך היצה"ר, הוא מביא לאדם דעות הפוכות, שבמקום שיש עכשיו ההזדמנות לבקש מה' בכל לב ונפש, היינו שכל השכליות והרגשות באו

לידי החלטה, שרק ה' יכול עכשיו לעזור לו, מטעם שעתה הוא מסוגל לתת תפלה אמיתית, בא היצה"ר ומביא אותו לידי יאוש, כטענת המרגלים. ויכולים לומר על זה "כי ישרים דרכי ה', צדיקים ילכו בם ופושעים יכשלו בם".

ובהאמור נבין את ענין, מה ששאלנו מה שכתוב "שונא מתנות יחיה". אין הפירוש, שלא יקבל • מתנות. אלא אם הוא שונא את המתנות, מטעם שהוא רוצה לעבוד בעמ"נ להשפיע, לכן הוא שונא להיות מקבל, אבל הוא מקבל את המתנות, משום שהקב"ה רוצה בכך, וזה נקרא "מקבל בעמ"נ להשפיע", היות שהוא לא היה מעורר לה', שיתן לו מותרות. אלא הוא מבקש מה' הכרחיות. ולא חשוב אם לגבי אחר נקרא זה "מותרות". כי כל אחד עובד לפי הרגשתו, ואין לו שום ענין מה שיש לחבירו. • ואם אח"כ ה' נותן לו מתנה, והוא מקבל זה בעמ"נ להשפיע.

נמצא לפי זה, אם האדם מבקש מה', שיתן לו כלים דהשפעה, תלוי באופי של האדם, היינו שיכולים • לומר, שאצל זה הוא "מותרות" ואצל השני זה "הכרחיות".

רבי ברוך שלום הלוי אשלג זצוק"ל

שיעור מעשי המצות

מאמר כ"ה, תשמ"ו

ניתן לנו לקיים תרי"ג מצות בבחינת המעשה. אפילו שלא בכוונה, רק אם הוא מכוון, שהוא עושה עכשיו מצוה אחת מהמצות שציווה לנו הבורא, מספיק לנו בקיום המצוה, ואין לחשוב על שום כוונה, רק בפשטות, הוא כבר יצא ידי חובתו.

אבל בטח שצריכים לקיים כל מצות לפי התנאים שיש בכל מצוה. דוגמא, האדם מקיים מצות ציצית, כמו שכתוב "ועשו להם ציצית על כנפי בגדיהם". אבל יש הבחנות, מאיזה חומר נעשה הטלית, וכמו כן האורך והרוחב של הטלית, וכדומה. וכמו כן בציצית עצמה יש הבחנות, מאיזה חומר נעשה הציצית, מהצמר או פשתים, או משאר חומר. וכמו כן במספר הציצית, והאורך של הציצית, וכדומה. וכל אלה התנאים שיש במצות ציצית, בטח שצריך לשמור. אחרת נקרא, שהמעשה המצוה אינו בשלימות. והוא חסרון בבחינת המעשה. וגם נוהג ענין הידור במעשה המצות, כמו שאמרו חז"ל על פסוק "זה אלי ואנוהו". וכמו כן יש לדקדק הרבה דקדוקים.

וענין זה נוהג בכל מעשה המצות, בין במצות דאורייתא, ובין במצות דרבנן, ובין בהמצות שמקיימים אותן מטעם מנהג, כמו שאמרו חז"ל "מנהג ישראל תורה הוא" (מנחות כ" ע"ב, בתוס' ד"ה "נפסל"), "ומנהג אבותינו תורה הוא".

ובשיעור הדקדוקים, עד כמה אנו צריכים להיזהר בדקדוקי המצות, ניתן לנו במצוה, שלא לאכול חמץ בפסח. דוגמא, באיזו צורה צריכים להיות הדקדוקים. וניתן זה לפסח, היות שחמץ מרמז על יצה"ר. ומשום זה יש לנו הרבה חומרות ודקדוקים. וזה ניתן לנו לדוגמא, איך שצריכים להיזהר, בכדי שלא נבוא חס ושלום לעבור על עבירה ממש. לכן ניתן לנו דקדוקים, שזה יגרום לנו להתרחק מהעבירה עצמה, וכמו כן לקיים המצוה בעצמה.

אולם הבעל שם טוב אמר "אל ירבה בדקדוקים". היינו, שלא יתן כל החוש והזמן על דקדוקים, אלא עד כמה שאפשר, האדם צריך לשמור את המצות בכל פרטיה ודקדוקיה, אבל אל ירבה. ויכול להיות שזהו הטעם, שלא בכל מצות אנו נוהרים בחומרות ודקדוקים כמו בפסח. כי אנו צריכים את המרץ שלנו גם לכוונת המעשים, ואחרת לא ישאר לנו זמן לכוונה.

זאת אומרת, שאנו צריכים לחשוב גם על הכוונה, כמו שכתוב "בראתי יצה"ר, בראתי תורה תבלין". אם כן, אנו צריכים לתת זמן ויגיעה על הכוונה גם כן. היינו, לראות עד כמה שהיצה"ר נתקן ע"י התורה ומצות. זאת אומרת, שצריך לעשות בקורת על הרצון שלו, הנקרא "רצון לקבל". אם כבר עבר כברת דרך מלהשתמש עם הרצון לקבל, ולהתרחק ממנו, ועד כמה הוא נכנס בעבודה דלהשפיע, זאת אומרת, שצריך כל פעם לבדוק את עצמו, לדעת בבירור גמור את השיעור שנאה, שרכש

לשנוא את הכלי קבלה שלו, ולהשתוקק לכלים דהשפעה.

אי לזאת, בזמן שהאדם עוסק באיזו מצוה שהיא, אז עליו לדעת קודם כל, שהוא מקיים את המצוה בתכלית הפשטות, שעכשיו הוא לא חושב על שום דבר, אלא בזו המצוה שהוא עוסק, היינו שידע שהוא מקיים מצות ה'. ולהאמין, שה' צוה לנו ע"י משה רבנו עליו השלום לקיים את הציווי שלו. ובזה שהוא מקיים, מה שהוא נתן לנו את התרי"ג מצות, וכן ע"י מצות דרבנן, וכמו כן כשמקיים מנהגי ישראל, שגם זה תורה, על כל הדברים שהוא עושה, הכל יהיה על הכוונה, שרוצה להנות את הבורא. וניתנה לו זכיה גדולה מן השמים, שתהיה לו היכולת לדבר עם הקב"ה. אי לזאת, בזמן שהוא עושה ברכה, הן ברכת הנהנין וברכת המצות, אז הוא צריך לדעת ולחשוב קצת למי הוא נותן ברכה, למי הוא נותן תודה.

והאדם צריך לצייר לעצמו, אם היו נותנים לו לכנס להאדם החשוב בעיר, שלא לכולם נותנים לכנס, איזו הרגשה היתה לו, כשהוא נכנס אליו ומדבר עמו. או שהיו נותנים לכנס לאדם החשוב במדינה. איזו הרגש של שמחה היתה לו. וכמו כן, אם יעשה ציור, אם היו נותנים לו לכנס לדבר עם אדם החשוב בעולם, שהוא מדבר רק עם יחידי סגולה, איזו הרגש של שמחה היתה לו, איזה מצב רוח מרומם היה לו אז, שהחשיבות הגדולה הזו, שנתנו לו, ואין לאנשים אחרים הזדמנות כזו. ואנו רואים בעולמנו הגשמי, שזה נותן סיפוק וקורת רוח בחיים.

ולפי זה מתעוררת השאלה, מדוע אין אנו יכולים לעשות את חשבון וציור הזה של ענין חשיבות, שיש לו להאדם, אם מכבדים אותו בגשמיות, שיוכל לדבר עם מי שהוא כל כך חשוב. וברוחניות כשאנו מדברים לה', אין לנו ההרגשה כזו, שנרגיש למי אנו מדברים. שאנחנו נאמר לעצמנו "תסתכלו כמה אנשים ישנם בעולם, שאין להם הזכיה לדבר עם מלך העולם. ולנו הקב"ה נתן מחשבה ורצון כן לכנס אליו ולדבר עמו. והלא האדם מוכרח להאמין במה שאמרו חז"ל "אלמלא הקב"ה עוזרו, אין יכול לוי" (קידושין, ל'). אם כן צריך לומר, שעכשיו פנה ה' אלינו, במה שעזר לנו. ומדוע אין לנו ההתפעלות מה', והלב אינו בשמחה".

אולם האדם, כשהוא מדבר דיבורי תורה, ומתפלל לה', או כשעושה ברכה, הוא צריך לעשות ציורים, שהוא מדבר לאיש מכובד ולמלך העולם. והלואי שזה יעזור לו. היינו, אחרי כל הציורים, עוד אינו דומה בזמן כשהוא מדבר בגשמיות לאיזה איש מכובד, איזו הרגשה הוא מקבל אז, היינו שמרגיש זה החשיבות בלי שום עבודה. מה שאם כן ברוחניות, הוא צריך לתת יגיעה עם כל מיני ציורים, עד שמרגיש קצת חשיבות, בזה שהוא מדבר להבורא.

אבל הדבר הוא פשוט מאוד. כי בגשמיות הוא רואה, איך שהאנשים מחשיבים אותו. לכן אותו החשיבות שיש בהכלל, גם הפרט מושפע מהם. ומקבל על עצמו לשמש אותו, מטעם חשיבות שקבל מהכלל, על אותו אדם.

מה שאם כן לגבי הבורא, אין האדם יכול לראות את שיעורו האמיתי, שהאנשים מחשיבים את הבורא. אלא הכל בנוי על בחינת האמונה. ובמקום שהאדם צריך להאמין, כבר מתחילה שם בחינת יגיעה, שאז נולדות ספיקות בהדבר, והוא צריך להכריע כן או לא.

וממילא יש ברוחניות עבודה גדולה, בזמן שהאדם צריך להחשיב את הבורא, ובשביל זה לוותר על כמה דברים שהגוף נהנה מהם. והוא מרגיש בזה כאב. היינו, בעת ויתור על התענוגים שלו. והכל בגלל למצוא חן בעיני ה', ליתן לו מקום לכנס אליו לדבר עמו, ושהוא יתן לו, שיוכל להרגיש עם מי הוא מדבר. זאת אומרת, שה' יתגלה אליו, ושלא יהיה כל כך בהסתרה.

מה שאם כן אם הוא היה יכול לקבל חשיבות ה' משאר אנשים, כדרך שנהוג בגשמיות, אז לא היתה לו שום עבודה. אבל בקדושה יש ענין מיוחד, הנקרא "שכינתא בגלותא" או "שכינתא בעפרא". שכל זה מראה לנו ענין פחיתות, שזהו ההיפך מחשיבות.

וממילא אין לנו מקום לקבל חשיבות מהכלל. כי בהכלל אנו רואים, איך שאין היכר יקר וחשיבות לרוחניות, שיהיה בידו לקבל יסוד ותמיכה, ללכת על מה שקיבל חשיבות, שיהיה סיפק בידו לוותר על חיי עוה"ז, הנקרא "חיי גשמיים", בכדי לקבל עליו לעבוד את ה' בעמ"נ להשפיע ולא לתועלת עצמו.

וזהו בגלל שאינו רואה אצל אחרים, שמחשיבים את הרוחניות עד כדי כך, שיהיה כדאי לוותר על אהבה עצמית. כי בזמן שהוא מתחיל להסתכל על הכלל של לומדי התורה ומקיימי מצות, הוא לא רואה אצלם שיעור חשיבות כזו, שיעבדו בגלל זה בעמ"נ להשפיע. ומובן מאליו, מדוע הוא לא מקבל חשיבות של רוחניות, כמו שמקבל חשיבות בגשמיות מהכלל. היות שבגשמיות הוא רואה, שיש כלל שמחשיבים מישהו, ולא חשוב את מי הם מחשיבים או את מה שהם מחשיבים. והוא מושפע מהם.

אבל ברוחניות אין הוא רואה שיש מי שהוא, אפילו אנשים פרטיים, שיחשיבו את הרוחניות. אם כן מה הוא יכול לעשות, בכדי לקבל חשיבות, שיהיה לו כדאי לעבוד בעמ"נ להשפיע.

ומזה יוצא, שיש עבודה גדולה להאדם, שישתדל לעשות מה שביכולתו, בכדי להשיג קצת חשיבות. שיבין, שזהו זכיה גדולה, שזכה לשמש את הבורא, ולקיים מצותיו בתכלית הפשטות, היינו בלי שום כוונות גדולות, אלא סתם שהאדם צריך לקבל שמחה וחיות, בזה שהוא מקיים מה שה' ציווה לנו.

היינו שיחשוב, שהוא עושה עכשיו רצון המלך. והמלך נהנה, מזה שאני עושה רצונו. והוא צריך להאמין למעלה מהדעת, שהמחשבות והרצונות שיש לו, היינו מה שהם גרמו לו, שיעשה את מעשי המצות, הקב"ה שלח לו. ושזה בא לו מצד אתערותא דלעילא, היינו שעכשיו ה' קורא אותו "בא אלי, ואני רוצה לתת לך שירות בהיכל שלי". ומתי כשהאדם עושה חשבון זה לעצמו, בטח שהלב מקבל אז התפעלות, ומתמלא עם שמחה, ומרגיש אז התרוממות רוח.

נמצא לפי זה, שלא חשוב איזה מעשה הוא עושה, אלא הכל הוא אותו דבר, כמו שכתוב "הוי זהיר מצוה קלה כבחמורה, שאין אתה יודע מתן שכרן של מצות". יכולים לומר, כי מי שמקיים מצות ה', מה חשוב איזו מצוה שהוא עושה. כי כל מחשבתו הוא רק לעשות נחת רוח לה'.

אי לזאת, האדם יכול להוציא שמחה גדולה ממעשה קטן, היות שעיקר תלוי לא

לפי גודל המצוה, אלא לפי גודל וחשיבות של המצוה את המצות. היינו, לפי מה שהוא מחשיב את המלך.

וכשהאדם עושה חשבון הנפש, הוא רואה, שהוא מוכרח למלאות את הרצון, שיהיה לו מילוי. אולם יש מי שעובד למלאות רצון עצמו, היינו מה שהלב דורש. וזה נקרא בחינת **תאוה**. ויש שצריך למלאות רצון של אחרים, מה שהם דורשים ממנו. היינו, להתלבש, ולגור בדירה, כמו שהם דורשים, וכדומה. זה נכנס בגדר של **כבוד**. ויש למלאות רצון ה', מה שה' דורש, שהוא **קיום תו"מ**.

אולם האדם יכול לשאול לעצמו, אם באמת כל כך חשובה לי עבודת הבורא, עד שאני מרגיש כל כך חשיבות. ומדוע תיכף אחרי כל החשבונות, אני שוכח הכל, ואני נכנס לעולם הגשמי, ומפסיק מכל דבר שבקדושה, ומקבל תיכף עבודות למלא רצונות של אחרים, ולא של הבורא, אף על פי שאמרתי, שרצון הבורא הוא כל כך חשוב מאוד, היינו יותר חשוב משאני ממלא את רצוני.

כי כשאני דואג למלאות רצוני, זה נכנס בגדר **תאוה**. וכשאני משתדל למלאות את רצון אחרים, זה נכנס בגדר של **כבוד**. וב' אלה אני רוצה למלאות מטעם אהבה

עצמית. מה שאם כן כשאני רוצה למלאות את רצון המלך, אז המצב הזה חשוב

מאוד, משום שאני יוצא אז מאהבה עצמית, הנקרא בחינת "בהמה", ואני נכנס בגדר

של "אדם", כמו שאמרו חז"ל "אתם קרויים אדם ולא אומות העולם".

אם כן, תיכף כשאדם יוצא מהמצב של תורה ותפלה, והיה אומר, שמדבר קטן שהוא עוסק בקדושה, היא חשובה לו מאוד, עד כדי כך שהוא נמצא בשמחה גדולה, בזה שזכה לכנס לרשות של קדושה. ומי הוא הטיפש, שרוצה לצאת ממצב של סיפוק נפשי ושל התרוממות רוח, ומרגיש שהוא האיש המאושר שבעולם, בזה שיש לו זכיה גדולה לצאת מהבהמיות שלו, שבו היה נמצא כל הזמן.

ופתאום הוא נקרא לבוא להמלך ולדבר עמו. ואז הוא מסתכל על עצמו, איך כל הזמן הוא היה משוקע בתאוות עוה"ז, כמו כל הבהמות. ועכשיו הוא רואה, שנעשה גבר בגברין. ומסתכל בבקורת חריפה על הסביבה שלו, איך שהם נמצאים בתכלית השפלות. עד כדי כך שקשה לעמוד על ידם ולדבר עמהם, משום שקשה לו להשפיל עצמו ולדבר עם אנשים, שאין להם רוח של קדושה, אלא שהם שקועים באהבה עצמית, שקשה לו לסבול אותם.

ואחר כל זאת, אחר כמה זמן, יכול אפילו לאחר רגע אחד, אחרי כל הבקורת שעשה על הסביבה שלו, הוא שוכח מכל הרוחניות שלו, שבו היה נמצא, ונכנס לעולם הגשמי עם כל התאוות הבהמיות. ואינו זוכר אפילו את זמן היציאה, היינו את הרגע שבו יצא ממצב הרוחני, למצב הגשמי שבו הוא נמצא עכשיו.

אם כן מתעוררת השאלה, האם בזמן שהיה נמצא במצב הרוחני, והיתה לו שמחה ממצבו, האם זה היה שקר, או שזה היה רק בחלום. או להיפך, המצב הקודם זהו מצבו האמיתי, אלא מה שהוא מרגיש עכשיו, שהוא נמצא משוקע בתאוות בהמיות, הוא חלום.

אלא האמת הוא, שהאדם צריך להאמין, שבזמן שהבורא מתגלה אליו קצת, הוא

מתחיל להרגיש את חשיבותו של המלך, וממילא הוא נמשך ובטל כנר בפני אבוקה. ואם הוא ממשיך להחשיב את הכרוז ששמע מן השמים, וכפי ערך שיש בידו להחשיב, כך מתגדלת אצלו את השאיפה לרוחניות. ומתחיל להרגיש, איך שהוא יצא מעולם הגשמי, ונכנס לעולם שכולו טוב.

ואם הוא שוכח להחשיב את הקריאה הזו, שנקרא להמלך, ולדבר עמו, אלא מתחיל להנאות ולהכניס את הנאה שיש לתוך הכלי קבלה שלו, ולא נזהר לתת שבח והודאה, על זה שהבורא קירב אותו אליו יתברך, אז תיכף דוחים אותו לחוץ מהיכל המלך.

וזה הולך כל כך מהר, עד שאין לו זמן להרגיש, שזרקו אותו. אלא אחר כמה זמן הוא בא לידי הכרה, ורואה שזרקו אותו. מה שאם כן בזמן שזרקו אותו מהיכל המלך, הוא נשאר בלי הכרה. ומשום זה לא יכול להרגיש את הרגע שזרקו אותו.

כידוע שגם בגשמיות, אם האדם נופל מקומה עליונה להארץ. וכששואלים אותו, איך נפלת, הוא אומר, שהוא לא זכר שום דבר. רק עכשיו הוא רואה, שהוא נמצא בבית חולים. אבל שום דבר הוא לא זוכר. היינו מי שהרים אותו מהארץ, ומי הביא אותו לבית חולים, הכל נשכח ממנו.

אותו דבר הוא ברוחניות. כי בזמן שזרקו אותו מהיכל המלך, הוא לא זוכר מי זרק אותו. היינו מה היה הגורם, שיפול ממצבו, שבו היה נמצא בתכלית השלימות, שהיה מלא שמחה, מהמצב שבו היה נמצא. וגם לא זוכר בעת שנפל ממצבו הרם לארץ, שיש בידו לומר "עד כאן הייתי בסדר, ורק ברגע זו נפלתי". את הרגע זה, שנפל ממצבו, הוא אינו מסוגל לזכור. אלא אחר כמה זמן, הוא פותח את העיניים שלו, ומתחיל לראות, איך שהוא נמצא עכשיו בעולם הגשמי.

וההתאוששות הזו, היינו שחזרה אליו ההכרה, ורואה שהוא נמצא עכשיו מחוץ להיכל, יכול להיות אחרי כמה שעות, או אפילו אחרי כמה ימים, שפתאום הוא רואה, שהוא משוקע בתאוות עוה"ז, ושהיה לו פעם מצב עליה.

ונחזור להענין שבו התחלנו. היינו, גדולת מעלת העשיה של מעשה מצות, ודיבורי תורה, ותפלה, בתכלית הפשיטות בלי שום כוונות, אלא ללמוד תורה. ומשום שכל התורה כולה היא שמותיו של הקב"ה. ובין שהוא מבין איזה קשר יש לו, זה שלומד, היינו את הענין שלומד עם האדם.

זאת אומרת, שאל יאמר, מה בא זה ללמדנו. אלא כל דיבור ודיבור שהוא לומד, זה הוא ענין גדול לטובת נשמתו. ואף על פי שהוא לא מבין את זה, הוא צריך להאמין באמונת חכמים, שהם הדריכו אותנו כך.

וכן בתפלה. שידע ויאמין, שכל דיבור ודיבור, מה שרבותינו סידרוהו לנו כך, והכל נאמר ברוח הקודש. ומשום זה צריכים להחשיב כל מלה ומלה. היינו, שיש לו זכיה, שהקב"ה נתן לו מחשבה ורצון לקיים את מצותיו. ולתת תודה להבורא על זה, כנ"ל, שיאמין, שכל מה שהוא עוסק ברוחניות, ולאנשים אחרים אין זכות כזו. אלא שהי בחר בו, לתת לו שירות, שישרת אותו.

זה צריך האדם לעשות חשבון הנפש, איך שהמלך קורא אותו, ונותן לו קצת הבנה

קטנה, לכל הפחות לשמור את מצותיו, בכדי שיהיה להאדם קצת מגע עם הבורא. ויצויר כנ"ל את חשיבות המלך, כפי יכולתו, ומזה להוציא שמחה והתרוממות רוח. וזה הוא דרך אמת.

היינו, שאנו צריכים להאמין את חשיבות ה', אף על פי שהגוף עוד לא התפעל, בשיעור כאילו היה משמש מלך בשר ודם, כנ"ל, משום ששם הרבים מחשיבים את המלך, והאדם מושפע מהרבים. מה שאם כן ברוחניות, אין האדם יכול לראות, איך שהרבים מחשיבים את ה', וכדאי להתבטל אליו, זה מוסתר מאתנו. אלא שאנו צריכים להאמין שכך הוא. וזה נקרא "קו ימין". היינו, בלי שום כוונות. אלא, אפילו שהוא עוסק בהבנה הכי קטנה, צריך להיות חשוב אצלו, כאילו שהוא עושה שירות גדול.

וזה כמו שאמרו חז"ל (אבות, פרק שני, משנה א') "והוי זהיר במצוה קלה כבחמורה, שאין אתה יודע מתן שכרן של מצות". פירוש, שלא חשוב לנו מה שאנו עושים שירות למלך, באיזה שירות אנו עושים נחת רוח למלך. אלא שיש לנו מחשבה אחת, שהיא, שיהיה מזה שאני עושה נחת רוח להבורא.

אם כן, מה חשוב אם זו עבודה חשובה או לא חשובה. כי אין לי שום חשבון עם עצמי. אלא יכולה להיות עבודה שלא כל כך חשובה, שאין הרבה קופצים עליה, לכן הוא רוצה לעשות זאת, משום שזה נחוץ יותר מעבודה חשובה, שיש עליה הרבה קופצים.

אמנם השאלה מתעוררת, מדוע אין האדם יכול להרגיש תיכף, בתחילת עשייתה, את האור המאיר בהתו"מ. אלא שהוא צריך להאמין, שיש שמה אור הגנוז, והוא לא יכול לראות את זה. אבל בטח היה יותר טוב, אם כן היה מגולה לכל את החשיבות שבה. אז היתה יכולת לכולם לקיים את התו"מ.

ולמה נעשה העלם והסתר על התו"מ, עד כדי כך, שכל אחד ואחד צריך לעבוד, ולהתייגע, ולעשות כל מיני פעולות, שיהיה בידו לומר, שכל העולם הגשמי אינו כדאי עבור תו"מ, כמו שאמרו חז"ל (אבות, פרק רביעי, כ"ב) "יפה שעה אחת בתשובה ומעשים טובים בעולם הזה, מכל חיי עולם הבא. ויפה שעה אחת של קורת רוח בעולם הבא, מכל חיי עולם הזה".

אולם ניתנה לנו הסתרה זו, בכדי שיהיה להאדם מקום **עבודה של בחירה**, שהוא, שתהיה לו היכולת לעבוד בתורה ומצות לשם שמים, היינו בעמ"נ להשפיע. אחרת, אם היה מגולה האור הגנוז של תו"מ, היה עובד רק מטעם אהבה עצמית. ואז לא היתה שום אפשרות, שהאדם יוכל לבקר את עצמו, אם כוונתו היא להשפיע או לתועלת עצמו.

מה שאם כן שניתן לנו לקיים תו"מ בזמן ההסתרה, אז האדם יכול לקיים אותם בתכלית הפשיטות. ולומר "אם כוונתי היא בעמ"נ להשפיע, מה חשוב לי איזה טעם שאני מרגיש". אי לזאת, אם האדם רוצה לזכות למשהו, הוא צריך לקבל על עצמו לשמור תו"מ בתכלית הפשטות, כנ"ל.

רבי ברוך שלום הלוי אשלג זצוק"ל

דרך קרובה ודרך רחוקה

מאמר כ"ו, תשמ"ו

ספר שמות, בשלח

בפרשת בשלח אנו מוצאים שהכתוב אומר לנו "ולא נחם אלקים דרך ארץ פלישתים, כי קרוב הוא, פן ינחם העם בראותם מלחמה וישבו מצרימה". אם כן משמע מכאן, שדרך קרובה לא טובה. ולגבי פסח שני אנו רואים (בהעלותך שלישי) "דבר אל בני ישראל לאמור, איש איש כי יהיה טמא לנפש או בדרך רחוקה לכם, ועשה פסח לה' בחדש השני". זאת אומרת, אם הוא בדרך רחוקה, אינו יכול לעשות את הפסח במועדו.

רואים אנו, שפרשת בשלח אומר, שדרך קרובה לא טובה, כמו שכתוב "ולא נחם, כי קרוב הוא", אלא דרך רחוקה יותר טובה. ובפרשת בהעלותך כתוב, שמי שהוא בדרך רחוקה, הוא נדחה לפסח שני. משמע שדרך רחוקה היא יותר גרועה מדרך קרובה.

ראשית כל אנו צריכים לדעת, שענין הדרכים מה שהתורה מדברת, בטח מרמזת דרך קרובה ודרך הרחוקה, היא לענין להגיע לשלימות המטרה. אם כן קשה להבין, איך שייך לומר, שדרך קרובה היא דרך לא טובה. היינו הטעם שהתורה נותנת לנו בזה, "בראותם מלחמה וישבו מצרימה", הלא קרוב נקרא, שקרוב לה'. אם הוא קרוב לה', איך אפשר לומר שהם "ינחם וישבו מצרימה". להיפך אנו מבינים, אם היה נחם העם בדרך שהיא רחוקה מה', אז שייך לומר "פן ינחם העם בראותם מלחמה וישבו מצרימה".

הנה בפרשת ראה (חמישי) אומר הכתוב "וכי ירבה ממך הדרך, כי לא תוכל שאתו, כי ירחק ממך המקום, אשר יבחר ה' אלקיך לשום שמו שם". אאמו"ר זצ"ל אמר ביאור על זה, ושאל, מהו הטעם שהכתוב נותן לנו טעם על "וכי ירבה ממך הדרך, כי לא תוכל שאתו". אמר, היות שהאדם צריך לקבל עול מלכות שמים, וצריך להיות "כשור לעול וכחמור למשא", והאדם לא יוכל שאתו, היינו שקשה לו לסבול את העול, שזה פירוש "לא יוכל שאתו". ומשום זה תרחק לך הדרך.

מה שאם כן אם האדם כן היה מקבל על עצמו את העול של מלכות שמים, אז היה רואה שהכל קרוב אליו. זאת אומרת, מה שהאדם רואה, שרחוק ממנו "המקום אשר יבחר ה' אלקיך לשום שמו שם, היינו המקום שבחר ה' לשכון שמו. הוא כמו שכתוב "ועשו לי מקדש ושכנתי בתוכם", שהמקום הזה רחוק מהאדם, היינו שיהא בידו לעשות בתוך לבו מקום להשראת השכינה, רחוק מלהבין דבר כזה, שיהיה באדם כח לעשות מקום להשראת השכינה בתוך לבו. זהו מטעם, שלא יוכל שאתו, שלא רוצה לקבל עליו את הדרך המקובל, "כשור לעול וכחמור למשא".

נמצא לפי זה, שהאדם צריך לתת כל כוחותיו רק על דבר זה. היינו שיחשוב תמיד עצות, איך לקבל על עצמו את העול הנ"ל. וכל עבודותיו צריך האדם לרכז. זאת אומרת, את כל מה שהאדם עוסק בתורה ובמצות, צריך האדם לחשוק שהמעשים האלה יביאו לו את ענין קבלת עול מלכות שמים שלא עמ"נ לקבל פרס. ושזהו המקום אשר בחר ה' אלקיך לשום שמו שם.

כידוע ש"שמו" נקראת מלכות, שהיא נקראת "שכינה", שפירושו, כמו שאומר בזה"ק, "דאיהו שוכן ואיהי שכינה", כמו שאומר אמו"ר זצ"ל, **שהמקום שהבורא מגולה נקרא שכינה**, שהבורא נקרא "שוכן". אבל מתי הוא נקרא "שוכן", במקום שיש מי שמשיג את השוכן. אז הוא אמר, שאין שוכן ושכינה שני דברים אלא דבר אחד, היינו **שוכן נקרא אור בלי כלי**, ו **שכינה היא המקום שמתגלה הבורא**. נמצא, מה יש במקום שהבורא מתגלה, רק הבורא ולא דבר אחר. אלא כנ"ל, אור וכלי, היינו שיש כלי המשיג את האור.

ולפי זה יוצא, מהו המקום, אשר בחר ה' לשכן שמו שם. הוא כמו שאנו לומדים, שאנו צריכים לתקן את הכלי קבלה שלנו, שיהיו בעמ"נ להשפיע נחת רוח להבורא. וזהו ענין של השתוות הצורה, אז במקום הזה מתגלה השם של הקב"ה.

ואי לזאת, איך אפשר לומר על דרך קרובה "ולא נחם אלקים, כי קרוב הוא". הלא דרך רחוקה משמע, כמו שכתוב אצל פסח שני, שמי שהיה בדרך רחוקה, הוא נדחה לפסח שני. וכמו שכתוב בפרשת ראה (חמישי) "וכי ירבה ממך הדרך, כי לא תוכל שאתו", כנ"ל. ולפי פירושו של אמו"ר זצ"ל, שענין ריחוק מקום נובע מסיבת "לא תוכל שאתו", היינו לסבול עול מלכות שמים. אם כן איך יכול להיות, שדרך רחוקה תהיה יותר טובה מדרך קרובה.

במסכת עירובין (דף נ"ג ע"ב) מביא שם בשם רבי יהושע בן חנניא, שאמר, "פעם אחת הייתי מהלך בדרך, וראיתי תינוק אחד, שהיה יושב על פרשת דרכים. אמרתי לו, בני, באיזו דרך נלך לעיר. אמר לי. זו ארוכה וקצרה, וזהו קצרה וארוכה. הלכתי בקצרה וארוכה. כיון שהגעתי לעיר, היה מקיפות לה גנות ופרדסים. חזרתי לאחורי. אמרתי לו, בני, לא כך אמרת לי, זו קצרה. אמר לי, רבי, ולא כך אמרתי לך, קצרה וארוכה". משמע מכאן, שיש ענין קרובה ורחוקה, ורחוקה וקרובה.

ובפרשת נצבים (שישי) כתוב, "כי המצוה הזאת, אשר אנכי מצווך היום, לא נפלאה היא ממך, ולא רחוקה היא, כי קרוב אליך הדבר מאוד, בפיך ובלבבך לעשותו". משמע מכאן, שענין "קרוב" הוא דרך טובה, כמו שכתוב "בפיך ובלבבך לעשותו" ולא כמו בפרשת בשלח.

ולהבין את הנ"ל, יש לפרש זה בענין סדר התחלת עבודה. כי יש ענין עבודה במעשה,

ויש ענין עבודה גם על הכוונה, היינו שהאדם צריך לעבוד גם על הכוונה. זאת אומרת, שבעת עשית המצות תהיה לו כוונה טובה, שפירושו, על איזה כוונה הוא עושה את המצות, היינו הסיבה הגורמת לו לקיום המצות.

היות שיש לכוון המעשים, שיהיו שלא על מנת לקבל פרס. והיות שהאדם נולד עם כלי קבלה, שהוא דוקא, שלא אפשר לעשות שום תנועה בלי לקבל תמורה, היינו שכר תמורת עבודתו, שזה נמצא בהטבע שלנו, שאין לנו עושים שום תנועה, אלא אם אנחנו צריכים לראות את הכדאיות שלה, אם יהיה לנו יותר תענוג, בעת שאנו מוותרים על המנוחה.

היינו, מה שאנו מוותרים על המצב שבו אנו נמצאים, הוא בכדי לקבל יותר תענוג, מזה שיש לנו עכשיו, טרם שאנו משאירים את התענוג והולכים לעשות פעולה אחרת, בטח שהוא חשוב, שע"י זה שיעשה עכשיו פעולה חדשה, הוא יקבל יותר תענוג.

אם כן הוא מוכרח לעשות ולקיים את התורה והמצות, לא בשביל שה' רוצה שאנו נקיים אותם ואנו רוצים לעשות רצונו, כדי שתהיה לו הנאה מזה שאנחנו שומעים בקולו, אלא היות שהוא מבטיח לנו שכר גדול בזה שאנחנו נשמע בקולו, ומשום זה אנו משתדלים לקיים מה שהוא דורש מאתנו, היות שאנחנו מסתכלים על השכר הטוב, שהוא ישלם לנו תמורת עבודתנו.

וזה דומה לאנשים שעובדים בבית חרושת אצל בעל הבית. ומדרך עבודה היא, שעובדים שמונה שעות, וע"י זה שהפועלים עובדים אצלו, הבעל הבית מרויח כסף. אם כן יש לו הנאה לבעל הבית, בזה שיש לו עובדים ועושים את רצונו. וחלק קטן מבין העובדים באים לבעל הבית, ומציעים לו, הואיל שהם רואים, שיש לו צער מזה שהוא הבטיח למי שהוא סכום תוצרת, להמציא בזמן מסוים, והואיל שהם רואים לפי קצב העבודה, שהפועלים עובדים ונותנים תוצרת בשמונה שעות, הוא לא יוכל לעמוד עם החוזה שעשה למי שהוא, שימצא לו כל הסחורה בזמנו הנקוב.

אי לזאת, הם מסכימים לעבוד אצלו שעות נוספות, והגם שהם צריכים להיות בבית תיכף אחר עבודה של יום עבודה של שמונה שעות, היות שהם מטפלים בילדים, וגם לאחד מהם האשה חולה קצת, ומשום זה תיכף אחרי העבודה הם משתדלים לבוא תיכף הביתה, אבל מכל מקום, הואיל שהם רואים את הצער של בעל הבית, הם מסכימים לעבוד אצלו שעות נוספות.

ובטח בעל הבית, שהוא שומע המסירות שיש לו להפועלים שלו, שלא יכולים לסבול את הצער שלו, ומשום זה הם מסכימים לעבוד שעות נוספות, מפני שהם יודעים, שבעל הבית הוא בדוחק, היות שהוא מוכרח לקיים את החוזה, שהוא הבטיח להקונה לתת סחורה בכמות מסויימת בזמן מסוים, והיות לפי סדר העבודה של שמונה שעות אין באפשרותו לקיים מה שהבטיח.

אי לזאת, הרגש שיש בלבבם לגבי נותן העבודה, לא נותן להם מנוחה מבלי לעשות משהו לטובת בעל הבית. לכן הם מסכימים לתת יגיעה יותר מכפי כוחם, היינו כנ"ל, אף על פי שהוא אחר יום עבודה, והיות שהם בעלי משפחות ברוכות ילדים, וגם אחד מהם האשה שלו קצת חולה והוא מוכרח לעבוד גם במשק בית, מכל מקום אין המצפון שלהם נותן להם להשאיר את בעל הבית במצוקה.

ולכן באו אליו ואמרו לו, אנחנו באנו לידי החלטה, שאנחנו נעבוד שעות נוספות בשבילך. וכשבעל הבית שומע את מסירות לבם של הפועלים שלו, הוא רואה עכשיו דבר חדש, היינו שמטרם שהפועלים האלו באו אצלו, להראות לו שהם משתתפים בצערו, הוא חשב שלכל הפועלים אין שום רגש פנימי ובלי שום מצפון, אלא מה שעובדים אצלו ולא אצל אחרים, הוא משום שהוא נותן משכורת יותר גבוהה מאחרים, לכן הם עובדים אצלו. אבל עכשיו הוא רואה אחרת, שטעה עם הערכה שלו על הפועלים.

אבל אח"כ אמרו לו, אבל אתה צריך לדעת, בשביל עבודה נוספת, היינו לעבוד גם בלילה, אנחנו רוצים שאתה תשלם לנו עבור השעות הנוספות פי כפל, ממה שאתה משלם לנו עבור יום עבודה רגיל.

אז הבעל הבית מתחיל לחשוב שוב, מה שהם רוצים לעבוד שעות נוספות, הוא באמת כמו שהם אומרים, היינו שהם רוצים להוציא אותי מהמצוקה, או להיפך, היות שהם רואים שאני נמצא במצוקה, אי לזאת, הם דורשים ממני סכום גדול עבור שעות נוספות, מטעם שהם יודעים, שאין לי ברירה. לכן הם נותנים להבין, שאני אדע, שאני צריך לתת להם כמה שהם רוצים, היות שהם מספרים לו את מצבו הדחוק, שהוא נמצא, בכדי שהוא ידע, שהם יודעים את מצבו, לכן רוצים ללחוץ עליו, שהוא ישלם להם עבור השעות הנוספות כמה שהם דורשים.

ומהנ"ל אנו יכולים לקבל דוגמא להעבודה שלנו בקיום תורה ומצות, היינו להבחין בין מעשה לכוונה. מעשה נקרא, שהוא מכוון לעשות את המעשה, שהוא ציווה לנו ע"י משה רבנו עליו השלום, לקיים תורה ומצות בכל פרטיה ודקדוקיה ושנכוון, שהמצוה, שאנו עושים, היא בכדי לקיים רצונו, שהוא רצה שאנחנו נקיים תו"מ.

נמצא, שהכוונה, מה שהאדם צריך לכוון, היא שאנחנו צריכים לכוון, שהמעשים שאנו עושים בכדי לקיים מה שהוא ציווה לנו. וזה נקרא, שהוא מכוון על המעשה, שיהיה בסדר, כמו שהוא אמר לנו ע"י משה רבנו עליו השלום. וכמו שהדין הוא לגבי תקיעת שופר, ש"אם תקע בשופר להתלמד וכן התוקע לשיר ולא לשם מצוה, לא יצא ידי חובתו". (כמו שכתוב, או"ח הלכות ראש השנה, סימן תקפ"ט).

נמצא לפי זה, מה שאומרים "מצות צריכות כוונה" הפירוש הוא, שהוא צריך לכוון

את המעשה שהוא עושה, הוא מטעם שהוא רוצה לקיים את ציווי ה'. ובטח שהמעשה צריך להיות לפי הלכה, שחז"ל קבעו את שיעורי התורה ומצות, באיזה צורה ואופן שצריך להיות בין במעשה המצות.

כגון סוכה, יש לה כמה דינים, באיזה צורה היא צריכה להיות וכדומה, אחרת נמצא חסרון במעשה. וכן בלימוד התורה. וכמו כן במצות "לא תעשה", יש בהן הרבה דינים. ובאם לא שומר את ההלכות, שיש בהן, נמצא, שיש חסרון במעשה המצות. ואפילו שהוא מקיים הכל לפי הלכה, מכל מקום הוא צריך לכוון, שעושה את המצוה, מטעם שה' ציווה לנו לקיים את רצונו, בקיום המצות, שציווה לנו ע"י משה רבנו עליו השלום.

וכל זה נקרא רק "מעשה המצות" ולא כוונה. מטעם, שכל מה שהוא חושב, הוא לקיים את המעשה, שה' ציווה לנו, וכל היגיעות, שאנו מתייגעים בתורה ומצות, הן כמו כל אנשים שבעולם, שעובדים ומתייגעים עצמן בכדי לקבל שכר, ולא יותר.

ויש כאן לתשומת לב יתירה, כי מה שאנו אומרים, שכל עבודה היא במעשי המצות, זה בא להשמיענו, שהיגיעה היא על המעשה, ואין כאן ענין לומר, שיש עבודה על השכר. אלא על מנת לקבל שכר תמורת היגיעה, אין אנו רואים דבר כזה, שיהיה לאדם טורח לקבל שכר, מטעם שכל הסיבה, שאנו מתייגעים ומוותרים על הרבה דברים, היא שאנו מסתכלים על השכר, שרק השכר מחייב אותנו לעבוד עבודות קשות, מבלי להסתכל לא על איכות עבודה ולא על זמן עבודה, וכל הדברים רק השכר קובע.

אם כן יש להבין, מה שאנו אומרים, שיש עבודה על הכוונה, הינו עבודה על השכר. הלא איך שייך לומר בזה עבודה. אלא הענין, כי בזמן שהאדם עוסק בתו"מ ורוצה שהשכר שלו יהיה, שה' יתן לו המחשבה ורצון לעבוד שלא על מנת לקבל פרס, על שכר כזה אין הגוף מסכים, כי מדרך העולם הוא, שמקבלים תמורה על העבודה. היינו, העבודה היא בויתורים על צרכים שהוא נהנה מהם. ותמורת זה הוא יקבל תענוגים יותר גדולים, מכפי שהוא מוותר. למשל, מוותר על המנוחה, ולפעמים גם על שינה וכדומה, והוא מקבל תמורתם תענוגים יותר גדולים ויותר הכרחיים.

מה שאין כן כשהוא מוותר על תענוגים, אבל זהו על דרך הכפיה, היינו שאין הגוף מסכים, והוא רוצה תמורה, שהגוף כן יסכים לוותר על כל מיני תענוגים, נמצא, שהעבודה היא מעשים להשפיע, וגם השכר יהיה הכונה רק להשפיע בלי שום תמורה של קבלה. על הכוונה זו, היינו על השכר הזה, אדם צריך לעבוד עבודה גדולה.

והיא יותר קשה מעבודת המעשה, הגם שעל כוונת השכר הוא לא צריך לעשות מעשים אחרים וזמן אחר. אלא אותו המעשה שהוא עושה, ובאותו זמן שהוא נותן עבור עשיית המעשה, מספיק לו, ואינו צריך למעשים אחרים, אלא סתם מחשבה וכוונה. ומהי הכוונה שהמחשבה ורצון שלו יהיו דוגמת המעשה.

זאת אומרת, כמו שהמעשה הוא עושה משום שה' ציווה לעשותו, כן הכוונה תהיה רק שהוא רוצה לקיים מצות ה' בלתי ה' לבדו, בלי שום תמורה חזרה. ודבר זה, היינו שלא דורשים מהאדם, רק בעת קיום מעשה, שהוא עושה עכשיו רצון הבורא, שיכוון באותו זמן שהוא עושה המצוה, לא מטעם שהוא מסתכל על השכר, וזהו מחייב אותו לעבוד ביום ובלילה, היינו מה שהוא מקיים מה שכתוב "והגית בו יומם ולילה", אין זה שהוא מסתכל על השכר, שזה שמחייבו לעבוד ביום ובלילה, אלא מטעם רצונו לעשות נחת רוח להבורא, זוהי הסיבה שהוא נותן כוח לעבודה.

וזהו כמשל הנ"ל, שהפועלים הסכימו לעבוד אצל בעל הבית שעות נוספות גם בלילה, אבל הם דרשו לשלם שכרם פי שניים, כפי מה שהם מקבלים בעבודה רגילה. רואים אנו, איזה מרחק יש בין עבודה של עמ"נ לקבל פרס, לעבודה שלא עמ"נ לקבל פרס. ואף אחד לא יאמר שהפועלים הם נאמנים לבעל הבית, ומשום זה הם מסכימים לעבוד אצלו ביום ובלילה, אלא שאומרים עליהם להיפך, היות שהבעל הבית זקוק לעבודה שלהם, לכן הם מנצלים אותו, ורוצים שישלם להם פי כפול.

כמו כן עבודה. הגם אפילו שלא לשמה היא עבודה, ואין מה להוסיף על המעשים, אלא כאן ענין של הכוונה. פירוש, מה כונתם בזה שהם עובדים, אם זהו לתועלת עצמם או לתועלת הבורא.

וזוהי עבודה רבה וקשה, שהגוף יסכים לעבוד לתועלת ה'. היינו להגיד להגוף, למה אני מקוה, איזה שכר אני רוצה לקבל מה', בזה שאני מכריח אותך לעבוד כל כך קשה, שה' יתן לי שכר, שאתה לא תוכל להפריע לי, בזמן שאני רוצה לעשות הכל בעמ"נ להשפיע.

וממילא הגוף צועק בקולי קולות, וכל אשר בידו הוא עושה, שלא יאבד את שליטתו. לכן מעשים פשוטים הוא לא מרשה להם לעשות, משום שהוא מפחד, אולי בסגולת המעשה הוא יגיע לבחינת "לשמה", שהיא כולה לשם שמים, ואין לו שום חלק שיכול לקבל משהו עבור אהבה עצמית.

ומשום זה אנו רואים, שאלו אנשים שרוצים לקיים תו"מ בעמ"נ להשפיע, כל דבר קטן עולה להם ביגיעה גדולה, משום שהגוף מפחד בכל עשייה שהוא עושה, אולי הוא יגיע האדם לשמה, היינו שכל השליטה של רצון לקבל שיש לו על האדם תתבטל. וזה נקרא שיש עבודה גם על השכר, שפירושו, שיש לו עבודה באיזה שכר הוא יבחר תמורת עבודתו בתורה ומצות, אם בשכר השייך לאהבה עצמית או בשכר שהוא "בלתי ה' לבדו", ואינו רוצה לתת לאהבה עצמית שום חלק בעבודתו, והוא מצפה תמיד, מתי אני אזכה, שיהיה לי רצון אך ורק להשפיע נחת רוח להבורא.

ועתה נוכל להבין מה ששאלנו, איך יכולה להיות דרך קרובה לא טובה, כמו שכתוב

"ולא נחם אלוקים, כי קרוב הוא". אלא זה יכולים להבין, מה שאמר התינוק לר' יהושע בן חנניה, ש"יש דרך רחוקה וקצרה, וקצרה וארוכה. היינו קרובה אבל רחוקה", שפירושה, **שהגם שהיא קרובה אבל היא רחוקה מהמטרה.**

ידוע שהרמב"ם אומר, שענין לשמה אין לגלות וזה לשונו (הלכות תשובה פרק עשירי) "ואמרו חכמים, לעולם יעסוק אדם בתורה ואפילו שלא לשמה, שמתוך שלא לשמה בא לשמה. לפיכך, כשמלמדין את הקטנים ואת הנשים וכלל עמי הארץ, אין מלמדין אותם אלא לעבוד מיראה, וכדי לקבל שכר, עד שתרבה דעתן, ויתחכמו חכמה יתירה, מגלים להם רז זה מעט מעט, ומרגילין אותם לענין זה, בנחת עד ששיגוהו וידעוהו ויעבדוהו מאהבה".

מדברי הרמב"ם משמע, שיש דרך קרובה, היינו שקרובה ללבו של אדם, היינו על מנת לקבל שכר. נמצא לפי זה, נקראת קרובה, מטעם שהיא קרובה ללבו של אדם. ויש עוד פירוש של "דרך קרובה" היינו שהאדם רואה כל פעם, שהוא מתקרב להמטרה, שאצלו המטרה נקראת שכר, והוא מקוה שיהיה לו סכום מסוים של תורה ומצות, תיכף יקבל שכר תמורת עבודתו, כידוע שאין שכירות משלמת אלא לבסוף (בבא מציעא, ס"ה).

לכן הוא מאמין, שיגמור את העבודה בעוה"ז, הוא יקבל שכרו בעוה"ב, חוץ מזה שיש מצות שגם שכרן בעוה"ז, כמו שכתוב "אלו דברים, שאדם אוכל פירותיהם בעולם הזה, והקרן קיימת לו לעולם הבא".

נמצא לפי זה, שכל יום ויום הוא מרגיש, שיש לו משהו ביד, היינו שכר של יום עבודה, וכל יום מצטרף לשנה, ושנה לשנה. לדוגמא, אדם מתחיל לקיים מצות מגיל שלוש עשרה שנה, שאז הוא הזמן של חיוב המצות. וכשהגיע לגיל עשרים שנה, הוא שמח, ברוך ה' יש לו כבר רשום על חשבונו עבודה של שבע שנים. וכשהגיע לגיל שלושים שנה, אז בטח הוא שמח ביותר, היות שיש כבר רשום בפנקס שלו שבע עשרה שנים של עבודה. נמצא לפי זה, שכל פעם ופעם שהוא עובד הוא יכול להיות שמח, היות ששכרו הולך ומתוסף מיום ליום. נמצא, עבודה זו נקראת **קרובה אל לבו**, היות שהוא בטוח עם השכר שלו המתקדם. ומשום זה נקראת "דרך קרובה", היות שהדרך הזו מתישבת על הלב.

היות שאם האדם רואה התקדמות בדרך שהוא הולך, אז הדרך הזו מתישבת על הלב, הואיל שיש לו על מה להסתכל, כיון שבבחינת המעשה שהוא עושה, הוא רואה שיש לו כל יום שיעור מסוים שעות עבודה בתו"מ, והכל נרשם בפנקסו, כמו שכתוב (אבות פרק שלישי) וזה לשונו, "הוא היה אומר, הכל נתון בערבון, ומצודה פרוסה על כל החיים, החנות פתוחה והחנוני מקיף, והפנקס פתוח והיד כותבת". ומשום זה הוא בטוח, שיש לו רכוש גדול של שכר שנצטבר אצלו מעבודת כל יום ויום ומשנה לשנה,

ומשום זה נקראת זו "דרך קרובה". וזהו נקראת "דרך קצרה" גם כן מטעם הנ"ל, היות שאינו צריך לזמן רב, שהאדם יבין שכדאי ללכת בדרך הזאת, מטעם שהדרך הזאת קרובה ללבו, לכן זו דרך קצרה.

אולם היא דרך ארוכה, היינו להגיע להאמת, שהתורה ומצות יביאו אותנו להגיע שכל כוונתו תהיה בעמ"נ להשפיע, היא רחוקה מאוד, היות שהדרך הזו היא ההיפך מהדרך של דביקות בה', שהיא כולה להשפיע. וכאן הוא מתחיל ללכת בדרך, שכל כוונתו תהיה רק לקבל שכר. אבל המטרה, שהאדם צריך להגיע, ע"י יגיעתו בתו"מ, היא בכדי להביאו בעמ"נ להשפיע, כמו שאמרו חז"ל "בראתי יצה"ר בראתי תורה תבלין", שהוא צריך לראות, שע"י התו"מ יתוקן הרע שבו, הנקרא "מקבל בעמ"נ לקבל", אלא שתהיה באפשרותו לעשות הכל לטובת הבורא, ולא לתועלת עצמו, ועל תועלת עצמו, כמו שאמרו חז"ל על פסוק "אדם כי ימות באוהל, שאין התורה מתקיימת, אלא במי שממית עצמו עליה", ולא לתועלת עצמו.

וזו היא שנקראת "קרובה ורחוקה". היינו **קרובה ללבו** מב' טעמים הנ"ל, אבל **רחוקה מהאמת**, כמו שאומר הרמב"ם (הלכות תשובה פרק עשירי) וזה לשונו, "העובד מאהבה, עוסק בתורה ומצות, והולך בנתיבות החכמה, לא מפני דבר בעולם, ולא מפני יראת הרע, ולא כדי לירש הטובה, אלא עושה האמת, מפני שהוא אמת".

נמצא לפי דברי הרמב"ם, שדרך קרובה הנ"ל היא רחוקה מהאמת. ולפי זה יכולים לפרש "ולא נחם אלקים דרך ארץ פלישתים, כי קרוב הוא, פן ינחם העם בראותם מלחמה ושבו מצרימה". כי ענין "בראותם מלחמה" צריכים לפרש, היות שע"י זה שיעסקו בשלא לשמה, הדרך היא שמאירה הארה, שצריכים להגיע לשמה. והיות שתחילת עבודה תהיה בשלא לשמה, לא ירצו לעשות מלחמה עם היצר, משום שיפחדו, היינו שיפלו ממדרגתם, שעוסקים בתו"מ.

וזו דרך רחוקה. והקב"ה רצה תיכף ללכת עמהם עד הר סיני ולתת להם התורה. ומשום זה תיכף אמר להם, שצריכים ללכת בדרך רחוקה, היינו אף על פי שהעבודה זו רחוקה מהלב כנ"ל, אבל זו קרובה אל האמת, שע"י זה יהיו מוכשרים לקבלת התורה במעמד הר סיני.

אי לזאת יוצא לנו, שנוכל לפרש "דרך ארוכה וקצרה", שהיא רחוקה וקרובה. אז הפירוש יהיה "רחוקה מהלב", היינו שצריכים לזה זמן ארוך, לתת להבין להלב, עד שיוכל להבין, שכדאי לעבוד על המטרה של אמת, היינו לקיים תו"מ באמת, מטעם שה' ציווה לנו לקיים את התורה ומצות, ואנחנו רוצים לקיים זה, בכדי שתהיה לו הנאה, מזה שאנחנו מקיימים את רצונו.

נמצא, הגורם והסיבה לקיים מצותיו, הוא הבורא, ולא מטעם האדם. זאת אומרת, חשיבות הבורא מחייבת אותו, שיהיה לו רצון וחשק לשמש אותו ולעשות לו נחת רוח.

וזו נקראת "דרך רחוקה", שהוא מטעם רחוקה מהלב אבל קרובה להאמת. שע"י שמגלים לו את האמת, הוא יותר קרוב שיגע להאמת.

מה שאם כן "קרובה ורחוקה" היינו "קצרה וארוכה". יהיה הפירוש "קרובה להלב" מטעם, שהיות שהגוף חושק לתענוגים, והוא מבטיח לו, שע"י יגיעתו בתו"מ הוא יקבל שכר, נמצא, שהגוף הוא הסיבה לקיום תו"מ. זאת אומרת, אם היה יכול לקבל תענוג יותר גדול ממקום אחר, למה לו לעבוד במקום שמקבלים משכורת קטנה. לכן נקרא זה "קרובה וקצרה", שאין צריכים הרבה זמן לתת להבין להגוף, שיקבל על עצמו את העול של תו"מ.

וזו כמו שאומר בהסולם (הקדמת ספר הזהר, דף קפ"ה אות קצ"א) וזה לשונו,

"א) שמתירא מהקב"ה ושומר מצותיו, כדי שיחיו בניו, ויהיה נשמר מעונש גופו או ממנו, דהיינו יראה מעונשים שבעוה"ז. ב) שמתירא גם מעונשים של גיהנום. ואלו השתים אינן יראה אמיתית, כי אינו מקיים היראה מטעם מצות ה', אלא מטעם תועלת עצמו. ונמצא שתועלת עצמו היא השורש, והיראה היא ענף ומסובבת מתועלת עצמו. נמצא, שזו נקראת ארוכה וקצרה, רחוקה וקרובה", ומשום הכתוב בפרשת בשלח "ולא נחם אלוקים דרך ארץ פלישתים, כי קרוב הוא".

אולם בפרשת בהעלותך לגבי פסח שני כתוב "או שהיה בדרך רחוקה, נדחה לפסח שני". ושאלנו, משמע מכאן, שדרך רחוקה היא לא דרך טובה. ומשום זה הוא נדחה לפסח שני. יש לפרש על דרך הנ"ל, כי בזמן שהאדם הולך בדרך קרובה, היינו שקרובה ללבו, אז הוא מרגיש את עצמו, שהוא נמצא קרוב לקדושה, יותר מאחרים, שהולכים בדרך רחוקה, מטעם שכל יום ויום הוא מרגיש, שהתו"מ מה שהוא עושה, מתרבים והולכים מיום ליום.

אם כן, אין לו מה לתקן את עצמו, שיהא קרוב לקדושה, הלא רואה בעינים שלו, ולא צריך להאמין למעלה מהדעת, שהוא עולה במעלות הקודש, הלא הוא מקיים את תו"מ בכל פרטיה ודקדוקיה, וממילא מתוספים אצלו הקדושה מיום ליום, כנ"ל, ומרגיש עצמו לצדיק גמור, והוא מסתכל על עצמו, איך אפשר לו לקיים את מה שאמרו חז"ל "מאוד מאוד הוי שפל רוח".

נמצא, האדם הזה, ממצבו שבו הוא נמצא מבחינת המעשה, אין לו סיכויים שתהיה לו היכולת להקריב קורבן לה', היינו שיתקרב אליו מבחינת השתוות הצורה, מטעם שהוא לא מרגיש עצמו, שיהא משוקע בתועלת עצמו, כנ"ל.

אמנם אם הוא מרגיש עצמו, שהוא מרוחק מה', היינו שהוא רואה, שהוא עדיין משוקע בתועלת עצמו, וצעק לה' שיוציאו מתועלת עצמו ולהכניסו בתועלת ה', אז יש לו

תקנה, היינו שנדחה לפסח שני, ואח"כ הוא מקריב קורבן, היינו שאז הוא מתקרב לה'.

היוצא מזה, שיש להבחין שני מינים בעבודת ה' :

מין אחד, אלו אנשים שעדיין שייכים עוד לשלא לשמה.

ומין הב', הוא אלו ששייכים כבר לשמה.

והם ב' מינים, שמין לא יכול להבין את מין השני. וזה נקרא "ארוכה וקצרה, רחוקה וקרובה".

רבי ברוך שלום הלוי אשלג זצוק"ל הקב"ה וישראל יצאו בגלות

מאמר כ"ז, תשמ"ו
ספר ויקרא

בזהר בחקותי (דף ט"ז ובהסולם אות מ"ט) על פסוק "ויסרת אתכם אתכם אף אני שבע על חטאתיכם" וזו לשונו "בוא וראה, אהבה עליונה של הקב"ה לישראל, בדומה למלך, שהיה לו בן יחיד, והיה חוטא לפני המלך. יום אחד חטא לפני המלך. אמר המלך, כל אלו הימים הכיתי אותך, ולא קבלת. מכאן ואילך ראה מה שאעשה לך. אם אגרש אותך מן הארץ, אולי יקומו עליך דובים שבשדה, או זאבי השדה, או רוצחים, ויעברו אותך מן העולם. מה אעשה. אלא אני ואתה נצא מן הארץ. כך, אף אני, שכתוב, פירושו, אני ואתם נצא מן הארץ. דהיינו שנלך בגלות, ויסרתי אתכם ללכת בגלות. ואם תאמרו שאעזוב אתכם, אף אני, עמכם", עד כאן לשונו.

ויש להבין את ענין יציאת עם ישראל מארץ לחוץ לארץ, שזה נקרא "גלות בין העמים". על דרך העבודה מה פירושו. היינו, מה נקרא "ארץ", ומה נקרא "יציאה מהארץ". ומהו ענין כשחוטאים מענישים את האדם ונותנים לו גלות, שיהיה בין אומות העולם. מה זה מועיל, ואיזה תועלת מביא זה בדרכי עבודה. זאת אומרת, מהו התיקון בזה שיצאו בגלות להיות תחת שליטת אומות העולם.

ועוד יש להבין, איך שייד לומר שהקב"ה יוצא גם כן מארץ ללכת עם עם ישראל בגלות, הלא "מלוא כל הארץ כבודו" וכמו שכתוב "ומלכותו בכל משלה", שאפילו הקליפות הוא מחיה אותם, ואיך שייד לומר שיוצא לגלות עם עם ישראל וכאילו הוא לא נמצא בארץ.

ובכדי להבין את הנ"ל בדרך העבודה, צריכים לדעת מקודם, מה זה **ארץ ישראל**, ומה זה **חוץ לארץ** ולמה נקראת יציאה מארץ לחוץ לארץ **גלות בין העמים**. וכמו כן יש להבין, בטח שענין גלות הוא תיקון על החטאים. זאת אומרת, שע"י זה שיסבלו את הגלות יגרמו היסורי גלות לחזור בתשובה, ואז נוכל להחזירם לארץ. הלא הכתוב "ויתערבו בגויים וילמדו ממעשיהם", אם כן איזה יסורי גלות הם מרגישים, שזה תהיה סיבה שיחזרו בתשובה ושיחזרו לארץ. היינו, מה הוא יכול לדעת את טוב ארץ ישראל שיחשוק לזה, והארץ הזאת תהיה סיבה שיהא מוכרח לעשות תשובה מחמת חיבת הארץ.

ידוע, שארץ נקרא "מלכות", ונקראת "שכינה הקדושה", ונקראת "כנסת ישראל", שהיא הכלל לכל הנשמות, שפירושו שהיא צריכה לקבל את הטוב והעונג, שהיה במחשבת הבריאה להטיב לנבראיו, היינו שהנשמות יקבלו טוב ועונג.

וסדר השתלשלות היה מעולם אין סוף לעולם הצמצום, ואח"כ להקו, שעליו מלבישים ה' פרצופי א"ק, ואח"כ לה' פרצופי אצילות. ואח"כ מלכות דאצילות האצילה את ג' עולמות בי"ע. ואח"כ נברא אדם הראשון וחיצוניות הגוף שלו בדומה לגוף החומרי של עכשיו, נעשה

מבינה דמלכות דעשיה, כמו שכתוב בתע"ס (חלק ט"ז דף א' תתקי"ב אות מ"ג) "ואח"כ היה לו נר"ן מבי"ע ואח"כ היה לו נר"ן מאצילות".

לפי זה יוצא, שארץ, הנקרא "מלכות דאצילות", שעל עולם אצילות כתיב "לא יגורך רע", שפירושו ששם אין רע כלל, אלא רק בבי"ע יש בירורים של טוב ורע. אלא שם מגולה את הטוב והעונג, מה שחשב לתת להנשמות, כמו שאמרו חז"ל על פסוק "בראשית ברא אלקים", "אין ראשית אלא ישראל", שהכל בשביל ישראל, היינו בשביל נשמות ישראל.

ואדם הראשון, לאחר שחטא בעץ הדעת גרשו אותו מאצילות, וירד לבי"ע, ואז הוא התחיל לעשות תשובה, ולתקן מה שחטא. ועל ידי זה הוא חזר ונכנס בגן עדן, היינו באצילות. והתיקון היה בזה שגרשו אותו מגן עדן, הוא כמו שכתוב (בראשית רביעי ג' כ"ב) "ויאמר ה', ועתה פן ישלח ידו ולקח גם מעץ החיים ואכל וחי לעולם. וישלחהו ה' אלקים מגן עדן, לעבוד את האדמה, אשר לוקח משם".

ופירוש אמו"ר זצ"ל, מהו הפחד שבגלל זה הוציאו אותו מגן עדן, שכתוב "פן ישלח ולקח גם מעץ החיים ואכל וחי לעולם". ואמר, היות שהאדם חטא בעץ הדעת, ואם האדם מקבל עונש, היינו שמרגיש יסורים מהעונש שנתנו לו, היסורים האלו גורמים לו לחזור בתשובה ולתקן את החטא והפגם שגרם.

מה שאם כן אם הוא לא מקבל עונש ולא מרגיש יסורים מהחטא שעשה, ובטח שהוא לא מבין שצריכים לעשות על זה תשובה, וכמו שכותב בזהר (הקדמת הזהר דף קפ"ו ובהסולם אות קצ"ב) וזו לשונו "בכה ר' שמעון ואמר, אוי אם אומר אוי אם לא אומר. אם אומר, ידעו הרשעים איך לעבוד לאדונם".

ומפרש בהסולם וזו לשונו "רומז בזה, שאינו יכול לגלות במקום הזה את דבריו במילואם, מפני שמתירא שלא להזיק את הרשעים. והוא כי בא לגלות כאן איך להתדבק בעץ החיים ולא לנגוע לעולם באילנא דמותא, שזה יכשר רק לאותם שכבר תיקנו בחינת עץ הדעת טוב ורע. אבל הרשעים, שעוד לא תיקנו את החטא של עץ הדעת טוב ורע, אסור להם לידע זה, כי הם צריכים לעמול מקודם בכל העבודות, עד שיתקנו את החטא דעץ הדעת. ותמצא כזה גם בכתוב, פן ישלח ידו ולקח גם מעץ החיים ואכל וחי לעולם (בראשית ג'), שאחר שחטא אדם בעץ הדעת, גורש מגן עדן מחשש שמא יתדבק בעץ החיים ויחיה לעולם. ונמצא, הפגם שעשה בעץ הדעת ישאר לעולם בלי תיקון".

ולפי זה יוצא, זה שמוציאים את האדם מהארץ, הכוונה מבחינת מלכות שמים שהיתה לו, משום שאינו יכול להרגיש את החשיבות של הרוחניות, ממה שהיה לו קודם שהוציאו אותו מהמלכות שמים. ונכנס בגלות, היינו כמו שכתוב "ויתערבו בגויים וילמדו ממעשיהם", שזה נקרא שנפלו תחת השעבוד של העכו"ם, היינו שכל התאוות שנוהגים באומות העולם שולטים על עם ישראל שיצאו בגלות. ואז אין להם שום שייכות לרוחניות, אלא רק מה שהם רגילים לקיים מחמת ההרגל, את זה הם מקיימים, אבל יותר מזה לא עולה על המחשבה שיש להם מה לתקן.

נמצא לפי זה שיש להבחין ב' בחינות בענין הגלות:

א) שיצאו בגלות תחת שליטת העמים. וכל המוח והשכל, שהיו חושבים כשהיו בארץ, היינו בבחינת מלכות שמים, שחשבו כל יום איך לצאת מאהבה עצמית ולהגיע לאהבת ה'. וכשחטאו יצאו בגלות, יכולים לפרש את זה על דרך עבודה של הפרט, כידוע, שהפרט והכלל שוים. זאת אומרת, אם האדם, בזמן שהיה בארץ, חטא, היינו אם קבל איזו הארה מלמעלה הוא השתמש עם זה לתועלת עצמו, דהיינו שאמר, שעכשיו שכבר יש לי קצת טעם בתורה ומצות אין לי עכשיו צורך להיות זקוק לבחינת אמונה למעלה מהדעת, שזה נקרא "חטא", משום שפגם בבחינת אמונה למעלה מהדעת.

ומשום זה גרשו אותו מהארץ ונפל תחת שליטת התאוות של אומות העולם. ולאחר שנמצא בגלות, תיכף הוא סובל על שכחה, ולא זוכר שהיה פעם בארץ, היינו שהיה במצב של מלכות שמים, והיה חושב רק איך להגיע לדביקות ה', ורוצה להמשיך כך כל החיים שלו, היינו שהוא דואג עכשיו רק איך למלאות את הצרכים מה שגוף דורש לתועלת עצמו, ושום דבר לא מעניין אותו.

וכשעובר איזה זמן, ולכל אחד ואחד יש חשבון אחר עמו (היינו שבשמים שדנין את האדם יש לכל אחד ואחד חשבון מיוחד, שעד כמה זמן משאירים אותו בגלות, עד שהוא מקבל התעוררות מלמעלה), הוא מקבל התעוררות מלמעלה, והתחיל להרגיש שהוא נמצא בגלות, ומתחיל להזכיר לעצמו איך הוא נופל "מאגרא רמה לבירא עמיקתא".

זאת אומרת, במקום, שבזמן שהיה בארץ, הוא זוכר, היה מסתכל על כל העולם כדבר מיותר, והיה חושב תמיד, בשביל מה ברא הקב"ה את הרשעים בעולם, איזו הנאה יכולים הרשעים האלו להביא תועלת להבורא. ועכשיו הוא מסתכל על עצמו, בזה שהוא נמצא עכשיו בגלות, מה הוא יכול לתת להבורא שתהיה נחת רוח למעלה. ומתחיל עכשיו להרגיש היסורים, בזה שהוא ירד מבחינת אדם לבחינת בהמה, היינו הוא רואה שיש לו עכשיו תשוקה לתאוות בהמיות, מה שלא היה לו מטרם שזרקו אותו מהארץ.

ומתחיל עכשיו להשתוקק לה', שיקרב אותו ולהכניסו שוב לארץ ולהוציאו מתאוות הבהמיות, ושיתן לו הנאות ממאכלים שמתאימים לאדם, היינו ממעשים של השפעה ולא שהפרנסה שלו תהיה ממאכלי בהמה, כמו שאמרו חז"ל (פסחים קי"ח) "בשעה שאמר לו הקב"ה לאדם הראשון, קוץ ודרדר תצמיח לך, זלגו עיניו דמעות, אמר, אני וחמורי נאכל באבוס אחד. כיון שאמר לו, בזעת אפיך תאכל לחם, מיד נתקררה דעתו".

משמע מכאן, כאילו שהקב"ה נתן לו את הידיעה, שאמר לו "קוץ ודרדר תצמיח לך". ומטרם שאמר לו הקב"ה, הוא לא רואה שמאכלו הוא רק "קוץ ודרדר", שהוא רק מזונות של בהמה. ויכולים לפרש כנ"ל, שבאה לו התעוררות מלמעלה שהזכיר לו מה שהיה לו לפני החטא, באיזו מדרגות הגבוהות שהיו לו, ועם היציאה מגן עדן כאילו נשכח ממנו הכל.

וזה נקרא, שהקב"ה אמר לו, היינו זה שקיבל מהקב"ה התעוררות מלמעלה, אז נזכר מה שהיה לו. אז התחיל להרגיש את היסורים, מזה שזרקו אותו מגן עדן והתחיל לבכות, מדוע הוא נמצא באותה דרגה של בהמה. זאת אומרת, הפרנסה שלו היא רק ממה ששייך לאהבה עצמית, שזה נקרא "מאכל בהמה". וזהו "שזלגו עיניו דמעות, ואמר, אני וחמורי באבוס אחד". היינו שאכילה, היינו מה שמזין אותו, תהיה דומה לבהמה כנ"ל, שהוא לא יכול

להוציא הנאה רק מדברים השייכים לאהבה עצמית.

- אולם, כשאמר לו "בזיעת אפיך תאכל לחם נתקררה דעתו". ופירש רש"י "בזעת אפיך",
- לאחר שתטריח בו הרבה, עד כאן לשונו. ויש לפרש ענין טרחא, מהו. ולפי שאנו לומדים, היות אם האדם כבר הגיע לידי הרגשה, שהוא נמצא במדרגה, שהיא דומה לבהמה, ומכאן משמע שענין הרגשה גם כן צריך להיות בשיעור עד שמביא לידי יסורים, שיוריד דמעות על מצבו הדל והשפל, כמו שאמרו חז"ל "שזלגו עיניו דמעות".

- ולכן היסורים, ממה שהוא מרגיש שהוא דומה לבהמה, זה נותן לו כח שירצה לתת יגיעה גדולה לצאת מאהבה עצמית, שהיא בחינת בהמה, ולזכות לבחינת מאכל אדם, כנ"ל,
- שענינו הוא, שעכשיו הוא כבר מסוגל להנות ממעשים של השפעה.

- ולפי זה יוצא, שיש להבחין ב' בחינות בענין הגלות, כנ"ל:

- א) שהוא נמצא בגלות, אבל אינו יודע שהוא נמצא בגלות, אלא שטוב לו כך במצב שהוא נמצא. אלא הוא מחפש כמות, היינו יותר כסף, יותר כבוד, וכדומה. אבל שידע שהוא היה פעם במדרגת אדם, הנקראת "ארץ", שהיא "מלכות שמים". זה כבר נשכח מלבו. ובכלל אין שום מחשבה עולה על דעתו שצריכים להחליף את הפרנסה, אלא שהמזונות שהוא מקבל בכלי דאהבה עצמית, שנקרא "מאכל בהמה", אינו עולה על דעתו חס ושלוש שצריכים להחליף, שיהיו לו מחשבות של השפעה.

- נמצא לפי זה, (על) מקור הפרנסה, שהוא ניזון רק מה שבא בכלים דאהבה עצמית, את זה הוא לא רוצה להחליף, אלא הוא רוצה להחליף את העניינים שבאים בכלים דאהבה עצמית. למשל, הוא רוצה להחליף את הדירה, וזהו מטעם שכבר אינו מוציא תענוג בהדירה שבו הוא גר, ורוצה דירה אחרת, כי מדירה חדשה כן יכול להנות. וכמו כן הוא מחליף את הרהיטים, כי מהם אין הוא יכול להוציא תענוג, וע"י שיהיו לו רהיטים חדשים אז הרצון לקבל שלו יהיה לו ממה להנות וכדומה.

- ב) אבל לא להחליף את **מקור הפרנסה** שלו, • דהיינו, לומר שהפרנסה שלו תבוא ממקור המשפיע רק לכלים דהשפעה, זה חס ושלוש לא עולה על דעתו, כידוע, שהמקבל לא יכול להבין איך יכולה להיות פרנסה מזה שהוא משפיע. והמשפיע, הוא להיפך, בזמן שהוא רואה שעסק בקבלה, הוא מתבייש כלפי עצמו מלעשות דבר כזה שנחשב בעיניו לשפלות. אבל באמת, צריכים להחליף את המקור של הפרנסה, כי יש פרנסה המושפעת לכלים דאהבה עצמית, שהפרנסה זו באה מהקליפות, ויש פרנסה הבאה לכלים דהשפעה, וזו באה מעולמות דקדושה.

- אי לזאת, לפי ב' הבחנות הנ"ל שישנן בהגלות, נשאלת השאלה, מי הוא הגורם שכן ירגיש שהוא נמצא בגלות, שעל ידי זה הוא מרגיש יסורים, שרוצה לצאת מהגלות, כמו שנאמר בגלות מצרים "ויאנחו בני ישראל מן העבודה, ויזעקו, ותעל שועתם אל אלקים מן העבודה". עלינו לומר, שזו ההתעוררות באה מה', היינו כדי שלא ישארו • בגלות, • היינו • **במצב של** • **שכחה** •, אז ה' שולח ההתעוררות.

- נמצא לפי זה, מה שהם מרגישים שיש רוחניות אלא שהרוחניות היא במצב של שפלות, ועל זה כואב לבם, מדוע "שכינתא בגלותא", ומדוע יש לרוחניות טעם עפר, היינו בזמן שהם רוצים לעבוד בעמ"נ להשפיע, אין הם יכולים להחשיב את העבודה הזאת, כמו שצריכים להרגיש, שעכשיו הוא עובד עבודת הקודש, ולא עבודה של בני אדם הדומים לבהמות.
- והדבר הוא להיפך, שבזמן שהוא עובד לתועלת האדם הוא מרגיש טעם בעבודה, אבל בזמן שעובד עבודת ה' אינו מרגיש שום טעם. זאת אומרת, אותו מעשה שהוא עושה, אם הוא רואה שהרצון לקבל שלו יש לו מה לקבל, שהשכר מאיר לו בזמן עבודה ומשום זה הוא מרגיש טעם, אבל אם הוא מחליף את הכוונה בעת העשיה, ואומר שהמעשה הזה הוא שלא עמ"נ לקבל פרס, תיכף הוא מרגיש את חולשתו, שאינו מסוגל לתת יגיעה ועבודה מתחלת •תיכף על המקום ללכת בעצלתים.
- נמצא לפי הנ"ל, שהקב"ה בא אליו כאילו ואומר לו, תראה את המצב השפלות שלך שאתה דומה לבהמה ממש, ומתחיל להרגיש את היסורים מזה שאין לו שום הרגש של אדם, וזה כואב לו ומרגיש את היסורים והכאב, מזה שהוא נמצא בגלות תחת שליטת אומות העולם. •היינו, שהוא מרגיש עכשיו שיש לו תאוות רעות המתאימות לע' אומות.
- ומטרם שבא אליו הגלוי הזה, שירגיש את שפלותו, הוא היה חי בעולם שכולו טוב, היינו שלא היה שום חסרון בזה שהוא נמצא במצב של שפלות. אבל לא היה מרגיש שזה הוא שפלות, אלא אדרבא הוא מתנהג כמו שאר אנשים, שכל שאיפתם היא תאוה, וכבוד, וכסף, וכדומה. אולם עכשיו, שבא לו הגלוי מהקב"ה, שהוא יראה, שהוא דומה לבהמה ולא לאדם, •הוא מרגיש יסורים, היות שאם הוא היה יכול לצאת מהגלות, הוא היה שמח מהגלוי זה.
- אבל היות שהוא נמצא בגלות, הוא רואה, אולם הוא לא רואה אפשרות איך יכולים לצאת מהגלות. נמצא, היסורים האלו גורמים בהאדם אי יציבות, היינו אינו יודע מה לעשות. מצד אחד, הוא רואה עכשיו, שהוא מרגיש את האמת, היינו לאיזה סוג אנשים הוא שייך, היות שיש אנשים שייכים לבהמיות, ויש אנשים ששייכים לבני אדם. ואם נדקדק יותר, יש להבחין •ג' סוגים:
- • • (א) יש אנשים, שאין להם שום שייכות ליהדות.
- (ב) יש אנשים, שהם עוסקים בתו"מ אבל על מנת לקבל שכר.
- (ג) יש אנשים, שעובדים שלא על מנת לקבל פרס.
- נמצא, מצד אחד הוא יכול להיות עכשיו מאושר, בזה שהוא רואה את האמת, היינו באיזה סוג אנשים הוא נמצא ולאיזה מדרגה הוא צריך להשתדל להגיע. אבל יחד עם זה הוא מרגיש עכשיו כאב ויסורים, בזה שהוא רואה איך שהוא מרוחק מדביקות ה'. היינו שהוא רואה, שהוא לא מסוגל לעשות שום דבר עבור הקב"ה, אלא כל עשיותיו הוא רוצה שיהיו רק שיקבל עליהן שכר, ומבחינת רצון להשפיע, אין הוא רואה שתהיה מציאות לצאת מהם •מכוחות עצמו.

ונמצא לפי זה, שהוא משתוקק להמצב שהוא היה שייך לסוג הב', שאז היה לו כוח לעבודה • משום שהשכר היה מאיר לו, ולפי דעתו היה אז במצב שקרוב להבורא, שהיה מדבר להבורא תמיד, והיה מבקש ממנו שכר תמורת עבודתו, והיה מרגיש עצמו לשלם, שלא חסר לו שום דבר, היות שהיה בטוח על השכר, היות שהוא מקיים מצות הבורא. והבורא, בודאי רואה שאין הרבה אנשים, שיהיה להם חשק לקיים מצוותיו. והוא כן משתדל לקיים מצוותיו, בטח • שהקב"ה יתחשב עמו ויתן לו תמורת זה משכורת גדולה.

וממילא אחר חשבון כזה, האדם מרגיש עצמו, שהוא נמצא בין עננים בשמי שמים, והם • מסתכלים על כל העולם שבטח "בזכות תורתן העולם מתקיים", כדברי חז"ל "אין העולם יכול לעמוד בלא תורה" (תבא). נמצא, שאז הוא היה ממש בין האנשים המאושרים בעולם.

ועכשיו, שיצא מהמצב הב', והקב"ה האיר לו האמת, שעיקר עבודת ה' היא בעמ"נ להשפיע נחת רוח להבורא ולא לתועלת עצמו, והוא רואה איך שהוא מרוחק מאמת, הוא מרגיש להיפך. היינו במקום שהיה חושב, אם במקום השלא לשמה היתה לי הרגשה טובה שאני בסדר עם הקב"ה, היינו שאני משתדל לשמוע בקולו עד כמה שאפשר, ואני נקרא "עובד ה'", ובטח כל השכר שהבטיח לנו הבורא בודאי מוכן בשבילו, ומה חסר לי עוד.

ומכל שכן כשאני אתחיל ללכת בעמ"נ להשפיע, תיכף אני אבוא להתרוממות. אולם אינו כן, אלא עכשיו, שהוא הגיע להרגיש את האמת, שהעיקר הוא לעבוד בשביל תועלת ה', ובודאי אני צריך להיות שמח, שברוך ה' עליתי על המסלול האמיתי, שיוליך אותי לקרבת ה', אם כן הייתי צריך להיות תמיד בהתרוממות הרוח, ולומר עכשיו, אני ברוך ה' רואה שהקב"ה מרחם עלי ולא נותן לי להתייגע בחינם, אלא כל היגיעה שלי תהיה עתה בכדי להגיע להמטרה, הנקראת "דביקות ה'".

אמנם הוא מרגיש עכשיו את מצבו להיפך, היינו שאין לו אותה השמחה, שהיתה לו בזמן • שהיה עובד בעמ"נ לקבל שכר. מטעם שהוא רואה, שאין לו עכשיו סיוע מהגוף שלו, היות שעכשיו הוא אומר לגופו, תדע לך שמהיום והלאה אני לא אתן לך שום רווחים בעבודה, כי עתה אני לא עובד בשביל תועלת עצמי, אלא אני רוצה לעבוד רק לתועלת ה'. אז הגוף לא • מסכים לתת כוחות לעבודה. נמצא, שהוא נמצא עתה במצב השפלות.

מה שאם כן מטרם שבא לו הגלוי של אמת, היה הוא תמיד במצב של התרוממות רוח, • היות שהיה רואה איך כל יום הוא מוסיף והולך במעשים כנ"ל והשכר בטוח. אולם אז הוא זמן אמיתי, שיכול ליתן • תפלה אמיתית • • • להבורא, שיוציאו מהגלות, כי מטרם שקבל הגילוי מלמעלה, שהוא נמצא בגלות תחת שליטה של אהבה עצמית, לא היה באפשרות שהקב"ה יוציאו מהגלות, היות שעדיין לא ראה שהוא נמצא בגלות תחת שליטת אומות העולם, הנקרא "רצון לקבל בעמ"נ לקבל". אם כן לא היה לו חסרון, שהקב"ה ימלא חסרונו, היינו שיוציאו מהגלות. נמצא לפי זה, שהקב"ה נתן לו הכלי, דהיינו החסרון, ואח"כ הוא נותן לו • האור, • ושניהם באים מלמעלה, הן האור והן הכלי • • •

ובזה נוכל לפרש מה ששאלנו, מה שהזה"ק אומר לישראל בזמן שחטאו, הקב"ה אמר • "ויסרתי אתכם ללכת בגלות ואם תאמרו שאעזוב אתכם, אף אני עמכם". ושאלנו, איך אפשר להיות שהקב"ה יוצא מהארץ לחוץ לארץ בגלות, הלא "מלוא כל הארץ כבודו". ואיך

שייך לומר שיוצא לחוץ. וגם שאלנו, מה מוסיף לנו העונש שיוצאים בגלות, היות בטח שכל מה שהקב"ה עושה הוא רק לטובת האדם, אם כן מה האדם מרויח בזה שיצא בגלות תחת שליטת אומות העולם.

- ולפי מה שהסברנו לעיל יוצא, שענין מה שאומרים "מלוא כל הארץ כבודו", זה בא ללמדנו, שמצד הבורא אין שום שינויים בעולם. • • אלא זה כמו שכתוב "אתה הוא עד שלא נברא העולם, ואתה הוא משנברא העולם". • • אלא כל השינויים הם מצד הכשרת המקבלים, היינו כפי שהם יכולים ליחס עבודה שלהם רק להשפיע להבורא, בשיעור זה מסתלק הצמצום • • ומתגלה האור הגנוז לתחתונים, ובזה מקבלים התחתונים את הטוב והעונג.
- וזה נקרא ש"העם ישראל נמצא בארץ", היינו שמרגישים שהבורא הוא בחינת • • **ארץ ישראל**. • • זאת אומרת, היות ש"עם ישראל" נמצא ב"ארץ ישראל", אז הקב"ה נקרא על שם הפעולה, • • מה שהוא ממציא את עצמו להנבראים, שהם יכירו וידעו אותו בזמן שהם מוכשרים לזה. ואם הם חוטאים ויכולים לפגום, היינו לקבל שפע עליון ולהעבירו לקליפות, שהן בחינת אהבה עצמית, אז מוכרחים "להוציאו מארץ ישראל", היינו ששוב עולה הצמצום ומסתלק האור.
- וזה נקרא שהם יצאו מארץ, ששם מקום המלכות שמים, המכונה בחינת "שכינה", ויוצאים לתוך הגלות תחת שליטת אומות העולם. והתיקון שיוצאים בגלות הוא:

• (א) קודם כל שלא יקלקלו את השפע,

(ב) שע"י היותם בגלות אין הקב"ה עוזב אותם בגלות, כמו שביארנו לעיל, שיש לפעמים שאדם נמצא בגלות, אבל אינו יודע שזוהי גלות, שצריכים לברוח מהמקום הזה, היינו מהמצב שבו הוא נמצא ומקבל פרנסה, שהמקום הזה נקרא "אהבה עצמית", אלא אדרבה, כל מה שמרגיש יסורים, הוא מזה שלא יכול למלאות את מה שהאומות העולם דורשים ממנו, מכח שהם שולטים עליו, היינו שלא יכול למלאות את כל התענוגים ששייכים לאהבה עצמית.

• וזה שהזה"ק אומר "אם אגרש אותך מן הארץ, אולי יקומו עליך דובים שבשדה או זאבי השדה או רוצחים, ויעברו אותך מן העולם". שפירושו, שיעברו אותך לגמרי מן העולם • • הרוחני וישארו רק בעולם הגשמי, הנקרא אהבה עצמית.

• אי משום זה, כדי שלא יאבדו בגלות אף הקב"ה יוצא עמהם בגלות, היינו שהוא • • **מתגלה אליהם בצורה של גלות**. • • היינו כנ"ל, שהבורא נקרא • • "שמו" • •, על שם הפעולה שהוא עושה. היות שהוא משפיע להם עכשיו בחינת גלות, היינו שירגישו שהם נמצאים בגלות, זה נקרא • • שהקב"ה יצא עמהם בגלות. והוא, היינו למה שהוא השפיע להם את הרגשת הגלות, הוא כנ"ל, בכדי שלא יאבדו לגמרי בגלות, בזה שאין הם מרגישים שזרקו אותם מהארץ והם נמצאים עכשיו תחת שליטת אומות העולם.

• ועכשיו נבין מה ששאלנו, מהו התיקון שהוציאם מארץ:

- (א) שלא יקלקלו את מה שהשיגו, הנבחן כמו היודע את רבונו ומכוון למרוד, שפירוש, הוא •מכיר את רבונו אבל לא יכול להיות במצב אך ורק להשפיע.
- (ב) שבזה שהם יהיו בגלות, הם ירגישו את הצורך להיות רק במצב של השפעה, שעל ידי זה יזכו לדביקות ה', שיסורי הגלות יחזירו אותם למוטב. ומה ששאלנו, מהו הפירוש "שה' יצא בגלות", צריכים לפרש, היות שה' משפיע להם טעם של גלות, לכן נקרא "שה' יצא מבחינת •ארץ חמדה טובה" ומשפיע להם בחינת, שזהו לטובתם.

רבי ברוך שלום הלוי אשלג זצוק"ל אין עדה פחות מעשרה

מאמר כ"ח, תשמ"ו
ספר במדבר

בזהר נשא (דף ל"א ובהסולם אות ק"ה) וזו לשונו "ר' אלעזר פתח, מדוע באתי ואין איש. כמה אהובים הם ישראל לפני הקב"ה, שבכל מקום שהם שורים, הקב"ה נמצא ביניהם.

ועשו לי מקדש ושכנתי בתוכם, כי כל בית הכנסת שבעולם נקרא מקדש. ושכנתי בתוכם, כי השכינה מקדמת לבית הכנסת. אשרי הוא האדם הנמצא מאלו עשרה הראשונים בבית הכנסת, משום שבהם נשלם מה שנשלם, דהיינו העדה, שאינו פחות מעשרה. וצריכים שיהיו נמצאים עשרה בבית הכנסת בבת אחת. ולא יבואו קצתם קצתם, כי כל העשרה הם כאברים של גוף אחד, שבהם שורה השכינה. כי האדם, בפעם אחת עשה אותו הקב"ה, והתקין לו כל האברים ביחד. זה שכתוב, הוא עשך ויכוננך".

ויש להבחין את המאמר הנ"ל:

(א) מהו שאומר "בכל מקום ששורים ישראל, הקב"ה נמצא ביניהם", משמע שלא צריך מקום מיוחד. ואח"כ הוא אומר "ועשו לי מקדש ושכנתי בתוכם", משמע דוקא בבית הכנסת.

(ב) מלשון "ועשו לי מקדש ושכנתי בתוכם" משמע שמקודם צריכה להיות איזו הכנה, דהיינו "עשית מקדש" ואח"כ "ושכנתי" ולא סתם.

(ג) מהי השאלה ששואל "מדוע באתי ואין איש". אם אתה אומר, שהשכינה מקדמת לבוא לבית הכנסת, בטח שעדיין אין איש.

(ד) קשה להבין מה שאומר "וצריכים שיהיו נמצאים עשרה בבית הכנסת בבת אחת, ולא יבואו קצתם קצתם". האם אפשר לומר, שכל מי שבא לבית הכנסת, יעמוד מבחוץ ולא יכנס עד שיתאספו עשרה אנשים, ואח"כ יכנסו כולם בבת אחת. היתכן לומר כך. אף פעם לא ראינו דבר זה. אם כן מהו הפירוש "ולא יבואו קצתם קצתם".

ובכדי להבין את הנ"ל, נבאר זה על דרך העבודה, איך להתחיל את סדר העבודה על דרך השפעה, הנקרא "שלא על מנת לקבל פרס". הנה קודם כל צריכים לזכור ב' דברים, שהם משפיע ומקבל. וזה נמשך, היות שרצונו להטיב לנבראיו, ומשום זה ברא נבראים, שיקבלו את הטוב והעונג, מה שהוא רוצה לתת להם. והמקבל הזה, היינו מה שהבורא ברא את הכלי, שבכלי זה יקבלו טוב ועונג, נקרא "רצון לקבל הנאה ותענוג". וכפי שיעור ההשתוקקות להדבר, כך הוא יכול להנות מהדבר. זאת אומרת, הכלי שבו מקבלים תענוג,

והכלים האלו אנו מתיחסים להבורא. היינו, שהכלי שקבלה בפעם הראשונה מהבורא, היא נקראת "מלכות" או "בחי"ד", שפירושו הוא **השתוקקות לקבל טוב ועונג**. וזה נקרא "כלי דאור ישר". ובכלי זה השתמשו לפני הצמצום, והיא נקראת "מלכות דאין סוף".

ואח"כ נעשה תיקון, בכדי שלא יהא "נהמא דכסופא". היות שיש כלל בהטבע שעשה הבורא, שהענף רוצה להדמות לשורשו. ומדוע יש טבע כזה, אין לנו רשות לשאול, מטעם כי לגבי הבורא, אומר הזה"ק, "לית מחשבה תפיסה ביה כלל וכלל", שפירושו, שאין התחתונים יכולים להשיג מחשבות של הבורא.

וכל מה שאנו מדברים, הוא רק מבחינת "ממעשיך הכרונך", היינו רק מהמעשים שמתגלים לעינינו אנו מדברים, היינו ממה שאנו רואים אנו יכולים להגיד טעמים וסברות, אבל לא לפני המעשה שמתגלה לנו. ומשום זה מתחילים לדבר מהקשר הראשון שיש להבורא עם הנבראים, הנקרא "רצונו להטיב לנבראיו". ולפני זה אין מקום לדבר, היות שאין לנו השגה בו יתברך, לכן אנו רק רואים שיש טבע, שהענף רוצה להדמות לשורשו.

וכדי לתקן זה, היינו היות שהמקבל רוצה בהשתוות הצורה להשורש, ואם הוא יהיה מקבל אז הוא ירגיש אי נעימות, לכן נעשה צמצום, הנקרא "שלא רוצה לקבל בעמ"נ לקבל", אלא יקבל רק אם הוא יכול לקבל זה בעמ"נ להשפיע. וזה גרם לנו, שלא יכולים לקבל שפע עם הכלי הנקרא "רצון לקבל", אלא דוקא עם כלי חדש, המכונה "אור חוזר". שפירושו הוא, ש"אור ישר" (או"י) נקרא מה שהבורא נותן את השפע לתחתונים, ו"אור חוזר" (או"ח) נקרא להיפך, מה שהתחתונים רוצים לתת להבורא.

ומשום זה נקרא או"י "מלמעלה למטה". היינו, העליון, שהוא המשפיע, היינו הבורא, משפיע לתחתונים. והאו"ח נקרא "מלמטה למעלה", היינו התחתון, שהוא המקבל, רוצה להשפיע להבורא. וכלי זה, הנקרא "עמ"נ להשפיע", אנו מיחסים להתחתון, משום שהתחתון עשה זה לתקן את עצמו, היות שהוא רוצה להדמות לשורשו. וזהו כמו שלומדים, שבעולם אין סוף הכלי מלכות קבלה את האור בכלי דאור ישר, היינו בהכלי שבא מצד העליון. מה שאם כן כלי דאור חוזר הוא כלי שהתחתון צריך לעשות זאת.

ולאחר שנעשה התיקון הזה, שיקבלו רק בכלים דאו"ח, נמשך מזה כל כך רבוי עולמות והרבה מדרגות. היות שהכלי זה נמשך מצד התחתון, אין הכלי הזה יכול להגמר בפעם אחת, אלא בזה אחר זה, כפי כוחות של התחתונים. לכן, היות שנעשה רבוי כלים, לכן גם האורות נחלקים להרבה מדרגות. מה שאם כן בזמן שהיה מאיר בהכלי מה שאנו מתיחסים להבורא, הנקרא "מקבל בעמ"נ לקבל", הכלי הזה הבורא ברא אותה בפעם אחת בשלימות, וממילא היה אור אחד פשוט בלי הבחן מדרגות.

וזה כמו שכותב בספר "עץ החיים" (מובא בתע"ס דף א') וזו לשונו "דע כי טרם שנאצלו הנאצלים ונבראו הנבראים, היה אור עליון פשוט ממלא כל המציאות, אלא הכל היה אור אחד פשוט שוה בהשוואה א', והוא הנקרא אין סוף". והטעם הוא כנ"ל, היות שכלי זו שאנו

מתיחסים להבורא, הוא נגמר בתכלית השלמות. לכן קבלו אור אחד בלי הבחן מדרגות.

מה שאם כן הכלי שאנו מתיחסים להתחתון, אינה יכולה להגמר בפעם אחת, אלא שכל העבודה שאנו צריכים להתיגע, היא רק דבר אחד ולא יותר, שהוא, לעשות כלי המכונה "או"ח", שפירושו הוא, שכל מה שהתחתון רוצה לקבל טוב ועונג מהבורא, הוא מטעם שרוצה להשפיע להבורא, שזה נקרא "או"ח". והיות, בזמן שהתחתון בא לידי הכרה, שאין לו שום רצון וחשק לקבל לעצמו, אלא שהוא רוצה להנות להבורא, אז הוא עושה חשבון, לראות מה הוא יכול לתת להבורא, שהבורא ינהה מזה.

אז הוא רואה, רק דבר אחד הוא יכול לתת, שמזה הבורא ינהה. היות שמטרת הבריאה היא להטיב לנבראיו, שהבורא רוצה לתת טוב ועונג להנבראים, ומשום זה הוא אומר, אני רוצה לקבל טוב ועונג, משום שאני רוצה לעשות נחת רוח להבורא. וכל מה שהוא יכול לקבל יותר שפע, היינו שמהשפע שהוא מקבל הוא מרגיש תענוג הגדול ביותר, בטח שהבורא נהנה מזה ביותר.

וזה דומה לאדם, שהזמין אליו אדם חשוב, והוא ובני ביתו היו מתיגעים כל היום וכל הלילה, בכדי שהאורח החשוב ינהה מהמאכלים. וכשהאורח אכל את הסעודה הזו, שעלה לו בהרבה יגיעה, והכל עשה בכדי שהאורח ינהה ממנה, ולבסוף הסעודה הוא שואל מהאורח, מה אתה אומר להסעודה שלנו, אם פעם היית טועם כזה מסעודות.

אז הוא משיב לו, אני אגיד לך האמת, לי לא חשוב מה שאני אוכל, אני אף פעם לא הייתי עושה חשבון מהתענוג, שאני יכול להוציא מהמאכלים. אי לזאת, לא חשוב לי, אם אתה היית עושה סעודה יותר פשוטה, היות שאני שומע ממך, שאתה השקעת בה הרבה יגיעה. ובטח שהבעל בית, בזמן ששומע זאת, איזו הנאה יש לו מזה שנתן לו סעודה גדולה.

והנמשל בזה הוא, אם האדם מקבל טוב ועונג מהבורא, מטעם שרוצה להנות להבורא, בזה שעוזר לו להוציא לפועל את מטרת הבריאה, מה שהבורא רוצה להטיב לנבראיו, והוא אומר, שאין לו שום הנאה מהטוב והעונג שקבל מהבורא, אם כן איזה נחת רוח הוא גורם להבורא, בזה שאומר, שבהטוב והעונג שלו הוא לא מרגיש בזה שום טעם, אלא אצלו הכל שוה.

נמצא לפי זה, אם האדם יכול להשתדל להגביר כל פעם את מה שמקבל מהבורא, ולהחשיב את מתנת המלך, יש בזה סיבה, שיכול לומר להבורא, אני מקבל הנאה גדולה ממך, משום שאני יודע, שרק עם זה אני יכול להנות אותך, ומשום זה אני רוצה להרבות בקבלת תענוגים.

אולם יש לזכור, לאחר חטא דעץ הדעת, שחטא אדם הראשון, נעשה האדם מבחינת "עפר", שהיא בחינת מקבל בעל מנת לקבל. וזה נמשך מעולמות אבי"ע דטומאה, כמו שכתוב בהקדמה לספר הזהר (אות כ"ה) "ומוטל על האדם בסגולת תו"מ, לקבל כוחות מלמעלה, שיהיה בידו רצון להשפיע, שזה נקרא בחינת "ישראל", היינו **ישר-אל**. זאת אומרת כל מחשבותיו ורצונותיו הם רק לעשות נחת רוח להקב"ה. מה שאם כן אם עדיין אין לו

הרצון הזה, נבחן האדם שהוא בגלות בין אומות העולם, שמשעבדין אותו לעבוד רק עבור אהבה עצמית, שזה נקרא "מקבל בעמ"נ לקבל", שזהו שייך להקליפות ולא לקדושה, כמו שכתוב "קדושים תהיו, כי קדוש אני", שפירושו, כמו שה' הוא רק להשפיע, כמו כן אתם תהיו כל כוונתכם רק בעמ"נ להשפיע.

מה שאם כן היפך זה, היינו שאין כוונתו בעמ"נ להשפיע, זה נקרא ההיפך מבחינת ישראל, אלא זה נקרא **ישר-לאומות העולם**, היות שהם בהופכיות הצורה מהבורא, שהוא רצונו רק להשפיע. מה שאם כן אם במקום הזה שורה בחינת **ישר-אל**, שהוא בהשתוות הצורה עם הבורא, היינו שאין שם רשות אחרת, במקום הזה באה השראת השכינה, כמו שכתוב "בכל מקום את אשר אני אזכיר את שמי, אבוא אליך וברכתיד", שהפירוש הוא, שה' אומר, אם אני יכול להגיד, שבמקום הזה שורה רק שמי, ואין רשות של הנברא עליו, משום שהתחתון רוצה רק להשפיע לה', אז "אבוא אליך וברכתיד", היינו שעל המקום הזה אני משרה את שכינתי.

ובזה נבין מה ששאלנו על מה שהזה"ק אומר, שבכל מקום שהם שורים הקב"ה, נמצא ביניהם, שמשמע, שאין צריך מקום מיוחד. ואח"כ אומר כמו שכתוב "ועשו לי מקדש ושכנתי בתוכם", משמע שדוקא במקום מקדש ולא בכל מקום.

ויש לפרש זה שאומר "שבכל מקום שהם שורים" כוונתו בכל מקום **שהם**, היינו **ישר-אל** שורים שם, שהפירוש של **ישר-אל** הוא **ישר אל**, שהם נמצאים בבחינת השתוות הצורה לאל, היינו כמו שהקב"ה הוא משפיע חסד, כן הם רוצים רק להשפיע לה'. וכיון שיש השתוות הצורה, בשיעור זה נעבר הצמצום, לכן שורה במקום הזה השכינה.

וזה נקרא "ועשו כלי מקדש, היינו כמו שכתוב "קדושים תהיו כי קדוש אני ה'". נמצא לפי זה, שבחינת ישראל ובחינת "ועשו לי מקדש" הם דבר אחד. זאת אומרת, מה שאומר "ועשו לי מקדש", שזהו הכנה ועבודה גדולה לעשות את המקום שהוא הרצון, כמו שאמר אאמו"ר זצ"ל, ש"מקום" ברוחני נקרא רצון, היינו רצון דקדושה, שהוא בעמ"נ להשפיע נחת רוח להבורא, זהו נקרא בחינת "ישראל", כנ"ל **ישר-אל**.

עכשיו נבאר השאלה הב', מהו השאלה ששואל "מדוע באתי ואין איש". בטח שאם הוא אומר שהשכינה מתקדמת ובאה לבית הכנסת, בטח שעדיין אין איש. אם כן מהו שאומר "מדוע אין איש".

אולם מקודם צריכים להבין מה זה "איש". ויש לפרש, "איש" נקרא, כמו שכתוב "אשרי האיש אשר לא הלך בעצת רשעים". היינו, שיש בחינת "איש" ובחינת "בהמה", כי "בהמה" נקרא מי שמושקע באהבה עצמית ועושה מעשה בהמה. נמצא שהפירוש יהיה "מדוע באתי", היינו שהתקדמתי לבוא לפניכם. אבל גם זה צריך פירוש, היינו מה שייך לומר שהקב"ה התקדם ובא לבית הכנסת, הלא מלא כל הארץ כבודו, אם כן מהו הפירוש שהקב"ה בא לבית הכנסת לפני האנשים המתפללים.

ויש לפרש שהוא על דרך שאמר אאמו"ר זצ"ל פשט על מה שכתוב "טרם נקרא אני

אענה", שהכוונה היא, זה שהאדם הולך להתפלל, זה בא ממה שאני נתתי לו מחשבה ורצון ללכת להתפלל. ולפי זה יהי הפירוש "אני התקדמתי לבא לבית הכנסת", זאת אומרת "אני נתתי לבוא לבית הכנסת להיות איש, ולבסוף אני מוציא אותו בבית הכנסת ומתפלל על אהבה עצמית, כמו בהמה". נמצא, מה שאומר "מדוע באתי" יהיה הפירוש "מדוע נתתי לו רצון ללכת לבית הכנסת, בכדי שיתפלל על עניני קדושה, שהוא בחינת מקדש, ושיהיה בחינת ישראל, ולבסוף "אין איש", אלא אני רואה שכולם מתפללים על צרכי בהמה".

ועתה נבאר מה ששאלנו בזה שאומר "וצריכים שיהיו נמצאים עשרה בבית הכנסת בבת אחת ולא יבואו קצתם קצתם". ושאלנו, האם צריכים שאף אחד לא יכנס בבית הכנסת עד שיתאספו עשרה אנשים, ואח"כ יכנסו כולם ביחד, וכי ראינו דבר כזה. ומביא ראיה מהקב"ה "כי האדם, בפעם אחת עשה אותו הקב"ה". וגם הראיה בעצמה יש להבין.

אמנם, בכדי לפרש זה, צריכים קודם כל להבין למה דוקא צריכים עשרה אנשים שיהיו בבית הכנסת, אחרת משמע אין השכינה יכולה לשרות שם. ונותן טעם, ש"אין עדה פחות מעשרה". וגם זה יש להבין, מדוע דוקא עשרה, לא פחות ולא יותר. היינו, שאם יש שם תשעה אנשים, לא נקראת עדה. ואם יש אחד עשר, לא מוסיף לי כלום, כמו שאומרים בענין עדות "תרי כמאה ומאה כתרי" (שבועות דף מ"ב), אלא דוקא עשר, כמו שאמרו חז"ל (סנהדרין ל"ט) "כל בי עשרה שכינתא שריא".

ידוע שמלכות נקראת "עשירי". גם ידוע שהכלי המקבלת נקראת גם כן בשם ספירת "המלכות", שהיא ספירה עשירית, המקבלת השפע עליון. והיא נקראת "רצון לקבל", וכל הנבראים נמשכים רק ממנה. ומשום זה אין עדה פחות מעשרה, משום שכל ענפים הגשמיים נמשכים משורשים העליונים. ומשום זה לפי הכלל "אין אור שלא יהיה בו עשר ספירות", לכן לא נקרא בגשמיות "עדה", שיהא ניכר לדבר חשוב, אם אין שם עשרה אנשים, לדוגמת למדרגות עליונות.

ועתה נוכל להבין את ענין עשרה, שהקב"ה שואל "מדוע באתי ואין איש". הכוונה "איש" ולא "בהמה" כנ"ל, שהכוונה על בחינת מלכות שמים, שהיא ספירה עשירית, שצריכים להתפלל על גלות השכינה, שזה נקרא בזה"ק "שכינתא בעפרא". אם כן יהיה הפירוש "אם הקב"ה לא מוציא שם עשרה", זאת אומרת "אני התקדמתי ונתתי לכם רצון והתעוררות לבוא לבית הכנסת, ולבקש תפלה על גלות השכינה, הנקראת "עשרה", שהיא ספירת העשירי, ולא מוציא מי שיתפלל על העשירי, אלא אני מוצא שכולם מתפללים על דברים, ששייכים לבהמות ולא לאנשים".

ועל דרך זה יש לפרש מה שאומר "וצריכים שיהא נמצאים כולם בבת אחת ולא יבואו קצתם קצתם". יש לפרש, שצריכים שהקבלת מלכות שמים תהיה בבת אחת, ולא שיאמר "היום אני רוצה לקבל על עצמי עול מלכות שמים, היינו רק בעת שאני נמצא בבית הכנסת. ואח"כ, כשאני הולך הביתה, אני רוצה להנות מאהבה עצמית".

זאת אומרת, הוא אומר שהוא מסכים לעבוד בעל מנת להשפיע קצת מזמנו, ולא לתת כל הזמן שלו רק בשביל כבוד שמים. אלא בזמן שהאדם מקבל על עצמו עול מלכות שמים,

הוא צריך לבקש מהקב"ה, שיהיה זה לנצחיות לתמיד, ולא רק בזמן שהוא נמצא בבית הכנסת. וזה יכולים לפרש, שכוונתם היא, שצריכים שיהיו נמצאים עשרה בבית הכנסת בבת אחת, ולא יבואו קצתם קצתם, שהפירוש הוא, שלא יגיד "עכשיו אני מקבל קצת מלכות שמים, ואח"כ עוד קצת". אלא כל קבלת עול מלכות שמים צריכה להיות בבת אחת, הכוונה בבת אחת על כל החיים שלו, ולא היום קצת ומחר קצת.

אי לזאת, אם הקבלת עול מלכות שמים הוא על דבר שלם, לכן הגם שיורד אח"כ ממדרגתו, והיות שהקבלה שלו היתה בבחינת שלימות, הנקרא "עשרה בבת אחת", ש"אחת" יהיה פירושו "על כל החיים שלו", "מצטרפת פרוטה פרוטה לחשבון גדול", עד שזוכה לבחינת אמונה, שהיא מלכות שמים בקביעות.

מה שאם כן בעת שהקבלת מלכות שמים היתה רק במקצת, היינו שקבל מלכות שמים רק לפי שעה ולא לתמידיות. נמצא שדבר זה אין לו שלימות, אם כן איך שיצטרף זה לזה לחשבון גדול, עד שיזכה לאמונה בקביעות. אי לזאת, בזמן שהאדם מקבל על עצמו עול מלכות שמים, הוא צריך לראות, שיהיה דבר שלם. וזה שאומר "שיהיו נמצאים בבית הכנסת בבת אחת", שפירושו "אחת ולתמיד". היינו, שהוא רוצה, שהקבלת מלכות שמים תהיה לנצחיות.

רבי ברוך שלום הלוי אשלג זצוק"ל

לשמה ושלא לשמה

מאמר כ"ט, תשמ"ו

אנו מוצאים ד' סוגים במקיימי תו"מ:

סוג א'. יש לפעמים שהאדם שומר שבת, משום שבעל הבית מחייבו. דהיינו, שהדין הוא, אם יש לאדם פועל, שהוא מחלל שבת, ואם הוא יגיד להפועל, אם אין אתה תפסיק מלחלל שבת, אני מפטר אותך מעבודה, הדין הוא, שהוא צריך להגיד, שישמור שבת, אחרת הוא יפטר אותו מהעבודה. ובמקום שאין עבודה בנמצא, אז הוא מבטיח לבעל הבית, שישמור את השבת. נמצא, שהוא שומר שבת מטעם שבעל הבית מחייבו.

ואז נשאלת השאלה, שבת של מי הוא מקיים. שבת, מה שהקב"ה צווה לשמור שבת. ולפי זה יוצא, שהוא מקיים מצות ה', או שהוא מקיים מצותיו של בעל הבית, היינו מה שבעל הבית צווה אותו לשמור את השבת, אחרת לא תהיה לו פרנסה. אבל לפי הלכה הוא נקרא "שומר שבת".

וכן הדין לשאר המצוות. נגיד בצורה אחרת, אם האב יודע, שאם יגיד להבן, שהוא מוכרח לשמור תו"מ, אחרת לא יתמוך בו. היות שהאב יודע, שאם הוא לא יתמוך בו, לא תהיה לו פרנסה. ובטח לפי ההלכה, האב מחויב לדאוג שהבן ישמור תו"מ. וגם כאן מתעוררת השאלה, תו"מ של מי הוא מקיים, של הקב"ה, שצווה לנו לקיים את התו"מ, או שמקיים את התו"מ של האבא שלו.

אבל בין כך ובין כך הוא שייך לאנשים, ששומרים תו"מ. וזה לשון הרמב"ם (הלכות דעות, פרק ו') "המוכיח את חברו תחילה, לא ידבר לו קשות, וכו'. במה דברים אמורים, בדברים שבין אדם לחבירו, אבל בדברי שמים, אם לא חזר בו בסתר, מכלימין אותו ברבים, ומפרסמים חטאו, ומחרפים אותו בפניו, ומבזין ומקללין אותו. עד שיחזור למוטב, וכו'".

וגם כאן מתעוררת השאלה, מצות של מי הוא מקיים, של הקב"ה או של אנשים שמחרפים אותו. אבל גם כאן אנו רואים, שסוף כל סוף הוא נקרא "שומר תורה ומצוות". היינו, כשאנו מסתכלים על המעשה שהוא מקיים, נמצא שאין על המעשה מה להוסיף. רק כל השאלה היא על הכוונה. היינו, מהי הסיבה, שמחייבו לשמור את תו"מ. וזהו סוג א' בשמירת תו"מ.

סוג ב'. מקיים תו"מ מצד החינוך, שנולד בסביבה חרדית. או מי שנולד בסביבה לא חרדית, ואח"כ נקלע לסביבה חרדית, והם השפיעו עליו לקיים תו"מ. והסיבה, שבשביל זה הוא מקיים תו"מ, נותנו לו לדעת, שעי זה יהיה לו חיי עוה"ז, וגם יהיה לו חיי עוה"ב. ואח"כ התחיל לראות, איך שמכבדים את האנשים, המדקדקים בתו"מ. ומעריכים אותם. ורואה באיזה יחס מדברים לאלו אנשים, המתפללים

ביותר התלהבות, ומוסיפים זמן יותר ללמוד התורה. והכבוד הזה, מה שהם מקבלים, נותנים לו כח דחיפה, להיות לו לחמרי דלק, שגם הוא מתחיל להתפלל ביותר התלהבות, ומדקדק יותר על כל מצוה ומחוה. ועיי זה יש לו כח להוסיף זמן בלימוד התורה.

זה כבר סוג ב' בשמירת תו"מ, היות שרוצה לקיים תו"מ מצד בחירה, שמבין, שעיי זה יקבל שכר מה', בזה שמקיים מצות ה'. אבל נוסף לזה הוא משתתף שם אחר להסיבה, שיחייבו את קיום של תו"מ. היינו, הכבוד, מה שרואה, שיש לאלו שמקיים תו"מ ביתר שאת מאנשים אחרים. או חוץ מהכבוד, שיש להמדקדקים בתו"מ, יש עוד דברים, שהכלל מחייבים אותו לעבוד יותר. יכול כסף, וכדומה, לא חשוב מה, אלא שבאה לו עוד סיבה, שבשבילה הוא צריך לקיים תו"מ.

נמצא, מצד אחד הוא יותר גבוה מסוג הא', היות שכאן הוא מקיים תו"מ של ה', היות שהוא מאמין בה'. מה שאם כן סוג הא', הוא לא מאמין בה', אלא מקיים תו"מ מצד הידיעה, היינו **ידיעת העונש**, מה שבעל הבית רוצה לפטר אותו מן העבודה כנ"ל, זו היא הסיבה מה שקבל על עצמו להיות שומר תו"מ.

מה שאם כן סוג הב', הוא קבל מהחינוך להיות מאמין בה' ולשמור תו"מ, מטעם שה' צוה לנו לקיים תו"מ. והשכר והעונש אינו בידיעה, אלא הוא צריך להאמין בשכר ועונש, שה' הוא המשלם שכר, כמו שאמרו חז"ל (אבות, פרק שני, כ"א) וזה לשונו "ונאמן הוא בעל מלאכתך, שישלם לך שכר פעלתך, ודע שמתן שכרן של צדיקים לעתיד לבא". עד כאן לשונו.

הרי שהוא צריך להאמין בשכר ועונש. מה שאם כן כנ"ל בסוג הא', הוא לא צריך להאמין בשכר ועונש, אלא השכר ועונש הם מגולים. זאת אומרת, שבאם שהוא לא ישמע לבעל הבית, לשמור תו"מ, הוא בטח יקבל עונש. היינו, שהוא יפטר אותו מהעבודה ולא תהיה לו פרנסה.

וכמו כן לדברי הרמב"ם הנ"ל, שצריכים לבזות אותו וכדומה. גם כאן אין הוא צריך להאמין בשכר ועונש, היות שמרגיש יסורים, בזה שרודפים, שיקבל על עצמו, שישמור תו"מ. זהו דבר אחר, משום שהוא מקיים למעשה את הצווי של בעל הבית ולא משום צווי ה'. לכן נבחן רק לסוג א' בעבודת ה'.

מה שאם כן בסוג הב' הוא מקיים מצות ה', אלא שמשתתף גם דבר אחר, היינו מקבל עוד סיבה, שיהיה לו חמרי דלק לקיים תו"מ. היינו כנ"ל, כבוד או כסף, או שאר דברים. היינו, שיש לו עוד סיבות שבשבילם הוא מקיים תו"מ. וזה נקרא בדברי חז"ל (סוכה, מ"ה ע"ב) "כל המשתתף שם שמים ודבר אחר, נעקר מן העולם. שנאמר "בלתי ה' לבדו".

ויש לפרש, מהו הפירוש שמשתתף עם ה' עוד דבר אחר. לפי דרכינו יש לפרש, אם הוא מקבל עוד סיבה, שיחייבו לקיים תו"מ, זה נקרא "שנעקר מן העולם", מטעם שהסיבה והגורם לקיום תו"מ צריך להיות "בלתי ה' לבדו", היינו שמטעם מצות ה' מקיים תו"מ ולא בשיתוף עוד סיבה.

נמצא לפי זה, שעיקר החסרון בהמעשה, מטעם שהוא פוגם בהלשמה. כי קיום המצות צריך להיות משום שהוא עובד ומקיים מצות ה', ומשום שהוא עובד ומשרת את ה', ומשום זה הוא הולך אח"כ לבקש, שה' ישלם לו שכר תמורת עבודתו. אז אומרים לו "הרי עבדת בשביל אחרים גם כן, שהרי היה לך עוד מי שיחייבו לך לעבוד בשבילם. לך אליהם, שהם ישלמו לך עבור העבודה, שעבדת בשבילם".

וזה דומה למשל, לנהג שעבד אצל חברת דן, והולך לבקש משכורת מחברת אגד. והם לא רוצים לתת לו שכר עבודה, היות שלא עבד בשבילם. כמו כן כאן, שהאדם תובע, שה' ישלם לו שכר תמורת עבודתו, אז אומרים לו, הלא עבדת עבור אנשים, שיתנו לך כבוד, או כסף, וכדומה. לך אצלם והם ישלמו לך שכר. ובאמת הם משלמים לו כפי ערך עבודתו, כך מכבדים אותו, וכו'.

נמצא, בזה שהוא משתף עם ה' גם דבר אחר, היינו שגם הבריות מחייבים לו לעבוד, נמצא, שהוא עושה בזה פגם בהלשמה. לכן נחשב זה רק לסוג ב', ועדיין עבודתו אינה עבודה תמה, שלימה ונקיה.

סוג ג'. שהוא עובד רק לשם שמים ולא עבור הבריות. שהוא עובד בהצנע לכת, ואין אף אחד יודע כמה שהוא מתפלל, וכמה זמן שהוא לומד. אי לזאת, לא יכולים לומר, שהוא עובד משהו עבור אנשים מבחוץ, שיתנו לו משהו עבור עבודתו. אלא הוא עובד בלתי ה' לבדו. היינו, שכל הסיבות, שמחייבים אותו להיות מקיים תו"מ, הוא, שהוא רוצה לקיים רצון ה'.

ורק מה הוא עובד לשם שכר. כמו שאמר הרמב"ם כנ"ל, "כדי שלא יגיע לו פורענויות, וכדי לקבל שכר בעוה"ז". היינו, שהקב"ה יתן לו בריאות, ופרנסה, ונחת מהילדים, וכדומה. או כדי שיתן לו עוה"ב. זוהי הסיבה שנותן לו חמרי דלק, שיוכל לעבוד עבודת הקודש. ומשום זה נבחנת עבודה זו **עבודה לשמה**. היות שהסיבה, הגורמת לו לקיים תו"מ, הוא ה' לבדו, כנ"ל, שהוא עובד בלתי ה' לבדו, ואינו משתף דבר אחר.

היינו, שאין לו עוד סיבה אחרת, שיגרום לו לקיים תו"מ. וזה כבר נבחן לסוג ג', היות שאין לו שום רצון לעבוד בשביל משהו, רק לשם ה'. אבל הסיבה, שמחייבת אותו לקיים מצות ה', היא מחמת יראה, מפחד העונש, או מאהבה, היינו מאהבת שכר.

וזה כמו שכתוב בהסולם (הקדמת ספר הזהר, אות קצ"א) וזה לשונו "יש אדם, שירא מהקב"ה בשביל שיחיו בניו ולא ימותו, או ירא מעונש גופו, או מעונש כספו. ועל כן הוא ירא אותו תמיד. נמצא, שהיראה, שהוא ירא מהקב"ה, לא שם אותה לשורש, כי תועלת עצמו היא השורש, והיראה היא תולדה ממנה. ויש אדם, הירא מהקב"ה משום שהוא ירא מעונש העולם ההוא, ומעונש של הגיהנם. שתי מיני יראות האלו, דהיינו היראה מעונש עוה"ז, והיראה מעונש עוה"ב, אינן עיקר היראה ושורשה". עד כאן לשונו.

ומשום זה, היות שאינן עיקר יראת שמים, אנו מבחינים זה ל **סוג ג'**. נמצא, **עבודה זו נקרא "לשמה"**, היות שעבד אצל הקב"ה ולא עבור אחרים גם כן, כנ"ל. היינו, שלא לקח עוד לשם מי לעבוד, היינו גם בשביל אחרים, שאחרים יתנו לו כבוד

וכדומה. אלא שהוא בא בטענה להקב"ה "היות שעבדתי רק אצלך, ואין אף אחד יודע ממה שאני עבדתי בקיום תו"מ, בגלל שעבדתי בהצנע לכת, אם כן מצד הדין אתה צריך לשלם לי שכר תמורת עבודתי.

ועל דרך זה יש לפרש מה שאמרו חז"ל "הנותן סלע לצדקה עמ"נ שיחיו בני, הרי זה צדיק גמור". והטעם הוא כנ"ל, היות שמקיים מצות ה'. היות שהקב"ה צוה לנו לתת צדקה, לכן הוא נותן. נמצא, שמצד הנתנה אין כאן שום חסרון. כי הוא מקיים מצוה לשמה, היינו לשם שמים, ולא שיש מי שהוא אחר, שמחייב אותו לתת הצדקה.

אלא שהוא מבקש שכר מהקב"ה, שישלם תמורת המצוה שלו, שהוא מקיים. וישלם לו את התמורה עבור היגיעה, שנתן רק בשביל הקב"ה, ולא בשביל מישהו אחר. היינו, לא כדוגמת סוג הב', שהיה משתתף גם אחר, היינו אנשים מבחוץ, שגם הם גרמו לו לקיים ולקדק את שמירת תורה ומצות.

וזהו כנ"ל, שאמרו (פסחים ח, ע"א) וזה לשונם "והתניא, האומר, סלע זו לצדקה, בשביל שיחיה בני, או שאהיה בן עוה"ב, הרי זה צד צדיק גמור". ופרש"י "הרי זה צדיק גמור" בדבר זה. ולא אמרינן שלא לשמה הוא עושה. אלא קיים מצות בוראו, שצוה לעשות צדקה. ומתכוון אף להנאת עצמו, שיזכה בה לעולם הבא, או שיחיו בניו". עד כאן לשונו.

משמע מכאן, אף על פי שהוא מבקש שכר עבור קיום המצוה, דהיינו עמ"נ שיחיה בניו, או שרוצה שכר עוה"ב עבור מצוה זו, הרי זה צדיק. וזה שרוצה עוה"ב, גם כן נקרא שרוצה שכר. דוגמת עמ"נ שיחיה בניו. כדברי הזה"ק הנ"ל "בין שרוצה עבור המצות שכר בעוה"ז או בעוה"ב, לא נקרא עיקרא דיראה", מטעם שתועלת עצמו הוא הגורם לקיום המצות, ולא הבורא. מכל מקום אמרו חז"ל כאן "הרי זה צדיק גמור". וזה כמו שמפרש רש"י "משום שהוא מקיים מצות בוראו, שצוהו לעשות צדקה, ומתכוון אף להנאת עצמו, לכן נקרא "צדיק גמור"."

וזהו כמו שהסברנו, היות שהוא עובד מטעם, שהקב"ה צוה אותו לקיים תו"מ, ואין לו עוד מי שיחייבו לקיים תו"מ, זה נקרא "לשמה", כמו שפרש"י לעיל. וזהו כדוגמת המשל דלעיל, היינו שעובד אצל ראובן, והולך לבקש שכר משמעון, שזה ודאי נקרא "שלא לשמה", הלא הוא היה עובד גם כן אצל אחרים באותו זמן, שזה נקרא "שלא לשמה", וזה נקרא **סוג ב'**.

(שמעתי, שיש שרוצים לתרץ את החז"ל, שאמרו "האומר, סלע זו לצדקה עמ"נ שיחיה בני, הרי זה צדיק גמור". הלא הוא נותן תנאים בעשיית המצוה. לכן הם רוצים לומר, שהיה כתוב בראשי תיבות, הרי זה צ"ג (צדיק גמור). ואח"כ שכתבו זה במילים מפורשות, עשו מצ"ג צדיק גמור. אבל הם טעו בפירוש הראשי תבות, אלא צ"ג פירושו **צדקה גדולה**, ולא צדיק גמור. אבל כנראה שזה לא אמת. משום שלא יכולים לתרץ את המאמר השני, שאומר שם "או שאהיה בן עוה"ב". הלא גם "עוה"ב" נקרא מתכוון להנאת עצמו, כמו "שיחיה בני", כדברי הזה"ק הנ"ל).

אולם סוג ג' נקרא, שעובד לשם צווי של הבורא, מה שהבורא צוה לנו ע"י משה

רבנו ע"ה לקיים תו"מ, ואנו מבקשים שכר ממנו, היות שעבדו רק בשבילו, כנ"ל, משום צווי ה' ולא משום גורמים אחרים, לכן נקרא זה, לשמה. אבל זה רק סוג ג'. סוג ד'. מקיים תו"מ שלא על מנת לקבל פרס. כמו שאמרו חז"ל (אבות, פרק א',

ג') וזה לשונם "אנטיגנוס איש סוכו קבל משמעון הצדיק. הוא היה אומר, אל תהי כעבדים, המשמשין את הרב על מנת לקבל פרס. אלא הוו כעבדים, המשמשין את הרב שלא על מנת לקבל פרס. ויהי מורא שמים עליכם". עד כאן לשונו.

משמע, שדוקא שלא עמ"נ לקבל פרס, זהו נקרא "לשם שמים", כמו שמסיים ואומר "ויהי מורא שמים עליכם". משמע מכאן, שיראת שמים אמיתית הוא דוקא בלשמה בלי שום תמורה. היינו, שלא מתכוון להנאת עצמית, אלא כל כוונתו, שיהיה נחת רוח להבורא. וזה נקרא "לשמה נקיה", בלי שום התערבות של הנאת עצמו. וזה נקרא סוג ד'.

אבל ידוע השאלה, וכי הקב"ה בעל חסרון, שהוא צריך שהנבראים יעבדו רק בשבילו ולא עבור עצמם כלום, רק שיהא כולו לה', בלי שום תערובת של הנאת עצמו. ואם הם רוצים גם כן להנאות, להנות מעבודתם, הרי עבודה זו פסולה ולא נתקבלה למעלה בתור מצוה, הראויה להתקבל לפני המלך. וכי מה איכפת ליה להקב"ה, שגם האדם נהנה קצת מעבודה.

אולם התירוץ ידוע, מטעם שצריך להיות השתוות הצורה, שלא יהא נהמא דכסופא. כי הכלל הוא, כי הענף רוצה להדמות לשרשו, וכמו שהבורא הוא המשפיע, ומשום זה בזמן שהאדם צריך לקבל ממי שהוא, נמצא בזה אי נעימות. נמצא, שהצמצום וההסתר, שנעשה על כלי קבלה שלנו, שלא לעבוד עמ"נ לקבל תמורה, זהו לטובתינו.

אחרת לא היתה שום מציאות על בחירה. היינו, שאף פעם האדם לא היה יכול לעשות ולקיים תורה ומצות בעמ"נ להשפיע. כי לא היה באפשרותו של האדם להתגבר על התענוג, שהיה טועם בתורה ומצות, אם לא היה צמצום והסתר. כידוע, שכל שהתענוג גדול ביותר, קשה לוותר עליו.

אי משום זה, ניתן לנו תענוגים גשמיים, ששם ניתן רק אור דק מאוד, הנקרא בשם הזה"ק "נהירו דקיק", שזה נפל להקליפות בעת שבירת הכלים. ועוד נתוספו בהם נצוצין קדישין לאחר חטא דעץ הדעת, בזה שחטא אדם הראשון. שעל התענוגים האלו רודפים כל הנבראים, איך להשיגם. שכל המלחמות והרציחות והגנבות, וכו', שישנם בעולם, הוא מטעם, שכל אחד שואף לקבל תענוג.

וניתן לנו להתגבר על אלו התענוגים, ולקבל הכל לשם שמים. ואדם רואה, איך שהוא קשה לצאת מאהבה עצמית, ולוותר על תענוגים קטנים. ומשום זה, אם לא היה צמצום, והיה מגולה התענוג האמיתי, שישנו בתו"מ, בודאי שלא היתה שום אפשרות לוותר על התענוגים, ולומר, שהוא שומר תו"מ מטעם שהוא רוצה לעשות נחת רוח להבורא.

אבל האדם לא יכול להסכים לזה, היינו לקיים תו"מ בלי שום הנאה ותענוג, מטעם הטבע שלנו, שאנו נולדנו עם הכלי, הנקרא "רצון לקבל הנאה ותענוג", אם כן

איך אפשר לעבוד בלי שום תמורה.

ואולם ניתן לנו מקום אחד, שעל זה אנו יכולים לעבוד בלי שום תמורה. היינו, אפילו שאין לנו עוד טעם בתורה ומצות, מסיבת הצמצום, אבל יש עצה אחת, שהוא לעבוד בגדלות ה', איך שיש לנו זכיה גדולה לשמש את המלך.

ולדבר זה כן יש לנו בטבע, שהקטן מתבטל להגדול. ויש לו כח וחמרי דלק לעבוד בשביל הגדול, המקובל בהדור, שהוא חשוב ומקובל בעולם. לפי שיעור חשיבותו, כן יש לו הנאה, בזה שהוא משמש אותנו. והנאה זו כן מותר לקבל. כי קבלת הנאה מזה שהוא משפיע, אינו נקרא "משפיע על מנת לקבל". כי "משפיע עמ"נ לקבל" נקרא דוקא שהוא רוצה תמורה, שיתן לו עבור שירותו, שהוא משרת אותו. או שעובד בבית חרושת, ויודע שהבעל בית יש לו הנאה, מזה שכל אחד נותן תוצרת. וכל מי שנותן תוצרת יותר מהרגיל, הבעל בית נהנה ביותר.

אי לזאת, הוא משתדל להוציא יותר תוצרת, מכפי שפועל אחר מוציא, כדי שיהיה לבעל הבית הנאה. אבל לאחר זה הוא רוצה, שבעל הבית יתן לו תמורה, עבור זה שהוא השתדל להנותו. זה נקרא, מצד אחד הוא משפיע, ומצד השני הוא רוצה תמורה. זה נקרא "משפיע בעמ"נ לקבל תמורה".

מה שאם כן אם אדם משרת את המלך, ואומר להמלך "אני לא רוצה שום תמורה עבור השרות, כי אני נהנה מהשרות לבד, ולא חסר לי שום תמורה לקבל. כי כל מה שאתה תתן לי עבור השימוש שאני משמש אותך, אני מרגיש שזה יפגום בהשרות שלי. אלא אני רוצה רק השרות לבד. ואל תתן לי שום תמורה. וזו היא הנאה שלי. מטעם שזה לי לכבוד גדול, שזכיתי לשמש את המלך".

בודאי איננו יכול לומר, שהוא משפיע על מנת לקבל, הלא הוא לא רוצה עבור זה שום תמורה, ומדוע הוא לא רוצה, משום שיש לו הנאה גדולה בזה שהוא משמש את המלך. נמצא, שזה נקרא, משפיע בעל מנת להשפיע לאדם חשוב, והחשיבות של המלך נמדדת אצל האדם משיעור שהוא נהנה מהשרות המלך. כי כל שהמלך חשוב ביותר, אז הנאה שלו גדולה ביותר. כי אינו דומה מי שמשמש את גדול העיר, או גדול המדינה, או גדול העולם.

וזה נקרא "השפעה אמיתית". היינו שיש לו הנאה מהנתינה בעצמה. כי עיקר ענין של השפעה היתה מטעם השתוות הצורה. היינו, כמו שהבורא הוא המשפיע, כמו כן הנבראים רוצים להיות משפיעים. ובטח שאנו צריכים לומר, שיש להבורא הנאה, מזה שהוא משפיע.

נמצא לפי זה, אם הנבראים משפיעים להבורא ואין לו הנאה, בטח שעדיין אין כאן השתוות הצורה. כי להבורא יש הנאה, בזמן שהוא משפיע להתחתונים. זאת אומרת, מהמעשה של השפעה מושפע הנאה. ואם צריכים משהו לקבל עבור המעשה שהוא עשה, נמצא שהוא פגם בהמעשה, ואומר, שבהמעשה אין שלימות. אלא בכדי שיהא שלימות צריכים להוסיף משהו, היינו קצת תמורה לקבל עבור המעשה, והמעשה שלעצמו אינו לו כל כך חשיבות.

והאמת הוא, שאם רוצים שהמעשה דלהשפיע, מה שהאדם עושה איזה מעשה עבור הבורא, צריכים להשתדל שתהיה לו הנאה ביותר, כי הנאה של מעשה

דלהשפיע מחשיבה את המעשה. היות, כי כל דבר ודבר, מה שהאדם רוצה לעשות, מה שחשוב לו ביותר, הוא נותן לו זכות בכורה לעשות אותה מקודם. ומה שהאדם בוחר להיות לו לדבר חשוב ביותר, המודד הוא, ממה שהאדם נהנה ביותר. נמצא לפי זה, אם האדם רוצה להחשיב את המעשה, שעושה להבורא, הוא יכול להחשיב אותו רק ע"י קבלת הנאה ביותר. זאת אומרת, אם האדם יכול להשתדל, שתהיה לו הנאה גדולה, אז הוא יכול לדעת, שהוא עושה עכשיו נחת רוח גדול להבורא, עם זה שהוא משפיע להבורא, שמקיים מצותיו.

היינו, שיש לאדם רצון לעשות נחת רוח להבורא. אבל אינו יודע ממה שהבורא יכול לקבל הנאה, שיתן להבורא. ומשום זה כשהבורא גילוי לנו, שהוא נותן לנו תו"מ, ואם אנו נקיים את זה, יש לו הנאה, בטח שאנו שמחים, בזה שיש לנו עכשיו ידע מה לעבוד בשבילו. ואנו רואים, שניתן לנו ברכה, לעשות בעת עשיית תו"מ. היינו, שאנו אומרים "ברוך אתה ה', נותן התורה".

וכמו שכתוב במצות, שאנו נותנים לו תודה, בעבור זה שנתן לנו, דוגמא, מצות סוכה. למשל, כולנו שמחים בזה, שהוא מורה לנו מה לעשות, שמזה יהיה לו הנאה. ואין אנו צריכים ללכת לחפש דברים, שמהם יהיה להבורא הנאה. אבל השאלה היא, איך אנו יכולים להגדיל את הנאה שלנו בעת עשיית המצות.

תשובה, רק עצה אחת יש לנו, שהיא **להשתדל איך להשיג גדלות ה'**. זאת אומרת, **כל מה שאנו עוסקים בתו"מ, אנו רוצים, שהשכר שלנו יהיה להרגיש גדלות הבורא**. וכל התפלות, שאנו מתפללים, צריכות להיות "לאקמא שכינתא

מעפרא", היות שהבורא נסתר מאתנו מחמת הצמצום שהיה, ואין אנו מסוגלים להעריך את חשיבותו וגדלותו.

לכן אנו מתפללים לה', שישיר מאתנו את הסתרתו, ושירומם קרן התורה. וכמו שאנו אומרים בתפלת "שמונה עשרה" דראש השנה "ובכן תן כבוד לעמך", שפירושו, שיתן כבוד ה' לעמך, שהם ירגישו את כבוד המלך.

ומשום זה האדם צריך להשתדל ולא לשכוח את המטרה בעת לימוד התורה, שיהיה תמיד לנגד עיניו, שהוא רוצה לקבל מהלימוד, שהלימוד ישפיע גדלות וחשיבות הבורא. וכמו כן בעת קיום המצות, גם כן לא לשכוח הכוונה, שע"י זה שמקיים את המצות, בסגולה זו הבורא יעביר ממנו ההסתרה, השורה על רוחניות, אלא שיקבל הרגשה של גדלות ה'.

אולם העבודה לקיים תו"מ על הכוונה, שע"י זה יזכה להתקרבות ה', ששיג גדלות ה', בכדי שיוכל לעשות לו נחת רוח מטעם חשיבות ה', שזה יהיה שכרו, ואין לו שום השתוקקות לשכר אחר עבור העבודה שלו, היא עבודה קשה, שאין הגוף מסכים לעבוד על הכוונה זו.

הזה"ק (נשא, דף ל', ובהסולם אות ק"ג, ק"ב, ק"ד) אומר וזה לשונו "ואנשי חיל מסובבים מעיר לעיר ולא יחוננו. והערב רב מחרימים אותם ביניהם. ובמקומות רבים אין נותנים להם רק דבר קצוב. באופן, שלא תהיה להם תקומה לנפילה שלהם. ואפילו חיי שעה. וכל החכמים ואנשי חיל ויראי חטא, נמצאים בצער בדוחק וביגון,

ונחשבים ככלבים, בניס המסולאים בפז, איכה נחשבים לנבלי חרש בראש כל חוצות, וכו'. ואינו ערב רב הם עשירים, בשלוח, בשמחה, בלי צער ובלי יגון כלל, גזלנים בעלי שוחד, שהם דיינים ראשי העם, וכו'".

אנו רואים כאן בדברי הזהר, שמחלק בין חכמים ואנשי חיל ויראי חטא, לבין דיינים וראשי העם, שהם בחינת ערב רב. ואומר, שהחכמים ואנשי חיל ויראי חטא נמצאים בצער ובדוחק, וכו'. מה שאם כן הדיינים וראשי העם הם עשירים, ויש להם שלוח, והם בשמחה. מדוע. משום שהם בחינת ערב רב.

ויש להבחין, מהו הפירוש של "הערב רב". שמשום שהם בחינת "ערב רב", לכן יש להם שמחה ושלוח, וכו'. אנו רואים בויכוח, שהיה יעקב עם עשו, שעשו אמר ליעקב "יש לי רב". ויעקב השיב "לי יש כל". ויש להבין, מהו ההפרש בין רב ל-כל.

ידוע שספירת היסוד נקרא "כל", שהוא בחינת יסוד צדיק, כמו שאנו אומרים בתפילה "לך ה' הגדולה, והגבורה, והתפארת, והנצח, וההוד, כי כל, הוא יסוד, שענין

צדיק, הנקרא "יסוד", הוא רק משפיע, שספירת היסוד הוא המשפיע למלכות, כידוע, כמו שכתוב בזה"ק. זאת אומרת, שדרגתו של יסוד היא צדיק, שלא לוקח

שום דבר בשבילו, אלא כל המעשים שלו הם רק כדי להשפיע.

ובטח בזמן שהאדם מתחיל עבודתו, להיות בחינת צדיק, היינו שלא לקבל שום שכר לעצמו, ולעבוד הכל רק בעמ"נ להשפיע נחת רוח ליוצרו, אז הגוף לא מסכים, ונותן לו הפרעות. וכל, מה שהוא יכול לעשות, שיפריע לו מעבודתו, הוא עושה. ואז אדם הזה הוא תמיד בצער, ואין לו שלוח מהמצב שבו הוא נמצא. כי רואה, שעוד לא הגיע להיות משפיע לה', אלא כל מעשיו שהוא עושה, אין לו עוד היכולת לכוון אותם בעמ"נ להשפיע.

ועל זה הוא תמיד בצער, מטעם "צער השכינה", הנקרא "שכינתא בגלותא", שכואב לו, מדוע על אהבה עצמית יש לו כח לעבוד, ובמקום שהוא רואה, שלא יהיה שום דבר עבור הרצון לקבל שלו, הוא מתרשל בעבודה.

נמצא, שאחר כמה זמן שהשקיע בעבודה, ורוצה לראות קצת התקרבות לה', הוא מרגיש כל פעם יותר את האמת שלו, שהוא באמת מרוחק מדביקות ה'. היינו, שמבחינת השתוות הצורה "מהו רחום, אף אתה רחום", הוא להיפך. שמקודם הוא חשב, שהוא רוצה לעשות נחת רוח לה', וגם שיהיה גם כן קצת הנאה בזה. והיה מקוה, שיקבל תמורת עבודתו, הן שכר עוה"ז והן שכר עוה"ב. אבל עכשיו הוא רואה, שאין לו שום כח לעשות לתועלת ה', אלא הכל בעמ"נ לקבל לעצמו, ולא להשפיע כלל.

ומזה הוא רואה עתה, איך שהוא יותר גרוע, מעת שהתחיל בעבודה. שבעת שנכנס לעבודה בבחינת סוג הג', כנ"ל, היתה לו שמחה ושלוח. כי היה יודע ומאמין, שבכל יום ויום הרכוש שלו מתוסף לחשבון גדול, היות כי כל יום ויום, שעושה מעשים טובים, כן נרשם לפקודתו את השכר של כל מצוה ומצוה. והאמונה הזאת בטח שגורמה לו שמחה ושלוח, היות שהוא ראה, שהוא מתקדם בעבודה, היינו שהרכוש שלו מתרבה אצלו בכל יום ויום.

מה שאם כן עכשיו, שעבר מהסוג ג' להכנס ולהתחיל בעבודה של סוג ד', שהיא עבודה "שלא על מנת לקבל פרס". הוא נמצא בצער ובדוחק, כי הוא בודק עצמו עם כלי דהשפעה, עד כמה שהוא כבר רכש מהכלי זו.

אז הוא רואה להיפך, שכל יום, שהוא משקיע כוחות ורוצה להגיע להתקרבות ה', היינו שיהיה לו רצון להשפיע, אז הוא רואה את האמת, איך שנעשה כל יום מרוחק יותר ויותר. ולפי מה שאמר אאמו"ר זצ"ל, מדוע האדם רואה, איך שהוא נעשה יותר מרוחק. הלא כל יום הוא עושה מעשים טובים, ולפי זה, המעשים היו צריכים לקרב אותו.

כמו שאמרו חז"ל "בראתי יצה"ר, בראתי תורה תבלין". אם כן מדוע מי שמתחיל לעבוד בעבודה דלהשפיע, הוא רואה, איך שנעשה כל יום יותר גרוע. אז אמר שזה לא נכון. שבאמת הוא לא הולך כל יום אחורה, כמו שהוא חושב. אלא כל יום הוא הולך קדימה. ומה שהוא רואה, שנעשה יותר גרוע, זה הוא שמקודם אדם צריך לראות את השקר והרע. ואח"כ יכולים לתקן אותם.

מה שאם כן שהאדם הולך לסתום נקב ובקיעה באיזה בנין, שהוא חושב, שהחור והבקיעה הוא עשרים סנטימטר. ועבד ומשקיע יגיעה, ולבסוף הוא רואה, שיש לו עוד מה לסתום עוד עשרים סנטימטרים. נמצא, שכל זמן שאינו רואה את החסרון האמיתי, הוא עובד בחנם, היינו שלא מתקן כלום.

הנמשל. אדם חושב שיש לו רע, על דרך משל קילו אחד. ורוצה לתקן אותו. ומתחיל לתקן. ואח"כ הוא רואה, שיש עוד קילו רע. נמצא, שעוד לא תיקן כלום. מה שאם כן אם הוא רואה את כל מדת הרע שבו, ואז שהוא מתקן, נקרא זה "תיקון גמור".

ומשום זה אמר זצ"ל, שכל יום ויום, שעוסק בעבודה דעמ"נ להשפיע, הוא מתקרב יותר להאמת, היינו לראות את גדלות הרע שבקרבו. כי בבית חשוך לא רואים שיש שם לכלוך ופסולת. אלא שאם מכניסים שם אור, אז יכולים לראות, שיש לכלוך ופסולת.

כמו כן כשהאדם מתחיל לעסוק בתו"מ על דרך השפעה, אז התו"מ מאירים לו כל פעם יותר ויותר, לראות את האמת, מה גודל הרע שבקרבו. נמצא לפי זה, שכל יום ויום הוא הולך קדימה, עד שמגיע להרע הגמור, הנמצא בקרבו. ואז, כשמתחילים לתקן, נעשה תיקון גמור, שיכול אח"כ להכניס להכלים שלו את הטוב והעונג, מה שחשב הבורא לתת להנבראים, כמו שכתוב, שמטרת הבריאה היא "להטיב לנבראיו".

וענין זה אנו מצאנו ביציאת מצרים. כמו שאמר האר"י הקדוש, שעם ישראל בעת יציאת מצרים היו הם במ"ט שערי טומאה. עד שנגלה אליהם מלך מלכי המלכים, וגאלם. וכולם מקשים על זה, היתכן שעם ישראל, ששמעו מפי משה ואהרן את שליחותו של הקב"ה, ששלח אותם להוציא מגלות מצרים, כמו שהאר"י הקדוש מפרש, **גלות מצרים נקרא שדעת דקדושה היה בגלות**. ומשה ואהרן הבטיחו לעם

ישראל, שיצאו מגלות להכנס להקדושה. וזהו כמו שאנו אומרים ב"קריאת שמע",
"אני ה' אלקיכם, אשר הוצאתי אתכם מארץ מצרים, להיות לכם לאלקים".

ולפי זה השכל מחייב, שכל יום ויום הם היו צריכים לעלות מדרגה לדרגה
בקדושה. ובפרט שהם ראו את ה' מכות, שהיה במצרים. ובכל זאת אומר האר"י
הקדוש, שבזמן יציאת מצרים, היו עם ישראל במ"ט שערי טומאה.
אלא כנ"ל, שבכל יום ויום הם עלו בדרגת האמת, והתקרבו יותר לראות את
שיעור הרע, שיש להם בכלי קבלה. היינו, שמטרם שבאו משה ואהרן, לאמר להם,
שצריכים לצאת מגלות מצרים, שהיא הקליפה, היונקת מהקדושה, כמו שאומר
האר"י הקדוש, ועם ישראל התחילו להתרחק מהם, אז קליפת מצרים התחילו
להלחם עמהם עם כוחות חזקים.

היינו, שקליפת מצרים נתנה לעם ישראל להבין, שאינו כדאי לצאת מקבלה
עצמית. ובענין לעבוד בעבודה דלהשפיע, היו נותנים להם להבין, שזה קשה ואינו
כדאי לעבוד בחנם. שבין כך ובין כך אתם לא תזכו לזה, כי לזה צריכים כוחות
מיוחדים. וכל כמה שעם ישראל קבלו חיזוק ממשה ואהרן, בא קליפת מצרים
והחלישה אותם.

עד כדי כך, שבכל פעם שהם התגברו על טענת המצרים, שבאו לתוך מוחם, שהם
יבינו, שזה לא טענת מצרים, **אלא שעם ישראל יחשבו, שהמחשבות האלו זהו של
ישראל עצמם**. וזה נקרא "כל הגדול מחבירו יצרו גדול ממנו".

פירוש, כפי כח התגברותם בקדושה, במידה כזו התגברו הקליפות כנגדם. כפי כח
שרוצים לברוח, בשיעור הזה מוכרח הצד השני לתת כוחות יותר גדולים, להחזיק
אותו ברשותו, שלא יברחו.

נמצא לפי זה, שבאמת עם ישראל התקרבו להקדושה בכל יום ויום ביתר שאת,
והראיה לזה, שאם אומרים שהם היו במ"ט שערי טומאה, הסיבה היא, משום שכבר
עלו במ"ט שערי קדושה, לכן היה מוכרח להיות הלעומת דקדושה, גם כן מ"ט
שערים דטומאה.

אולם מטרם שאדם גומר את העבודה, ויוצא מרשות הקליפות, אין רואה את
שיעור שהוא נכנס בהקדושה, אלא הוא רואה רק כל פעם שהוא יותר רחוק, מטעם
הלעומת דקדושה מגלה את הרע שיש בו. ומטרם שיש אור דקדושה, אין האדם
מסוגל לראות את צורת הרע האמיתית, שיש בו. כי דוקא במקום שיש אור, אז
יכולים לראות את הכלוך, הנמצא בבית, כנ"ל.

ובהאמור יוצא, שאין אדם יכול לדעת מה נקרא אצלו מצב טוב. היינו, שיכול
להיות שהאדם מרגיש, שהוא נמצא בירידה. זאת אומרת, שהוא רואה, שאין לו שום
תשוקה לתורה ולמצות. ורואה, עכשיו שיש לו תשוקה לאהבה עצמית יותר, למשל
יותר מאתמול. אז בטח שהאדם צריך לומר, שאתמול היה במצב, שהוא היה מסתכל
על אנשים שדואגים על צרכי גשמיות, איך למלאות את הרצון לקבל שלהם, אז הוא
היה מתרחק מהם, לא היה יכול לראות, איך אנשים מבוגרים בעלי שכל משפילים
את עצמם, להיות מצוי במצב שפלות כזה.

ועכשיו הוא רואה, שהוא אחד מהם, ואין לו שום בושה להרגיש את שפלותו. אלא זהו אצלו דבר רגיל. היינו כאילו שאף פעם לא היה חושב על רוחניות. ואם יותר להבין, נקח לדוגמא, לפעמים לפנות בוקר, כשאדם צריך לקום, כשמעוררים אותו ע"י שיעון מעורר או אדם מעורר אותו, הוא מרגיש, שהוא צריך לקום לעבודת הבורא. ומתחיל להרגיש את החשיבות שבהדבר. ומשום זה תיכף קם בזריזות, היות ההרגשת החשיבות של עבודת ה', נותנת לו כח לקום בזריזות.

ובטח אז הוא נמצא במצב העליה. היינו, שלא הגשמיות נותנת לו כח עבודה, אלא אצלו הרוחניות, בזה שהוא מרגיש, שעכשיו יהיה לו קשר עם הבורא, באיזו צורה שהיא, זה מספיק לו, בכדי שיהיה לו כח לעבוד. ואינו חושב אז על שום דבר, רק על הבורא. ומרגיש, שעכשיו נקרא שהוא חי. מה שאם כן בלי רוחניות, הוא נחשב למת. וממילא הוא מרגיש, שנמצא במצב העליה.

ולפי האמת, אין אדם יכול לקבוע המצב שלו, שהוא מרגיש, שהוא מרוחק. היינו, אם הוא אדם, שרוצה ללכת בדרכי השפעה, אז הוא צריך להבין, שמן השמים נותנים לו טיפול מיוחד, שהורידו אותו ממצב הקודם, בכדי שיתחיל לחשוב באמת על המטרה, היינו מה רוצים מהאדם, ומה האדם רוצה מהבורא, שיתן לו. מה שאם כן כשהוא נמצא במצב עליה, היינו שיש לו חשק לתורה ולמצות, אז אין לו שום צורך לדאוג על רוחניות. אלא שהוא רוצה, שישאר כך כל ימי חייו, היות שטוב לו כך.

נמצא לפי זה, הירידה, שקבל, הוא לטובתו, כנ"ל שיש לו טיפול מיוחד, שהורידו ממצבו, שהיה חושב, שיש לו קצת שלימות. וזה ניכר, מזה שהוא מסכים להשאר כך במצב הנוכחי כל ימי חייו.

מה שאם כן עתה, כשהוא רואה, שהוא מרוחק מרוחניות, כנ"ל, אז הוא מתחיל לחשוב "מה באמת רוצים ממני, ומה עלי מוטל לעשות, ולאיזה מטרה אני צריך להגיע". ורואה את עצמו, שאין בידו שום כח לעבודה. ומוציא עצמו במצב של "בין שמים וארץ". ורק האדם יכול להתחזק, שרק הקב"ה יכול לעזור, מה שאם כן הוא מצד עצמו, אבד.

ועל זה נאמר (ישעיה מ', ל"א) "וקוי ה' יחליפו כח, היינו אלה אנשים המקווים לה". פירוש, שהם רואים, שאין אחר בעולם, שיכול לעזור להם יחליפו כח חדש בכל עת. נמצא, שהירידה זו היא דוקא עליה. היינו, שעל ידי ירידה זו, שמה שהם מרגישים, זה נותן להם לעלות בדרגה, היות ש"אין אור בלי כלי".

נמצא, כשהוא היה חושב, שנמצא במצב עליה, אם כן אין לו שום חסרון, שהקב"ה יתן שם משהו, כי הכלי שלו הוא מלא, ואין שם מקום שיכנס משהו. מה שאם כן עכשיו, שהוא מרגיש, שנמצא במצב ירידה, לכן הוא מתחיל עתה לראות את החסרונות שלו, ומה הסיבות העיקריות, המפריעות לו להגיע לדביקות ה'. ואז הוא יודע מה לבקש מה', שיעזור לו. כי הוא רואה אז האמת, המפריע האמיתי. נמצא לפי הנ"ל, שאין אדם יכול לומר, שה' ריחק אותו מעבודת ה'. והוכחה לזה, שהוא נמצא במצב של ירידה. היינו, שה' זרק אותו מעבודה, ואינו רוצה שהוא יעבוד

אצלו. זה לא נכון. אדרבה, היות שה' רוצה לקרב אותנו, ובזמן שהיה מרגיש שהוא בבחינת עליה, לא היה יכול לקרב אותנו, משום שאין לו כלים. ובכדי לתת לאדם כלים היה מוכרח הקב"ה להוציא אותנו ממצבו. ולהכניסו למצב, שירגיש בעצמו בחינת חסרון. ואז הקב"ה יכול לתת לו עזרה מלמעלה, כמו שאמרו חז"ל "הבא לטהר מסייעין אותו. ושואל הזה"ק, במה. והשיב, בנשמתא קדישא". היינו, שנותנין לו להרגיש, שהנשמה היא חלק אלקי ממעל. ואז הוא נכנס להקדושה. ואז הוא יכול ללכת מדרגה לדרגה, עד שמשלים נשמתו מבחינת מה שחסר לה לתקן.

ובהמאור יוצא :

סוג א' - הסיבה והגורם לקיום תו"מ הוא אנשים מבחוץ.

סוג ב' - ה' ובשיתוף אנשים מבחוץ הם הגורמים המחייבים אותו לתו"מ.

סוג ג' - רק ה' הוא המחייב לקיום לתו"מ. ואין לו אנשים מבחוץ שיחייבו. אלא האדם בעצמו הוא גם כן גורם לתו"מ.

סוג ד' - רק ה' הוא הגורם לקיים תו"מ. ואין שום שותף, שישתתף לחייבו תו"מ. וזה נקרא "בלתי ה' לבדו". וזה נקרא "ערב רב בתוך הקדושה".

רבי ברוך שלום הלוי אשלג זצוק"ל

ענין יניקה ועיבור

מאמר ל"א, תשמ"ו

עיבור, יניקה ומוחין הן שלוש מדרגות. לאחר שהאדם כבר זכה להכנס לקדושה, אז מתחיל להשיג אותם, הנקראים נפש בעיבור, רוח ביניקה, ונשמה במוחין. אבל גם בהכנה של העבודה, היינו עוד מטרם שהאדם זכה להכנס בקביעות להקדושה, גם כן נוהג ענינים אלו.

"עיבור" נקרא, בזמן שהאדם מעביר ממנו את עצמותו לזמן מה, ואומר "עכשיו אני לא רוצה לחשוב משהו לתועלת עצמי, אלא איני רוצה להשתמש עם השכל שלי, שזה הוא אצלי דבר החשוב ביותר, זאת אומרת, שאני איני מסוגל לעשות שום דבר, מה שאני לא מבין. פירוש, אני יכול לעשות הכל, אבל אני צריך להבין את הכדאיות של הדבר". מכל מקום הוא אומר "אני מסוגל לזמן מה לומר, שאני מקבל עלי בזמנים אלו, לא להשתמש עם השכל שלי, אלא אני מאמין בלמעלה מהדעת, להאמין באמונת חכמים, להאמין שיש משגית, ומסתכל על כל אחד ואחד בעולם בהשגחה פרטית. ומדוע אני צריך להאמין על זה, ואני לא יכול להרגיש שכך הוא. וגם השכל מחייב, באם אני הייתי מרגיש את מציאות ה', בטח הייתי יכול לעבוד את ה', והיתה לי השתוקקות לשמש אותו. אם כן הסתר זה למה לי. מה מרויח הקב"ה, בזה שהסתיר עצמו מהנבראים".

גם על זה לא מתרץ. אלא גם על הקושיא הזו הוא מתרץ למעלה מהדעת, ואומר, אם הקב"ה היה יודע, שאם לא היה עושה הסתר, היה יותר טוב להנבראים, בטח שלא היה עושה הסתרה. נמצא, שעל כל הקושיות שעולות במוחו, על הכל הוא אומר, שהוא הולך למעלה מהדעת, והוא הולך עכשיו בעינים עצומות, ורק באמונה.

וזהו כמו שאמר אאמו"ר זצ"ל על פסוק (תהילים, ס"ח, ל"ב) "כוש תריץ ידיו לאלקים". ואמר, אם האדם יכול לומר "כוש", היינו הקושיות שלו הם תירוצים. היינו, שאינו צריך לתירוץ, אלא הקושיא בעצמה, מזה הוא מקבל תירוץ. פירוש, שאומר "עכשיו, שיש לי קושיא, אני יכול ללכת למעלה מהדעת". אז "ידיו לאלקים". היינו, שאז "הידים שלו", היינו הכלי קבלה שלו, מלשון "כי תשיג יד", ואז האדם נבחן לשלם עם האלקים. לכן תחילת הכניסה לעבודת ה', הוא בחינת עיבור, היינו שמבטל את בחינת עצמותו, ונכנס בעיבור לבטן האם, כמו שכתוב "שמע בני מוסר אביך, ואל תיטוש תורת אמן". וזהו מלשון "כי אם" לבינה תקרא". היינו, שמבטל את אהבה עצמית, המכונה "מלכות", שמבחינתה המקורית היא נקראת "רצון לקבל בעמ"נ לקבל", ונכנס לבחינת כלים דהשפעה, המכונה בחינת "בינה".

והאדם צריך להאמין, שטרם שנולד, היינו מטרם שירדה הנשמה בהגוף, היתה

הנשמה דבוקה בו יתברך. ועכשיו הוא משתוקק לחזור ולהידבק, כמו שהיה עצמותו לגמרי. אבל הגם שלבו אומר לו, שרק עכשיו הוא מסכים לבחינת ביטול, אבל אח"כ הוא יתחרט.

על זה יכולים לומר "אל תדאג דאגת מחר". ו"מחר", לאו דוקא למחרת היום, אלא היום ומחר יכולים להיות ההווה והעתיד. והבדל הזמן יכול להיות אפילו שעה זו ולאחר כך. וזהו כמו שאמרו חז"ל (סוטה מ"ח) "כל מי שיש לו מה לאכול היום, ואומר, מה אוכל למחר, הרי זה מחוסר אמונה".

ויש לפרש זה, דהכוונה, באם יש לו לאכול היום, היינו אם עכשיו הוא מוכן לקבל על עצמו בחינת אמונה למעלה מהדעת, ורק חושב "מה יהיה אח"כ". היינו, שכבר יש בו רשימות ממצבים, שהוא כאילו היה חושב, שישאר כך במצב העליה לעולמים. ואח"כ שוב ירד למקום השפלות. שהוא מקום של אשפה, שפירושו "אשפה" הוא, ששם זורקים כל הפסולת.

היינו, בזמן העליה, היה חושב, שכל ענין של אהבה עצמית הוא רק פסולת, שכדאי לזרוק זה למקום אשפה. זאת אומרת, שהיה מרגיש, שהרצון לקבל הוא בחינת אשפה. ועכשיו, בזמן הירידה, הוא בעצמו יורד למקום האשפה בכדי לקבל משם מזונות, כדוגמת החתולים שנוברים באשפה, למצוא מה שהוא לאכול, להחיות את נפשם. כן בזמן הירידה הוא דומה לחתולים, ולא לאנשים מפונקים, שבוררים תמיד מה שכדאי לאכול ומה לא. וזה שאנו אומרים (בתפלת "הלל") "מקימי מעפר דל מאשפות ירים אביון".

ולפי זה יוצא, שהאדם, בזמן שהוא יכול לבטל את עצמו בקצת זמן, ובזמן זה הוא אומר "אני רוצה עכשיו לבטל עצמי לקדושה, היינו לא לחשוב עכשיו על אהבה עצמית". אלא שהוא רוצה עכשיו לעשות נחת רוח להקב"ה. והוא מאמין למעלה מהדעת, אף על פי שהוא עוד לא מרגיש שום דבר, הוא מאמין למעלה מהדעת, שהקב"ה הוא שומע תפלת כל פה, ולפניו קטן וגדול שוים, וכמו שהוא יכול להושיע לגדול שבגדולים, כמו כן הוא יכול לעזור לקטן שבקטנים. וזה נקרא בחינת **"עיבור". היינו, שעובר מבחינתו עצמו לבחינת רשותו של הקב"ה.**

אבל זה הוא "זמני". פירוש, שהוא באמת רוצה לבטל את עצמו לעולמים, אבל הוא לא יכול להאמין, שיהיה עכשיו ביטול לעולמים. היות שהיה כבר הרבה פעמים, שהוא חשב שיהיה כך. אבל אח"כ ירד מדרגתו, ונפל למקום אשפה. אבל הוא לא צריך לדאוג "מה נאכל למחר". היינו כנ"ל, שבטח הוא יפול אח"כ מדרגתו, כי זה מחוסר אמונה.

אלא צריכים להאמין "ישועת ה' כהרף עין". נמצא, כיון שהוא מבטל עצמו לשעתו, ורצה להישאר כך בתמידיות, נמצא, שיש לו ערך של עיבור. אבל באמת האדם צריך להאמין, זה שהוא רוצה עכשיו להכנס לעבודת ה' בבחינת ביטול עצמיותו, היא קריאה מלמעלה. כי זה לא מחכמתו של האדם. והראיה לזה, כי בזמן הקריאה הזו, כל הקושיות שהיו לו טרם שקראו לו

מלמעלה, שהיו לו הרבה קושיות, וכל פעם שהיה רוצה לעשות משהו בעל מנת להשפיע, היה הגוף מתנגד, ולא היה יכול להבין, אם יש אדם בעולם, שכן יכול לבטל את עצמיותו לה', ולא לדאוג כלל לתועלת עצמו, ותמיד היה שורה עליו איזה פחד, אם הוא לבטל עצמו לה'.

ועכשיו הוא רואה, שכל המחשבות והספקות נשרפו לגמרי. והוא מרגיש עכשיו תענוג גדול בזה, אם הוא יכול לבטל עצמו לה'. הלא הוא רואה עכשיו, שכל הדעת שלו כלום לא שוה, אף על פי שקודם לכן היה חושב, שאין מי שהוא בעולם, שיהיה בידו לשכנע אותו, שצריכים לבטל עצמו לה'. והיה אומר, שזו עבודה קשה, שלא כל אחד ואחד יכול להכנס לתוך עבודה זו.

ועכשיו הוא רואה, שאין שום דבר שיהא לו למפריע מלהידבק ולהיבטל לה'. אלא זו הוא כנ"ל, היות שזהו הארה מלמעלה, לכן נכנעו מלפניו כל המפריעים, שבאו ואמרו לו "טענת המרגלים", כולם נעלמו מן האופק. וזהו כמו שכתוב (תהילים, ק"ג, ט"ז) "כי רוח עברה בו ואיננו, ולא יכירנו עוד מקומו".

וזהו כנ"ל "כי רוח עברה בו". בשעה שאדם מקבל רוח ממרום, כל המפריעים נעלמו, ואפילו מקומו אינו ניכר. פירוש, שבזמן עליה, כשהוא מקבל רוח ממרום, אז באותו זמן אינו מבין, איך יכול להיות מקומו, שהרשעים יכלו לפעול משהו עם טענותיהם.

נמצא, בזמן העיבור, זמן הפלה, היינו שאם הוולד נולד לפני שנגמר זמן של תיקוני עיבור. וכמו שיש בגשמיות איזו חולשה בעיבור, זה גורם הפלה, שהוולד יוצא לחוץ לפני הזמן, אז הוולד אינו יכול להתקיים ומת. כמו כן ברוחניות, אם יש איזו חולשה, אז האדם יוצא לחוץ מהעיבור, והוא בא לאויר העולם הזה, וכל המחשבות שישנם בעוה"ז נופלות למחשבתו, וכל הרצונות של עוה"ז מתדבקים בו. וזה נקרא, שהעיבור מת.

ובתע"ס חלק ט' (דף תשפ"ח, אות פ"ג), כתוב שם וזה לשונו "והנה צריך להיות באישה בחינת דלתות, כדי לסוגרם ולעכב הוולד שם בפנים, שלא יצא לחוץ עד שיגמור להצטייר לגמרי. וגם צריך, שיהיה בה כח המצייר את הצורת הוולד". ומבאר שם ב"אור פנימי", כי בעיבור יש שם שני כוחות:

(א) **כח המצייר**. הציור של הוולד הוא קטנות. היינו, שגם להשיג קטנות יש סדר. שגם קטנות הוא הכנה לגדלות. שאם אין קטנות בהמדרגה, אין גדלות. וכל זמן שהוא בקטנות, נמצא שהוא עדיין אינו בשלימות. ובכל מקום שיש חסרון בקדושה, יש אחיזה לס"א, ויכולה לקלקל את בחינת העיבור, שלא יוכל לקבל את שלימותו. וע"י זה הוא בא לידי תפלה, היינו שנולד מטרם שנגמר בחינת העיבור שלו.

(ב) **כח המעכב**. כי בעיבור יש כ"ה פרצופים, היינו נרנח"י, שבכל אחד מהם יש גם כן נרנח"י. לכן צריך להיות כח המעכב, היינו שאפילו בקטנות תהיה שם שלימות.

וזהו מקבל על ידי אמו. היינו, הגם שהוולד מצד עצמו אין לו כלים, שיכול לקבל

גדלות בעמ"נ להשפיע, מכל מקום על ידי שהוא מתבטל להאם, הוא יכול לקבל גדלות מכלים דאמו, שזה נקרא "עובר ירך אמו, אוכל מה שאמו אוכלת". היינו, שאין לו בחירה מצד עצמו, אלא מה שאמו אוכלת. היינו, מה שאמו יודעת שמותר לאכול, הוא גם כן אוכל. זאת אומרת, **כי העביר ממנו את הבחירה, שהוא יבחר מה זה טוב ומה זה רע. אלא הכל על חשבון אמו, שזה נקרא "ירך אמו",** שפירושו, שהוא עצמו אינו עולה בשם.

שם המדובר באורות עליונים. ואותו דבר נוהג גם כן בעת ההכנה, שרוצה להכנס להיכל המלך, נוהג גם כן אותם סדרים. כי כמו ששם יש הרבה בחינות, ואין העיבור נגמר בפעם אחת, ואומרים, שיש שם תשעה ירחי לידה עד ששיג כ"ה פרצופים. כמו כן בהכנה, גם כן יש הרבה בחינות, עד ששיג בחינת עיבור בשלימות בזמן ההכנה. לכן יש הרבה עליות וירידות. ולפעמים העיבור מתקלקל, שנקרא גם כן "הפלה". וצריכים להתחיל מחדש את סדר העבודה.

ונבאר ענין כח המצייר שישנו בזמן ההכנה. שהציור של העיבור הוא קטנות, שענינו הוא, שרק בכלים דהשפעה, היינו בזמן שעוסק בתורה ועבודה, אז הוא יכול לכוון, שעושה הכל על הכוונה של השפעה. היינו, מה שעוסק עכשיו בתו"מ, הוא מטעם, שמאמין בה' ובגדלותו.

והוא מקבל על עצמו, שמהיום והלאה כל הנאה שלו תהיה רק בזה, שיש לו רצון לשמש את המלך. שזה יחשב לו כאילו הרויח הון תועפות, וכאילו כל העולם כולו מסתכלים עליו, ומקנאים בו, בזה שהוא זכה לעלות ברום המעלות, מה שאדם אחר לא זכה לזה.

וממילא הוא שש ושמח, ולא מרגיש בעולם שום דבר רע. אלא שהוא חי אז בעולם שכולו טוב. אבל כל הנאה וחשיבות, הוא בזה שהוא נותן, היינו שהוא רוצה לתת לה'. היינו, הוא הולך כל היום עם מחשבה אחת "ומה עלי לעשות איזה מעשה, שאני אוכל לשמח את ה' בזה".

היינו מצד אחד אנו אומרים, שהאדם צריך לעבוד שלא עמ"נ לקבל שכר, אלא בלתי ה' לבדו. ומצד שני אנו אומרים, שהוא צריך לקבל הנאה ולעשות ציורים, איך לקבל הנאה. זאת אומרת, הוא צריך לעשות ציורים של גדלות וחשיבות, איך שמכבדים את מלך בשר ודם, או סתם גדולי עולם, ולראות, איך שהכלל מכבדים אותם.

ואח"כ ילמוד מהעולם, איך שהם נהנין מזה שהם משמשים את גדולי עולם, ולהשתמש בזה לגדלות הבורא. שגם כשהוא משמש את הבורא, הוא מוכרח להרגיש אותה הנאה, כפי שהם נהנים, מזה שהם משמשים את הגדולים שבעולם. אחרת, היינו אם אין לו הנאה גדולה, בזה שעוסק בתו"מ, זהו סימן שאינו מחשיב את הבורא בחשיבות כזאת, כמו שהם מחשיבים ומקבלים הנאה ותענוג, מזה שהם משמשים לגדולי עולם, כנ"ל.

אי לזאת, בעת שהוא מדבר להבורא, הוא צריך מקודם לעשות איזה ציור "למי אני מדבר, היינו מה גודלו וחשיבותו. היינו, באיזו דרך ארץ, ובאיזה שיעור יראת

הכבוד אני מדבר אליו, והוא שומע ומסתכל עלי, בעת שאני מדבר אליו". לדוגמא, כשאדם אוכל איזו עוגה או איזה פרי, וכדומה, אז אנו יודעים, שצריכים להאמין בהבורא, שהוא ברא כל אלה, ואנחנו מקבלים עכשיו הנאה, מזה שהוא הכין לנו ממה להנות. ועל זה אנו פונים אליו, ונותנים לו תודה על זה, ואומרים אליו "אנו מודים ומשבחים אותך עבור הנאה זו, ואומרים "ברוך אתה ה', בורא פרי העץ".

אז יש לאדם לעשות בקורת על הדיבור הזה, שאמר עכשיו להבורא, באיזו יראת כבוד הוא הרגיש בזמן הדיבורים, שדיבר אליו, ומה הוא מרגיש לאחר שדיבר איתו. היינו, איזה רושם השאיר אצלו, איזו התרוממות רוח. היות, שאם באמת הוא מאמין, שדיבר עם המלך, איפוא ההתרגשות והשמחה, כמו שכתוב "אם אב אני, איה כבודי. ואם אדונים אני, איה מוראי".

אם נכנס בפרטים, יש להבחין בפעולה זו ב' הבחנות :

א) מזה שהוא נהנה מהפרי שהוא אוכל, והנאה זו שהוא נהנה מהפרי וכדומה, שייך להרצון לקבל הבהמי. פירוש, שהנאה מאכילה, ושתייה, וכדומה, גם בהמות נהנים. ולא צריכים לאדם שיקבל הנאה כזו. ומשום זה נקרא הנאה זו "הנאה בהמית". אבל הברכה והתודה, שנתן להבורא על זה, יש להבחין בזה כמה הבחנות.

נמצא, שבבחינה ב' שבהפעולה הנ"ל, היינו הנאה מזה שנתן תודה להבורא, זה שייכת דוקא לאדם. וזה אינו נוהג בהמות. וכאן נוהג הרבה הבחנות, מטעם שבפעולה זו, השייכת לאדם, כי באדם יש להבחין הרבה דרגות.

למשל, אצל אדם יש להבחין בו שיעור האמונה, כמה הוא מאמין בזה שהבורא נתן לו כל הנאות להנות. ואח"כ יש להבחין בזה, היינו בהדיבור שמדבר להבורא, כמה הוא שיעור, שמאמין שמדבר להבורא. ואח"כ יש להבחין, כמה שיעורו הוא מאמין בגדלות וחשיבות הבורא. ובזה בטח שיש הבדל בין אדם לחבירו.

וגם באדם עצמו יש להבחין בו, לפי מצבו שהוא נמצא עכשיו. היות שהאדם הוא בחינת "הולך", וממילא הוא יכול להיות בבחינת "עולה ויורד". אם כן באדם אחד יש להבחין כמה מצבים. וזהו כמו שכתוב "ונתתי מהלכים בין העומדים האלו" (זכריה ג', ז').

ובהאמור יוצא, שברצון לקבל הנאה, השייכת לבחינת בהמה, בדרך כלל אין מה להבחין בה, היות שזוהי הנאה כללית. מה שאם כן בהנאה השייכת להאדם, שם יש כבר להבחין הבחנות רבות.

נמצא, שבהנאה השייכת לבחינת אדם, הנאה זו, כבר היסוד שלה, לא מיחסים אותו לכלי קבלה, אלא זה כבר שייך לבחינת השפעה, בהיות שכל הנאה שלו נבנית על הבורא. היינו, שכל חומרי דלק, שמזה ניתן לו כלים לעבוד, תלוי בגדלות הבורא, ולא בשיעור הנאת האדם והפרי, כנ"ל.

פירוש, ששיעור הנאת האדם תלוי, כמה הוא משער את גדלות של הבורא, ולא כנ"ל בחשיבות הפרי, שזה נקרא "הנאה", הבאה לאדם באופן בלתי ישר". כי באופן ישר הוא רוצה להשפיע להמלך. ובשיעור זה הוא מצייר לעצמו גדלות המלך, בשיעור

זה הוא יותר שמח, בזה שהוא משפיע הנאה למלך גדול. ובאופן בלתי ישר הוא מקבל הנאה מזה.

נמצא, שרק באופן כזה הנאה מותרת. כי אין כוונתו על הנאה עצמית, בשעה שהוא משמש את המלך. אלא חשיבותו של מלך מחייב שישמש את המלך. נמצא, כוונתו הוא להנות להמלך, שהמלך יהיה שמח. וממילא נמשך מזה, שגם הוא נהנה. והנאה כזו מותרת, משום שזה הנאה, בעת שהוא מקבל, אינו נמצא כאן ענין של בושה, המכונה "נהמא דכסופא", מטעם שהנאה שלו הוא מהנתינה ולא מדבר שהוא מקבל ישר מהבורא. ומהדבר שהבורא נותן לו הוא נהנה.

זה נקרא, שהנאה באה באופן ישר מצד המשפיע. בבחינת האורות, נקרא זה "אור החכמה", הבאה להמקבל באופן ישר. היינו, שהמקבל נהנה ממנה, שהוא מקבל. ודבר זה כבר צריך תיקון, המכונה "לכוון בעמ"נ להשפיע".

מה שאם כן אם הנאה שלו הוא מצד שהוא נותן להבורא, והנאה שלו הוא בזה, שהוא משמש אותו, הנאה זו נקראת, שבאה באופן "בלתי ישר", משום שכוונתו, שהמלך ינה, ולא חושב שמזה יהיה לו הנאה ותענוג. ועל זה נאמר "עבדו את ה' בשמחה". היינו, שהשמחה צריכה לבוא להאדם מזה שהוא עובד ה'.

אבל אם הוא עובד בלי שמחה, זהו מצד חיסרון אמונה בגדלות וחשיבות המלך, אחרת מוכרח להיות בחינת שמחה והתרוממות רוח, בלי שום הכנה לזה. היינו, אין הוא צריך לראות, שיהיה לו שמחה מהעבודה, אלא הוא צריך לראות, שיכין עצמו לדעת למי הוא עובד, מה חשיבותו. ושמחה, זוהי תוצאה. היינו לומר, שאם אין לו שמחה בהעבודה, סימן שאין לו מושג בחשיבות הבורא. ואז הוא צריך לתקן עצמו בעניני אמונה.

זאת אומרת, **אין הוא צריך לעבוד שיהיה לו שמחה בעבודת ה', אלא הוא צריך להשקיע יגיעה, איך להשיג חשיבות וגדלות ה'.** דהיינו כל מה שהוא עושה, לומד, עוסק במצות, הוא רוצה שכר עבור יגיעתו, לזכות לגדלות וחשיבות ה'. ובשיעור שיקבל את החשיבות של הבורא, אז ממילא הוא נמשך מצד הטבע להיבטל אליו יתברך, ויהיה לו רצון וחשק לשמש אותו.

וכל מה שדברנו עד כה נקרא בחינת "עיבור". מטעם שהוא צריך להאמין, שהכל בא מצד הבורא, שהוא נתן לו עכשיו את המחשבה ורצון להיות בטל אליו יתברך. ובזמן זה הוא צריך למצוא שם מקום ציור, היינו איך שהוא מתפעל מההתעוררות הזו, ולעשות בקורת, ובטח שימצא שם חסרונות לתקן.

אבל בזמן שהוא רואה את מה שחסר שם, אין הוא יכול להיות בשמחה, מטעם שכל חסרון גורם לו יסורים, ואיך הוא יכול להיות בשמחה. ומאידך שני, זה לא טוב להיות כך בחסרונות, לפי הכלל "במקום שיש חסרון בקדושה, יש אחיזה לקליפות", והוא יכול לפול ממדרגתו, ויקבל מזה חולשה בעבודה.

אי לזאת, מוטל על האדם לראות את עצמו בשלימות. היינו, שאין לו שום חסרון. והוא מסתכל על עצמו, שהוא מאושר בחיים שלו, ויש ממה לשאוב תענוג, מזה שהוא רואה, שיש הרבה אנשים כמוהו, שאין להם אותו החיים, ממה שהוא נהנה. ואם היה להם אותו תענוג מה שיש לו, כולם היו מקנאים בו.

נגיד על דרך משל, אנשים שיושבים בבית הסוהר, ולא נותנים לאף אחד לצאת מכותלי בית הסוהר, לשאוב אויר בחוץ. ואיש אחד נשא חן בעיני מנהל בית הסוהר, ואף אחד לא יודע מזה, והוא נותן לו לצאת לחופשי שעה אחת ביום. ואז הוא הולך לבקר בביתו. אבל אח"כ הוא חוזר לבית הסוהר. כמה מאושר אדם זה:

(א) הוא מאושר בזה שהוא מבקר בביתו.

(ב) כשהוא מסתכל על שאר האסורים, שלא ניתן להם חופש כזה, ההסתכלות הזו, מה שמסתכל על אחרים, שהם יושבים בבית הסוהר ולא רואים שום אור מה שיש בחוץ, איזו הנאה ותענוג הוא לוקח מזה.

זאת אומרת, חוץ מזה שיש לו תענוג מצד עצמו, היינו שהתענוג הוא מקבל מעצמו, ממה שהוא נהנה, יש לו לקחת תענוג ממה שהוא מבחוח ממנו. זאת אומרת, שיש לו תענוג מזה שהוא רואה, שיש לו מה שאין לאחרים.

נמצא, שהתענוג הזה בא מבחוח, היינו מזה שהוא מסתכל לחוץ, ורואה איך שהם סובלים, מזה שאין הם מקבלים שום חופשה. מזה שכן יש לו חופשה, הוא נהנה. נמצא לפי זה, שיש כאן להבחין ב' הנאות:

(א) מה שהוא מקבל תענוג, מזה שהוא נהנה.

(ב) הוא מקבל תענוג, מזה שיש לו ואין לאחרים אותו דבר. נקרא זה, שהוא מקבל הנאה מבחוח.

והנמשל, היות שאנחנו יושבים בבית אסורים, וזה כמו שאנו אומרים בסדר כפרות דערב יום כפור "בני אדם, יושבי חושך וצלמות, אסירי עני וברזל, יוציאם מחושך וצלמות". והיות שאנחנו חטאנו, ונתן אותנו לבית הסוהר, ששם יושבים כל האסורים החוטאים להמלך, שלא רואים שום אור כל ימי חייהם, היינו שנתנו להם מאסר עולם לכל ימי חייהם.

והם הנעתקים מההורים, הנקראים "אבות העולם". פירוש, זהו כמו שאמרו חז"ל (תדא"ר כ"ח) "מתי יגיע מעשי למעשי אבותי". היינו, במקום שיש קשר עם האבות, שהוא יודע המעשים טובים של האבות, שייד לומר שהוא מבקש "מתי יגיע מעשי למעשי אבותי".

היינו, שגם הוא תהיה לו היכולת לעשות מעשים טובים, כמו האבות. מה שאם כן על ידי החטא, כמו שכתוב, שאומרים "ומפני חטאינו גלינו מארצנו", נתנו אותנו לבית אסורים, ואין לנו שום קשר עם האבות. היינו, שאין אנו יודעים, שהיו לנו אבות, שהיו דבוקים בה'. וכל ענין רוחני, אין לנו שום מושג ששייך לנו גם כן, לומר, שאנחנו רוצים לעשות מעשים שעל ידם נוכל להידבק בהבורא.

נמצא, שהאנשים שנידונו למאסר עולם, ולא רואים אור כל ימי חייהם, ומשלימים עם המצב שבו הם נמצאים, ומרגילים את עצמם להנות רק ממה שמנהל בית הסוהר מבין, לתת להם ממה שיתפרנסו, הרגילות מביא להם, שנשכח מלבם מה שהיה להם פעם חיים מחוץ לבית הסוהר, ששם הם היו נהנים מחיים ממה שהם בוחרים לעצמם, ולא היו מוכרחים לקבל מזונות לפי תנאי בית הסוהר. אבל הכל נשכח מהם.

והנמשל הוא, האדם צריך לשמות, בזה שהמנהל בית הסוהר אוהב אותו, ובשביל

זה נתן לו כל יום קצת חופשה לצאת מבית הסוהר, ולהנות ממה שאנשים ישרים נהנים. היינו, כאילו הוא היה עכשיו כאיש שלא חטא מעולם להמלך, והולך הביתה, ומשתתף עם כל אחד מהמשפחה שלו ושאר אוהבים וידידים שיש לו. אבל אח"כ הוא מוכרח שוב לכנס לבית הסוהר, וזה נוהג כל יום. זאת אומרת, בזמן שבא לאדם רצון ומחשבה לכנס לבית הכנסת להתפלל וללמוד קצת, ולהרגיש קצת שיש חיים רוחניים, שסוף כל סוף הוא מאמין בזה. היינו זה שיש לו אמונה, זה נקרא "הרגשה מועטת בכל דברים שבקדושה, שמקבל הארה מרחוק".

פירוש, שהגם שהוא עוד רחוק מהשתוות הצורה, שבגלל זה שחטא באהבה עצמית, הנקרא "שינוי צורה", יצא פסק דינו לשבת בבית הסוהר לעולם. היינו "בית הסוהר" נקרא, שאין שם חיים רוחניים, אלא שם מקום לרשעים, שהם חטאו להמלך. והוא מצא חן בעיני המנהל בית הסוהר. והמנהל בית הסוהר נותן לו מחשבה ורצון להנות מחיי אדם, מבחינה הנקרא אדם, "אתם קרויים אדם, ואין אומות העולם קרויים אדם", משום שנהנים ממאכלי אדם, הנקרא "חיים רוחניים", שיש להם מגע עם מלך מלכי המלכים, היינו שמרגישים לשעתו, שמדברים להמלך.

וכשהאדם עושה ציור לעצמו, איך שיש לו חן בעיני מנהל בית הסוהר, ונותן לו חופשה לשעתו, הגם שיודע אח"כ, שתהיה לו ירידה, ויהא מוכרח לשוב לבית הסוהר, מכל מקום, אפילו כשהוא נמצא בבית הסוהר, הוא גם כן יכול להיות בשמחה. מטעם שהוא יודע מזמן העבר, שיש ענין עליות וירידות. לכן אפילו בזמן שהחזירוהו לבית הסוהר, מכל מקום הוא יודע, שיש לפעמים, שהוא נושא חן בעיני מנהל בית הסוהר, ויתן לו עוד הפעם חופשה לשעתו, שבקצת זמן הזה הוא יכול לראות ולהשתדל אצל ידידים, שישחררו אותו בכלל. פירוש הדבר, אפילו בזמן ירידה, באות לו לפעמים מחשבות, שהוא כבר רגיל, שמוצאים אותו מהמחשבות, ורצון של חוטאים, המשוקעים באהבה עצמית. ואח"כ, כשהוא מקבל כרוז מלמעלה, שכך הוא מאמין, אז המחשבות והרצונות, שיש לו בזמן ירידה, והוא מרגיש שאין שום אפשרות, שתהיה לו מציאות אף פעם לצאת מאהבה עצמית, מטעם שהוא רואה את ההתנגדות הגוף. וכל פעם ההתנגדות מתלבשת בצורות משונות, שאין טענה אחת דומה לשניה. אבל הצד השווה שבהן הוא, שכולם נותנים לו להבין, שזה דבר קשה, ואין זה במציאות בעוה"ז, שהאדם יכול לצאת מהם.

ומכל מקום הוא רואה, שבזמן שבאה לו התעוררות מלמעלה, הוא שוכח כל טענותיהם, וכולם נשרפו, כמו שלא היה אף פעם בעולם, והוא רוצה עכשיו רק דבר אחד, היינו להיבטל להבורא, ועכשיו דוקא הוא מרגיש טעם של תענוג בזה. ובגלל זה האדם, כשיש לו קצת אחיזה ברוחניות, אפילו שזהו טעם מן המעט, הוא כבר יכול להיות בשמחה ובשלימות, כנ"ל מב' אופנים :

א) שהוא יצא לחופשה, והוא נהנה לשעתו מיציאתו מבית הסוהר היינו מתו"מ.
ב) שהוא נהנה מזה, שהוא רואה, שהכלל נמצא בבית הסוהר. והוא מסתכל

עליהם מצד הרחמנות. ויש לפעמים, שהוא רוצה לבקש עליהם רחמים, שה' יתן להם רשות לצאת מבית האסורים.

ובהאמור נבין, שבזמן העיבור, שאז הכח הציור שלו הוא רק קטנות, שבקושי הוא יכול לקיים תו"מ, אפילו באיזו כוונה שהיא, הוא צריך להאמין, שיש בזה חשיבות גדולה, בזה שהבורא נתן לו מקום, לצאת מכלל כללות אנשים שבעולם, שאין להם כל קשר ליהדות, וכל שאיפותיהם מלובשים רק תענוגים בהמיים, היינו ממה שהבהמות ניזונים ומתפרנסים, גם הם מסתפקים בזה. ובקשר לרוחניות, הם מתגאים בזה, שאין הם טפשים כמו הדתיים, שאומרים, שיש ענין של חיים רוחניים. אלא יש להם ידיעה חזקה וברורה, שהצדק איתם, והם אומרים לעצמם "אנחנו חכמים שבדור, מזה שאין אנו מאמינים ברוחניים, אלא כל מטרת חיינו היא רק חיים גשמיים".

והם יודעים מאה אחוז, שאין שום רוחניות בעולם, עד כדי כך, שהם רוצים להשפיע על הדתיים, שגם הם ידעו, שהשכל הבהיר הוא, שאין בעולם רק חיים גשמיים, בדיוק כמו כל בעלי חי.

ויש עוד יותר חכמים גדולים, שבגלל זה שאין חיים בעולם, אלא כמו בהמות, לכן באו כלל דעה, שאסור לאכול בעלי חי, מטעם שאין לבחינת מדבר מטרה יותר נעלה מבחינת בעלי חי. אם כן מדוע אנחנו אוכלים אותם, הלא כולנו יחד הם במדרגה אחת ובמטרה אחת.

היוצא מזה, מצד אחד אדם צריך להחשיב את המחשבה ורצון לעשות מעשים פשוטים בלי שום הבנה ושכל, אלא הכל למעלה מהדעת. ולהאמין, שזה שהרצון הזה, שיש לקיים קצת תו"מ, גם זה נתן לו הבורא, מצד מציאת חן בעיני ה'. הגם שהאדם לא יודע, איזה זכות יש לו משאר אנשים, שה' הניח אותם בבחינת חיים הגשמיים, ואותו הוציא מכללות אנשים, כנ"ל מהמשל של בית האסורים. ודבר זה צריך להביא לו שמחה ושלמות. ובגלל זה שהוא מרגיש שלימות, הוא יכול לתת תודה רבה להבורא על זה. וכמו שאמר אאמו"ר זצ"ל "בשיעור שהאדם נותן תודה להבורא, בזה שמקרב אותו קצת, בשיעור הזה הוא מקבל מיד עזרה מלמעלה".

ויכולים לפרש, שהטעם הוא, אם האדם מבין, שצריכים לתת תודה להבורא, אין הפירוש, שהקב"ה צריך, שיתן לו תודה, כמו בשר ודם. אלא הענין הוא, בשיעור שהוא מבין, שצריכים לתת תודה, אז מתחילה המחשבה לחשוב, כמה שיעור התודה, מה שאני צריך לתת לו. היות שיש לו כלל "לפי ערך הנתינה, כך הוא ערך נתינת התודה".

למשל, אם האדם עזר למישהו, שלא היה לו מקום עבודה להתפרנס. והוא הלך והשתדל בעדו, ומצא מקום עבודה בשבילו. בטח שהתודה שלו היא גדולה. אבל נגיד דרך משל, האדם הזה עשה איזה חטא נגד הממשלה, והשופט פסק דינו לעשרים שנות מאסר, והוא מוכרח לעזוב את המשפחה שלו, וכבר יש בנים ובנות שצריך להשיאם, והוא פתח עכשיו עסק חדש, היינו שפתח בית חרושת, וצריך לקבל מאה

פועלים, ובינתיים השיג רק חמישים פועלים, ועכשיו לפי החטא, שהממשלה תפסה אותו, הוא צריך עכשיו להכנס לבית אסורים על עשרים שנה. הוא דואג, מה יהיה עכשיו עם כל התכניות שלו, ועם כל משפחתו, שיהיה פרוש מהעולם. אז הוא אומר "עכשיו טוב לי מותי מחיי, להיות בבית האסורים ולדאוג על הכל".

ובא איש אחד ונתן לו עצות, ועל ידי זה יצא לחופשי, וזיכו אותו מכל האשמות. אז בטח האדם מתחיל לחשוב, מה אני יכול לתת לאדם הזה, שהציל את חיי. ובטח האדם הזה יש לו עכשיו דאגה אחת, במה אני יכול לבוא לאיש, לגלות את ליבי, איך שכל רמ"ח אברי מודים לו ומשבחים אותו, כמו שכתוב "כל עצמותי תאמרנה שירות ותשבחות לאיש הזה".

נמצא, שבזה שהוא צריך לתת תודה, אז הוא מתחיל לחשוב, מה גודל הישועה שהוא נתן לי, בכדי שאדע, איזו תודה עלי לתת. ובגלל זה כשהאדם נותן תודה לה', אז תלוי כמה הוא מעריך את החשיבות, שה' הוציא אותו מבית אסורים לרגע אחד, שישאוב קצת אויר חדש מאויר העולם דקדושה.

ובהאמור יוצא, זה שהאדם קיבל ירידה, הוא משום שלא החשיב את ההתקרבות לה'. זה שלא ידע להחשיב, זהו שגרם לאבדתו. וזהו כמו שאמרו חז"ל "איזה שוטה, המאבד מה שנתנו לו". פירוש, שאין לו שכל להחשיב את שיעור התקרבות לתו"מ. היינו, שהאדם צריך להאמין, שאפילו דבר פעוט שבתו"מ, גם כן חשוב מאוד, אף על פי שהוא עוד לא מרגיש את חשיבותו.

נמצא, שענין אמונה, מה שאומרים, הוא בדברים, שאין האדם יכול להרגיש ולהשיג אותם. אז הוא צריך להאמין באמונת חכמים, מה חז"ל אמרו לנו, להאמין בדבר שכך הוא. היינו, כמו שחז"ל אמרו, ולא כפי הרגשתינו. מטעם שעוד לא מפותח בנו הרגשתינו, שנוכל להרגיש אותם ההרגשות, הנמשכות בזמן, שיודעים שמדברים להמלך. שזה פשוט, שאם הוא יודע, שהוא מדבר להמלך, אז אין לו שום צורך להכין את עצמו, שירגיש את חשיבות המלך. כי זהו ענין טבעי, שאין לו ענין לעבוד על זה ללא צורך.

ולפי זה, מהי הסיבה, שאין האדם מתרגש, בזמן שמדבר דברי תודה ודברי תורה, בזמן שהוא מאמין, שהיא תורת ה'. והסיבה היא, שעדיין אין אמונתו אמונה שלימה. היינו, שיהא דומה האמונה שלו כמו ידיעה ברורה. אלא שיש לו עדיין חסרון בבחינת האמונה. אלא הוא צריך לעבוד בבחינת אמונה, איך שהוא מדבר למלך חשוב. וההרגשה, זה דבר שבא בלי עבודה. היות שענין הרגשה הוא רק תוצאה מאיזה דבר חידוש, שהאדם מתפעל. נמצא, שעיקר הוא עבודת האמונה, שיאמין שהוא מלך גדול.

וזהו הענין שמובא בזה"ק בכמה מקומות, שהאדם צריך להתפלל "על גלות השכינה". או בלשון אחר "שכינתא בגלותא", או "שכינתא בעפרא". היינו, שאין לנו את החשיבות למי אנו מתפללים, או למי אנו מדברים ונותנים לו תודות, הן על ברכת הנהנין, או על ברכת המצות. וכמו כן, אין אנו עושים חשבון להעריך את מצות של מי אנו מקיימים. וכל זה נקרא "שכינתא בגלותא". וממילא אי אפשר לנו לקבל

הרגשה בהקיום תו"מ, משום שיש כלל "מדבר קטן אין האדם מתפעל, בשיעור שיביאו לו איזו התרגשות".
ובהאמור יוצא, שהאדם צריך לעבוד את ה' בשמחה. היינו, שבאיזה מצב שהוא נמצא, אפילו שהוא נמצא במצב השפלות, ואין לו שום חיות בעת התעסקותו בתו"מ, אז הוא צריך לעשות לעצמו ציור, שעכשיו הוא מקיים מצות אמונה למעלה מהדעת.

זאת אומרת, אף על פי שהגוף מראה לו את שפלותו, מכל מקום הוא יכול לחזק את עצמו, ולומר "זה שאני יכול לקיים תו"מ בלי שום כוונה, זהו ענין חשוב מאוד".
היות שבאמת הוא מקיים הכל במעשה. אלא חסר לאדם את הכוונה, היינו שאם היתה לו גם כוונה טובה, היה הגוף אז שבע רצון, והיה מרגיש עצמו לאדם שלם.
מה שאם כן עתה, אין הגוף יכול להנות מתו"מ. אם כן מה חסר כאן, רק הנאת הגוף. והיות שהוא רוצה לעבוד לשם שמים, נמצא, דוקא עכשיו, שאין להגוף הנאה, הוא יכול יותר לעבוד בעל מנת להשפיע. ואם הוא מאמין למעלה מהדעת, שכך הוא, ההתגברות הזאת נקראת "אתערותא דלתתא". ולאחר זה הוא מוכרח לקבל חיות, היות שעכשיו הוא דבק באמת בה', ורוצה לעבוד את ה' בלי שום תמורה.
מה שאם כן אם הוא אינו יכול ללכת למעלה מהדעת, אז באים אליו שני שוטרים, ומכניסים אותו לבית האסורים, יחד עם כל החוטאים להמלך. ושני שוטרים אלו הם בחינת מוחא וליבא. ואז הוא נידון, לכמה זמן שדנים אותו. ואח"כ מוציאים אותו קצת לחופשה, ורואים איך שהוא מתנהג. וכל זה נוהג עד שמרחמים עליו מלמעלה, ומוציאים אותו לחרות מבית האסורים. היוצא מזה, שצריכים לב' דברים:

(א) כח המצייר, שהוא קטנות.

(ב) כח המעכב, שלא תהיה הפלה, היינו שלא יקלקל העיבור.

כח המצייר צריכים, כי יש כלל "אין אור בלי כלי, היינו אין מילוי בלי חסרון".

לכן אם אין קטנות, אף פעם לא תהיה גדלות.

אבל צריכים כח להחזיק מעמד, בעת שהוא מרגיש, שהוא בעל חסרון. כי חסרון משמע, שכואב לו, זה שאין לו שלימות. וידוע, שיסורים קשה לסבול. ואם הוא אינו רואה סוף להיסורים, אז הוא בורח מהמערכה. נמצא, שצריכים לתת לו שלימות, שיוכל להחזיק מעמד ולא יברח ממלחמת היצר. אבל שקר אסור לתת לו, היינו שירמה את עצמו, ויאמר, שהוא שלם "כי דובר שקרים לא יכון נגד עיני".

אי לזאת, כשאומרים לאדם, שאתה רואה, שכולם יושבים בבית האסורים,

כבמשל, ושוכחים אפילו שיש להם הורים וידידים, שהם אנשים, שעוסקים בתורה

ומצות, שהם ידידי הנשמה שלהם. והכל נשכח מהם. וחושבים, שאין בעולם רק אלו

אנשים שיושבים בבית האסורים.

ומנהל בית הסוהר שולט עליהם. היינו, שהם עומדים תחת שיפוט היצר הרע. ומי שהוא הולך נגד דעתם, הם חושבים, שאלו אנשים מאבדים עצמם לדעת. היינו, שעוזבים את החיים הגשמיים, שנהנים מבית הסוהר, והולכים לבקש משהו למעלה מהדעת, היינו להאמין, שיש משהו יותר תענוג, ממה שיכולים להנות מחיים הגשמיים.

והוא עושה חשבון לנפשו, שיש לו זכיה גדולה, שמצא חן בעיני ה'. והוציא אותו אפילו לשעתו מהחיים הגשמיים, לנשום קצת אויר דקדושה. כמה הוא צריך להיות מאושר בזמן הזה, כשהוא מסתכל עליהם ועל עצמו. בטח שהשלמות הזו נקראת "שלימות של אמת". היות שבגשמיות אנו מחשיבים חופשה לשעתה, מהמשל הנ"ל של בית האסורים, כמה שמחה נותן זה להאדם, בזה שהוא רואה, שהוא מצא חן בעיני מנהל בית הסוהר, וכל האסורים לא זוכים לזה.

וחוץ מזה שהשלמות הזו היא אמת, אלא האדם צריך לתת בזה יגיעה רבה להחשיב את זה. כי העבודה הזו, מרים את החשיבות של העבודה בזה שמחשיבים שרות קטן ברוחניות. מזה זוכים אח"כ להגדיל את החשיבות. עד שהאדם יכול לומר, שאין לו שום אפשרות להעריך את החשיבות לשמש את המלך. וזה נקרא "בחינת עיבור".

"עיבור" נקרא, שהתעוררות באה מצד העליון. אבל בזמן הכנה, נקרא מטרם שהאדם זוכה להכנס בהיכל המלך (ששם נקרא "עיבור", שהוא זוכה לנרנח"י דנפש), ישנן הרבה עליות וירידות. אבל הכל נכנס בבחינת עיבור, היות שהכל בא מצד ההתעוררות העליון.

"יניקה" מצד ההכנה נקרא, שהוא מצד עצמו מתעורר, ורוצה לינוק על ידי סופרים וספרים, לינוק משהו קדושה, שיוכל להחיות את רוחו בחיים רוחניים. ומשום זה, כשהוא עוסק בתו"מ, הוא משתוקק להוציא מהם את מאור התורה, שזהו מחזירו למוטב, כמו שאמרו חז"ל "בראתי יצר הרע, בראתי תורה תבלין". אבל בכדי להוציא מאור התורה, צריכים להיות בעלי אמונה, כמו שכתוב בהקדמה לספר הזהר. והטעם הוא, כשהוא מאמין בה' ובתורתו, והוא רוצה להידבק בו. אבל הוא רואה, שלא יכול, מסיבת הרע שבו, שהוא הרצון לקבל. שצורה הזו גורמת לו ההתרחקות מה'.

ומשום זה גם האמונה שלו אינה בקביעות. כמו שכתוב בהסולם, שאין אור האמונה יכול לשרות באדם בקביעות, משום שכל זמן שאין לאדם יראה, הנקרא, שהוא מפחד תמיד, אולי לא תהיה היכולת באדם לכוון בעמ"י להשפיע, אלא יהיה לו חשק לקבל בעמ"י לקבל, שזהו שינוי צורה, אין אור האמונה יכול לשרות בו בקביעות.

ובהאמור יוצא, שאין יכול להיות אמונה בקביעות אם אין לו דביקות, הנקרא "השתוות הצורה". אבל איך לוקחים הכח הזה, שיוכל להתגבר על הטבע שלו, שהוא רק בהפכיות הצורה. על זה אמרו (פסחים, נ"י) "לעולם יעסוק אדם בתו"מ, אפילו שלא לשמה, ומתוך שלא לשמה בא לשמה, מטעם המאור שבה מחזירו למוטב".

נמצא, שהמאור שבתורה זהו שמחזירו למוטב. אבל זה נאמר, דוקא שהוא רוצה את המאור שבתורה, כדי להחזירו למוטב, היינו שיוכל לכוון כל מעשיו בעמ"נ להשפיע ליוצרו. אז על ידי זה שיחזירו למוטב. שפירושו, שתהיה לו דביקות, אז יזכה לאמונה בקביעות.

מה שאם כן אדם, שאינו דואג על זה שאין לו יותר מאמונה חלקית, ומה שלומד תורה, אינו אלא מה שאפשר לו להוציא מזה הנאה שתכנס בכלים דקבלה, ואינו דואג לכלים דהשפעה, אם כן אין לו שום צורך למאור התורה, שיתן לו הסגולה, שיחזירו למוטב. היינו, שיתן לו כח, שיוכל לתקן מעשיו, שיהיו אך ורק להשפיע נחת רוח ליוצרו, שזה נקרא "דביקות", שעל ידי זה יזכה לאמונה בקביעות.

מה שאם כן אם לא חסר לו ענין אמונה בקביעות, ואין לו צורך לדביקות, אלא מה שהוא מצפה לזכות להמאור, הוא מטעם שהמאור שבהתורה הוא בא מהעליון, שיש שם בהמאור הזה טוב ועונג, נמצא, שהוא משתוקק להמאור, לא שיביאו לו עזרה, שיכול להפוך את הכלי קבלה שלו לכלי השפעה.

אלא הוא רוצה את המאור, שיעשה פעולה הפוכה, ממה שתפקידו לעשות. כי התפקיד של המאור, הוא צריך לבוא, בכדי להחזירו למוטב. ומה זה טוב, זהו כמו שכתוב (תהילים, מ"ה) "רחש לבי דבר טוב, אומר אני, מעשי למלך". היינו, שטוב נקרא, שעל ידו האדם זוכה לכלים דהשפעה. והוא רוצה את המאור, בכדי להנות ממנו. זאת אומרת, שהמאור הזה יגדיל את הכלי קבלה שלו. נמצא, שזה ממש דבר הפוך ממה שהמאור צריך לתת, הוא רוצה לקבל ממנו. ומשום זה המאור לא יבוא אליו.

ובהקדמה לתע"ס (אות ט"ז) כתוב שם וזה לשונו "אין לאדם לצפות, שהעסק בתורה ומצות שלא לשמה יביאהו לשמה. רק בזמן שידע בנפשו, שזכה באמונת ה' יתברך ותורתו כראוי, כי אז המאור שבה מחזירו למוטב, ויזכה ליום ה', שכולו אור. כי קדושת האמונה מזככת את העינים של האדם. שתהנינה מאורו יתברך, עד שהמאור שבתורה מחזירו למוטב. כן מחוסרי אמונה, עיניהם מתעוורות כלפי אור ה'".

וצריכים לפרש מה שאומר, שאור אמונה מתגלה לאלו, שיש להם אמונה. ולפי מה שביארנו, כי אלו שזכו לאמונה בקביעות, יש להם כבר כל טוב. אלא זהו על דרך שאמר אאמו"ר זצ"ל, על מה שכתוב "יהיב חכמתא לחכימין" (הנותן חכמה לחכמים). ומקשים העולם "יהיב חכמתא לטפשים" היה צריך לומר. ואמר "היות שאין אור בלי כלי, לכן לא יכולים לתת חכמה לטפשים, משום שאין להם צורך. ולפי זה מה יהיה הפירוש, יהיב חכמתא לחכימין, היינו למי שיש לו רצון להיות חכם, היינו שיש לו כלי, הוא יכול לקבל מילוי כנ"ל, כי אין מילוי בלי חסרון".

לפי זה צריכים כאן בעניני אמונה גם כן לפרש על דרך הנ"ל. היינו, למי שיש צורך לאמונה, כי הוא רואה, שאין לו רק אמונה חלקית, כנ"ל בהקדמה לתע"ס (אות י"ד)

"המשתוקק, שיהיה לו אמונה בשלימות, הוא כבר נקרא בעלי אמונה". שפירושו, שיש לו רצון וצורך לאור האמונה. **לא לו אנשים, שמחפשים אמונה, לא לו אנשים מתגלה מאור התורה**. וזה שכתוב "כי קדושת האמונה מזככת את העינים של אדם, שתהנינה מאורו יתברך, עד שמאור שבתורה מחזירו למוטב".

בהאמור יוצא, שבחינת "עיבור" נקרא, מה שהאדם מקבל התעוררות מלמעלה. וכמו בגשמיות, העיבור תלוי בהורים, כן כאן העיבור תלוי בהקריאה שבאה מלמעלה, שקוראים להאדם שיחזור למוטב. והוא מתחיל אז לחשוב מחשבות אחרות. וכל הרצונות שהיה לו מטרם הכרוז שקבל מלמעלה, הכל נשרף ולא עולים בשם.

ובחינת "יניקה" נקרא, שהוא בעצמו מתחיל לחפש איזו יניקה לקבל מפי ספרים, או מפי סופרים. ורוצה לינוק את המאור התורה מהם, בכדי שתהיה לו היכולת להידבק בה' ולזכות לאמונה שלימה.

רבי ברוך שלום הלוי אשלג זצוק"ל ענין בתפילה ליישר רגלים ולכסות ראש

מאמר ל"ב, תשמ"ו

בזהר (ואתחנן דף ג' ובהסולם אות י') כתוב שם וזה לשונו "בוא וראה, מי שעומד בתפלה צריך ליישר רגליו, וצריך לכסות ראשו, כמי שעומד לפני המלך, וצריך לכסות עיניו, כדי שלא יסתכל בהשכינה". ובזהר (ואתחנן, אות י"א) הוא שואל "אתה אומר, מי שמסתכל בשכינה בשעה שהוא מתפלל. ואיך יכול להסתכל בשכינה. ומשיב, אלא לדעת, אשר ודאי השכינה עומדת לפניו בשעת תפלתו. ועל כן אסור לו לפתוח עיניו", עד כאן לשונו.

ויש להבין, למה מרמז ענין ישור רגלים, שמשמע שזהו תנאי בתפלה, היינו, שזה מרמז על ענין חשוב. אם כן מהו. עוד יש להבין, מהו ענין שצריכים לכסות את הראש בעת התפלה. ואין לומר, שכוונתו, שצריכים לכסות את הראש עם הטלית בעת התפלה, שזה שייך לומר רק בתפלת שחרית. אבל בתפלת מנחה ותפלת ערבית, שאנו מתפללים בלי טלית, ומה שייך אז לומר ענין כסוי ראש. אם כן על מה זה מרמז.

וכן מהו לכסות עיניו. אנו נוהגים, בעת שאנו קוראים קריאת שמע, אנו מכסים את העינים. וכאן הוא אומר, שגם בתפלה צריכים לכסות העינים. אם כן יש לדעת, על מה מרמזים הדברים. וגם יש להבין את תשובת הזה"ק, על מה שמתרץ על השאלה, וכי איך יכול להסתכל בשכינה.

ומתרץ, אלא לדעת אשר ודאי השכינה עומדת לפניו בשעת תפלתו. אבל התירוץ אינו מובן. מהו הקשר בין סגירת עינים לידיעה שהשכינה עומדת לפניו. הנה בכדי להבין את הנ"ל, צריכים לחזור על כל ענין המפעל של הבריאה, מהי מטרתה, ולאילו דרגה הבריאה צריכה להגיע.

ידוע שמטרת הבריאה היא להטיב לנבראיו. ועל זה באה השאלה הידועה, ולפי זה מדוע לא ניכר ענין הטוב והעונג אצל כל אחד ואחד מהנבראים, אלא אנו רואים ההיפך, שכל העולם סובלים צער ויסורים עד שמשיגים משהו קצת הנאה ותענוג. ובדרך כלל, כשהאדם עושה חשבון לנפשו, אז הוא אומר את מה שאמרו חז"ל, "טוב לו שלא נברא משנברא" (עירובין י"ג). וזו לשונם "נוח לו לאדם שלא נברא, יותר משברא".

והתשובה היא כידוע, שהוא, כדי שלא תהיה בחינת בושה, המכונה "נהמא דכסופא", ניתן לנו תיקון, המכונה "השתוות הצורה", שהוא, שכל מה שהאדם מקבל הנאה ותענוג, יהיה על הכוונה דעל מנת להשפיע. ובכדי שתהיה היכולת לאדם, שירגיל עצמו לקבל את ההנאות בעמ"נ להשפיע, היה מוכרח להיות צמצום והסתר. היינו, שלא יראו תיכף את התענוגים הגדולים המלוכשים בתו"מ.

וניתן לנו ללמוד את סדר העבודה בעמ"נ להשפיע בדברים גשמיים, ששם נמצאים רק תענוגים קטנים, הנקראים בלשון הזה"ק "נהיר דקיק", שפירושו, אור דק מאוד. היינו שנפלו ניצוצין קדישין לתוך הקליפות, בכדי שיתקיימו. ועל אור הזה, הנמצא בתענוגים הגשמיים, ניתן לנו ללמוד, איך שמקבלים אותם בעמ"נ להשפיע. היות, על תענוגים יותר קטנים, יותר קל ללמוד ולהרגיל עצמו לקבל אותם רק בעמ"נ להשפיע. היינו, שיותר קל לומר, אם איני יכול לכוון בעמ"נ להשפיע, אני מוותר עליהם, ואני לא רוצה לקבל את התענוגים האלו, משום שעל ידיהם אני נעשה נפרד מהבורא.

כידוע, שהוא כולו להשפיע, והתחתון רוצה דוקא לקבל. אם כן אין כאן השתוות הצורה. ומשום זה, היינו היות שהוא רוצה להיות דבוק בהבורא, וזה המעשה של קבלה מפריד אותו מהרגשת הבורא, מסיבת הצמצום וההסתר, שהיה בכדי שתהיה האפשרות להרגיל עצמו, שיוכל לעשות מעשים ולכוון אותם בעמ"נ להשפיע. מה שאם כן אם היתה מגולה השגחת הבורא, אז היה הטוב והעונג מגולה, ולא היתה שום אפשרות, שהאדם יוכל להתגבר על הכלי קבלה שלו.

ובזה נבין, מה שאמרו חז"ל, שבעת התפלה אדם צריך ליישר רגליו. ידוע, שרגליו הוא מלשון מרגלים, היינו שבאה לאדם טענת המרגלים, שראו, שאינו כדאי להכנס לתוך העבודה, בכדי להגיע לארץ הקודש, שהיא ארץ ישראל, משום ב' סיבות:

(א) מה ירויח הרצון לקבל, אם הוא ילך על דרך המסילה, המגיע רק להמלך. היינו, שיגע עם עבודתו, שמשקיע עבוד ה', והרצון לקבל לא ירויח, אלא יפסיד. אלא הרצון להשפיע הוא ירויח. ומה יהיה להרצון לקבל, שהוא עיקר הנברא.

(ב) אפילו נגיד, שכן כדאי להיות משמש את המלך, שזה מביא לאדם תענוג גדול. אבל בטח לא כל אדם מוכשר לזה, אשר ודאי לזה צריכים תנאים מיוחדים, שזה דוקא לאנשים שנולדו עם כשרונות גדולים, ובעלי אמיצי לב, שיכולים להתגבר על כל המכשולים שישנם בעת שרוצים להתקרב להקדושה.

אלא מספיק לנו שנהיה בדרגה אחת עם כל כלל ישראל. ומה לנו לחפש מדרגות יותר גדולות מהכלל. אני לא צריך להיות יוצא דופן, ומספיק לי אם אני אוכל לקיים את התו"מ בפשטות בלי שום כוונות. ובטח שעבודה זו תהיה יותר קלה, מסיבת שהיא יותר קרובה להכלי קבלה שלנו.

ומה לי להסתכל על קומץ אנשים, שאומרים, שעיקר הוא, שהאדם צריך לעבוד לשם שמים. בטח כל הכלל עובדים לשם שמים. אז אני אהיה כמו אחד מהם. וזה נקרא "מרגלים".

וזה אמרו, בעת התפלה צריך ליישר רגליו. שפירושו, שהוא צריך לומר, מה שהמרגלים מראים לו, שהדרך הזאת, מה שרק קומץ קטן של אנשים אומרים, שצריכים ללכת רק על דרך זאת, שרק דרך זאת היא האמת, מה שאין כן שאר דרכים. הגם שהן דרך אמת.

וזהו כמו שאמרו חז"ל "לעולם יעסוק אדם בתורה ומצות שלא לשמה, ומתוך שלא לשמה יבוא לשמה". ובטח מה שאמרו חז"ל הוא אמת. אבל דרך זה ישתדל ללכת על המסילה, המוליכה ישר לשם שמים, נקרא אמת לאמיתו. זאת אומרת, זה שהמרגלים אמרו לו, שזה מה שהוא עושה, הוא לא בסדר, על זה הוא צריך להשיב, אני הולך עכשיו לבקש מה', שיעזור לי ללכת על דרך שלי, מה שאני בחרתי עכשיו. ולומר, שרק דרך זאת היא ישרה.

וזהו פירוש, שצריך ליישר רגליו בעת התפילה. נמצא לפי זה, התפלה, מה שהוא הולך להתפלל לה', היא על חסרון. כי אם אין לו חסרון, אין לו מה לבקש ולהתפלל. ומה הוא החסרון שלי. הוא, שאני רואה, שהמרגלים לא נותנים לי מנוחה, ואני לא רוצה ללכת בדרכיהם. אלא, כשאני רואה, שכל מחשבותי ורצוני הוא רק לתועלת עצמי, ולשם שמים, שאני אוכל משהו לעשות, אני רואה, שאני לא מסוגל לעשות.

נמצא, מה חסר לי עכשיו, שעל זה אני צריך לבקש מה', שהוא יתן לי, הוא רק כלי, הנקרא "רצון". זאת אומרת, שחסר לי חסרון, היינו רצון, שאני ארצה לשמש את המלך, ושזה יהיו כל שאיפותי ומאויי, ולא לדאוג על שאר דברים שאינם נוגעים לענין עבודת ה'.

אבל הסיבה האמיתית שאין האדם משתוקק לשמש את המלך, אין זה נובע משום שהוא לא רוצה לשמש את המלך, אלא, אמר אאמו"ר זצ"ל, הסיבה היא, שאין הוא מאמין שהוא עומד בפני המלך. אבל בו בזמן שהוא מרגיש, שהוא עומד בפני המלך, אז מתבטלת בחירתו, והוא בטל בפני המלך "כנר בפני אבוקה".

נמצא לפי זה, כי עיקר מה שהאדם צריך להשתדל בעבודתו, הוא רק לזכות לבחינת אמונה, היינו שירגיש שיש מציאות ה', כמו שאמרו חז"ל (פרקי אבות) "עין רואה ואוזן שומעת". היינו, היות ששורה הסתר על האדם. ומטרים שיצא מאהבה עצמית, הוא עוד נמצא תחת הצמצום, שנעשה, שעל מקום של קבלה יהיה חושך בלי אור, הנקרא "חלל הפנוי מאור העליון".

ומשום זה הוא מבקש מה', שיאיר עיניו, ושירגיש, כי הוא עומד בפני ה'. וכל זה הוא צריך לא מטעם שרוצה להנות, מזה שעומד לפני ה', אלא הוא רוצה להשפיע לה', ואין ביכולתו לעשות משהו, משום שהוא עוד לא מרגיש את חשיבותו של ה'. אלא אצלו הוא בבחינת "שכינתא בגלותא". היינו, בזמן שעולה במחשבתו לעשות משהו לשם שמים, ולא לחשוב על תועלת עצמו, אז "העולם חושך בעדו", היינו שנדמה לו, כי הוא עכשיו עבר ומת מן העולם.

פירוש, הוא מתחיל להרגיש, כי כל מציאותו מתבטלת, והוא כבר לא עולה בשם. ומשום זה תיכף בתחילת כניסתו למצב הזה, הוא רוצה אז לברוח ממנו, כי הוא מרגיש אז בחינת אי נעימות שהמצב הזה גורם לו. ואין לו האפשרות להמשיך ללכת בדרך הזו. כי האדם מבין, שאם הוא מתחיל ללכת בדרך של "בלתי ה' לבדו", בטח שהוא צריך להרגיש חיים ואושר. ופתאום הוא רואה ההיפך. ובאמת מתעוררת השאלה, מדוע כך הוא.

והתשובה היא, כי במצב הזה, שמרגיש כך, אז הוא יכול להרגיש מהו הפירוש של "שכינתא בעפרא". היינו שהוא מרגיש, שנפל כל כך לשפלות, עד שנשפל ממש עד עפר. ואחר כך, כשהוא יודע כבר מה זה "שכינתא בעפרא", אז הוא יכול להתפלל לה', ולעשות מעשים טובים, בכדי שהקב"ה "יוקים שכינתא מעפרא".

היינו במקום שהרגיש, שהקבלת עול מלכות שמים, היינו לעבוד רק בשביל ה' ולא לתועלת עצמו, הוא טועם טעם עפר, הוא מבקש שהקב"ה יסיר את הסתרתו ממנו, ויזכה לראות, שהשכינה נקראת "ארץ החיים". היינו שדוקא מזה שרוצים לעשות הכל לשם שמים ולא לתועלת עצמו, דוקא מכאן זוכים לחיים אמיתיים, שזה פירוש "ארץ החיים", שמארץ הזאת צומחים חיים לכל. מה שאם כן הארץ של הסטרא אחרא נקראת "ארץ אוכלת יושביה".

ידוע, שענין הקבלה גורם פירוד מהקדושה. ומשום זה "רשעים בחייהם נקראים מתים". מה שאם כן השפעה נקראת "דביקות", כמו שכתוב "ואתם, הדבקים בה' אלקיכם, חיים כלכם היום". זאת אומרת, זה שהאדם רוצה, שהקב"ה יאיר עיניו ויזכה לאמונה, היינו שירגיש בחינת מציאותו יתברך, ואין הפירוש שהוא משתוקק להתענוג, מזה שמרגיש שעומד בפני המלך, אלא הוא משתוקק שהוא לא יהיה בחינת רשע, בזה שלא רוצה לקיים את מצות אהבת ה', והגם שאי אפשר להיות אהבה בלי תענוג, אבל יש ענין בדבר, שאדם רוצה אותה באופן ישר, ובאופן בלתי ישר נמשך דבר אחר.

למשל, אדם רוצה לאהוב את הילדים שלו, הוא מטעם שהוא רוצה לקבל הנאה מזה, הגם שאי אפשר לומר, שהוא אוהב את הדבר ואינו מרגיש בזה תענוג, כי בדבר שאדם מרגיש יסורים, אינו שייך לומר אהבה. רק לפעמים יש, שאנו אומרים, שהם שמחים ביסורים. שזהו מטעם, שעל ידי זה ירויחו משהו. בדומה, שאדם שעושה לעצמו ניתוח בבי"ח, ומשלים להרופא הרבה כסף, איננו אומר שאוהב את זה, אלא שהוא שמח בזה, שעל ידי זה הוא ירויח דבר חשוב, היינו החיים שלו, וכדומה.

אם כן איננו יכולים לומר, שהוא רוצה לאהוב את הילדים שלו ולעבוד בשבילם, כדי שיהיה לו תענוג. אלא זה שהוא רוצה לאהוב, זהו אהבה מצד הטבע, שאין לו שייכות לתענוג. אבל מזה שהוא אוהב אותם, הוא נהנה גם כן. נמצא, שהתענוג שנמשך מאהבת הילדים, זה נמשך באופן בלתי ישר.

כמו כן כשהאדם מבקש מה', שיקרבו ויתן לו את האור האמונה, שירגיש את מציאות ה'. וממילא אז הוא בטל לה'. ובטח שיש לו אז תענוג. אבל לא לזה הוא מתכוון, אלא כנ"ל, כוונתו היא, שהוא רוצה, שהקב"ה יקרב אותו, מחמת שהוא רואה, שהוא רשע, ואינו יכול לעשות שום דבר, רק לתועלת עצמו. אם כן הוא רוצה באמת לצאת מאהבה עצמית.

נמצא, שכוונתו היא לצאת מאהבה עצמית ולא שהוא רוצה לקבל הנאה יותר גדולה. היינו, היות מתענוגים גשמיים אין לו כל כך תענוג, משום זה, כדי שיהיה להרצון לקבל שלו יותר תענוג, זוהי מטרתו, היינו שאהבה עצמית שלו תרויח יותר תענוג, זהו מבוקשו. בטח שלא, אלא ממש להיפך, שהוא רוצה בכלל לצאת מאהבה עצמית.

אבל סיבה הגורמת לו מה שהוא רוצה לבקש מה', שיוציאו אותו מאהבה עצמית, ושיתן לו אור האמונה, אינה אלא היות שהוא יהודי, והוא צריך לקיים תו"מ, משום שה' צוה אותנו לקיים רצונו. והוא רואה, שאין לו שייכות לענין להשפיע לה', אלא כל דאגותיו הן כמו כל הגויים, רק אהבה עצמית. דבר זה נתן לו תנופה, שילך לבקש משהו, שתהיה לו היכולת להיות יהודי, ולא גוי השייך לאומות העולם.

אולם צריך לזכור כנ"ל, שאי אפשר להרגיש את מציאות ה' בלי שהאדם מרגיש תענוג. אבל זהו כנ"ל, היינו התענוג הזה שבא לו, הוא באופן בלתי ישר. היינו, שהוא אינו מתכוון לזה, אלא שזה בא אליו ממילא, משום זה הוא טבעי, שבזמן שמרגיש שעומדים בפני המלך, אז האדם מרגיש את חשיבותו של המלך, ובשיעור זה הוא מתמלא מתענוג.

ובהאמור יוצא, שאי אפשר לומר, שהוא עומד בפני המלך, ומרגיש שהוא רוצה להיבטל להמלך, ויחד עם זה הוא ירגיש אי נעימות, בזה שהוא רוצה להיבטל. אם כן, בזמן שהאדם רואה, אם הוא מתחיל לעבוד בעמ"נ להשפיע, ומרגיש אז, שע"י התבטלותו אל הקב"ה הוא מרגיש אי נעימות, הוא צריך לומר, שזה אינו צורתו של המלך, אלא שבאה אליו הרגשה כזו, כדי לדעת מהו הפירוש "שכינתא בגלותא" או "שכינתא בעפרא".

ואז הוא הזמן המוכשר להתפלל להקב"ה, שיקרב אליו, כי אחרת הוא רואה, שאין שום מציאות בכוחות עצמו להכנס לקדושה. היות שהוא מרגיש, שכל אברי הגוף מתנגדים לשמש להמלך, ולבטל את מציאותו, שכל שאיפותיו יהיו אך ורק לשמש את המלך. ואז הוא נקרא "בעל חסרון", שאין אף אחד בעולם, שיוכל לעזור לו, רק הקב"ה בעצמו הוא יכול לעזור לו.

אבל בענין החסרון יש להבחין בו כמה הבחנות, בכדי שיהיה ראוי למילוי בעת שהאדם מתפלל לה', שיעזור לו:

א) שיש לו דבר שחסר לו, אבל אין הוא מרגיש בחסרונו. דוגמא, איש שהוא בעל משפחה עם שש נפשות, והחברים שלו גרים במשפחה גדולה כמוהו בשלשה חדרים. והוא גר בדירה של שני חדרים. והוא מסתפק במיעוט ואינו מרגיש שחסר לו חדר. וממילא, כשאינו מרגיש חסרונו, אין הוא משתדל לעשות מאמצים והשתדלות, בכדי להשיג עוד חדר. נמצא, על חסרון כזה לא שייך תפלה, וממילא לא שייך עניית תפלה, מטעם הכלל "אין אור בלי כלי, כי אין מילוי בלי חסרון".

ב) שהוא מרגיש בחסרונו, והתחיל להשתדל להשיגם. אבל אחר כמה זמן שהשקיע בכדי למלאות את צרכיו, והוא רואה שאין בידו להשיגם כל כך בקלות, הוא בא לידי יאוש, והתחיל לתרץ את עצמו, שהוא לא מחויב להיות בין חשובי עם, ומספיק לו במה שיש לו. ומטבע של האדם, שהעצלות מסייעת להאדם להצדיק את חוסר יגיעה במדה מרובה. ומשום זה הוא עכשיו במצב של מנוחה, ואין לו שום דאגות, כי הוא לא רוצה עתה שום דבר.

אבל היות שמטרם שבא לכלל יאוש, היה משקיע הרבה יגיעה, בכדי להשיג את מבוקשו. אי לזאת, באות לו כל פעם מחשבות של החסרונות, שהיה מצפה להשיג את מילוי. וכמה שהשקיע כוחות בכדי להשיגם, כאילו המילוי בעצמו מעורר אותו עכשיו, שיחזור להתחיל בעבודה כמלכתחילה.

אז בא האדם לידי מצב, ומבקש מה', שיסיר ממנו את כל המחשבות המעוררות אותו להרגיש חסרון, ולתת עליהם יגיעה. אלא הוא מתפלל לה', שלא יבוא שום חסרון במחשבתו, אלא שכל מה שהוא מצפה עכשיו, שאם ישיג זה, יהיה לו מצב, הנקרא "טוב", הוא שלא ירגיש שום חסרון.

נמצא לפי זה, מהו המילוי שלו, שהוא מצפה לזה, הוא שלא תהיה לו הרגשת חסרון. וזהו כל המילוי שלו, שעל זה הוא מצפה. והוא רוצה עכשיו להנות מאי הרגשת חסרונות, ולא מצפה למילוי חסרונות. אלא כל המילוי הוא, באי הרגשת חסרון. ולזה הוא מצפה עכשיו, שזה יהיה לו מצב הכי טוב בחיים שלו.

זאת אומרת, אם חבירו יבוא אליו וישאל אותו, אם חסר לך משהו, אני אשתדל למלאות את רצונך, אז הוא עונה לו, תאמין לי, שאני נמצא עכשיו במצב, שלא חסר לי כלום, אני רוצה עכשיו רק מנוחה, שלא אדאג על שום דבר, ורק אני מתבייש לומר לך, שזה שאתה באת אלי, בטח שאתה בא בכדי להנות אותי, אבל אני אגיד לך האמת, שגם אתה מפריע לי מהמנוחה, בזה שאני צריך להשתדל ולחשוב מה לדבר עמך. אי לזאת, אני אגיד לך האמת, לך לחיים ולשלום, ותעשה לי טובה, ותגיד לכל החברים שלנו, שלא יבואו לבקר אותי, אם הם רואים שאני לא נמצא בסיבותיכם, מסיבת שכל הטוב שאני מרגיש בהחיים שלי, הוא מנוחה מכל הדאגות.

ובטח כשהאדם מתפלל על חסרון כזה, שהקב"ה ימלא אותו, איך יכול לקבל מילוי על תפלה כזו, שבנויה על יסוד היאוש והעצלות. והוא רוצה שהקב"ה יעזור לו, שתהיה לו היכולת להיות עצל. לכן חסרון כזה אינו עומד למלאות, משום שממילום כאלו העולם לא יבנה. וכל התפלות צריכות להיות רק על בנין ולא להיפך. כי אנו צריכים להתפלל על תיקון העולם, ומעצלות לא יהיה שום בנין.

ג) שמרגיש חסרונו, וכל המחשבות של עצלות ויאוש אינם יכולים למלאות חסרונו. ומשום זה הוא משתדל למצוא עצות, איך להשיג את מבוקשו. ונמצא, שהוא מתפלל לה' על המילוי חסרונו, הוא מטעם שהוא רוצה בבנין העולם. הוא רואה, שבהמצב שבו הוא נמצא, הוא גם כן בונה. אלא כל הבנינים שהוא בונה, הם דומים לילדים קטנים, שמשחקים ובונים בנינים מקוביות, ואח"כ מפזרים אותם, ואח"כ בונים עוד פעם. ומכל הבניה יש להם הנאה.

כמו כן הוא מסתכל על החיים הגשמיים. היינו, כמו שהמשחקים שהילדים בונים, לא יהיו בנין העולם, כמו כן מהתענוגים הגשמיים לא יהיה בנין העולם, שבטח נברא על איזו מטרה, ולא נברא העולם עבור ילדים קטנים. אם כן איך הוא יכול להסכים להישאר בחברתם של ילדים קטנים.

והגם שהילדים צוחקים ממנו, שהוא לא רוצה לשחק עמהם, והם לא מבינים אותו. מדוע. הם חושבים עליו, בטח אין לו חוש החיים, ולא יודע שהחיים, שבו אנו נמצאים, ניתן להנות. והוא אינו מן הישוב עולם, אלא כאילו הוא רוצה להפרש מהחיים, וללכת להמדבר לחיות כמו חיות המדבר.

אבל הוא לא יכול לענות להם שום דבר, כי אין לו שפה משותפת עמהם. אולם בין כה וכה הוא סובל על חסרונו, מה שהוא רוצה לזכות לחיים רוחניים. ובהאמור יוצא, שרק בהבחן ג' של חסרון, שייך לומר, שתפלתו היא נקראת תפלה, משום שהוא דורש מילוי, שיוכל לתקן העולם, שיהיו היכולת לקבל מטרת הבריאה, שהיא להטיב לנבראיו. והוא מאמין, שכל ההסתר וההעלם שישנו בעולם, הוא מסיבת, שאין לנו הכלים המתאימים לשפע אלקות, שהוא כלי דהשפעה.

ומשום זה הוא מבקש מה', שיתן לו הכלים דהשפעה. וזה יכולים להשיג ע"י שמרגישים את גדלות וחשיבות של המלך. מה שאם כן כשהשכינתא בגלותא, וכשטועמים טעם עפר בעבודה דלהשפיע, איך יכולים להמשיך בעבודה זו. לכן תפלה כעין זה מתקבלת.

ובהאמור נוכל לפרש את דברי הזה"ק, מה ששאלנו, מהי הכוונה, בזה שאומרים, שצריך לכסות את הראש ולסגור את העיניים, כמו שעומד בפני המלך. ידוע, שראש נקרא השכל של האדם. וכמו כן העיניים נקראים בחינת השכל, כמו שכתוב עיני העדה, שפירושו חכמי העדה.

וענין כסוי וסגירה פירושו, שלא להסתכל על השכל, מה שהשכל אומר לו. שפירושו, כשהאדם עומד בתפלה, הוא צריך להאמין, כאילו הוא עומד בפני המלך. והגם שהוא לא מרגיש את המלך, הוא צריך להתפלל, שהקב"ה יתן לו כח אמונה, שירגיש שהוא עומד בפני המלך. זאת אומרת, שהוא רוצה כח אמונה, שיהא דומה ממש לבחינת ידיעה, היינו שהגוף יתפעל מהאמונה, שהוא מאמין, כאילו הוא היה רואה את המלך, והוא היה מתפעל מהמלך, לאמונה כזו הוא מתפלל.

וזה ענין שאומר, שאסור לפתוח את העיניים בעת התפלה, מטעם שאסור להסתכל בהשכינה. ושואל הזה"ק, ואיך יכול להסתכל בהשכינה. ומשיב, אלא לדעת, אשר ודאי השכינה עומדת לפניו בשעת תפלתו, ועל כן אסור לו לפתוח עיניו.

ושאלנו, מהי התשובה. אלא הענין הוא כנ"ל, שהאמונה, שהאדם מאמין, צריכה להיות בדיוק כאילו הוא רואה את השכינה, אחרת, היינו אם לא הגיעה האמונה שלו לדרגה כזו, אין היא נקראת "אמונה אמיתית". ולאמונה כזאת האדם צריך להתפלל, היינו שהאמונה צריכה לפעול בו כאילו הוא רואה הכל בעיניים.

רבי ברוך שלום הלוי אשלג זצוק"ל

מהו מצות, שאדם דש בעקביו

מאמר ל"ג, תשמ"ו

בפרשת עקב כתוב "והיה עקב תשמעון, ושמרתם ועשיתם אתם, ושמר ה' אלקיך לך את הברית ואת החסד, אשר נשבע לאבותיך". ופירוש רש"י "והיה עקב תשמעון, אם מצות קלות, שאדם דש בעקביו תשמעון ושמר ה', ישמור הבטחתו", עד כאן לשונו.

ויש להבין את התנאי הזה שהתנה ה'. היינו, שאם תשמעון את מצות קלות, אני אקיים ההבטחות שהבטיח להאבות, אחרת לא יכול לקיים. כי בטח התנאים, מה שה' רוצה, אינם דומים למלך בשר ודם, שהתנאים שהוא הציג הם לטובת הנותן, ובודאי כאן הם לטובת הנבראים, היינו אחרת הם לא יכולים לקבל את הבטחתו. אם כן יש להבין, מהו התנאי של מצות קלות.

ובכדי להבין את התנאי, צריכים קודם כל להבין, מהי ההבטחה שהקב"ה הבטיח להאבות. ובטח אין הכוונה על גשמיות, שבודאי ההבטחה היתה, שה' יתן לעם ישראל, שיזכו למטרת הבריאה, הנקראת "להטיב לנבראיו", שהוא, שהנשמות ישיגו את שורש נשמתם, הנבחן לה' חלקי נשמה, הנקראים נרנח"י.

ובכדי שהנשמות ישיגו את המוכן להם לקבל, ויחד עם קבלת הטוב והעונג לא ירגישו עם הקבלה זו ענין של נהמא דכסופא, ניתן לנו את העבודה, הנקראת "עבודה דלהשפיע". זאת אומרת, שקודם כל מוכרח האדם להרגיל עצמו בעבודה זו. ובכדי שיהיה מקום בחירה, היינו שיהיה בידו לבחור, על איזו כוונה הוא מקיים תו"מ, היה מוכרח להיות צמצום והסתר, שאז יש מקום בחירה.

אבל אם היה מגולה התענוג, היה מוכרח לקיים תו"מ על מנת לקבל. ומה שהיה עושה, היה הכל בכדי למלאות את אהבה עצמית שלו, מסיבת, היות שאי אפשר לומר, שהוא עושה הכל בעמ"נ להשפיע. היות שבזמן שיש גילוי אור, התענוג הוא יותר גדול מכל תענוגי הגשמיים.

ובגשמיות אנו רואים כלל, כל שהתענוג קטן ביותר, וכדי לוותר על התענוג, גם העבודה יותר קטנה. והיות שאי אפשר לומר, שהתענוג שהוא מקבל, כל כוונתו הוא רק להשפיע, אם לא יכול לוותר עליו. היינו שהוא צריך להיות בטוח בעצמו, אם הוא לא יכול לכוון בעמ"נ להשפיע, הוא מוכן לוותר על התענוג. אי לזאת, ככל שהתענוג קטן ביותר, יותר קל לוותר עליו.

ומשום זה ניתן לנו הסתרה על הטעם של תו"מ. וניתן לנו טעם בתענוגים גשמיים. וצריכים להאמין בדברי הזה"ק, שכל הנאה והתענוג, הנמצאים בדברים גשמיים, הוא רק נהירו דקיק, שפירושו אור דק מאוד בערך אור התענוג, המלוּבש בתו"מ. ומשום זה יש מציאות, שהאדם יעשה תרגילים על תענוגים גשמיים, ואח"כ הוא יכול כבר לצאת מבחינת הצמצום וההסתר בשיעור מה, שהוא כבר יש לו מציאות של בחירה, היינו לומר, שהוא מקבל את הנאה והתענוג הזה רק מטעם שהוא רוצה להשפיע.

ואח"כ, אם הוא עומד בנסיון, ומקבל הבחינה הקטנה שהשיג בעבודת ה', נותנים לו מדרגה יותר גדולה, לכוון עליה בעל מנת להשפיע. וכן הוא הולך מדרגה לדרגה, עד שמשיג כל בחינת הנרנח"י שלו משורש נשמתו. וענין נרנח"י, שהאדם משיג, זהו בחינת תרי"ג אורחין דאורייתא, שהם תרי"ג מצות

שבתורה וז' מצות דרבנן, שבגמטריא תר"ך שמות, שזה ניתן לאדם להשיג.

- ועיין בספר "פרי חכם" (חלק ב' דף ס"ה) וזה לשונו "וזה שכתוב ב"עץ חיים", שלא נבראו העולמות אלא לגלות שמותיו של הקב"ה. עיין שם הכתוב ותבין. והנך רואה, כיון שירדה הנשמה להתלבש בחומר מטונף הזה, לא יכלה עוד לשוב ולהתדבק בשרשה, בבחינת עולמה עצמה. כמו שהיתה בשורשה, קודם ביאתה לעולם הזה. אלא היא מחויבת להגדיל קומתה תר"ך פעמים, כמו שהיתה מלפנים בשורש, שהוא סוד כל השלימות, כל הנרנח"י עד היחידה, שעל כן נקראת היחידה בשם כתר, לרמז על מספר תר"ך, הנ"ל".

- ובהאמור, אנו יכולים לראות, מהי ההבטחה שהבטיח הקב"ה לאבות, ואיך אפשר להשיג כל כך שלימות. והשאלה היא נשאלת מצד ב' אופנים:

- א) הצורך לשלימות הגדולה כזו, כי ידוע, "כי אין אור בלי כלי, היינו אין מילוי בלי חסרון", אם כן מתעוררת השאלה, איך נוכל לקבל הרגשה כזו, שחסר לנו להשיג את הנרנח"י. ולפי מה שהסברנו, שכל התענוגים הגשמיים, שכל העולם רצים אחריהם, אין זה יותר מניצוץ דק מאוד בערך התענוג שיש בקדושה, ובטח כשהאדם יזכה לקבל אפילו הארה קטנה דקדושה, הוא ירגיש בזה סיפוק גדול. ומי יגיד לו, שהוא עדיין בעל חסרון, עד שהוא צריך להשיג בחינת אור היחידה, אחרת עדיין הוא עוד לא נבחן שבא לשלימותו, ומי יודיע לו את זה.

- ב) איך האדם יהיה ביכולתו להתגבר על התענוגים כל כך גדולים, ולומר, אם איננו יכול לכוון את קבלת תענוגים האלו לשם שמים, אני מוותר על התענוגים. מאיפה הוא יקבל כוחות כאלו. הלא אנו רואים, אפילו בתענוגים גשמיים, שאמרנו, שהם רק נהירו דקיק, שהם ניצוצין, שנפלו לתוך הקליפות, איך שקשה עליהם להתגבר, ולומר, שהוא מוותר על התענוגים האלו, אם לא יכול לכוון בעמ"נ להשפיע. והיות בתענוגים גשמיים, אנו רואים, שהם מתחלקים לתענוגים גדולים ולקטנים, ומכל שכן ברוחניות, שיש הרבה מדרגות והרבה הבחנות, אם כן מתעוררת השאלה, מאין יקח האדם כל כך כוחות גדולים על התגברות.

• ובכדי להבין ב' השאלות הנ"ל:

• א) מאין יקח הצורך לגדלות.

- ב) מאין יקח כח להתגבר על ויתור התענוגים, בכדי שיהיה בטוח בזה, שמה שהוא לוקח את התענוגים, הוא רק בכדי להשפיע נחת רוח ליוצרו,

- נקדים מה שאמרו חז"ל (קדושין ל') וזה לשונם "ואמר ר' שמעון בן לוי, יצרו של אדם מתגבר עליו בכל יום ומבקש להמיתו, שנאמר, צופה רשע לצדיק ומבקש להמיתו, ואלמלא הקב"ה עוזרו אין יכול לו, שנאמר, אלקים לא יעזבנו בידו".

• ושאלנו, שכאן קשה בשתים:

- א) אם נתנו לאדם יצר הרע, למה אין בכוחו של אדם להתגבר עליו, אלא הקב"ה עוזרו. הלא בחירה משמע, שיש בידו של אדם להתגבר. וכאן משמע, שאין לאדם בחירה, שיוכל להתגבר, אלא רק בעזרת ה'. ובכוחות עצמו אין יכול לו. נשאלת השאלה, מדוע לא נתן הקב"ה לאדם כח, שכן יוכל להתגבר עליו.

ב) אם אין בכוחו של אדם להתגבר, מדוע כתוב "שהקב"ה עוזרו". היינו שהאדם מוכרח להתחיל בהתגברות, ורואה שאינו יכול להתגבר, אז הקב"ה נותן לו העזרה. ומדוע אין הקב"ה נותן לו את העזרה תיכף כשבא אליו היצה"ר. כי מה מוסיף לנו זה, מה שהאדם מתחיל בהעבודה. כי בין כך ובין כך אין בכוחו של אדם להתגבר.

אם כן מדוע הקב"ה צריך לחכות עד שיתחיל האדם בעבודה, ואח"כ באה העזרה. ומה היא • התועלת מאיבוד זמן, היינו בזה שהקב"ה מחכה עד שהאדם יתחיל בעבודה. וכי מי הוא מרויח מאיבוד זמן זה. הלא תיכף כשבא היצה"ר לאדם, היה צריך הקב"ה לתת העזרה, מטרם שהאדם מתחיל בעבודה. ולמה לו לחכות עד שהאדם יתחיל בעבודה, ואח"כ יתן לו הקב"ה את העזרה.

אלא הענין הוא, כמו שדברנו במאמרים הקודמים, שענין הצמצום וההסתר היה לתיקון העולם. אחרת לא היתה יכולה להיות שום מציאות, שהאדם תהיה לו היכולת אפילו להתחיל בעבודה דלהתגברות על אהבה עצמית. כי האדם מצד הטבע, שולט בו ענין הרצון לקבל, שזהו עיקר קוטבה של הבריאה. ומה שבא אח"כ, הוא רק תיקון, לתקן את הרצון לקבל.

נמצא, שהרצון לקבל הוא העיקר. ושאר דברים הבאים אח"כ, הם רק לתקן אותו. נמצא, שהרצון לקבל נשאר, אלא נתוספים עליו תיקונים. אבל מי הוא המקבל כל התיקונים. ודאי אינו אלא הרצון לקבל.

ידוע, שאפילו מה שאנו אומרים, שיש מדרגה שרצונה היא ברצון להשפיע, גם כן הפירוש, שהרצון לקבל, שישנו בהמדרגה, היא לא משמשת עם הרצון לקבל שלה, אלא היא מתגברת על רצונה ועוסקת ברצון להשפיע. נמצא לפי זה, התיקונים, מה שהאדם צריך לעשות, הם רק על כלי קבלה שלו, היינו לתת עליה כוונה בעל מנת להשפיע. והיות שכל שהתענוג גדול ביותר, קשה לוותר עליו, ולומר, אם הוא לא יכול לכוון בעמ"נ להשפיע, הוא לא רוצה לקבל את התענוג.

• לכן יש כאן לתקן ב' דברים:

א) עביות. היינו, רצון לקבל, שלא יהיה גדול יותר מדי. היינו, שאין באפשרותו של התחתון להתגבר. לכן מוכרחים לתת לו תאוה יותר קטנה. ואח"כ, שרואים, שיכול להתגבר על תענוג קטן, נותנים לו תענוג יותר גדול. ואם רואים, שיכול להתגבר על זה התענוג, נותנים לו יותר גדול, וכו'. אבל איך מסדרים את זה.

אי לזאת, נתנו לאדם את העבודה בבחינת אמונה למעלה מהדעת. והעבודה זו היא קלה בעיני האדם. זהו מלשון "קלת דעת". זאת אומרת, שאין האדם מכבד את העבודה זו, ונחשב אצל האדם הזמן, שהוא צריך לשמש עם האמונה, מצב של שפלות. היינו, שהוא מבין, שעבודה זו מתאימה לנשים ולילדים ולא לבעלי שכל, ולבעלי חריפי מוח.

מה שאם כן הם צריכים להבין את כל מה שהם רואים, מה שמתרחש בעולם, יהיה לפי טעמים ורוחם. ומה שהם צריכים לעשות משהו, אם הם לא רואים, שזה לא לטובתם, איך הם יכולים להסכים לעשות מעשים, שמתאימים לאנשים טפשים, היינו לאנשים שאין להם חוש הבקורת לא על מחשבותיהם ולא על מעשיהם.

ומשום זה הם משתדלים תמיד לא להכנס בענינים כאלו. ואם לפעמים שבאים להם להכנס בעבודה שלמעלה מהדעת מטעם שאין לו ברירה, הלא הדעת הוא ממנו והלאה, אבל הוא משתוקק כל הזמן, מתי אני אוכל להשתחרר ממצבים כאלו, הלא איננו מתאים לנו לחיות באויר, שאין השכל מבין כל דבר שהוא עושה, שיהיה בזה צורך, למה שהוא רוצה להגיע, הוא רוצה להגיע לדרגה, שיהיה מורס מעם.

שהוא מסתכל על הכלל, איך שהם עוסקים בתו"מ בלי שום בקורת, הוא אומר עליהם, שזהו, שיכולים לקיים הכל בהתלהבות, ולדקדק בכל פרטיה ודקדוקיה, הוא מחוסר חוש הבקורת. לכן הם מסוגלים ללכת כך בעיניים עצומות. זאת אומרת, אם היה להם קצת שכל, אז הם היו גם כן כמוני. היינו, שאני מקיים תו"מ, אבל אני רואה, שעבודה זו לא מתאימה לי, אבל אין ברירה, אחרת אני, שאין לי שום •קשר עם יהדות, ומשום זה הכל אצלי בכפיה ובלי רצון.

ומשום זה, כל זמן שאני שוכח, שאני הולך למעלה מהדעת, אני מסוגל לעשות הכל כמו הכלל. אבל • בזמן שבאות לי המחשבות, על איזה בסיס נבנתה כל היהדות שלי, ואני צריך לענות להגוף שלי, שזהו רק על בחינת "תולה ארץ על בלימה", הוא לא יכול להתגבר ולומר, שעיקר בסיס היהדות נבנה דוקא על בחינת אמונה למעלה מהדעת. ודוקא עכשיו אני יכול לקיים את מצות אמונה, מטעם כי עכשיו הוא •רואה, שאין לו שום בסיס. אבל בדרך כלל האדם נופל ורובץ תחת משאו של השאלות האלו.

שבאמת זוהי שאלת פרעה מלך מצרים, שאמר "מי ה' אשר אשמע בקולו". ומשום זה אומר האדם, • שהדרך של האמונה, שנתן ה', שנעבוד על דרך זו, הדרך הזו לא תצליח לעולם. ואם הקב"ה היה שומע בקולו, היה צריך לתת שנעבוד על בסיס של ידיעה ולא אמונה. ובטח שהיו מתוספים הרבה אנשים, שיקיימו תו"מ. מה שאם כן בדרך זו של אמונה, יש הרבה אנשים, אפילו שהתחילו בעבודה זו, אז הם •בורחים מהמערכה.

ואאמו"ר זצ"ל אמר, זה שהבורא יתברך בחר שנלך בדרך האמונה, אינו מטעם שהאדם הוא בנחות •דרגה, לכן אי אפשר לו לנהג אותו, אלא בדרך האמונה. אלא שהיא דרך המוצלחת ביותר. לכן בחר ה' בדרך זה, שיקבלו עליהם את סדר העבודה שלהם, שעל ידי זה תהיה להם היכולת, שיוכלו להגיע להמטרה, הנקרא "להטיב לנבראיו", שהנבראים יקבלו טוב ועונג, וגם יהיו בתכלית הדביקות, היינו •בהשתוות ה'. והגם שהנבראים לא מבינים את זה, אבל זהו האמת.

ובהאמור יוצא, שהגם שענין האמונה הוא דבר השפל וקל, שענין קלות פירשנו מלשון "קלות דעת", •היינו שלא מחשיבים אותה, מכל מקום היא הדרך שעליה יכולים להצליח להגיע להמטרה.

ובזה נבין מה שפרש רש"י "אם מצות קלות, שאדם דש בעקביו, תשמעון", היינו כוונתו אל בחינת •אמונה, שהאדם דש בעקביו, על זה תשמעון, אז יהיה לכם כלים, שתוכלו להגיע להמטרה.

וזוהו שפרש רש"י "ושמר ישמור הבטחתו". זאת אומרת, שהתנאי שהתנה, אינו מטעם שהוא •לטובת הבורא, כדרך בשר ודם, שנותן משהו על תנאים, שהוא לטובת הנותן. מה שאין כן לגבי הבורא, שהתנאים, אם תשמור מצות קלות, כוונתו לטובת האדם, שדוקא על ידי זה האדם יכול להגיע •לשלימות, ויזכה למה שמוכן לו מצד מחשבת הבריאה.

• ובהאמור נבאר מה ששאלנו:

(א) מדוע הקב"ה לא נותן עזרה לאדם, בזמן שהיצה"ר מתגבר עליו, אלא הוא מחכה עד שהאדם •יתחיל בעבודה דהתגברות, ואח"כ הוא נותן לו את עזרתו, כמו שאמרו חז"ל "אלמלא אין הקב"ה עוזרו". וזה הוא כדוגמא, שאדם סוחב איזה משא כבד ואין לו כח לסחוב. אז האדם מבקש עזרה, ואז באים אנשים ועוזרים לו. מה שאין כן כשאינו מבקש עזרה, אין אף אחד יבוא לעזרתו. זה שייך לומר בין אדם לחבירו. אבל אצל הקב"ה, למה לו לחכות עד שהאדם יתחיל בעבודה ויצעוק לה' שיעזור לו, בו •בזמן שה' יודע, שאינו מסוגל לבד לנצח את היצה"ר, מטעם שהקב"ה לא נתן כח הזה לאדם.

(ב) ומה הוא הטעם, שלא נתן לו הקב"ה את הכח, שיוכל להתגבר בעצמו, אלא כאילו אמר לו, אני •

נתתי לך בחירה לנצח את היצה"ר. בטח צריכים לומר, שה' נתן לו הכח להתגבר על הרע. ויחד עם זה •אומרים, שבלי עזרת ה' אין האדם מסוגל לנצח אותו. אם כן הם שני דברים מנוגדים זה את זה.

•וב' שאלות האלו נבין עם ב' שאלות ששאלנו:

א) כשהאדם יזכה למדרגה הכי קטנה ברוחניות, הוא מרגיש בזה יותר תענוג מכל תענוגים • הגשמיים, כנ"ל בדברי האר"י ז"ל, שכל מה שאנו מוצאים טעם גדול בתענוגים הגשמיים, שאחרי תענוגים האלה אנו רואים, שכל העולם רצים אחריהם, ומקבלים מהם סיפוק בחיים, וכל התענוג שנמצא בהם נמשך מקדושה, שע"י שבירת הכלים וחטא של אדם הראשון בעץ הדעת, נפלו ניצוצין קדישין לתוך הקליפות. והאור הזה מכונה בזה"ק בשם "נהיר דקיק", שירד להחיות הקליפות. ומזה נמשך כל התענוגים הגשמיים כנ"ל. ודרגה הכי קטנה ברוחניות, שהיא קדושה, ששם עצם האור, בטח •שיקח סיפוק מזה, ולא יהיה לו שום צורך לגדלות. אם כן מי יגיד לו שהוא צריך גדלות.

ב) ומאין יקח כוחות כל כך גדולים, שתהיה ביכולתו לקבל את התענוגים הגדולים בעמ"נ להשפיע, •אחרת הוא יהיה מוכן לוותר עליהם.

ובהאמור, היות "שאין אור בלי כלי, היינו, אין מילוי בלי חסרון". ומשום זה מוכרח האדם להתחיל •בעבודה. וכשהוא רוצה להתגבר על היצה"ר ואינו יכול, אז הוא נעשה בעל חסרון. וכשרואה, שאין הוא מסוגל להתגבר, אז הוא מבקש עזרה מה', אז הקב"ה יכול לתת מילוי, היות שכבר יש לו כלי לקבל •מילוי.

והטעם שהקב"ה לא נתן לו כח להתגבר בעצמו הוא, היות שהאדם, כשיש איזה מילוי, אז הוא •מסתפק במה שיש לו. נמצא, שאין להאדם צורך לזכות בנרנח"י של הנשמה, ועל ידי זה שהקב"ה עוזרו, הוא כמו שכתוב בזה"ק "הבא לטהר מסייעין אותו. ושואל, במה מסייעין אותו. ומשיב, בנשמתא •קדישא. וזכה, נותנים לו נפש. וזכה יתיר, נותנים לו רוח".

נמצא, שעל ידי זה שמקבל סיוע מלמעלה, הוא הגורם שיהיה לו צורך להמשיך את הנרנח"י שלו. •היינו, שכל פעם שהוא רוצה להתגבר על הרע שלו ואינו יכול, אז הקב"ה עוזרו עם נשמתא קדישא. מה שאין כן אם האדם היה יכול להתגבר בעצמו, מאיפה היה לו רצון וצורך לבקש מה', שיתן לו איזו דרגה •יותר גבוהה ממה שיש לו.

מה שאם כן עכשיו, שהוא מבקש מה', שיתן לו עזרה, אין הוא מבקש מדרגות, אלא פשוט הוא •מבקש מה', שלא יהיה תחת שליטת הרע. נמצא, מה שהאדם רוצה שה' יעזור לו, שיהיה לו הכח לכוון בעמ"נ להשפיע, ולא יהיה ברשות הסטרא אחרא, רק שהוא רוצה להיות ברשות הקדושה, שפירושו, שכל חשקו יהיה אך ורק להשפיע לה', ורק זה חסר לו, ולא שום מדרגות גבוהות, אלא פשוט בתכלית הפשיטות להיות עובד ה' ולא עובד את עצמו, אבל הכח הזה שהוא מבקש מה', וכשה' עוזר לו, אומר •הזה"ק, הוא ע"י סיוע של נשמתא קדישא. וכל סיוע וסיוע הוא ע"י נשמה, שה' נותן לו. לכן על ידי זה הוא הולך מדרגה לדרגה, עד ששיג את השלימות של הנשמה, הנקראת נרנח"י.

ובזה מובן מה שאמרו חז"ל "יצרו של אדם מתגבר בכל יום". ומתעוררת השאלה, ובשביל מה צריך •להיות התגברות של היצה"ר בכל יום, אם כבר קבל סיוע מה' ונצח אותו. בשביל מה הוא צריך לבוא •עוד הפעם להאדם, ולא יזו תועלת הוא בא בכל יום.

ובהאמור מובן, שהיות שע"י העזרה שמקבל מה', הוא מקבל בחינת נשמה, נמצא שבכל התגברות, •שהאדם רוצה להתגבר ולהיות יותר זך, הוא מקבל על ידי זה בחינת נשמה. לכן ההתגברויות האלו הם

• הגורמים שהאדם יכול להשיג את בחינת נרנח"י של נשמתו.

- ושאלה הב', מאיפה הוא יקח כח התגברות, זהו לא מכוחות עצמו, אלא זהו העזרה שנותן ה',
- שיוכל להתגבר עליו. נמצא, שע"י דבר אחד יש תיקון לבי דברים.

רבי ברוך שלום הלוי אשלג זצוק"ל

ענין שופטים ושוטרים

מאמר ל"ד, תשמ"ו

הנה הכתוב אומר "שופטים ושוטרים תיתן לך בכל שעריך, אשר ה' אלקיך נתן לך". ולהבין את הנ"ל לפי הכלל, שהתורה היא נצחיות ונוהגת בכל הדורות, אם כן יש לפרש את הפסוק הנ"ל גם בדורנו אנו. ומשום זה כל מילה ומילה צריכה ביאור בפני עצמה:

(א) מהו שופטים.

(ב) מהו שוטרים.

(ג) "תיתן לך" הוא לשון יחיד. היינו, שכל יחיד ויחיד צריך לתת שופטים ושוטרים. היתכן שכל יחיד צריך לעשות כך.

(ד) "בכל שעריך". אז צריכים להבין, מה שייך לומר בדורנו "שער". ועוד, מה מרמז "בכל שעריך", שמשמע, אם רק נמצא שער, תיכף צריכים להשתדל לתת שם שופטים ושוטרים.

(ה) בעיקר, מה מרמז לנו במה שאומר "אשר ה' אלקיך נתן לך". מה בא זה לרמז. וכי חס ושלום יש מי שהוא אחר, שנותן לעם ישראל חוץ מהקב"ה.

ובכדי להבין את הנ"ל, צריכים להקדים מקודם את מה שדברנו במאמרים הקודמים:

(א) מטרת הבריאה מצד הבורא.

(ב) מטרת עבודתינו בקיום תורה ומצות. היינו לאיזו דרגה אנו צריכים להגיע בסגולת קיום תו"מ.

ידוע שמטרת הבריאה היא להטיב לנבראיו. היינו שהנבראים יקבלו ממנו יתברך את הטוב והעונג כפי יכולתו יתברך, בלי שום הגבלות. אלא מטעם שהוא רצה, שיהיו שלימות פעולותיו, היינו שלא יהיה נהמא דכסופא, נעשה צמצום והסתר. היינו שאין שום גילוי אור בכלים שהם בעמ"נ לקבל. אלא רק לאחר שהכלי, הנקרא "רצון לקבל", קיבל תיקון "בעמ"נ להשפיע", אז לפי שיעור שיכול לכוון בעמ"נ להשפיע, בשיעור זה מתגלה השפע. ומטרים זה הם רואים את ההיפך מהגלוי, רק מרגישים העלם והסתר.

נמצא לפי זה, שכאן, היינו לאחר שנעשה הצמצום, אז מתחלת עבודת התחתונים, שהמטרה צריכה להיות, שכל מחשבותינו ומעשינו צריכים להיות רק על כוונה אחת, שהיא בעמ"נ להשפיע.

אולם מתעוררת השאלה, איך אפשר שתהיה מציאות כזו. היינו לאחר שאדם מצד הלידה בסוד "עייר פרא אדם יולד", מאין הוא יכול לקבל כוחות, שתהיה לו אפשרות לצאת מהטבע שבו הוא נברא.

ולצורך זה ניתן לנו עבודה בקיום תו"מ. היינו שהאדם צריך לכוון בעת עשייתו בקיום תו"מ, שזה יביא לו כח שיכול להסכים, שיהפוך עכשיו את כל תשוקותיו ומאווייו, שיהיו אך ורק, איך ובמה הוא יכול להשפיע נחת רוח ליוצרו.

ובמקום שמטרים שנכנס לעבודה דלהשפיע, היה חשוב, שענין זה, מה שהוא מקיים תו"מ, יביא לו הצלחה וברכה, שיוכל להנות את גופו, היינו שבזכות שמירת תו"מ יהיה אז להגוף עוה"ז ועוה"ב, וזה היה הבסיס שלו, שעל הבסיס הזה בנה לעצמו יסוד, שהיסוד הזה יהיה אצלו הסיבה המחייבו לקיים את התו"מ בכל פרטיה ודקדוקיה, והיה לו כח להתגבר על העצלות שבגופו, ולהתגבר בכדי להשיג את השכר.

כדוגמת אנשים שעובדים עבודה בגשמיות כדי להרויח לחמם, שגם לעבוד עבודה גשמית הגוף מתנגד, היות שהגוף בוחר יותר במנוחה. אבל השכר הגשמי, מה שהוא רואה, שזהו לטובת גופו, יש לו כח התגברות. כמו כן בזמן שהתמורה של העבודה היא שכר לצורך גופו של אדם, גם כן יש לו כח התגברות על כל המכשולים העומדים נגדו. היות שהשכר, למה שהוא מקווה, אין זה רק לצורכי עצמו, ועל זה אין הגוף מתנגד.

היינו, הגם שהגוף נהנה מהמנוחה, אבל כשאומרים להגוף, תוותר על תענוג המנוחה שלך, ויהיה לך תענוג באופן, שהתענוג מה שאתה תקבל ע"י העבודה, הוא תענוג יותר גדול מהמנוחה, או שהתענוג מה שאתה תקבל ע"י ויתור המנוחה, הוא תענוג שיותר נחוץ לך מתענוג שאתה מוציא במנוחה, כי ע"י התענוגים האלה אתה תוכל להתקיים בעולם, אחרת אין לך זכות קיום - על כל אלה ענינים יש כוחות בהגוף שיוכל להתגבר ולוותר על תענוגים קטנים, בכדי להשיג יותר שכר מכפי עבודתו. היינו, שהשכר משלם לו על כל הוויתורים, שהוא דורש מגופו שיוותר, בכדי להיות לו יותר טוב, מכפי שהוא מרגיש עכשיו, מטרים ויתר על התענוגים.

מה שאם כן בזמן שאומרים להגוף, תעבוד עבודה של השפעה, היינו שע"י קיום תו"מ הוא יזכה להנות להבורא. זאת אומרת, שאומרים לאדם, תוותר על אהבה עצמית שלך. ומה תהיה התמורה, שהקב"ה יהנה מהעבודה של קיום תו"מ. אז תיכף בא הגוף ושואל טענת "מי ומה". היינו, מה אני ארויח בזה שהקב"ה יהנה מעבודה שלי. וכי איך אפשר לעבוד בלי שכר. וזו טענת של "מי", שלא רוצה לעבוד. הלא הגוף אומר, אני מוכן לעבוד כמו כולם, אבל לא על תנאים כאלו. היינו שאני אוותר על אהבה עצמית שלי, ואני אעשה הכל בכדי שהקב"ה יהנה, ומה יהיה הרווח שלי מעבודה זאת.

וכשהאדם מתגבר על כל הטענות של הגוף, והוא חושב שכבר יש בידו כח להתגבר נגד טבע הגוף, היינו שיש לו עכשיו הרגשה, שיוכל לרכז כל מחשבותיו רק בעמ"נ להשפיע, פתאום בא אליו הגוף עם טענות חדשות, נכון מצדך שאתה רוצה לעבוד לשם שמים, ולא כדרך הנהוג שהכלל עובדים בעמ"נ לקבל שכר. אבל זה היה טוב, אם לאחר שהשקעת זמן מסויים אתה קבלת כח מלמעלה, שאתה יכול ללכת בדרך של השפעה. אבל אתה רואה, שכבר נתת הרבה יגיעה, ולא זאת כמלוא נימא. אם כן אתה רואה בעצמך, שאתה לא מסוגל ללכת בדרך זו. אי לזאת חבל על היגיעה שלך, שאתה מתייגע בחינם. אם כן לך לך מדרך זו, תברח מהמערכה.

ואם האדם מתגבר על כל אלה הטענות של הגוף, בא הגוף ומגלה לו דברים חדשים, שעל זה כבר אין להאדם לענות לו שום תשובה. ובזה הוא רוצה לנתק אותנו מכל העבודה שלו. הגוף אומר לו, ידוע שאדם מתחיל ללמוד איזה חכמה, כל פעם הוא מתחיל להתקדם. אם הוא בעל כשרון, מתקדם יותר מהר, ואם הוא פחות בעל כשרון, מתקדם באיטיות. ובזמן שהאדם רואה, שהוא לא מתקדם כלום בחכמה, אז אומרים לו, החכמה הזאת היא לא בשבילך, אלא אתה צריך ללכת וללמוד איזה מקצוע, ואין אתה מוכשר ללמוד חכמות. וענין זה אנו רואים, שנהוג בעולם, וזהו מתקבל על הדעת.

וכאן טוען הגוף, הלא אתה רואה לפי היגיעה שהשקעת בעבודה דלהשפיע, ואתה רואה, לא די שלא הלכת קדימה אף שעל וצעד אחד, אלא להיפך. זאת אומרת, שמטרם שהתחיל בעבודה דלהשפיע, הוא לא היה כל כך משוקע באהבה עצמית. מה שאם כן עכשיו, לאחר שהשקיע עבודה, בכדי להתגבר על אהבה עצמית, הוא קבל יותר חשק, והוא מרגיש שהוא עכשיו יותר משוקע באהבה עצמית.

נמצא, שיש כאן בעבודה זו, שרואים שהולכים אחורה ולא קדימה. והוא רואה את זה בבחינת ידיעה והרגשה ממש. היינו, שעכשיו, במקום שמטרם שהתחיל בהתגברות על אהבה עצמית, הוא חשב, שדבר זה הוא דבר קטן, היינו לוותר על אהבה עצמית בכדי לזכות לרוחניות. כי תמיד היתה מחשבתו, איך אני יכול למצוא דרך, שאני אוכל ללכת בה, ושאני אשיג על ידה קצת רוחניות. אבל אף פעם לא חשב, שיש לדאוג, איך לצאת מאהבה עצמית, שבטח שזה דבר שלא כדאי לחשוב על זה. אלא כל הדאגות היו, למצוא את הדרך הנכונה, המובילה את האדם להכנס בהיכל המלך, ולזכות להמטרה שבשבילה האדם נברא.

ועכשיו הוא בא לידי מצב, שאף פעם לא חלם על זה, היינו שאהבה עצמית תהיה אבן נגף להפריע מלהגיע להאמת. שתמיד הוא היה חושב, שהוא מוכן להקריב את עצמו, בכדי להגיע להאמת. ועכשיו הוא רואה, שהלך עשר מעלות אחורנית, היינו שהוא לא מוכן לוותר כלום מאהבה עצמית שלו עבור הקדושה.

וכשהגוף בא אליו עם טענות כאלו, הוא נמצא אז "רובץ תחת משאו". והוא בא אז למצב של יאוש, ועצלות, ורוצה לברוח מהמערכה, היות שהוא רואה עכשיו, שכל הטענות של הגוף הם טענות אמיתיות.

אולם האמת היא, כמו שדברנו מזה הרבה פעמים. וזהו כמו שאמר אאמו"ר זצ"ל, שיש ענין התקדמות להאמת. היינו, שמטרם שהתחיל בעבודה דלהשפיע, הוא היה מרוחק מהאמת, היינו משיעור הרגשת הרע שלו. אבל אחר כך, שהשקיע עבודה בהתגברות על אהבה עצמית, אז הוא מתקדם להאמת, היינו שכל פעם הוא רואה יותר, איך שהוא משוקע בהרע, מראשו ועד רגליו.

אמנם יש להבין, את כל הענין הזה למה לי. היינו, מדוע מטרם שהתחיל בעבודה דלהשפיע, לא היתה אצלו הרגשת הרע במידה גדולה. מה שאם כן בזמן שמשקיע כוחות דהתגברות, נעשה אצלו הרע יותר מורגש. ולמה לא היה תיכף מגולה אצלו את כל מה שיש לגלות אח"כ, אלא שמתגלה בשלבים, בזה אחר זה, כל פעם קצת.

והענין הוא, שסדר התגברות הוא בסדר והדרגה, כדרך מי שמרגיל עצמו להרים משקולות. מתחיל, נגיד על דרך משל, להרים חמישים קילו, ואח"כ הוא מוסיף והולך, כי ע"י תרגילים הוא יכול כל פעם להוסיף. כמו כן בעבודת ה', היינו שמשום זה לא נותנים לו טעם גדול באהבה עצמית בהתחלה, כי בטח לא יוכל להתגבר. אלא כל פעם מוסיפים לו טעם באהבה עצמית, לפי ערך עבודה שלו. היינו לפי מה שרואים, שהוא מוכשר להתגבר, כך מוסיפים לו טעם של תענוג באהבה עצמית, בכדי שתהיה לו היכולת להתגבר. ובזה נבין מה שאמרו חז"ל (סוכה נ"ב) "כל הגדול מחבירו יצרו גדול הימנו".

ומתעוררת השאלה, מדוע הוא כך. ולפי הנ"ל זהו פשוט. היינו שכך הוא הסדר גם בגשמיות, שהולכין מקל אל הכבד. אי לזאת, מטרם שהאדם מתחיל לעבוד בעבודה דהתגברות, לא נותנים לו כח גדול באהבה עצמית, שלא יוכל להתגבר עליו, כי הוא עוד לא התחיל בעבודה דהתגברות. לכן אין הוא מרגיש טעם גדול באהבה עצמית.

אבל כשהוא מתחיל להתגבר, אז נותנים לו תענוג וחשיבות יותר גדולה באהבה עצמית, בכדי

שיהיה לו על מה להתגבר. ובזמן שהוא מתגבר בשיעור מה על אהבה עצמית, אז נותנים לו שיעור יותר גדול בחשיבות של אהבה עצמית. על דרך זה הוא הולך ומרגיל את עצמו, איך להתגבר על תענוגים, בכדי שיוכל לומר, שכל מה שהוא מקבל, הוא אך ורק בעמ"נ להשפיע.

נמצא, שהאהבה עצמית נעשית אצלו כל פעם לדבר היותר קשה להתגבר, מטעם שכל פעם נותנים להרצון לקבל שלו יותר חשיבות, בכדי שיהיה לו כל פעם מקום עבודה להתגבר. אבל צריכים להבין, ולמה מוכרחים מלמעלה לתת יותר חשיבות ויותר תענוג, שיהיה לו קשה להתגבר. ההתגברות הזאת על גשמיות, היה יותר טוב, אם לא היו נותנים הרבה חשיבות, אלא עם החשיבות שהיה מרגיש באהבה עצמית בתחילת עבודתו, היה מספיק לו להתגבר על הגשמיות, והיה יכול תיכף להכנס בעבודה הרוחנית. ולמה לי עבודה זו בחינם, במה שהוא מתגבר על אהבה עצמית בדברים גשמיים. הגם שבכל פעם יש לו התגברות יותר גדולה, אבל בשביל מה הוא צריך לעבוד בעבודה של אהבה עצמית מה שנוגע לגשמיות.

אולם זה תיקון גדול. היות שידוע, שכל רבוי התענוגים, שמרגישים בתענוגים הגשמיים, הוא רק "נהירו דקיק" בערך מה שיש בתענוגים רוחניים. אי לזאת יוצא, אפילו לאחר שהאדם כבר עבר במבחנם של התגברות על תענוגים גשמיים, שהוא יכול לקבל אותם רק בעמ"נ להשפיע, זה המבחן מספיק רק על תענוגים קטנים, שהוא מסוגל להתגבר ולא לקבל אותם רק בתנאי שיכול לכוון בעמ"נ להשפיע. אבל לא על תענוגים גדולים. ואי אפשר לתת לאדם תענוגים רוחניים, שבדאי יקח אותם בעמ"נ לקבל.

לכן הוא מוכרח מקודם לעבור את העבודה בתענוגים גשמיים. ושם נותנים לו כל פעם לטעום טעם יותר גדול, מכפי שהתחיל בעבודה. כי מטרים שהתחיל בעבודה, הוא יכול לטעום טעם תענוג, כמו שנתנו באופן קבוע להתענוגים גשמיים. מה שאם כן מי שנכנס בעבודה דלהשפיע, היינו שהוא רוצה לזכות לרוחניות, אז מוסיפים לו טעם של תענוג בגשמיות יותר מהרגיל, שהוא בכוונה תחילה, בכדי שירגיל להתגבר על תענוגים יותר גדולים, משיש בתענוגים גשמיים. כי זו היא בחינת הכנה, להיות מחוסן בעבודה דהתגברות, על תענוגים גדולים הנמצאים ברוחניות.

ובהאמור אנו רואים, שנותנים, לאלו שרוצים לעבוד עבודת הקודש, הוספה. היינו שמוסיפים להם יותר טעם באהבה עצמית. מה שאינו נמצא באלו אנשים, שאין להם ענין ללכת בדרכי השפעה. וזהו כנ"ל, כמו שאמרו חז"ל "כל הגדול מחבירו יצרו גדול הימנו". וזהו מטעם, בכדי שיתרגלו בעבודה דהתגברות, היות שלתענוגים המרובים, שישנם בתענוגי הרוחניים כנ"ל, אז לא יספיק לו מה שהוא התרגל להתגבר על תענוגים גשמיים, מכפי שנמצא אצלם התענוג מבחינת הקביעות שלהם. אלא בכל פעם מוסיפים יותר טעם וחשיבות, בכדי שיתרגלו כל פעם בהתגברות יתירה.

ובהאמור נבין מה ששאלנו בהכתוב, מה שכתוב "שופטים ושוטרים תיתן לך בכל שעריך", איך נוהג זה בזמן הזה, לתת שופטים ושוטרים. אמנם בהיות כשהאדם רוצה להכנס בעבודת ה', יש אז להבחין ב' בחינות:

(א) ענין בכח. היינו, קודם כל עשה לעצמו תכנית, מה עליו לעשות ומה עליו לא לעשות. היינו הבירור של טוב ורע. וזה הוא שעושה בכח, נקרא "שופט", שהוא אומר מה לעשות.

(ב) מה שאח"כ, צריכים להוציא לפועל מה שהיה בכח. ובפועל כבר נקרא "שוטר".

והיות שעניני עבודה הוא עבודה לא של יום אחד, אלא כל יום ויום הוא צריך להתאמץ בעבודה, לכן אומר הכתוב לשון רבים, היינו "שופטים ושוטרים".

וזה שאומר "תיתן לך" לשון יחיד, זה בא להשמיענו, שעבודה זו שייכת לכל יחיד ויחיד.

וזה שאומר "בכל שעריך", יש לפרש כפשוטו, היינו ש"שער" נקרא מקום כניסה. שפירושו, שתמיד, כשהאדם רוצה להכנס בעבודת ה', יש עליו לסדר את סדר העבודה בב' ענינים, שהוא בכח ובפועל, שהם בחינת שופטים ושוטרים.

אולם בענין מה שאומר "בכל שעריך" יש לפרש לפי מה שאנו רואים, שיש כאן אצלנו בעוה"ז ב' מיני חיים:

(א) חיים גשמיים.

(ב) חיים רוחניים.

ומזה נמשך, שיש לנו ב' שערים:

(א) שער, הדומה לשער בית הסוהר. וזהו כמו שכתוב (בתפלת "הודו", שאנו אומרים בערב שבת במנחה) "ישבי חושך וצלמות אסירי עני וברזל". ומפרש שם "המצודת דוד": האנשים, היושבים במקום חושך, והמה אסורים בקשרים המענים ובכבלי ברזל.

(ב) שער, הדומה לשער המלך. כמו שכתוב "ומרדכי ישב בשער המלך".

ובכל שער יש שומרים, העומדים על משמרתם. אבל יש לכל אחד מהשומרים פעולות הפוכות. היינו, שומרי בית הסוהר משגיחים, שאף אחד מהאסורים לא יצאו מבית הסוהר. מה שאם כן השומרים היושבים בשער המלך, משגיחים שאף אחד לא יכנס בשער המלך.

והענין הוא, כי אלו האנשים המשוקעים באהבה עצמית, ויותר מתענוגי הגשמיות אין להם שום הבנה והרגשה, הם נקראים "הנמצאים בבית הסוהר". והשומרים לא נותנים להם לצאת. ובאיזה כח הם שומרים אותם, שלא יתנו להם לצאת. כי ברגע שהשומר רואה, שהוא רוצה לצאת מאהבה עצמית, ולכנס בעבודה דלהשפיע, הם מוסיפים להם יותר תענוג באהבה עצמית. ובזה הם קושרים אותם בכבלי ברזל, שלא ירצו לצאת משם.

ואחרי כל התגברויות, היינו שהשומרים רואים, שהאסורים רוצים לברוח מאהבה עצמית, ולהתחיל להכנס לאהבת ה', תיכף מוסיפים להם יותר טעם ויותר חשיבות, בשיעור שאף פעם אדם לא חשב, שכל כך כדאי להישאר באהבה עצמית, מכפי שהוא מרגיש עכשיו, שאהבה עצמית הוא דבר לא כל כך פשוט, כנ"ל "כל הגדול מחבירו יצרו גדול הימנו". ובזה יש כח להשומרים, שישגיחו, שאף אחד לא יברח מבית האסורים.

אולם השומרים, שעומדים על משמרתם בשער המלך, התפקיד שלהם הוא, שלא נותנים לאף אחד להכנס לשער המלך. ומה הוא הכח שלהם, שיכולים להתגבר על אלו אנשים שרוצים כן להכנס להיכל המלך. זהו כמו שכתוב בהקדמה לתע"ס (אות קל"ג) וזה לשונו "אלא הדבר דומה למלך, שחשק לבחור לעצמו כל אוהביו, הנאמנים לו יותר שבמדינה, ולהכניסם לעבודתו בהיכל פנימה. מה עשה. נתן צו גלוי במדינה, שכל הרוצה, כקטן כגדול, יבוא אליו לעסוק בעבודות הפנימיות שבהיכלו. אבל העמיד מעבדיו שומרים רבים על פתחו של ההיכל, וציווה אותם להטעות בערמה את כל המתקרבים להיכלו. וכמובן, שכל בני המדינה התחילו לרוץ להיכל המלך, אמנם נידחו בערמת השומרים החרוצים. ורבים מהם

התגברו עליהם, עד שהצליחו להתקרב אל פתח ההיכל. אלא ששומרי הפתח היו חרוצים ביותר, ומי שהוא שהתקרב אל הפתח, הסיתו אותו והדיחו אותו במזימה רבה, עד ששב כלעומת שבאו. וכן חזרו ובאו ושבו. ורק הגיבורים מהם, אשר מידת סבלנותם עמדה להם, וניצחו השומרים ההם, ופתחו הפתח, זכו תיכף לקבל פני המלך, שמינה כל אחד על משמרתו."

נמצא לפי זה, אשר השומרים שעומדים בשער המלך, הם מסיתים עם כל מיני טענות, ש"זה לא בשבילך", להכנס להיכל המלך. ולכל אחד הם ממציאים סברות, שהאנשים האלו יבינו, שלא כדאי להם לתת בחינם יגיעה. ובעיקר, שיש להם כח עם כל מיני טענות להדיחם ולהחזירם מהמערכה של עבודת הקודש. וזה פירוש "בכל שעריך", היינו שער בית הסוהר ושער המלך.

ועתה נבאר את סוף הפסוק, במה שמסיים "אשר ה' אלקיך נתן לך". ושאלנו, מה בא זה להשמיענו. הלא ידוע, שהכל בא מה'. אלא כמו שהסברנו לעיל, שלאדם, הרוצה להינצל מכל אלו הטענות של השומרים, ישנה רק עצה אחת, שהיא אמונה למעלה מהדעת. פירוש, שכל מה שהשומרים אומרים, הם צודקים. אבל ה' הוא רחום, וחנון, ושומע תפלת כל פה, הוא נותן כח להתגבר על כל המכשולים.

אבל יש כלל, שהאדם צריך לומר "אם אין אני לי מי לי". היינו, שאין להאדם לחכות עד שה' יעזור לו להתגבר, אלא הוא צריך להתגבר בעצמו, ולעשות כל מה שיש בידו לעשות. ורק לבקש, שה' יעזור שיוכל להתגבר, היינו עוזרו. ואם האדם משתדל בכל מה שבידו, אז הוא צריך לבקש מה', שהשתדלותו תעשה פרי. אבל אין לאדם לומר, שה' יעבוד בשבילו, אלא שה' יעזור לו בעבודתו, שיצליח לרכוש את הטוב.

נמצא לפי זה, כיון שהאדם הוא העובד, וה' הוא רק עוזר לו, האדם עושה חשבון לעצמו, מפני מה הוא זכה להתקרבות ה' יותר מאחרים. הוא מטעם שאנשים אחרים לא היו מסוגלים להשקיע כל כך עבודה בלמעלה מהדעת, ולא להסתכל על כל טענת הגוף, כמו שהוא היה כל פעם מתגבר בעבודתו, ואף פעם לא הסתכל על מחשבותיו של יאוש, מה שהגוף היה רוצה להכשילו. נמצא, שיש אז מקום לומר לאדם "כוחי ועוצם ידי עשה החיל הזה".

על זה בא הכתוב, שעליו לדעת "אשר נתן לך ה' אלקיך", שאין זה אלא רק מתנת אלקים. היינו, שזה שהיה לך כח לתת שופטים ושוטרים בכל שעריך, היה רק מתת אלקים.

רבי ברוך שלום הלוי אשלג זצוק"ל

ט"ו באב

חמשה עשר באב

מאמר ל"ה, תשמ"ו

במשנה (תענית דף כ"ו, ע"ב) "אמר רבי שמעון בן גמליאל, לא היו ימים טובים לישראל כחמשה עשר באב וכיום הכיפורים, שבהם בנות ירושלים יוצאות בכלי לבן, שאולים, שלא לבייש את מי שאין לו, וכו'. ובנות ירושלים יוצאות ומחוללות בכרמים. ומה היו אומרות, בחור שא נא עיניך וראה מה אתה בורר לך. אל תתן עיניך בנוי, תן עיניך במשפחה, וכו'". (ובדף ל"א) "תנא מי שאין לו אשה נפנה לשם. תנו רבנן, יפייפות שבהן מה היו אומרות, תנו עיניכם ליופי, שאין האשה אלא ליופי. מיוחסות שבהן, מה היו אומרות, תנו עיניכם למשפחה, לפי שאין האשה אלא לבנים. בעין יעקב מוסיף, עשירות שבהן אומרות, תנו עיניכם בבעלי ממון. מכוערות שבהן, מה היו אומרות, קחו? מקחכם לשם שמים ובלבד שתעטרונו בזהובים".

ויש להבין, מה הוא הענין של ימים טובים לבנות ירושלים, היוצאות ומחוללות בכרמים, ומדברות לבחורים בקשר לשידוכים. איזו צניעות יש בזה, שמשמע, שדבר זה הוא ענין, שימים טובים שהיו לישראל, גרם שבנות ירושלים יוצאות ומחוללות בכרמים. ויש להבין, מה הוא הקשר זה לזה.

ידוע, שמלכות נקראת "בת", בסוד "אבא יסד ברתא". והנה במלכות אנו מבחינים ארבע בחינות הנקראות: חכמה, בינה, ז"א, ומלכות, המכונות ד' בחינות שבעביות. **בחינה א'**, שהיא בחינת חכמה, נקראת **יופי**, כי ידוע בחכמה נקרא בחינת "יפה עינים".

בחינה ב', שהיא בחינת?? בינה, נקראת **אם הבנים**, שהיא הולידה את זו"ן. ובינה, תכונתה היא, שהיא רוצה בהשתוות הצורה, להדמות להמשפיע. ומשום זה, המעלה שיש בבינה היא, שאנו מיחסים אותה לכתר, היינו שהיא רוצה להדמות לכתר, שהוא המשפיע.

בחינה ג', שהיא בחינת וז"א, נקראת **עשיר**, כמו שכתוב "העשיר לא ירבה" (זהר, כי תשא, ובהסולם דף ב' אות ד'). וזה לשונו "העשיר לא ירבה, זהו עמוד האמצעי, שהוא ז"א, שלא ירבה על יוד, וכו'. העשיר לא ירבה, זה הוא עמוד האמצעי, שהוא מבחינת עצמותו נוטה לימין, לחסדים, ואינו צריך לחכמה. על כן נקרא "עשיר", וכו'".

בחינה ד', שהיא בחינת ומלכות, נקראת **עניה ודלה**, כמו שכתוב "לית לה מגרמה

ולא מידי, אלא מה דיהיב לה בעלה". וידוע, שמלכות נקראת בחינת **אמונה**. וזהו כמו שנאמר אצל אברהם האמין בה' ויחשבה לו לצדקה". ?? שענין אמונה נקרא **צדקה**, כדרך שנותנים צדקה לעני ולא דורשים שום תמורה. כך הוא בחינת אמונה למעלה מהדעת, שלא דורש שום תמורה, אלא בלתי ה' לבדו. נמצא, כאילו שאמונה נקרא **דל**, שדומה לעני, שאינו מחזיר שום דבר עבור הצדקה, שנותנים לו. ובהאמור נפרש את המשנה של "בנות ישראל יוצאות, וכו'". ידוע, **ימים טובים** נקראים, שיש עליות העולמות וגלויים. אי לזאת, יש אז הזמן לגלויים, ואז "בנות ירושלים יוצאות". ?"יוצאות" היינו מהעלם להגלו וספירה מראה את חשיבותה.

וידוע שיש ד' בחינות דאור ישר, שפרוש, שבמלכות עצמה, היינו בהרצון לקבל, שזה היא מלכות מבחינת אור ישר, שתכונתה מכונה **מקבל בעמ"נ לקבל**, נבחן שם ארבע בחינות, כמו שכתוב (פתיחה לחכמת הקבלה, דף ו' אות כ') וזה לשונו "ומה שה' בחינות הקבלה שבבחינה ד' נקראות בשם הספירות כח"ב תו"מ, הוא, כי הבחיי"ד מטרם הצמצום, דהיינו בעוד שהבחיי"ד היתה כלי קבלה על הע"ס, הכלולות באור העליון, בסוד "הוא אחד ושמו אחד", וכו', נבחן שם הלבשתה לע"ס ע"פ אותן הבחינות הנ"ל, שכל בחינה מה' בחינות שבה הלבשה הבחינה שכנגדה בהע"ס שבאור העליון, וכו'". עד כאן לשונו.

ואלו הבחינות הנ"ל מתגלות ב"ימים טובים", היינו שכל ספירה מגלית את מעלתה. והסדר הוא, כי **בחינה א'**, הנקראת **חכמה**, אומרת "בחור". היינו מי שראוי להיות בחור מעם, אז היא מגלית המעלה שלה, שבה נמצא בחינת **היופי**. היינו כנ"ל, שחכמה נקראת "יפי עינים", כמו שנאמר "עיני העדה", שהכוונה על חכמי העדה. לכן בחינת חכמה נקראות **יפייפיות**. ולכן אמרו, ש"אין האשה אלא ליופי". שענין הכלי קבלה באופן כללי, שהרצון דלהטיב לנבראיו ברא כלי לקבל את הטוב והעונג, הוא על אור החכמה. הנקראת **כלי קבלה, הוא רק על חכמה**.

"**מיוחסות** שבהן מה היו אומרות". ענין "יחוס" פרוש, שיש לו שורש גבוה. למשל שאומרים, הוא נכד מאדם גדול, היינו השורש שלו הוא שורש גבוה מאד. הנה ספירת **הבינה**, הנקראת **בחינה ב'**, מראית מעלתה שהיא משתוקקת להשתוות הצורה, שע"י יכולים לבוא ולהדבק בהשורש, שהוא בחינת המאציל והכתר. נמצא, שספירת הבינה מראית, שהיא **דבוקה בהשורש**. וזה נקרא "יחוס משפחה", היינו שהבנים, שהיא תוליד, תהיה בהטבע שלהם אותה תכונה שיש לה, ממה שיש לה השתוות עם השורש. וזה שכתוב "מיוחסות שבהן, מה היו אומרות, שאין האשה אלא לבנים". פרושו, שהכלי קבלה, הנקרא אשה", ?? צריכים להשתדל שיויד בנים, הבנים

שיולידו, יהיו בנים חשובים. וזה שנאמר "תנו עיניכם למשפחה", היינו יחוס משפחה. זאת אומרת, שבינה הראה מעלתה, שיש לה דביקות בהשורש, שזה נקרא **השתוות הצורה**, שהשורש של בינה הוא הכתר, שהוא רצון להטיב ולהשפיע. אי לזאת, מעלתה היא, שהיא מולידה כח השפעה להבנים, שיולידו אח"כ.

"עשירות שבהן אומרות, תנו עיניכם בבעלי ממון". **בחינה ג'**, שהיא בחינת ז"א, נקראת בחינת **עשיר**, משום שיש לו חסדי "עשיר"?; שהוא שמח בחלקו ואינו זקוק לחכמה". אבל יש לו הארת חכמה גם כן. אבל הוא נוטה לחסדים. ומבחינה זו הוא דומה לבינה כנ"ל, שהיא מקור החסדים, הנמשכת מהשורש הכתר, שהיא רוצה להדמות לשורשה. אבל יש לו הארת חכמה.

ובזה"ק (כי תשא, דף ב' ובהסולם אות ד') כתוב שם וזה לשונו "העשיר לא ירבה, זהו עמוד האמצעי, שהוא ז"א, שלא ירבה על יוד, וכו'. וזה שכתוב, העשיר לא ירבה, זהו עמוד האמצעי, שהוא מבחינת עצמותו, **נוטה לימין לחסדים, ואינו צריך לחכמה. על כן נקרא עשיר**. ונאמר לו, שלא ירבה על יוד", שפירושו, שלא ירבה על י', אלא יקח אור דחסדים עם הארת חכמה. עיין שם.

וזה שכתוב "עשירות שבהן", היינו בחינה ג', שהיא בחינת ז"א, הנקרא **אור דחסדים בהארת חכמה**, שז"א נקרא **עשיר**. הספירה הזאת שבמלכות מראית את מעלתה, שיש בה. וזה שכתוב "תנו עיניכם בבעלי ממון".

"והמכוערות שבהם", היינו **עצם בחינת מלכות** הנקרא בחינה ד' שבד', שעליה היה צמצום, ולכן בחינה זו נקראת **דלה ועניה**, כמו שכתוב בזה"ק, שמלכות נקראת "דלה ועניה, דלית לה מגרמה ולא מידי, אלא מה דיהב לה בעלה". ידוע, ש"מלכות שמים" צריכים לקבל בבחינת **למעלה מהדעת**, שזהו נקרא בחינת **אמונה**, להאמין בה', אף על פי שהגוף בא עם הרבה שאלות וטענות ותביעות. אז צריכים לומר "עינים להם ולא יראו, אזנים ולא ישמעו", אלא לקבל הכל למעלה מטעם ודעת. ולא עוד, שזה צריך להיות בבחינת **צדקה**, כמו שנאמר אצל אברהם "והאמין בה' ויחשבה לו צדקה". והטעם הוא, כמו כשנותנים צדקה לעני, שאין דורשים מהעני שום תמורה, כי אין להעני מה להחזיר לו, כי אין לו רק מה שנותנים לו. כך צריכה להיות קבלת עול מלכות שמים, בלי שום תמורה חזרה, אלא "בלתי ה' לבדו", כאילו אין מה להקב"ה להחזירו לאדם תמורת עבודתו בקבלת עול מלכות שמים.

ובאמת, מדוע צריכה להיות האמונה בדרך הזה דוקא. זהו מטעם הידוע, היות שעל הכלים דקבלה היה צמצום, בכדי שיהיה מקום לעבודה, היינו להגיע ע"י זה להשתוות הצורה, המכונה "דביקות". ודוקא בכלים האלו, הנקראים "ביטול כלים דקבלה", ומשיגים כלים דהשפעה, שהאדם יכול לכוון בעמ"נ להשפיע. ובכלים האלו מאירים כל

הטוב והעונג, מה שהבורא רצה להטיב לנבראיו.

אבל אצל הנבראים, שנבראו בכלים דקבלה, ואומרים להם, שצריכים לעבוד למעלה מהדעת, עבודה זו נקראת "עבודה בלתי חשובה". ונקראת בחינת "מטה בחשיבות". כי לאדם בר דעת לא מתאים, שיעשה מעשים, מה שהשכל לא מסכים למעשים כאלו.

וזהו על דרך מה שאמר אמו"ר זצ"ל על הפסוק, שאמר הקב"ה למשה (שמות, חמישי) "ויאמר אליו ה', מזה בידך. ויאמר, מטה. ויאמר, השליכהו ארצה, ויהי לנחש. וינס משה מפניו". ואמר, שידיים של משה נקראים בחינת **אמונה**. וזה הוא בחינת **מטה**

בחשיבות. כי האדם משתוקק רק לידיעה, ובמקום שהוא רואה, שמצד השכל אין הדבר הזה, שהוא רוצה להשיג, אין לו שום מציאות להשיג את הדבר. כי הוא טוען, שכבר הוא השקיע בעבודה זו, שנוכל לעשות הכל לשם שמים, הרבה יגיעה, ולא זו כמלא הנימא. אם כן, הגוף אומר לו, תייאש עצמך מדבר זה, ואל תחשוב, שיהיה פעם, שאתה כן תוכל להשיג אותה. לכן כלך מדרך הזה. אז אמר לו הקב"ה, השלכהו ארצה, היינו שכך אתה תעשה לפני העם ישראל. וצריכים לדעת, כי ענין פרעה ומצריים, הם מרמזים גם לבחינת פרעה ומצריים שיש בלב ישראל. ויהי לנחש, היינו תיכף כשעוזבים את בחינת אמונה, הנקרא בחינת מטה בחשיבות, נופלים תיכף להקליפות. שדוקא ע"י האמונה למעלה מהדעת יכולים לזכות לכל השלימות.

ובהאמור, שעיקר העבודה היא בזמן שאין להאדם שום בסיס של שכל, שתהיה לו היכולת לבנות על יסוד זה. ובבחינת אמונה אין לו שום יסוד בהשכל שלו. ומשום זה, במקום שהאדם לא רואה, שיהיה לו מזה תועלת עצמו, תיכף נאבדים לו כוחות עבודה, ונעשה אז כמו בול עץ בלי שום רצון וכת.

ודוקא אז האדם יכול לראות את האמת, אם יש לו אמונה למעלה מהדעת, שתהיה לו היכולת לומר לגופו, הבא אליו בטענות צודקות לפי השכל. ואומר לו הגוף, האם לא מספיק לך לראות האמת, שאין שום מציאות להתקדם בהדרך שלך, ותגיד לי, אדרבא, כמה ידיעות חסרות לך עוד, בכדי שאתה תשמע בקולי, להרים את הידיים, ולומר, עכשיו אני הגעתי לנקודת האמת, שהדרך הזו, שצריכים לעבוד רק לשם שמים, זה לא בשבילי, ובשביל מי כן אני לא יודע, אבל מה אני יודע, שזה לא בשבילי.

והגם שחז"ל אמרו אחרת (סנהדרין, דף ל"ז ע"א) וזה לשונו "לפיכך כל אחד ואחד חייב לומר, בשבילי נברא העולם", אבל מה אני אעשה, שאני רואה את המציאות, שאין בידי לקיים את המציאות הזאת, היינו לומר, שאני מוכרח לעשות הכל לשם שמים. ולפיכך **עבודה של אמונה נקראת עבודה בלתי חשובה**.

ובהאמור נפרש את מה ש"המכוערות היו אומרות, קחו מקחכם לשם שמים, ובלבד שתעטרונו בזהובים". הנהבחינה ד' שבמלכות, שהיא נקראת **דלה ועניה**, כנ"ל, עבודה

זו מכוערת אצל אדם, כי אין כאן להסתכל על יופי של רוחניות, ולא על בחינת יחוס משפחה שברוחניות, ולא על ממון שברוחניות.

אלא מה יש כאן, רק דברים שאין הדעת והשכל יכולים לסבול אותם. כדמיון דבר מכוער, שאדם מרחק עצמו, כמו שכתוב (חולין, מ"ד) "הרחק מן הכיעור ומן הדומה לו". ומה הם יכולות לומר להבחור הזה, שרוצה להיות בחור מעם "קחו מקחכם לשם שמים". היינו, שאין אנו יכולים להבטיח לכם משהו בתועלת עצמו, אלא אם אתם רוצים להיות בחור מעם, אתם מוכרחים לקבל את מקחכם רק לשם שמים. היינו, אם אתם יכולים להסכים על תנאים אלו, אתם יכולים לקחת אותנו, אחרת אין ממה לדבר.

אולם גם זה לא פשוט, אלא אנחנו רוצים ש"תעטרונו בזהובים". ופרש"י, "תעטרונו בזהובים", שלאחר נשואין תתנו לנו תכשיטים ומלבושים נאים. ואמו"ר זצ"ל אמר, שהגם שהאדם מסכים לקבל על עצמו את המקח לשם שמים. היינו, אפילו שהיא מכוער, ואינו מסתכל על שום דבר, אלא שזהו כמו "כלה כמות שהיא", מכל מקום היא דורשת, שאח"כ ימשיך לה את האור תורה, היינו שישתדל להשיג טעמי תורה וטעמי מצות. כי אחרת היא לא מסכימה, מטעם כי "מאן דלא ידע צויה דמארי, איך יעביד ליה". וזהו שאמרו "ובלבד שתעטרונו בזהובים". היינו, שהגם בבחינת אמונה הוא למעלה מהדעת, אבל אח"כ צריכים להמשיך את האור תורה.

ובהאמור אנו רואים שני דברים, שהם בהפוכים זה מזה :

מצד אחד, האמונה צריכה להיות למעלה מהדעת בלי שום יסוד.

מצד הב', צריכים להשיג טעמי תורה ומצוות.

ועל דרך זה אמר אמו"ר זצ"ל, מה שאנו אומרים בברכת "אשר יצר, וכו', וברא בו נקבים נקבים, חלולים חלולים, וכו', שאם יפתח אחד מהם או יסתם חד מהם, אי אפשר להתקיים ולעמוד לפניך, וכו'". ואמר, שענין **סתימה הכוונה על האמונה**, שהיא צריכה להשאר בסתימה. וזה פירוש "אם יפתח", אלא צריך להשאר בסתימה. "או יסתם" פירושו, היינו טעמי תורה ומצוות. אלא אמונה ישאר בלמעלה מהדעת, וטעמי תורה ומצוות יהיו מגולים.

רבי ברוך שלום הלוי אשלג זצוק"ל

הכנה לסליחות מהו

מאמר ל"ו, תשמ"ו

ידוע, לכל דבר שרוצים, צריכים להכין את האמצעים, להשיג את הדבר. לפי זה מה האדם צריך להכין, בכדי שיקבל סליחות. בגשמיות אנו רואים, שאין אדם אומר להשני "סליחה", אלא אם כן שעשה לו משהו, שעל ידי זה השני נפגע, בכסף, או בכבודו, או ביסורי הגוף, שגרם לו איזה חבלה וכדומה. אז שייך לומר, שחבירו יבקש ממנו סליחה, שישלח לו על החטא שעשה לו. וכאן יש להבחין ב' דברים:

(א) אם לא עשה לו שום דבר ומבקש ממנו סליחה, השני מסתכל עליו כמו על אדם שאיננו שפוי בדעתו. נצייר לעצמנו, אם אנו רואים אדם הולך ברחוב, ואומר לכל אחד "סליחה, סליחה", מה היינו אומרים עליו, בטח שהוא משוגע, כי "סליחה" שייך לומר רק על איזו עבירה.

(ב) אם אדם עשה להשני הפסד גדול מאוד, והוא מבקש ממנו סליחה, כעל דבר קטן שעשה לו, בטח שלא יקבל את מבוקשו, כי הוא עשה נגדו עבירה גדולה, ומבקש ממנו סליחה, כאילו הוא עשה דבר קטן. בטח שדבר זה אינו בא בחשבון, שישלח לו. אלא האדם מודד את שיעור הפגיעה, שעשה בחבירו, בשיעור זה הוא עושה את האמצעים, שחבירו יסכים לסלוח לו.

וזה אנו רואים בסדר הנהגה בגשמיות, איך האדם מתנהג בענין הסליחה שבין אדם לחבירו. ומבין אדם לחבירו, אנו צריכים ללמוד אותו סדר בין אדם למקום. זאת אומרת, כשהאדם הולך לבקש סליחה מאת ה', שישלח לו על עוונותיו, גם כן נוהגות ב' בחינות הנ"ל.

(א) שלא שייך לומר סליחה על הלא דבר, רק על מה שפגע בהשני. אחרת הוא נראה כאדם בלתי נורמלי. או שמתלוצץ מהשני, בזה שהוא מבקש ממנו סליחה.

(ב) שסדר הביקוש של הסליחה, הוא לפי ערך שפגע בהשני. אי לזאת, כשהאדם בא לבקש מה', שישלח לו על מה שחטא כנגדו, ופגם בכבודו יתברך, אז האדם צריך לחשוב מחשבות, בענין מה שחטא להבורא. היות אם האדם לא מרגיש שום חטא, ומבקש סליחה, הרי כאילו הוא מתלוצץ, וצועק, ובוכה, ומבקש מהבורא סליחה, בו בעת שהוא לא מרגיש בעצמו שפגע משהו בכבוד המלך.

והסיבה מה שאין האדם מרגיש את חטאיו, הוא כמו שאמרו חז"ל (יומא פ"ו): "עבר אדם עבירה ושנה בה, נעשה לו כהיתר". ומזה נמשכת הסיבה, מה שאין האדם מרגיש את חטאיו, בזמן שהוא הולך לבקש סליחה מה'.

נמצא, לפי הבחנה ב', היינו להבחין בגדלות החטא, יש צורך שהאדם צריך מקודם לתת דין וחשבון על גודל הפגם, מה שפגם בכבוד המלך. אחרת לא שייך לומר

"סליחה". רק שהאדם צריך להשתדל, עד כמה שאפשר, שיוכל לתת את הביקוש, שימחול לו על עוונותיו, כפי מה שחטא, שיהיה משקל שוה. והנה חז"ל אמרו (סוכה נ"ב), שאצל הרשעים נדמה להם החטאים כחוט השערה, ולצדיקים נדמה להם כהר גבוה. ונתעוררת השאלה, הדמיון הזה מהו. היינו, אמרו "נדמה להם". אבל מהו האמת.

והענין הוא, כי בזמן שהאדם לא משים לב למי הוא חטא, ואינו מרגיש את חשיבות וגדלות הבורא, והוא בחסרון אמונה, אז, כשמתחיל לחשוב "הלא גם אני יהודי". והיות כעת הוא חודש אלול, ומנהג ישראל הוא בכל הדורות, כיון שהוא חודש של רחמים, וכל מי שבשם ישראל יכונה, ידוע שעכשיו הוא הזמן לבקש מה', שימחול על חטאת בית ישראל, וגם תוקעין שופר, בכדי שהלב של האדם יכניס לעצמו הרהור תשובה על החטאים, אז האדם מאמין, שבטח שגם הוא חטא, וצריך לבקש סליחה מה'.

אבל כמה השיעור של הפגם שפגם בהמלך. הרגשה זו אין בידי האדם להרגיש. אלא כפי שיעור אמונתו בגדלות ה', ובשיעור זה הוא יכול לשער בעצמו גודל הפגם שעשה עם חטאיו. אי לזאת, כל אלה שהולכים לומר ולבקש סליחה, בלי שום הכנה על מה שהם מבקשים סליחה, אין זה אלא כמו מי שמבקש ממי שהוא סליחה, אף על פי שהוא עשה נגדו דברים רעים, שעל זה צריכה להיות חרטה אמיתית, על מה שהוא עשה. והוא מבקש סליחה, כאילו חטא נגדו בדבר של מה בכך. וממילא אין הדבר של ביקוש סליחה ענין ערך של ממש, כמו שצריך להיות על חטא ממש. ובהאמור יוצא, שמטרים שהאדם הולך לבקש סליחה, צריך מקודם לתת לעצמו חשבון נפש על עיקר החטא. ואח"כ הוא יכול להסתכל על החטאים, שנגרמו על ידי עיקר החטא. והאדם צריך לדעת, שעיקר החטא, במה שהאדם פוגם, שמסיבה זו נמשכו כל החטאים, הוא שאין האדם משתדל, שיהיה לו אמונה בקביעות. ורק אם יש לו אמונה חלקית, כבר הוא מסתפק בזה.

וזהו כמו שכתוב בהקדמה לתע"ס (אות י"ד), שאם היה לו אמונה בקביעות, אמונה הזו לא היתה נותנת לו לחטוא. זאת אומרת, שהוא מבקש סליחה מה', היות שהוא רואה הסיבה האמיתית לכל החטאים, היא בזה, שחסרה לו אמונה בקביעות. אי לזאת, הוא מבקש מה', שיתן לו את הכח הזה, היינו שתהיה לו האפשרות, שתמיד יהיה נקבע בלבו את האמונה. וממילא הוא לא יבוא לעשות חטאים ולפגוע בכבוד ה'. היות, כיון שאין לו ההרגשה בגדלות ה', ומשום שאין הוא יודע איך להעריך את הכבוד שמים, ולא לפגוע בו.

אי לזאת, הוא מבקש סליחה מה', שיעזור לו, שיתן לו כח לקבל על עצמו את עול מלכות שמים למעלה מהדעת. היינו, שיהיה לו כח התגברות, ולהתחזק באמונת ה'. וידע, איך להתנהג בין אדם למקום עם קצת יראת הכבוד.

זאת אומרת, כשהאדם יתן חשבון לעצמו, אז הוא יראה, שרק דבר אחד חסר לו. היינו, לעשות חשבון נפש, מה ההבדל בין יהודי לנכרי, אשר עבור זה אנו עושים ברכה בכל יום "ברוך אתה ה' שלא עשני גוי". ואין האדם נותן תשומת לב במה שאומר "שלא

עשני גוי". היינו, שהוא לא מסתכל על עצמו, במה הוא ישראל ולא גוי. שצריכים לדעת, כי עיקר ההבחן הוא באמונה, שישראל מאמין בה', והגוי אין לו אמונה בה'. ולאחר שכבר יודע את ההבחן הזה, הוא צריך לבדוק עצמו, מהו שיעורו באמונת ה'. היינו כנ"ל בהקדמה לתע"ס (אות י"ד) עד כמה הוא מוכן לוותר לטובת אמונתו בה'. ואז תהיה לו היכולת לראות את האמת. שפירושו, אם הוא מוכן לעשות מעשים אך ורק לתועלת ה' ולא לתועלת עצמו. או רק בשיעורים קטנים הוא מוכן לעשות לשם שמים. היינו, שחס ושלום לא יפגום באהבה עצמית, אחרת אין בכוחו לעשות שום דבר. נמצא לפי זה, שאז הוא המקום, שיכול לראות האמת, את שיעורו האמיתי באמונת ה'. ומזה הוא יכול לראות כל החטאים, הנובעים הוא רק מסיבה זו. ועל ידי זה הוא יקבל הכנה והכשרה, בזמן שהולך לבקש מה', שיסלח לו על עוונותיו. אז יוכל לשער את שיעורו האמיתי של הפגם, היינו במה שהוא פגם בכבודו של המלך, וידע מה לבקש מה', היינו על איזה חטאים שחטא. והוא צריך לתקן אותם, בכדי שלא יחטא עוד הפעם.

ובהאמור נבין מה שכתוב בפרשת נצבים (שישי) "כי המצוה הזו, אשר אנכי מצוך היום, לא נפלאה היא ממך ולא רחוקה היא, לא בשמים היא, ולא מעבר לים היא, כי קרוב אליך הדבר מאוד, בפיך ובלבבך לעשותו".

ולשון "כי המצוה הזאת", לאיזה מצוה הוא מתכוון. וכמו כן יש להבין, מהו הפירוש "לא נפלאה היא ממך". והענין הוא כנ"ל, שעיקר המצוה היא מצות אמונה, היינו להאמין בה'. ואח"כ יכולים לקיים מצוותיו. ובמצות האמונה, כאן באים כל המקטרגים וכל ההפרעות. והגוף מתחיל להקשות הרבה קושיות, בין שהגוף בעצמו שואל. וכמו כן מה שהגוף שומע שאלות על האמונה מאנשים אחרים.

והם באים להאדם, בזמן שהאדם רוצה לקבל על עצמו עול מלכות שמים "כשור לעול וכחמור למשא", היינו הכל למעלה מהדעת. פתאום נעשה הגוף פיקח, ומתחיל לחקור חקירות. ושאלות "מי ומה". ובשום אופן לא נותן לו לקבל עליו את מצות האמונה. והקושיות של הגוף הם כל כך חזקות, עד שאין האדם מסוגל לתת לו תירוץ על שאלותיו. ואז בא האדם במבוכה, שאין לו כח להתגבר על טענותיו הצודקות, לפי השכל שהוא שואל. והשאלות של הגוף הוא ממש פלאי. על זה בא הכתוב ואומר לנו "כי המצוה הזאת", היינו מצות אמונה, "לא נפלאה היא ממך". היינו, שאין אתה צריך לתת תשובות להגוף על שאלותיו, מה שהוא שואל תוך הדעת, כי מצוה האמונה היא דוקא נבנית על למעלה מהשכל. היינו, שאין השכל החיצוני, שניתן לאדם, יכול להשיגה. ועל כן אין אתה צריך לתת לו תשובות על השאלות הפלאות שלו.

כי האדם צריך להאמין, שכל השאלות, מה שהגוף שואל, איננו באות בכדי שתתרץ אותם. אלא להיפך, השאלות האלו באו לאדם, בכדי שיהיה לו מקום, להאמין בלמעלה מהדעת. אחרת, אם הגוף היה מבין, עם השכל שלו, את זה שהאדם רוצה לעבוד לשם שמים, היה זה בתוך הדעת. והיה נקרא זה "ידיעה" ולא אמונה. כי דוקא במקום שאין שכל האדם מגיע להשיג, שם, אם עושה משהו, הרי זה רק על בסיס

אמונה.

ובהאמור יוצא, שאין האדם צריך להיות בעל כשרון גדול, בכדי שתהיה לו היכולת לענות להגוף על שאלותיו. כי כל התשובות הוא למעלה מהדעת, הנקרא "אמונה". וזה נקרא "כי לא בשמים הוא, ולא מעבר לים", שצריכים לעשות תחבולות גדולות. אלא בתכלית הפשיטות. וזה נקרא "בפיך ובלבבך לעשותו". היינו רק רצון שיהיה בהלב, יכולים להתגבר.

אבל ענין של "למעלה מהדעת" צריך ביאור. היות שיש שם להבחין הרבה הבחנות. ואאמו"ר זצ"ל אמר, שלמעלה מהדעת נקרא, שהאדם צריך לצייר לעצמו, איך הוא היה מקיים תורה ומצות, באם הדעת שלו היה מחייב אותו, שכדאי לעסוק בתורה ומצות. דהיינו, אילו הוא היה מרגיש את הטעם של כל מצוה ומצוה, את הטעם שיש בה.

כי האדם צריך להאמין, כי כמו שיש בתענוגים גשמיים, למשל בתענוגים של אכילה, או שתיה, או כבוד, וכדומה, שאנו רואים, שבכל דבר יש טעם אחר, כמו כן אנו צריכים להאמין, שיש בכל מצוה ומצוה טעם מיוחד. ולפי זה, אם הוא היה טועם את שנוי הטעמים בעת התעסקותו בתו"מ, איזה התלהבות וחיות היה מרגיש בעת עבודתו. כי הדעת היה מחייבתו, שיעשה לעצמו תמונה בעבודה, מה שמתאים לעובד ה'. והיה מסתכל על כל הדברים, שהיו רוצים להפריע אותו מעבודתו, שהיו דומים בעיניו כקליפת השום, שאין כדאי להסתכל עליהם.

ולפי הציור הנ"ל, שהוא מצייר לעצמו בתוך הדעת, אותו צורה הוא צריך לעשות למעלה מהדעת. היינו, שהגם שאין לו שום הרגשה, שיהיה משהו, שהדעת יחייבו, ומכל מקום הוא עובד, בדיוק כאילו היה לו דעת חזקה והרגשה חזקה. ובזמן שהוא עושה כך, זה נקרא שהוא "עובד למעלה מהדעת".

אולם, כל זמן שהוא מרגיש, שאילו היה לו דעת, היה עובד ה' ביתר חשק ויותר התמדה, נמצא, שהוא עובד עדיין בתוך הדעת. היות שיש עדיין הפרש בין דעת ולמעלה מהדעת. ודוקא בזמן שאין לו הפרש, זה נקרא "למעלה מהדעת".